

VISOKA NASTAVA U ŠKOLSKOJ 1956/57 I 1957/58 GODINI¹

MREŽA

U školskoj 1957/58 u zemlji je bilo 55 fakulteta, od kojih na Univerzitetu u Beogradu 19, Sveučilištu u Zagrebu 14, Univerzi u Ljubljani 9, Univerzitetu u Sarajevu 7 i na Univerzitetu u Skopju 6 fakulteta.

U odnosu na školsku 1956/57 tokom 1957/58 došlo je do izmena na Univerzitetu u Ljubljani tako da je umesto pet, koliko je bilo u školskoj 1955/56 i 1956/57, ovaj Univerzitet u školskoj 1957/58 imao devet fakulteta. Tri organizaciono povezana fakulteta oformljena su u samostalno, i to: od Filozofsko-prirodno-matematičkog — Filozofski i Prirodno-matematički, Pravno-ekonomskog — Pravni i Ekonomski i od Tehničkog fakulteta — Arhitektonsko-građevinsko-geodetski, Mašinsko-elektrotehnički i Rudarsko-metalurško-hemiski.

U školskoj 1957/58 osnovana je Visoka tehnička škola za pogonske inženjere u Zagrebu, tako da sa Visokom školom za fizičko vaspitanje u Beogradu postoje dve visoke škole u rangu fakulteta.

U školskoj 1957/58 bilo je 11 umetničkih akademija.

STUDENTI

UPIS. U školskoj 1956/57 upis na univerzitet nije bio regulisan na istovetan način. Na fakultetima Beogradskog univerziteta održani su kvalifikacioni ispiti; na Medicinskom fakultetu u Skopju prijemni ispit; na Medicinskom fakultetu u Ljubljani i na Tehničkom fakultetu u Sarajevu upis je izvršen na osnovu konkursa; u Zagrebu na pojedinim fakultetima ograničen je prijem studenata iz drugih republika.

Za upis na univerzitete u celoj zemlji u školskoj 1957/58 izvršene su izmene i dopune u Odluci o pravu upisa na fakultet svršenih učenika srednjih škola za opšte obrazovanje² i Odluci o upisu svršenih učenika srednjih stručnih škola na fakultete.²

Prema Odluci Saveznog izvršnog veća upis svršenih učenika gimnazije na univerzitet vrši se bez ikakvih ograničenja. Izuzetno, na pojedinim fakultetima mogu se uvesti konkursi (odnosno prijemni ispiti) za upis određenog broja novih studenata ako nastavno-materijalna baza tih fakulteta zahteva ograničenje prijema studenata na prvu godinu. Kandidati koji su viši tečajni ispit položili sa odličnim ili vrlo dobrim uspehom upisuju se bez ograničenja.

Prema Odluci o izmenama i dopunama Odluke o upisu svršenih učenika srednjih stručnih škola na fakultete, učenici ovih škola mogu se upisati i na neodgovarajuće fakultete pod opštim uslovima koje određuje fakultetski savet (naprimera, sa svršenom građevinskom tehničkom školom na mašinski fakultet).

U školskoj 1957/58 izvršen je upis na 31 fakultetu bez ikakvih ograničenja.

Za upis studenata u školskoj 1958/59 važili su isti savezni propisi kao i za školsku 1957/58. Jedino je doneta Odluka o izmeni Odluke o upisu na fakultete svršenih učenika škola opšteg obrazovanja,³ prema kojoj organi upravljanja mogu upis bez konkursa ograničiti samo na one kandidate koji su gimnaziju završili s odličnom uspehom. Na osnovu ovih propisa, republička izvršna veća donela su svoje odluke koje su se međusobno razlikovale u izvesnoj meri: u Srbiji upis je bio uslovljen konkursom (sem za odlične učenike). Na filozofskom fakultetu upis je bio slo-

bodan za pojedine grupe. U Hrvatskoj upis je bio ograničen samo na Medicinskom i tehničkim fakultetima, dok je na ostalim bio slobodan. U Sloveniji upis je bio ograničen samo na Medicinskom fakultetu, u Bosni i Hercegovini i Makedoniji na svim fakultetima (sem na Pravnom, Ekonomskom i Filozofskom).

TABELA 1 — STUDENTI UPISANI U PRVU GODINU STUDIJA

Školska godina	Broj studenata	Indeks: 1951/52 = 100
1957/58	29.179	231
1958/59	30.440*	241

* Prethodni podaci.

DINAMIKA I STRUKTURA STUDENATA. U svim visokim školama (na fakultetima, visokim školama i umetničkim akademijama) bilo je u školskoj 1956/57 god. 61.858 studenata, a u školskoj 1957/58 taj broj se povećao na 70.784. U školskoj 1957/58 na fakultetima je bilo 69.087 (prema 60.246 u 1956/57), visokim školama 303 studenta (prema 292) i na umetničkim akademijama 1.394 (prema 1.320 u školskoj 1956/57).

TABELA 2 — STUDENTI PO NARODNIM REPUBLIKAMA

Školska godina	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	Slovenija	Bosna i Hercegovina	Makedonija
1956/57	61.858	28.463	16.216	6.594	4.950	5.635
1957/58	70.784	34.319	17.670	7.363	5.177	6.255

U školskoj 1957/58 bilo je upisano 62.095 redovnih i 8.689 vanrednih studenata. Od ukupnog broja bilo je 87,7% redovnih studenata, a vanrednih 12,3%. Najviše vanrednih studenata ima na ekonomskim fakultetima (35,5% od ukupno upisanih studenata), zatim na pravnim (22,7%) i filozofskim fakultetima (20,0%). Većina vanrednih studenata (97,2%) studira na ekonomskim, pravnim i filozofskim fakultetima, na kojima, po pravilu, jedino i postoji mogućnost vanrednog studiranja, a samo jedan mali deo (2,8%) na ostalim visokim školama.

Po godinama studija, u prvu godinu na svim visokim školama upisano je 41,2% studenata, u drugu — 20,2%, u treću — 20,4%, u četvrtu — 13,7%, a u petu i šestu — 4,5%

TABELA 3 — STUDENTI PO VRSTAMA ŠKOLA

Naziv fakulteta, visoke škole	1955/56	1956/57	1957/58	%
Ukupno	62.045	61.858	70.784	100
Filozofski	13.975	12.405	13.420	18,8
Prirodno-matematički	5.375	4.266	4.139	5,8
Pravni	7.008	9.054	10.837	15,3
Ekonomski	6.717	7.672	9.211	13,3
Poljoprivredni	1.975	1.982	3.316	4,8
Šumarski	1.159	1.262	1.591	2,1
Veterinarski	1.211	1.126	1.167	1,6
Medicinski	7.235	6.122	6.851	9,7
Stomatološki	1.392	1.226	1.476	2,1
Farmaceutski	774	664	619	0,9
Tehnički	13.738	14.467	16.460	23,2
Visoka škola za fizičko vaspitanje	233	292	303	0,4
Umetničke akademije	1.253	1.320	1.394	2,0

U toku poslednje dve školske godine došlo je do znatnijeg povećanja broja studenata, naročito na poljoprivrednim, tehničkim, pravnim i ekonomskim, a do smanjenja, naročito na prirodno-matematičkim i medicinskim fakultetima.

¹ Vidi: »J. P.«, 1957, str. 139—143 (13—17).

² Vidi: »Službeni list FNRJ«, br. 22/57.

³ Vidi: »Službeni list FNRJ«, br. 23/58.

U školskoj 1957/58 bila su upisana na svim visokim školama 50.293 muškarca (ili 70,6%) i 20.491 žena (tabela 4).

TABELA 4 — STUDENTI PO POLU

Vrsta fakulteta —otseka	% od ukupnog broja studenata		Vrsta fakulteta —otseka	% od ukupnog broja studenata	
	muških	ženskih		muških	ženskih
Filozofski	41,9	58,1	Farmaceutski	26,1	73,9
Prirodno-matematički	51,8	48,2	Arhitektonski	73,1	26,9
Pravni	77,5	22,5	Građevinski	94,5	4,6
Ekonomski	74,8	25,2	Mašinski	98,8	1,2
Poljoprivredni	89,6	10,4	Elektrotehnički	96,6	3,4
Šumarski	94,9	5,1	Tehnološki	69,3	30,7
Veterinarski	97,4	2,6	Prehranbeni	53,4	46,6
Medicinski	73,1	26,9	Rudarski	95,5	4,5
Stomatološki	64,2	35,8	Geološki	89,5	10,1

Više žena nego muškaraca ima jedino na farmaceutskim i filozofskim fakultetima, gotovo podjednako na prirodno-matematičkim fakultetima i prehranbenim osecima na tehnološkim fakultetima. Žene se u većini orijentišu na izučavanje društvenih nauka, jer se 69,5% od ukupnog broja studentkinja upisuje na filozofski, prirodno-matematički, pravni i ekonomski fakultet.

ZAVRŠAVANJE STUDIJA⁴

U 1956 i 1957 diplomirao je približno isti broj studenata kao i ranijih godina.

TABELA 5 — DIPLOMIRANI STUDENTI

Škole	1945—1957	1956	1957
Ukupno	51.209	6.537	6.588
Fakulteti — svega	49.180	6.328	6.340
Poljoprivredno-šumarski	5.204	456	421
Veterinarski	2.089	297	281
Tehnički	10.626	1.435	1.288
Ekonomski	4.905	422	532
Pravni	5.931	890	1.088
Medicinski sa stomatološkim	8.527	1.132	1.051
Farmaceutski	1.824	153	183
Filozofski	6.117	1.031	913
Prirodno-matematički	3.957	512	583
Visoke škole	422	42	51
Umetničke akademije	1.607	167	197

Iako je u 1956 i 1957 broj diplomiranih ostao uglavnom na istom nivou znatno se povećao broj diplomiranih na pravnim fakultetima, dok se broj diplomiranih na ostalim fakultetima smanjio ili stagnira.

SOCIJALNA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA STUDENATA

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA STUDENATA. U školskoj 1956/57 i 1957/58 zdravstvena zaštita studenata obavljala se u poliklinikama, sektorskim ambulantama, ambulantama po domovima i u klimatskim lečilištima. U Studentskoj poliklinici u Beogradu u 1957/58 izvršen je 161.221 pregled, u Studentskoj poliklinici u Zagrebu — 77.668, u Studentskoj poliklinici u Sarajevu — 27.313 i Studentskoj poliklinici u Skopju — 13.173 pregleda.⁵

Studentske poliklinike su u 1957 utrošile za zdravstvenu zaštitu studenata 165.628.770 din. Zdravstvena zaštita studenata još uvek nije jedinstveno regulisana u svim univerzitetskim centrima.

⁴ Vidi: »J. P.«, 1958, str. 229—231 (19—21).

⁵ Za Ljubljano nedostaju podaci, pošto se zdravstvena zaštita studenata odvija u Centralnoj školskoj poliklinici.

STIPENDIJE, DEČJI DODATAK I POTPORNİ FONDOVI. Na svim visokim školama u školskoj 1956/57 bila su 12.304 stipendista i 18.467 korisnika dečjeg dodatka, što znači da je gotovo polovina svih redovnih studenata primala stipendiju ili dečji dodatak. U školskoj 1957/58 bila su 16.783 stipendista, tj. 27% od ukupnog broja redovnih studenata.

Najviše stipendija dobijali su studenti tehničkih fakulteta — 29,8% od ukupnog broja stipendista. Međutim, u odnosu na ukupan broj studenata pojedinih fakulteta, najviše stipendija dobijali su studenti poljoprivrednih fakulteta, na kojima je svaki drugi student primao stipendiju (51,6%).

U školskoj 1957/58 stipendiju je primalo i 2.447 apsolvencata, tj. 12% od ukupnog broja apsolvencata, kojih je tada bilo 20.242. Stipendiju je primalo i 305 lica na poslediplomskim studijama.

Ukupna društvena davanja na stipendije svih visokih škola iznosila su u školskoj 1957/58 mesečno 86.689.000 din. U kalendarskoj 1957 za stipendije apsolvencata davano je mesečno 13.705.000 din. Prema tome, u toj godini je za stipendije studenata i apsolvencata isplaćivano prosečno mesečno oko 100 miliona din.

Od ukupnog mesečnog iznosa za stipendije studenata svih visokih škola u školskoj 1957/58 gotovo polovinu su davali državni organi (48,7%), zatim privredne organizacije (24%), dok su svi ostali učestvovali sa 28%.

U 1958 doneta je nova Naredba o visini stipendija. Stipendije za redovne studije na fakultetima, visokim školama i umetničkim akademijama daju se u mesečnim iznosima — do 6.000 din., a izuzetno 8.000 din. (za studente završnih godina studija onih struka za kojima se oseća naročita potreba, kao i za studente završnih godina ostalih struka, koji su polagali ispite najmanje sa vrlo dobrim uspehom); za stručno i naučno usavršavanje — do 15.000 din. Slepica mogu dobiti uvećane stipendije za redovne studije na fakultetima, visokim školama i umetničkim akademijama — do 12.000. Licima koja prekidaju radni odnos zbog odlaska na stručno ili naučno usavršavanje može se dati stipendija do visine njihovog mesečnog ličnog dohotka odnosno plate.

Visina stipendije određuje se prema uspehu u školovanju odnosno usavršavanju stipendista, vrsti školovanja odnosno usavršavanja, imovnom stanju stipendista, da li se školuje odnosno usavršava u mestu svog stalnog boravka i da li se za njega prima dečji dodatak. Po ranijoj Odluci o visini stipendija, lica koja dobijaju dečji dodatak mogla su dobiti stipendiju najviše u visini razlike između najvišeg iznosa odgovarajuće stipendije i iznosa dečjeg dodatka koji se za njih isplaćuje. Prema novoj Naredbi, stipendist može primiti ceo iznos stipendije, iako ima dečji dodatak, ali se zato prilikom određivanja visine stipendije može uzimati u obzir dečji dodatak.

Prosečna stipendija na visokim školama u školskoj 1957/58 iznosila je 5.165 din. mesečno.

U stipendiranju nema dovoljno plana. U komunama ne postoje jedinstveni fondovi. Saradnja između privrednih preduzeća i opštinskih komisija za stipendije još nije dovoljna. Kontrola i evidencija stipendista u sreskim i republičkim komisijama za stipendije i na fakultetima je nepotpuna.

Studentski potporni fondovi raspolagali su u školskoj 1957/58 sa 27.278.559 din., a fondovi za pozajmice sa 143.414.000 din. Prema nepotpunim podacima, potporne i pozajmne fondove u 1957/58 koristilo je 900 apsolvencata.

STUDENSKI DOMOVI I RESTORANI. U školskoj 1957/58 bilo je 25 studentskih domova sa kapacitetom od 13.258 studenata, a u njima su bila smeštena 15.403 studenata, tj. 21,8% svih redovnih studenata: najviše u Sarajevu (27,3%), zatim u Beogradu i Novom Sadu (26,0%), najmanje u Zagrebu, Rijeci i Zadru (11,9%), Skopju (21,4%) i Ljubljani (22,9%). Prosečni iznos mesečne stanarine iznosio je 891 din., s tim što je najviša stanarina bila u studentskim domovima u Rijeci (1.470 din.) i Zagrebu (1.251), a najniža u domovima u Skopju (600), Ljubljani (650) i Sarajevu (670 din. mesečno). U cilju sniženja cene stanarine u studentskim domovima, izvršna veća narodnih republika su dala studentskim domovima u 1957 na ime dotacije 85.741.000 din. Najveći mesečni iznos dotacije po stanaru dala je Makedonija — 900 din., a najmanji Hrvatska — 500 din.

* »Službeni list FNRJ«, br. 22/58.

Nedovoljan je broj studentskih mesta u domovima. Znatno broj studenata ne može biti primljen u domove.

Zbog nedovoljnog kapaciteta studentskih domova, 44,7% redovnih studenata stanuje privatno, najčešće pod veoma nepovoljnim uslovima, iako plaćaju mesečnu stanarinu od oko 3.000 din.

U školskoj 1957/58 bio je 31 studentski restoran, od kojih 18 u sastavu studentskih domova i 13 kao samostalne ustanove. U studentskim restoranima hranilo se 29.768 abonenata (od toga u studentskim restoranima u Beogradu 15.022 abonenta). Od ukupnog broja studenata, u studentskim restoranima se hranilo 42,2%, dok se 35,0% hranilo kod roditelja i rođaka, a 22,8% privatno.

Republička izvršna veća dala su u 1957 za sniženje cene ishrane u studentskim restoranima dotacije u ukupnom iznosu od 177.433.000 din. Najveći mesečni iznos dotacije po abonentu dale su Srbija — 800 din, i Hrvatska — 630 din., a najmanji Slovenija — 240 i Makedonija — 250 din.

Republička izvršna veća u 1957 dala su studentskim domovima i restoranima dotacije u ukupnom iznosu od 263.174.000 din.

STUDENTSKA ORGANIZACIJA

Savez studenata Jugoslavije kao jedinstvena studentska organizacija okuplja 368 udruženja sa 65.766 članova ili 82,3% od ukupnog broja studenata i apsolenata.⁷ Na univerzitetima postoje razni klubovi i društva, među kojima se ističe 9 studentskih kulturno-umetničkih društava i 30 samostalnih kulturno-umetničkih sekcija i grupa u kojima radi oko 3.000 studenata. Studenti izdaju pet nedeljnih studentskih listova, 3 lista za probleme umetnosti i književnosti, nekoliko stručnih časopisa i biltena za inostranstvo. U unutrašnjosti rade 193 zavičajna kluba sa oko 15.000 članova.

NASTAVA I NAUČNI RAD

REDOVNA OPŠTA NASTAVA. U školskoj 1957/58 donele su svoje zakone o univerzitetima Slovenija i Hrvatska, te je tako utvrđeno trajanje redovne opšte nastave na svim fakultetima u okviru raspona od četiri do šest godina, koji je propisao Opšti zakon o univerzitetima, ali trajanje nastave na istorodnim fakultetima u zemlji u školskoj 1957/58 nije bilo jednako regulisano. Nastava u trajanju od četiri školske godine propisana je na svim filozofskim, prirodno-matematičkim, pravnim, ekonomskim, poljoprivrednim i šumarskim (sem u Ljubljani, gde je propisano 9 semestara), farmaceutskim fakultetima (sem u Beogradu, gde je 9 semestara), Veterinarskom oteku u Ljubljani, Arhitektonskom, Geodetskom i Hemisko-tehnološkom oteku u Zagrebu i Visokoj školi za fizičko vaspitanje u Beogradu. Devet semestara traje nastava na Poljoprivrednom i Šumarskom oteku u Ljubljani, Farmaceutskom fakultetu u Beogradu i Elektrotehničkom oteku u Zagrebu, a deset semestara na veterinarskim fakultetima u Beogradu i Zagrebu, svim tehničkim fakultetima, izuzev Arhitektonskog, Geodetskog, Elektrotehničkog i Hemisko-tehnološkog oteka u Zagrebu.

Na akademijama pozorišne umetnosti i na nekim osecima muzičkih akademija (otseci za solo pevanje, za duvačke instrumente, za harfu, istorisko-folklorni i nastavnički otseci) propisana je nastava od četiri godine, dok je na akademijama likovnih i primenjenih umetnosti kao i na ostalim osecima muzičkih akademija (otseci odnosno odeljenja za dirigovanje, klavir, orgulje, kao i za gudačke instrumente) propisana nastava od pet godina.

U cilju omogućavanja bržeg završavanja studija na fakultetima, Savezna narodna skupština na sednici Saveznog veća od 26. juna 1958 donela je Preporuku o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka na fakultetima.⁸ Ovim aktom Savezna narodna

skupština preporučila je republičkim izvršnim većima i organima upravljanja fakulteta i univerziteta da svaki u svom delokrugu preduzme mere kojima će naročito obezbediti:

— da redovna opšta nastava i stvarne studije na fakultetima, posebno na tehničkim, poljoprivrednim i šumarskim, traju četiri, a samo izuzetno na nekim fakultetima najviše pet godina;

— da fakulteti najkasnije do početka letnjeg semestra školske 1958/59 izvrše odgovarajuće izmene u nastavnim planovima i programima, u režimu studija i načinu izvođenja nastave;

— da vreme trajanja nastave, koje bude propisano, i izmenjeni nastavni planovi i programi važe za studente koji se upišu u prvi semestar fakulteta u školskoj 1958/59, a da se nastoji primeniti ove mere i na ranije upisane studente;

— da se radi obrazovanja naučnih kadrova i visokokvalifikovanih stručnjaka, kao i daljeg usavršavanja kadrova, na fakultetima organizuje poslediplomska nastava, i

— da nadležni republički organi pripreme perspektivni plan razvitka univerziteta.

Upis novih studenata u školsku 1958/59 izvršen je prema intencijama Preporuke, tj. za nove studente je trajanje nastave skraćeno na četiri godine na svim tehničkim fakultetima, kao i na Poljoprivrednom i Šumarskom oteku u Ljubljani, a sa šest na pet godina na svim medicinskim i stomatološkim fakultetima. Na veterinarskim fakultetima još nije definitivno određeno trajanje nastave (u Ljubljani je ostalo četiri godine, u Sarajevu 9 semestara, a u Beogradu i Zagrebu predviđeno je 10 semestara).

U Sloveniji je propisano da studenti Medicinsko-stomatološkog, tehničkih i Poljoprivredno-šumarsko-veterinarskog fakulteta, koji u propisanom roku, tj. do kraja poslednjeg semestra ne diplomiraju, zadrže status studenta još najviše šest meseci, što znači da za to vreme zadržavaju pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu.

Nove mere u vezi sa Preporukom primenjene su na svim univerzitetima uglavnom samo na studente koji su u školskoj 1958/59 upisani u prvi semestar.

Do kraja 1958 u Sloveniji i Bosni i Hercegovini su izvršene odgovarajuće izmene u republičkom zakonu odnosno fakultetskim statutima.

U skladu sa skraćanjem trajanja nastave i intencijama Preporuke o potrebi bržeg završavanja studija, na fakultetima je, uporedo sa skraćanjem trajanja nastave, izvršena ili je u toku izmena nastavnih planova i programa i režima studija, koji je poostren (obavezno posećivanje predavanja i vežbi, položeni ispiti iz prethodne godine kao uslov za upis u narednu godinu na pojedinim fakultetima i dr.). Isto tako na pojedinim fakultetima u toku je izdvajanje novih oteka i smerova iz dosadašnjih.

POSLEDIPLOMSKA NASTAVA. Uvođenje poslediplomske nastave na fakultetima još uvek se nalazi u začetku. Zasad, uglavnom, postoji samo nastava za stručno usavršavanje i specijalizaciju, a nastava za naučno usavršavanje postoji svega na nekoliko fakulteta u zemlji (Poljoprivrednom i Filozofskom fakultetu u Beogradu i dr.). U 1957 na stručnom i naučnom usavršavanju nalazilo se, prema nepotpunim podacima, 528 lica, od kojih su 422 lekari na specijalizaciji. Pored toga, na stručnom i naučnom usavršavanju se nalazilo 339 lica, pretežno u inostranstvu, u trajanju do 6 meseci.

UNIVERZITETSKE I FAKULTETSKE USTANOVE

Prema prethodnim nepotpunim podacima, u školskoj 1957/58 postojalo je 579 fakultetskih nastavno-naučnih i naučnih ustanova, (instituta, zavoda) 150 više nego u školskoj 1955/56. Od ukupnog broja na filozofskim fakultetima bila su 22, prirodno-matematičkim 34, pravnim 13, ekonomskim 16, poljoprivrednim 18, poljoprivredno-šumarskim 51, šumarskim 20, veterinarskim 69, medicinskim 97, stomatološkim 6, medicinsko-stomatološkim 29, farmaceutskim 23 i na tehničkim fakultetima 181 ustanova.

⁷ Vidi: »J. P.«, 1959, str. 9—10 (1—2)

⁸ »Službeni list FNRJ«, br. 28/58.

Od ukupnog broja ustanova, u Beogradu ima 200, Zagrebu 195, Ljubljani 82, Sarajevu 82, Novom Sadu 12 i Skopju 8 ovakvih ustanova.

NASTAVNO-NAUČNI KADAR

Tokom 1957/58 povećao se broj stalnih i honorarnih nastavnika na fakultetima, visokim školama i umetničkim akademijama.

TABELA 6 — NASTAVNO-NAUČNI KADAR

Školska godina	Nastavnici			Saradnici		
	ukupno	od toga: stalni	od toga: honorarni	ukupno	od toga: stalni	od toga: honorarni
1956/57	2.476	1.668	808	3.116	2.222	894
1957/58	2.641	1.797	844	3.313	2.463	850

Od 1.797 stalnih nastavnika u školskoj 1957/58 bilo je: redovnih profesora 475, vanrednih 552, docenata 646, predavača i privatnih docenata 124. U odnosu na školsku 1956/57 broj redovnih profesora povećao se za 4, vanrednih za 33, docenata za 92, a honorarnih nastavnika za 36.

Procenat honorarnih nastavnika na fakultetima u 1956 iznosio je 49,6%, a 1957 — 40,8%.⁹ Na umetničkim akademijama u 1957 bilo je 27,2% honorarnih nastavnika.

ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE

STATUTI UNIVERZITETA I FAKULTETA doneti su u Srbiji još u školskoj 1955/56. U Hrvatskoj, osim privremenih statuta Medicinskog i Prirodno-matematičkog fakulteta, do kraja 1958 nisu doneti statuti ostalih fakulteta, mada su pripreme u završnoj fazi. U Sloveniji doneti su svi statuti 30 juna 1958. U Bosni i Hercegovini do kraja 1957 doneti su i potvrđeni statuti Pravnog, Veterinarskog, Ekonomskog i Poljoprivredno-šumarskog fakulteta. U Makedoniji, iako su pripreme u završnoj fazi, do kraja 1958 statuti nisu potvrđeni.

O Visokoj školi za fizičko vaspitanje u Beogradu donet je pored Zakona i statut (januara 1958). Zakon je donet (februara 1958)¹⁰ i o Visokoj tehničkoj školi za pogonske inženjere u Zagrebu.

UPRAVLJANJE. U školskoj 1956/57 u svih pet univerzitetskih saveta bilo je 139 članova (prosvetnih radnika — 76, političkih i drugih javnih radnika — 35, službenika iz državne uprave — 12, lica iz privrede — 6, studenata — 5, lica iz naučnih ustanova — 3 i ostalih službenika — 2). U univerzitetskim savetima bilo je 17 žena.

U istoj školskoj godini bila su u 51 fakultetskom savetu 894 člana (prosvetnih radnika — 495, političkih i drugih javnih radnika — 80, lica iz državne uprave — 118, iz privrede — 87, iz naučnih ustanova — 33, ostalih službenika — 23, studenata — 54 i ostalih — 4). U fakultetskim savetima su bile 42 žene.

Zakonom o Visokoj tehničkoj školi za pogonske inženjere u Zagrebu regulisano je upravljanje ovom školom. Školom upravljaju: savet škole, uprava škole i direktor.

Upravljanje umetničkim akademijama različito je regulisano. Posredni organi upravljanja Umetničkom akademijom u Beogradu, kao zajednicom koju čine Akademija likovnih umetnosti, Akademija primenjenih umetnosti, Muzička akademija i Pozorišna akademija u Beogradu, jesu: Savet Umetničke akademije, Uprava Umetničke akademije i rektor.

Svakom umetničkom akademijom u sastavu umetničke akademije upravljaju: savet akademije, uprava akademije i dekan.

Na umetničkim akademijama u Zagrebu ne postoji institucija koja bi odgovarala univerzitetu i rektoru. Postoji samo Savet akademija umetnosti, koji obavlja poslove od zajedničkog interesa za Akademiju likovnih umetnosti, Muzičku akademiju i Pozorišnu akademiju u Zagrebu i stara se o unapređenju i usklađivanju nastave i umetničkog rada, kao i o drugim

⁹ Podaci ankete Zajedničke komisije Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća za pitanja univerziteta, visokih i viših škola.

¹⁰ »Narodne novine NRH«, br. 4/58, sa izmenama i dopunama br. 56/58.

poslovima od zajedničkog interesa. Pojedini umetničkim akademijama u Zagrebu upravljaju: Savet akademije, uprava akademije i rektor.

Na umetničkim akademijama u Ljubljani takođe postoji Savet umetničkih akademija kao zajednički organ za rukovođenje Muzičkom akademijom, Akademijom likovnih umetnosti i Pozorišnom akademijom u Ljubljani. Svakom akademijom upravljaju: savet akademije i rektor.

Muzičkom akademijom u Sarajevu upravljaju: Savet Akademije, Uprava Akademije i rektor.

MATERIJALNA BAZA UNIVERZITETA, VISOKIH ŠKOLA I UMETNIČKIH AKADEMIJA

Fakultetima, visokim školama i umetničkim akademijama dodeljena su znatna materijalna sredstva za investiciju izgradnju, i to: u 1956 — 2.030 i u 1957 — 2.306 miliona din. po tekućim cenama.

TABELA 7 — MATERIJALNA SREDSTVA*

Škole		1955	1956	1957	1958*
Fakulteti — svega	mil. din.	4.059	4.173	4.830	5.672
	indeks	100	102,7	118,9	139,7
Filozofski, prirodno matematički, pravni i ekonomski	mil. din.	863	1.002	1.113	1.145
	indeks	100	116,1	128,1	132,6
Poljoprivredni, šumarski i veterinarski	mil. din.	731	721	915	978
	indeks	100	98,6	125,1	133,7
Medicinski i stomatološki	mil. din.	1.418	1.379	1.513	1.943
	indeks	100	92,2	106,6	137,0
Tehnički	mil. din.	1.047	1.071	1.289	1.606
	indeks	100	102,2	123,1	153,3
Visoke škole	mil. din.	32	40	47	63
	indeks	100	125,0	146,8	196,8
Umetničke akademije	mil. din.	181	206	220	248
	indeks	100	113,2	121,5	137,0

* Podaci ankete Zajedničke komisije Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća za pitanja univerziteta, visokih i viših škola. Manje razlike u zbrojevima nastale su zbog zaokruživanja.

** Planirana sredstva.

Budžetski izdaci za redovno izdržavanje svih visokih škola u stalnom su porastu. Najveći porast zabeležen je kod tehničkih fakulteta i visokih škola.

Zaključkom Saveznog izvršnog veća od juna 1958 Federacija učestvuje zajedno s republikama u izgradnji objekata namenjenih fakultetima koji spremaju kadrove za privredu (tehničkim, poljoprivrednim, šumarskim, veterinarskim). Narodne republike su na osnovu toga pripremile planove izgradnje univerziteta u razdoblju 1958 — 1961 i 1962 — 1966. U vezi s tim zaključkom Savezno izvršno veće dodelilo je u 1958 Izvršnom veću NR Srbije 750 miliona din. za nastavak izgradnje Mašinskog i Tehnološkog fakulteta u Beogradu i Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu, i Izvršnom veću NR Bosne i Hercegovine 100 miliona din. za nastavak izgradnje Tehničkog fakulteta u Sarajevu.

Nedostatak školskog prostora uopšte, a posebno laboratoriskog, još uvek je znatan na svim fakultetima.

Površine školskih zgrada u školskoj 1957/58 kretale su se od 2,5 m² po jednom redovnom studentu na fakultetima društvenih nauka (filozofskim, prirodno-matematičkim, pravnim i ekonomskim), do 17,8 m² na poljoprivrednim fakultetima; medicinski fakulteti raspolazu sa 17,6 m², a tehnički sa 5,6 m² po jednom studentu. Broj redovnih studenata na svim fakultetima veći je za 35% od broja mesta; na tehničkim fakultetima ova razlika je 76%, na medicinskim 26%.¹¹

¹¹ Podaci ankete Zajedničke komisije Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća za pitanja univerziteta, visokih i viših škola.

MEĐUUNIVERZITETSKA I MEĐUFAKULTETSKA SARADNJA

*Međuuniverzitetska saradnja.*¹² Zajednica jugoslovenskih univerziteta, osnovana januara 1957, obrazovana je radi pretresanja pitanja od zajedničkog interesa za sve univerzitete u zemlji, radi obezbeđenja njihove stalne saradnje i usklađivanja delatnosti. U toku dvogodišnjeg rada zajednica je održala jedan plenarni sastanak i četiri sednice predsedništva.

Međufakultetska saradnja u poslednje dve godine bila je veoma živa. U 1957 održane su međufakultetske konferencije pravnih, šumarskih, veterinarskih, medicinskih (dve konferencije), geodetskih, elektrotehničkih, tehnoloških i rudarskih fakulteta.

Tokom 1958 održano je više međufakultetskih konferencija:

Na konferenciji *medicinskih fakulteta*, 11 i 12 septembra u Sarajevu, prihvaćena je Preporuka Savezne narodne skupštine o petogodišnjem trajanju nastave na medicinskim fakultetima, usvojen princip sistema studija i date preporuke za ujednačenje nastavnih planova i programa i rešavanje drugih nastavnih pitanja na ovim fakultetima.

Na međufakultetskoj konferenciji *stomatoloških fakulteta*, 17 septembra u Beogradu, zauzet je stav da nastava traje pet godina.

Na konferenciji *veterinarskih fakulteta*, 20 i 21 septembra u Beogradu, zaključeno je da nastava traje pet godina i da ovi fakulteti i ubuduće daju veterinaru opšteg tipa.

Na savetovanju *mašinskih fakulteta*, 10 oktobra u Zagrebu, zauzet je stav da se nastava može, u smislu Preporuke, svesti na osam semestara, ali bez diplomskog rada, za koji bi se

¹² Vidi: »J. P.«, 1958, str. 361—362 (37—38).

morao ostaviti deveti semestar, kao i da i nadalje treba izgrađivati mašinskog inženjera opšteg tipa s blagim usmeravanjem u višim semestrima.

Na konferenciji *šumarskih fakulteta*, 27, 28 i 29 oktobra u Sarajevu, zaključeno je da se pristupi skraćivanju nastavnih programa da bi se studije mogle završiti za četiri godine, da se što pre organizuju sastanci radi usklađivanja i svodenja obima nastavnih materija iz pojedinih predmeta na najnužniju meru.

Na konferenciji *tehnoloških fakulteta*, 1 i 2 novembra u Beogradu, konstatovano je da se skraćivanjem nastavnih planova na svim fakultetima u zemlji trajanje nastave i studija može svesti na četiri godine, kao i da se na svim fakultetima sprovede usmeravanje.

Konferencija *dekana i prodekana filozofskih fakulteta*, 17 novembra u Beogradu, zaključila je da se na svim filozofskim fakultetima uvedu grupe sa dva predmeta, dok se grupe sa jednim predmetom mogu zadržati izuzetno tamo gde katedre smatraju da za to postoje opravdani razlozi.

Međufakultetska konferencija *građevinskih fakulteta*, 20 i 22 novembra u Beogradu, izjasnila se za opšti tip građevinskog inženjera, pri čemu nastava treba da traje devet semestara, zajedno sa izradom diplomskog rada.

Sem ovih, održane su i druge međufakultetske konferencije (međufakultetska konferencija ekonomskih fakulteta, 3 i 4 juna u Ljubljani; sastanak Koordinacionog odbora poljoprivrednih fakulteta, 13 juna u Beogradu).

Na svim međufakultetskim konferencijama razmatrana su i druga, prvenstveno nastavna pitanja, naročito u vezi sa sprovođenjem Preporuke Savezne narodne skupštine.

M. F.

Vidi: »Jugoslovenski pregled«, 1957: »Visoka nastava«, str. 139—143 (13—17), »Stipendije«, str. 444—446 (64—66); »Jugoslovenski pregled«, 1958: »Diplomiranje i trajanje studija na višim i visokim školama«, str. 229—231 (19—21), »Doktorat nauka«, str. 232—233 (22—23), »Međuuniverzitetska saradnja«, str. 361—362 (37—38), »Međunarodna razmena studenata na stručnoj praksi«, str. 461—462 (57—58).

REFORMA PRAVOPISA

Novi pravopis srpskohrvatskog književnog jezika, koji se nalazi u štampi, predstavlja značajan stručno-naučni doprinos i krupnu tekovinu kojom se produbljuje bratstvo Srba i Hrvata. Pravopis je izradila komisija sastavljena od predstavnika najviših naučnih ustanova, akademija nauka, univerziteta i matice. Rad na pravopisu trajao je tri godine.

ANKETA »LETOPISA MATICE SRPSKE« I NOVOSADSKI DOGOVOR

Početkom 1953 Redakcija »*Letopisa Matice srpske*« (Živojin Boškov, Živan Milisavac, Boško Petrović) došla je na ideju da pokrene anketu o pitanjima srpskohrvatskog književnog jezika. Neposredan povod bila je pojava novog pravopisa dr Aleksandra Belića, u kome je bilo izmena prema ranijim izdanjima. U Hrvatskoj je i dalje bio u upotrebi pravopis dr Dragutina Boranića, koji se znatno razlikovao od Belićevog, dok je grupa profesora Filozofskog fakulteta u Zagrebu pripremala nov pravopis. U Bosni i Hercegovini ušao je u upotrebu pravopis dr Jovana Vukovića, koji se razlikovao i od Belićevog i od Boranićevog pravopisa. Zbog tih različitih pravopisa bilo je prilično pometnje na srpskohrvatskom jezičkom području.

Redakcija »*Letopisa Matice srpske*« je, posle usmenog konsultovanja s naučnim, kulturnim i javnim radnicima, uputila pismo velikom broju jezičkih stručnjaka i svima onima kojima je ova materija bliska, da kažu svoje mišljenje o problemima jezika uopšte. U pismu je, između ostalog, rečeno da su pojedina književna dela štampana u Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Novom Sadu po svojim jezičkim osobinama veoma slična, tako da su razlike, osim beznačajnih jezičkih i pravopisnih odstupanja, jedva uočljive. Ali, u isto vreme ima i dela, naročito prevedenih, u kojima jezik pokazuje vrlo izrazite tendencije podvajanja i razvoja u suprotnim pravcima.

Iako je pravopis bio povod, anketa je proširena i na ostala pitanja iz oblasti savremenog jezika: pismo (ćirilica — latinica), ekavski i ijekavski izgovor, rečnik savremenog srpskohrvatskog jezika itd.

Anketa je započeta u septembarskom broju »*Letopisa Matice srpske*« 1953, a završena je u broju za decembar 1954.

Po završetku ankete, sazvana je u Novom Sadu konferencija jednog dela učesnika u anketi da zajednički pretresu rezultate ove javne diskusije i formulišu zaključke.

Konferencija je održana u Novom Sadu od 8 do 10 decembra 1954 i na njoj su učestvovali: Ivo Andrić, dr Aleksandar Belić, Mirko Božić, Živojin Boškov, dr Jovo Vuković, dr Krešimir Georgijević, dr Miloš Đurić, dr Ljudevit Jonke, Marijan Jurković, Jure Kaštelan, Radovan Lalić, Mladen Leskovac, Svetislav Marić, Marko Marković, Živan Milisavac, dr Miloš Moskovljević, Boško Petrović, Veljko Petrović, Duza Radović, dr Mihailo Stevanović, Marin Franičević, dr Josip Ham, Miloš Hadžić, dr Mate Hraste, dr Zdenko Škreb. Konferenciju je otvorio Veljko Petrović, književnik, tada predsednik Matice srpske; predstavao je Živan Milisavac, tada glavni urednik »*Letopisa Matice srpske*« i podneo referat o anketi.

Od pozvanih jezičkih stručnjaka u anketi je učestvovalo 36 lica (iz Beograda 11, Zagreba 19, Opatije 1, Sarajeva 3, Splita 1, Novog Sada 1). Osim od pozvanih, Redakcija je primila još 17 odgovora od drugih lica.

Anketa je bila vrlo zapažena u javnosti. Udruženje prevodilaca Srbije održalo je sastanak na kome je formulisalo svoj stav prema pokrenutim pitanjima. Društvo prevodilaca Hrvatske je održalo sastanak na kome je izrazilo saglasnost sa zaključcima Udruženja prevodilaca Srbije (zaključci ovih udruženja su objavljeni u »*Letopisu Matice srpske*«). Društvo za srpskohrvatski jezik i književnost NR Srbije na godišnjoj skupštini posvetilo je takođe veliku pažnju ovim problemima. I dnevna štampa je pratila anketu za sve vreme njenog trajanja.

Na konferenciji i u referatu je konstatovano da je diskusija postavila na dnevni red sledeće probleme: jedinstvo jezika; ime jezika; uklanjanje svih veštačkih prepreka u njegovom razviku; pismo; ekavski i ijekavski izgovor; početak rada na izradi zajedničkih terminologija iz raznih oblasti nauke i života; izrada rečnika savremenog srpskohrvatskog jezika i zajednički pravopis.

Na konferenciji je istaknuta potreba zajedničkog rešavanja svih ovih problema. Inicijatori su smatrali da prvi sastanak

treba održati u Novom Sadu, a vreme i mesto budućih sastanaka određivaće se prema prilikama i potrebama.

Ova konferencija dobila je naziv Novosadski dogovor.

Posle diskusije o pitanjima istaknutim u anketi, obrazovana je komisija za izradu zaključaka. U komisiju su ušli: Mirko Božić, književnik iz Zagreba, dr Mate Hraste, profesor Univerziteta iz Zagreba, dr Ljudevit Jonke, docent Univerziteta iz Zagreba, Radovan Lalić, profesor Univerziteta iz Beograda, dr Mihailo Stevanović, profesor Univerziteta iz Beograda, dr Miloš Moskovljević, profesor i naučni saradnik Srpske akademije nauka iz Beograda, dr Jovo Vuković, profesor Univerziteta iz Sarajeva i Živan Milisavac, književnik i urednik »Letopisa Matice srpske« iz Novog Sada.

Komisija je formulisala zaključke u deset tačaka u kojima je konstatovano:

— narodni jezik Srba, Hrvata i Crnogoraca je jedan jezik. Stoga je i književni jezik koji se razvio na njegovoj osnovi oko dva glavna središta, Beograda i Zagreba, jedinstven, iako ima dva izgovora: ijekavski i ekavski;

— »u nazivu jezika nužno je uvek u službenoj upotrebi istaći oba njegova sastavna dela.« To znači, u službenoj upotrebi treba uvek pisati »srpskohrvatski« ili »hrvatskosrpski« jer se taj termin upotrebljava kao naziv u daljem tekstu. U svim drugim slučajevima može se upotrebljavati skraćeni naziv »srpski« odnosno »hrvatski«;

— oba pisma, ćirilica i latinica, potpuno su ravnopravna. Da bi se obezbedila i stvarna ravnopravnost, »treba nastojati da i Srbi i Hrvati podjednako nauče oba pisma, što će se postići u prvom redu školskom nastavom«;

— oba izgovora, ekavski i ijekavski, ravnopravna su na celom području srpskohrvatskog jezika. To je podvučeno, jer su se pokazale tendencije favorizovanja jednog ili drugog izgovora u pojedinim našim kulturnim centrima;

— konstatovana je potreba izrade rečnika savremenog srpskohrvatskog književnog jezika, kako bi se rečničko blago moglo svršishodno iskorišćavati, a time i omogućavati pun i pravilan razvitak jezika; i pozdravljena je inicijativa Matice srpske u ovom poslu; istaknut je značaj i hitnost izrade zajedničke terminologije za sve oblasti ekonomskog, naučnog i opštekulturnog života;

— »zajednički jezik treba da ima i zajednički pravopis. Izrada toga pravopisa danas je najhitnija kulturna i društvena potreba. Nacrt pravopisa izradiće sporazumno komisija srpskih i hrvatskih stručnjaka. Pre konačnog prihvatanja, nacrt će biti podnet na diskusiju udruženjima književnika, novinara, prosvetnih i drugih javnih radnika«;

— u zaključcima se zahteva da se odlučno stane na put »postavljanju veštačkih prepreka prirodnom i normalnom razvitku hrvatskosrpskog književnog jezika«; tj. pre svega »prevođenju« tekstova sa jednog izvora na drugi, što se gotovo uvek radi bez znanja, pa i protiv volje autora.

U zaključcima se iznosi da i naša tri univerziteta (u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu), dve akademije (Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu i Srpska akademija nauka u Beogradu) i dve matice (Matica srpska u Novom Sadu i Matica hrvatska u Zagrebu) obrazuju komisije za izradu pravopisa i terminoloških rečnika i da razviju saradnju »sa savezanim ustanovama i društvima«.

Zaključke su potpisali svi učesnici konferencije, a naknadno se saglasio sa njima još 61 učesnik u anketi ili oni koji su bili pozvani na konferenciju ali nisu mogli učestvovati.

Zaključci su dostavljeni Saveznom izvršnom veću i izvršnim većima NR Srbije, NR Hrvatske, NR Bosne i Hercegovine i NR Crne Gore, zatim univerzitetima u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu, akademijama u Zagrebu i Beogradu i Matici hrvatskoj u Zagrebu, a objavljeni su u časopisima i dnevnim listovima.

RAD KOMISIJE ZA PRAVOPIS

Matica srpska je dobila odgovore institucija koje su, u smislu Zaključaka, imale da obrazuju Komisiju za izradu novog pravopisa. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu odredila je u komisiju akademika prof. Stepana Musulina (zamenik prof. Pavle Rogić) i dopisnog člana

Milovana Gavacija (zamenik prof. Slavko Pavešić); Srpska akademija nauka u Beogradu — prof. dr Aleksandra Belića i prof. dr Radomira Aleksića; Beogradski univerzitet — prof. dr Mihaila Stevanovića i prof. Radovana Lalića; Zagrebačko sveučilište — prof. dr Matu Hrasta i prof. dr Josipa Hama; Sarajevski univerzitet — prof. dr Jovana Vukovića; Matica srpska — Miloša Hadžića, a Matica hrvatska — dr Ljudevita Jonkea.

Prva Komisije umesto određenih pretstavnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, od početka do kraja učestvovali su njihovi zamenici, prof. Pavle Rogić i prof. Slavko Pavešić.

Prva sednica Komisije održana je 25 i 26 aprila 1955 u Novom Sadu, na kojoj je formiran Sekretarijat Komisije (za sekretara je izabran Miloš Hadžić, a za njegovog zamenika dr Ljudevit Jonke) i usvojen plan i metod rada.

Odlučeno je da izdavači pravopisa budu Matica srpska — izdanje ćirilicom i ekavski i Matica hrvatska — izdanje latinicom i ijekavski, a da oba izdanja budu potpuno identična i po spoljnoj opremi i po formulacijama teksta. Članovi Komisije su na ovom prvom sastanku izneli osnovne probleme pravopisa i svoja gledišta o njihovom rešavanju.

Druga sednica je održana u Novom Sadu 30 i 31 maja i 1 juna 1955, treća u Zagrebu od 17 do 22 oktobra, četvrta u Beogradu od 19 do 24 decembra, peta u Sarajevu od 19 do 24 marta 1956, sedma u Novom Sadu od 22 do 27 oktobra 1956.

Osma sednica je održana u Beogradu od 17 do 22 decembra 1956 i na njoj su usvojene formulacije jednog dela pravopisnih pravila. Na ovoj sednici su u Komisiju za stilizaciju teksta pravopisnih pravila izabrana dva člana Komisije za izradu pravopisa: dr Mihailo Stevanović i dr Ljudevit Jonke. Na ovoj sednici je formirana i Komisija za redigovanje rečnika uz pravopis, i u nju su izabrani: dr Aleksandar Belić, dr Mate Hraste i dr Jovo Vuković.

Na devetoj sednici, od 4 do 9 marta 1957 u Zagrebu, završen je rad na formulaciji svih pravila novog pravopisa.

Deseta sednica održana je u Beogradu od 27 maja do 1 juna 1957. Na njoj je počeo pretres konačne stilizacije koju su Komisiji podneli članovi uže komisije: dr Mihailo Stevanović i dr Ljudevit Jonke. Utvrđeni su takođe principi za izradu rečnika i pravila o akcentovanju.

Od 25 novembra do 1 decembra 1957 u Novom Sadu je održana jedanaesta sednica, na kojoj je završen pretres stilizacije novog pravopisa i odlučeno, da se kao rukopis štampa ograničen broj primeraka, u skladu sa zaključkom Novosadskog dogovora i da se uputi na pretres zainteresovanim ustanovama i organizacijama — akademijama nauka, univerzitetima, udruženjima književnika, nastavnika srednjih i viših škola, novinara, prevodilaca, zatim filološkim društvima i obema maticama, kao i savezanim i republičkim organima uprave za prosvetu.

Na sednici od 15 do 22 oktobra 1958 u Beogradu Komisija je razmotrila primedbe koje su joj bile upućene i usvojila konačan tekst pravopisa. Pored toga, Komisija je ovom prilikom raspravljala i o pravopisnom rečniku.

Komisija je na svim ovim sednicama radila u plenumima. Za formulisanje teksta pravopisa određivani su referenti za pojedina poglavlja, a o njihovim predlozima se diskutovalo na sednicama.

Pravopis se nalazi u štampi od početka decembra 1958. On će imati dve varijante: veliko izdanje sa potpunim rečnikom i malo školsko izdanje.

BITNE KARAKTERISTIKE NOVOG PRAVOPISA

Glavni zadatak koji je postavila sebi Komisija za izradu pravopisa sastojao se u izjednačenju dosadašnjih pravopisa. Krupnih, principijelnih razlika između pravopisa koji su se upotrebljavali kod Srba i Hrvata nije bilo ni dosad; i jedan i drugi pravopis zasnivao se na istim principima, koji su i na srpskom i na hrvatskom području prihvaćeni još u XIX veku.

Međutim, u granicama tog, u principu istog, pravopisa bilo je u pojedinostima dosta nejednakosti. Komisija je skoro u potpunosti izvršila ovaj svoj zadatak. Ona je našla potpuno

jedinstveno rešenje za sva pitanja gde je dosad postojalo dvojstvo. Tako je postignuta istovetnost u pisanju velikih i malih slova, u pisanju suglasnika *j* (naprimer, kod prideva izvedenih od imenica na -ija i -ij: *istorijski*, mesto dva dosadašnja načina — *istoriski* i *istorijski*), u pisanju suglasnika *d* ispred *s* i *š* (naprimer, *predsednik*), umesto dva dosadašnja načina *pretsednik* i *predsednik*, u sastavljenom i rastavljenom pisanju reči itd. Naročito je važno što je postignuta saglasnost u upotrebi interpunkcije: umesto dosadašnje dve interpunkcije, logičke i gramatičke, usvojena je jedna — logička.

U dva slučaja ostalo je dvojstvo, i to u pisanju futura (*učiti* i *učit ću*) i u transkribovanju stranih imena u latinici (*Šekspir* i *Shakespeare*). Ali i u ova dva slučaja učinjen je izvestan napredak prema dosadašnjim pravopisima. Dosad je jedan način bio pravilan na teritoriji na kojoj se upotrebljavao jedan pravopis, a nepravilan na teritoriji na kojoj su važila pravila drugog pravopisa. Prema pravilima novog pravopisa, i jedan i drugi način moći će se upotrebljavati na celom srpskohrvatskom jezičkom području i nijedan se neće smatrati nepravilnim; od pojedinaca će se samo tražiti doslednost u upotrebi jednog od dva pomenuta načina u istom tekstu. Time se htela izbeći polarizacija prema dva centra — Beogradu i Zagrebu. Vrlo je verovatno da će se vremenom i ovde doći do izjednačenja. Koji će od ova dva principa biti usvojen, odlučiće svakodnevna praksa.

Prema tome, jedinstvo novog pravopisa je takoreći potpuno. Novi pravopis pojavio se u dva izdanja — latinicom i ijekavski (u Zagrebu) i ćirilicom i ekavski (u Novom Sadu). Ali ni to se ne može smatrati kao znak nekog dvojstva, jer se danas u Beogradu i drugim srpskim gradovima knjige često štampaju latinicom, a mnogi srpski pisci pišu ijekavski, te se taj izgovor ne može smatrati isključivo hrvatskim. Da bi se što više podvuklo jedinstvo srpskohrvatskog književnog jezika i pravopisa, Komisija je izjednačila gramatičku terminologiju koja je upotrebljena u pravopisnim pravilima (spisak termina dat je na kraju pravopisnih pravila).

Međutim, Komisija nije radila samo na izjednačenju pravopisa, već je ponovo sastavila čitav pravopis. Dosadašnji pravopisi (Belićev i Boranićev) bili su vrlo dobri i stručno izrađeni (njihovi autori su naši poznati lingvisti), ali svakodnevne potrebe škole, dnevne štampe, književnosti zahtevale su da se mnoga pravopisna pitanja detaljnije razrade nego

što je to dosad učinjeno. Stoga je novi pravopis u davanju uputstava precizniji nego dosadašnji. U njemu je naročita pažnja poklonjena ekavskom i ijekavskom izgovoru, tačnije pravilima ijekavskog izgovora, jer se tu vrlo mnogo greši, zatim pisanju suglasnika *h*, suglasnika *č* i *ć* i transkribovanju tuđih reči. Detaljna pravila data su za upotrebu interpunkcije i pravopisnih znakova.

U pravopisnom rečniku, koji će biti dodat pravopisnim pravilima i koji će biti vrlo opširan, čitalac će naći odgovor na svako konkretno pitanje iz pravopisa.

Jedna od osnovnih osobina novog pravopisa jeste uprošćenost. Komisija za izradu pravopisa nastojala je da za sva pitanja nađe što je moguće jednostavnija rešenja. Takvo veoma jednostavno rešenje dato je u odredbi o rastavljanju reči na kraju reda. Za razliku od dosadašnjih složenih pravila o prenošenju reči u drugi red, novi pravopis dozvoljava razdvajanje bez obzira na tačnu granicu sloga. Princip deljenja reči na slogove važan je za izučavanje jezika, ali nije neophodno da se on tesno povezuje s praktičnom potrebom. Zato je rastavljanje reči na kraju reda shvaćeno kao tehničko pitanje, i pravila kojima se ono reguliše vrlo su jednostavna i lako se pamte. Na vrlo jednostavan način rešena su u novom pravopisu i neka druga pitanja.

Ni novi pravopis neće biti bez izvesnih nedostataka, jer je to prvi korak u formulisanju zakona jezičkog razvika na celom srpskohrvatskom jezičkom području i prva etapa u normiranju izvesnih pojava na tome području. Vremenom će u njemu biti činjene korekture koje će svakako otkloniti ove prvobitne slabosti. No u svakom slučaju on je daleko ispred dosadašnjih pravopisa, jer su njime ne samo prevaziđene razlike između njih, nego su otklonjene i izvesne slabosti kojih je u izvesnoj meri bilo u svakome od njih.

Novi pravopis se ne može tretirati kao zvaničan akt, niti on ima snagu zakonskog propisa. Ali on ima za sobom autoritet naših najboljih jezičkih stručnjaka i najviših naučnih institucija, tako da će mu to obezbediti prihvatanje na vrlo širokom planu — u štampi, administraciji, školama.

IZVOR:

»Letopis Matice srpske«, brojevi od septembra 1953 do januara 1955; Zapisnici Komisije za izradu pravopisa.

Ž. M.

RADNI ODNOSI I NAGRAĐIVANJE UMETNIČKOG OSOBLJA

Radni odnosi i sistem nagrađivanja umetničkog osoblja¹ regulisani su Uredbom o radnim odnosima i nagrađivanju umetničkog osoblja. Prema ovoj Uredbi, umetničko osoblje pretstavlja jedinstven pojam koji obuhvata umetnike i pomoćno umetničko osoblje, tj. sva lica angažovana na umetničkom radu u pozorištima i drugim umetničkim ustanovama na koja se ova Uredba odnosi.

Ova Uredba se primenjuje i na lica koja se profesionalno bave umetničkim radom u drugim ustanovama (radiodifuznim i televizijskim stanicama i dr.). Isto tako odredbe ove Uredbe u pogledu plata primenjuju se i na umetničko osoblje u radiodifuznim i televizijskim stanicama i drugim ustanovama koje se profesionalno bavi poslovima zanimanja umetničkog osoblja koja nisu obuhvaćena u ovoj Uredbi.

Zasnivanje radnog odnosa. Umetničko osoblje može biti angažovano za stalan i honoraran umetnički rad. Umetničko osoblje koje se angažuje za stalan umetnički rad prima se obavezno konkursom, koji raspisuje savet umetničke ustanove. Na osnovu izveštaja konkursne komisije, izbor vrši upravnik (direktor) umetničke ustanove, pošto prethodno dobije mišljenje

umetničkog saveta ustanove. Ako upravnik (direktor) ne usvoji mišljenje umetničkog saveta, ovaj savet može podneti prigovor savetu umetničke ustanove koji donosi konačnu odluku. Na ovaj način umetnička ustanova može izabrati umetnike koji joj najviše odgovaraju.

Umetničko osoblje zasniva radni odnos pismenim ugovorom o angažmanu za stalan umetnički rad, koji se zaključuje na dve godine, a može se i produžavati za dve godine. Početnici određenih zanimanja (glumci dramskih i drugih pozorišta, reditelji i asistenti reditelja) sklapaju ugovor na godinu dana, t. zv. probni staž. Ovaj ugovor pretstavlja novinu u zasnivanju radnih odnosa umetničkog osoblja, jer umetničkoj ustanovi daje mogućnost da proveri sposobnost angažovanog lica za umetnički rad pre sklapanja ugovora o angažovanju za stalan umetnički rad.

Umetničko osoblje se angažuje za honorarni umetnički rad, po pravilu, bez konkursa. Radni odnos ovog osoblja, kome je honorarni umetnički rad glavno zanimanje, zasniva se ugovorom o honorarnom angažmanu, najduže do godine dana.

Plata umetničkog osoblja i druga primanja. Plata umetničkog osoblja angažovanog za stalan umetnički rad sastoji se od osnovne plate i umetničkog dodatka. Osnovna plata određuje se u granicama platnih razreda (član 66 Zakona o javnim službenicima).

Zanimanja umetničkog osoblja podeljena su prema značaju za ostvarenje programa umetničke ustanove u pet grupa, raspoređenih u granicama određenih platnih razreda. U I grupu dolazi umetničko osoblje potpuno samostalno u umetničkim ostvarenjima, koje je raspoređeno od XII do IV platnog razreda (u početnom platnom razredu za dva platna razreda više nego dosad, a u završnom platnom razredu za jedan platni

¹ Radni odnosi i sistem nagrađivanja umetničkog osoblja bili su regulisani Uredbom o radnim odnosima i platama umetnika i pomoćnog umetničkog osoblja (»Službeni list FNRJ«, br. 20/52, 37/52, 4/54 i 46/55), koja je prestala da važi stupanjem na snagu Uredbe o radnim odnosima i nagrađivanju umetničkog osoblja (»Službeni list FNRJ«, br. 1/59).

razred više). Umetničko osoblje određenih zanimanja (glumci dramskog pozorišta, solisti opere, dirigenti opere, dramaturzi, reditelji drame i opere, solisti baleta i dr.) ako se ističe najvišim umetničkim kvalitetima raspoređuje se i do I, platnog razreda. Umetničko osoblje II grupe (asistenti reditelja, slikari-zvodači, slikari kostima i dr.) raspoređuje se od XIV do V, III grupe (članovi baleta, članovi profesionalnog pevačkog hora, članovi operetskog i operetskog hora i dr.) od XV do VI, IV grupe (članovi profesionalnih ansambla narodnih igara i dr.) od XVI do VIII i V grupe (stalni statisti) od XVIII do X platnog razreda.

Prilikom razvrstavanja umetničkog osoblja u grupe, umetničko osoblje nekih zanimanja (članovi operških, operetskih i profesionalnih simfoniskih orkestara, korepetitori, članovi horova opere, operete i profesionalnih pevačkih horova, scenaristi-inspicijenti i šaptači), s obzirom na njihov značaj u ostvarivanju zadataka umetničke ustanove, uvršćeno je u višu grupu zanimanja u odnosu na dosadašnje razvrstavanje. Stavljanjem ovih zanimanja umetničkog osoblja u višu grupu ispravljen je dosadašnji nepovoljan odnos koji je postojao između pojedinih zanimanja ovog osoblja.

Umetničko osoblje prema vrsti zanimanja raspoređuje se u odgovarajuću grupu nezavisno od školske spreme. Međutim, školska sprema služi kao korektiv — umetničko osoblje sa odgovarajućom školskom spremom povoljnije se raspoređuje od ostalog umetničkog osoblja iste grupe zanimanja. Novim propisima povećan je broj zanimanja (umetničko osoblje II i III grupe) za koje je školska sprema od uticaja, tako da se ovo osoblje stimulira na postizanje odgovarajuće školske spreme.

Pored osnovne plate, umetničkom osoblju pripada i umetnički dodatak u iznosu koji se slobodno ugovara. Umetničko osoblje nema položajnu platu kao ostali javni službenici, već je umesto osnovne plate uveden umetnički dodatak za sve umetničko osoblje. Nova Uredba ne predviđa ograničenje u pogledu najvišeg iznosa umetničkog dodatka (ranije do 30.000 dinara). Pri određivanju iznosa umetničkog dodatka uzimaju se u obzir individualni umetnički kvaliteti, što omogućava pravilno diferenciranje između umetničkog osoblja, a time i pravilno nagrađivanje, naročito kada su u pitanju umetnici najvećih umetničkih kvaliteta. Svi ugovori o angažmanu za stalan umetnički rad dostavljaju se osnivaču umetničke ustanove koji daje saglasnost o iznosu ugovorenog umetničkog dodatka. Tek kada se saglasi osnivač, odredbe ugovora o iznosima umetničkog dodatka postaju pravno važeće.

Umetničko osoblje određenih zanimanja (umetnička ustanova određuje obim redovnog umetničkog rada za pojedina zanimanja) može dobiti, kao dopunsko primanje, naknadu za rad preko obima redovnog umetničkog rada u istoj umetničkoj ustanovi. Davanjem ove naknade se ustvari utvrđuju radne norme. Iznos ove naknade ne može biti veći od 50% plate.

Umetničko osoblje može primati honorare za umetnički rad u drugoj ustanovi samo uz odobrenje upravnika (direktora) umetničke ustanove u kojoj je stalno zaposleno. Osoblje stalno zaposleno u umetničkoj ustanovi može primati honorare u istoj ustanovi samo za obavljanje onih poslova za koje nije sklopilo ugovor o angažmanu za stalan umetnički rad i ako je to neophodno za umetničku ustanovu, a uz odobrenje saveta umetničke ustanove.

Napredovanje umetničkog osoblja. Umetničko osoblje angažovano za stalan umetnički rad napreduje dobijanjem višeg platnog razreda u istoj grupi zanimanja. Napredovanje umetničkog osoblja dobijanjem višeg platnog razreda može biti redovno i vanredno.

Umetničko osoblje redovno napreduje posle tri godine provedene u jednom platnom razredu. Solisti opere (operete), solisti i članovi baleta i članovi profesionalnih ansambla narodnih igara napreduju posle svake dve godine. Pri redovnom napredovanju određeni platni razredi mogu se dobiti samo uz prethodnu saglasnost stalne umetničke komisije, koja se obrazuje pri republičkom savetu za kulturu. Saglasnost je potrebna za I grupu prilikom dobijanja VII, III i I, platnog razreda, za II grupu — VIII, za III grupu — IX i za IV grupu — XI platnog razreda.

Umetničko osoblje prve četiri grupe zanimanja koje se ističe u umetničkom radu svojim visokim umetničkim ostvarenjima i zalaganjem i ima potreban umetnički staž (šest odnosno tri godine) odnosno odgovarajuću školsku spremu može vanredno napredovati. Vanredno napredovanje sastoji se u dobijanju platnog razreda neposredno višeg od onog koji se stiče redovnim napredovanjem. Pri vanrednom napredovanju pored umetničkih kvaliteta utiče i školska sprema. U toku umetničkog rada, umetničko osoblje I grupe može vanredno napredovati tri puta, II grupe — dva puta, a III i IV grupe — jedanput, uz saglasnost stalne umetničke komisije pri republičkom savetu za kulturu.

Prestanak radnog odnosa. Radni odnos umetničkog osoblja angažovanog za stalni umetnički rad prestaje: po isteku ugovornog roka, na osnovu pismenog sporazuma, po otkazu ugovora u predviđenim slučajevima, po sili zakona ili po presudi disciplinskog suda.

Ugovor o angažovanju za stalan umetnički rad prestaje po isteku ugovornog roka, ako se ugovor ne produži (po isteku dve godine). Time je radni odnos umetničkog osoblja postao stabilniji, jer se po dosadašnjim propisima ugovor mogao svake godine otkazivati. Radni odnos umetničkog osoblja može prestati i pre isteka ugovornog roka samo u slučaju pismenog sporazuma između ugovornih strana i otkazom ugovora u određenim slučajevima.

Radni odnos umetničkog osoblja angažovanog za honorarni umetnički rad, kome je honorarni umetnički rad glavno zanimanje, prestaje istekom vremena za koje je zaključen ugovor o honorarnom radu.

Ž. J.

ŠKOLE ZA PRIPADNIKE NACIONALNIH MANJINA

Nacionalne manjine u Jugoslaviji imaju sva prava na nesmetani razvitak nacionalne kulture, nacionalnih osobnosti i individualnosti. To se ostvaruje i vaspitanjem i obrazovanjem mladih generacija u školama (na maternjem jeziku) i na fakultetima. Učenici u školama na jezicima nacionalnih manjina potpuno su u pravima izjednačeni sa učenicima ostalih škola.

PRE RATA. U Jugoslaviji, prema stanju na dan 31 marta 1931, bilo je 13,934.035 stanovnika, od toga 11,866.234 stanovnika čiji je maternji jezik bio srpski, hrvatski, slovenački i makedonski i 2,067.801 stanovnik čiji je maternji jezik bio šiptarski (505.259 ili 3,6%), nemački (499.969 ili 3,6%), mađarski (468.185 ili 3,3%), ostali slovenski jezici (217.764 ili 1,6%) i ostali jezici (376.642 ili 2,7%).

U predratnoj Jugoslaviji školovanje pripadnika svih nacionalnih manjina nije bilo podjednako rešeno.

U razdoblju od 1918 do 1941 otvarane su škole za češku, slovačku, rusinsku, mađarsku, rumunsku, italijansku, nemačku i rusku (emigrantsku) nacionalnu manjinu. Za pripadnike bugarske, šiptarske i turske nacionalne manjine nisu otvarane posebne škole.¹

Organi vlasti predratne Jugoslavije različito su se odnosili prema pojedinim nacionalnim manjinama. Rešavanje statusa nacionalnih manjina i njihovog školstva zavisilo je od političkih odnosa sa zemljama iz kojih su te manjine poticale. Postojao je sistem bilateralnih ugovora između Jugoslavije i pojedinih zemalja. Tako je sa Kraljevinom Rumunijom 10 marta 1933 sklopljena konvencija na principu reciprociteta, po kojoj su se u obema zemljama otvarala odeljenja najmanje za 20 učenika pripadnika manjina. Za ostale nacionalne manjine i dalje je ostao na snazi član 45 Zakona o narodnim školama od 9 decembra 1929, po kome je za osnivanje posebnog manjinskog odeljenja bilo potrebno najmanje 30 učenika.

Položaj škola sa italijanskim nastavnim jezikom je bio regulisan Rapalskim paktom i Rimskom konvencijom.

Na osnovu člana 9 Zakona o narodnim školama iz 1929 deca pripadnika nacionalnih manjina pre upisa u I razred osnovne škole obavezno su pohađala pripravni razred na srpskohrvatskom nastavnom jeziku, koji se tretirao kao »državni jezik«.

Nemačka nacionalna manjina, koja je 1920 osnovala svoju nacionalnu kulturno-prosvetnu organizaciju — »Deutsch-Schwäbischer Kulturbund« (kasnije se orijentisala u pravcu fašizma) — pružala je svestranu podršku tadašnjim vlastima, a za uzvrat je na području školstva dobijala povlastice koje nisu imale ostale nacionalne manjine. Tako je naredbom Ministarstva prosvete od 1 septembra 1930 ukinuto obavezno upisivanje učenika ove nacionalnosti u pripravni razred; upis u škole se vršio na osnovu izjave roditelja o nacionalnoj pripadnosti deteta; srpskohrvatski jezik se izučavao od III razreda osnovne škole; nemački nastavni jezik uveden je u više razrede osnovne škole; dozvoljeno je otvaranje nemačkih zabavišta; otvorena je privatna Učiteljska škola za nemačku manjinu itd.

Mađarska nacionalna manjina tek je 1938 dobila tri odeljenja pri Beogradskoj učiteljskoj školi, iz kojih je do 1941 izašlo svega 13 diplomiranih učitelja.

Pre Drugog svetskog rata (od 1918 do 1941) oko 20.000 Rusa (emigranata) imalo je osnovnu školu i gimnaziju

vojno-internatskog tipa (Bela Crkva i Beograd), dok istovremeno oko pola miliona Šiptara nije imalo nijednu školu.

U školama za pripadnike nacionalnih manjina sprovodila se politika denacionalizacije jednakim i kruto postavljenim nastavnim planovima i programima, izdavanjem udžbenika jedinstvenog tipa, otvaranjem kadrovskih škola, uvođenjem centralizovane nadzorne službe itd.

TABELA 1 — ŠKOLE ZA PRIPADNIKE NACIONALNIH MANJINA U ŠKOLSKOJ 1938/39

Nastavni jezik	Četvororazredne osnovne škole			Srednje škole za opšte obrazovanje			Škole za obrazovanje nastavnog kadra		
	Ode-ljenja	Uče-nici	Nastav-nici	Ode-ljenja	Uče-nici	Nastav-nici	Ode-ljenja	Uče-nici	Nastav-nici
Slovački*	139	7.480	181	10	516	46	—	—	—
Rusinski	23	1.415	46	—	—	—	—	—	—
Mađarski	452	27.915	374	12	374	50	3	82	2
Rumunski	82	4.742	103	4	161	11	—	—	—
Italijanski**	11	422	30	—	—	—	—	—	—
Nemački**	748	38.458	711	20	610	145	5	140	19

Statistički godišnjak FNRJ, 1958.

* Podaci za češke škole iskazani su zajedno sa slovačkim. Za ruske škole nedostaju podaci.

** Podaci Saveta za prosvetu republikâ.

U NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU. Na Drugom zasjedanju Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, u Jajcu 29 novembra 1943, doneta je odluka kojom su nacionalnim manjinama u Jugoslaviji obezbeđena sva nacionalna prava.

Uporedo sa razvijanjem narodnooslobodilačkog pokreta na oslobođenoj teritoriji otvarane su škole na jezicima nacionalnih manjina. Tada su prvi put otvorene škole na šiptarskom, turskom i bugarskom nastavnom jeziku.

POSLE OSLOBOĐENJA. 1953 u Jugoslaviji je bilo 2,027.000 pripadnika nacionalnih manjina ili 12% od ukupnog broja stanovnika (tabela 2).

TABELA 2 — STANOVNIŠTVO — PRIPADNICI NACIONALNIH MANJINA 1953

(U hiljadama)

Nacionalna manjina	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	Slovenija	Bosna i Hercegovina	Make-donija	Crna Gora
Šiptari	754	566	1	—	2	163	23
Mađari	502	442	48	11	1	—	—
Turci	260	55	—	—	—	204	—
Slovaci	85	75	10	—	—	—	—
Nemci	61	46	11	2	1	—	—
Rumuni	60	60	—	—	—	—	—
Bugari	62	60	—	—	—	1	—
Česi	35	6	26	1	2	—	—
Italijani	36	1	33	1	1	—	—
Ostali	189	126	14	3	13	31	—

Statistički kalendar FNRJ, 1959. Podaci popisa sa stanjem na dan 31 marta 1953.

Posle oslobođenja cele zemlje, a pre donošenja Ustava FNRJ, utvrđene su osnovne smernice za otvaranje i rad škola za pripadnike nacionalnih manjina. U smernicama koje je izradio Prosvetni savet Ministarstva prosvete avgusta 1945² regulisana su sva važnija pitanja školstva nacionalnih manjina.

Ove smernice pretstavljale su značajan doprinos u razvoju školstva nacionalnih manjina u zemlji.

UČENICI. Broj učenika pripadnika nacionalnih manjina koji su pohađali škole na maternjem jeziku u školskoj 1956/57 bio je dva i po puta veći nego pre rata (tabela 3).

² Časopis »Pedagoška stvarnost«, Novi Sad, br. 5, 1958, str. 290—291.

¹ To se zvanično objašnjavalo stavom 4 člana 9 Sen Žermenskog mirovnog ugovora, sklopljenog sa Austrijom, po kome se odredbe o zaštiti manjina nisu odnosile na teritorije koje su pre 1 januara 1913 dodeljene Kraljevini Srbiji. (Ministarstvo prosvete NR Srbije: Manjine i manjinske škole, Beograd, 1952.)

TABELA 3 — UČENICI-PRIPADNICI NACIONALNIH MANJINA U 1956/57

Nastavni jezik	Osnovna škola		Srednje škole za opšte obrazovanje	
	1938/39	1956/57	1938/39	1956/57
Bugarski	—	4.449	—	2.860
Češki	—	1.074	—	188
Slovački	7.480	5.701	516	2.761
Rusinski	1.415	1.269	—	563
Mađarski	27.915	31.798	337	19.096
Rumunski	4.742	3.465	161	1.740
Italijanski	422	1.334	—	1.381
Šiptarski	—	96.942	—	17.429
Turski	—	10.675	—	1.859
Nemački	38.458	111	610	—
Ukupno	80.432	156.818	1.624	47.877

Obaveznom školovanjem obuhvaćeno je 29 puta više učenika pripadnika nacionalnih manjina nego pre rata, tako da školska mreža može primiti sve učenike dorasle za prva četiri razreda osnovne škole. Znatno je povećan i broj učenika od V do VIII razreda osnovne škole. Naročito su značajni rezultati u otvaranju škola za šiptarsku, tursku i bugarsku nacionalnu manjinu, koje u predratnoj Jugoslaviji nisu uopšte imale škole na maternjem jeziku.

U školskoj 1957/58 u osnovnoj školi i gimnaziji pohađalo je nastavu na mađarskom jeziku — 48.549 učenika, na šiptarskom — 115.692, na bugarskom — 7.682, na slovačkom — 8.180, na italijanskom — 1.262 učenika itd.

Znatno broj pripadnika nacionalnih manjina pohađa stručne, više i visoke škole sa nastavom na srpskohrvatskom jeziku (samo u Vojvodini — 20.833 učenika i studenta) (tabela 4).

TABELA 4 — UČENICI I STUDENTI NA STRUČNIM, VIŠIM I VISOKIM ŠKOLAMA U VOJVODINI U ŠKOLSKOJ 1956/57

Vrsta škola	Ukupno učenika odnosno studenata	Mađari	Slovaci	Rusini	Rumuni	Ostali	%
Poljoprivredne	940	85	10	10	10	16	14,1
Tehničke škole	2.459	346	34	22	4	46	18,3
Ekonomске škole	2.993	282	41	16	5	57	13,4
Medicinske škole	571	29	17	2	8	19	13,1
Škole za kvalifikovane radnike	12.069	3.226	225	114	138	226	32,8
Škole za visoko-kvalifikovane radnike	1.184	204	10	15	1	17	21,3
Komercijalna škola	85	16	—	—	—	—	20
Upravna škola	226	17	5	1	2	3	12,4
Poljoprivredni fakultet	505	57	8	3	—	6	14,4
Svega	20.833	4.262	356	183	168	391	25,7

Podaci Saveta za prosvetu APV.

Upis učenika pripadnika nacionalnih manjina u razne vrste škola u pogledu izbora nastavnog jezika na kome će ostvarivati školovanje u osnovnim, gimnazijama i višim školama potpuno je slobodan.

Svaki učenik može nesmetano u toku školovanja da promeni nastavni jezik prema propisima koji važe za sve učenike u zemlji.

NASTAVNICI. Pored nedostataka zajedničkih za sve škole u zemlji (školski prostor, nameštaj, oprema itd.), najviše teškoća u radu škola za nacionalne manjine prouzrokovao je nedovoljan nastavni kadar. Škole za pripadnike šiptarske nacionalne manjine su neposredno posle rata imale svega nekoliko desetina kvalifikovanih nastavnika, a škole za pripadnike mađarske nacionalne manjine — 150 nastavnika.

Posle rata pristupilo se osposobljavanju učitelja za škole nacionalnih manjina skraćenim školovanjem na pedagoškim tečajevima od 6 do 12 meseci. Nastavni program i trajanje pojedinih vrsta tečajeva bili su uslovljeni školskom pretpremom kandidata.

Na ovim tečajevima osposobljen je 241 učitelj za škole mađarske i oko 1.000 učitelja za škole šiptarske i turske nacionalne manjine.

Na Kosmetu bili su organizovani i kursevi za omladinu šiptare i Turke koji nisu imali završenu osmogodišnju školu (nižu gimnaziju). Ovi omladinci su prethodno dobijali izvesnu pretpremu skraćenim školovanjem, a zatim su nastavljali školovanje na pedagoškim tečajevima.

Sredstva za rad pedagoških tečajeva (smeštaj, ishranu, prostorije, itd.) obezbeđivali su organi narodne vlasti svojim redovnim budžetima.

Nastavnici osposobljeni na pedagoškim tečajevima omogućili su rad u školama za pripadnike nacionalnih manjina naročito na područjima gde živi turska, šiptarska i mađarska nacionalna manjina.

Pored pedagoških tečajeva za učitelje bili su organizovani i jednogodišnji tečajevi za nastavnike u višim pedagoškim školama. Svršeni učenici ovih tečajeva znatno su doprineli ostvarivanju sedmogodišnjeg obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina.

Uporedo sa ubrzanim i skraćenim pripremanjem nastavnog kadra organizovano je redovno školovanje pripadnika nacionalnih manjina u učiteljskim i višim pedagoškim školama.

U školama za obrazovanje nastavnog kadra bilo je u školskoj 1956/57 g. 1.647 učenika (prema 222 u školskoj 1938/39), i to: pripadnika bugarske nacionalne manjine 35, mađarske 451, rumunske 99, italijanske 16, i šiptarske 1.046.

U Vojvodini u školskoj 1958/59 učiteljske škole za pripadnike nacionalnih manjina pohađaju 453 učenika (Slovaka 35, Mađara 364, Rumuna 54).

Na Kosmetu učiteljske škole za pripadnike nacionalnih manjina u školskoj 1958/59 pohađa 877 pripadnika nacionalnih manjina (Šiptara 872 i Turaka 5). Učiteljske domaćičke škole u školskoj 1958/59 pohađaju 53 šiptarke.

Za pripadnike italijanske nacionalne manjine osnovana je školske 1952/53 učiteljska škola u Rijeci, koja je te godine imala 94 učenika. U školskoj 1957/58 ova škola je privremeno prestala s radom, jer su sva učiteljska mesta u odeljenjima sa italijanskim nastavnim jezikom bila popunjena. Škola će ponovo biti otvorena kada nastane potreba za učiteljskim kadrom u školama i odeljenjima za pripadnike italijanske nacionalne manjine.

U Hrvatskoj odeljenja za pripadnike nacionalnih manjina osnovana su pri učiteljskoj školi u Osijeku (za pripadnike mađarske nacionalne manjine) i pri učiteljskoj školi u Pakracu (za pripadnike češke nacionalne manjine).

Pri višim pedagoškim školama u Novom Sadu i Zrenjaninu osnovane su katedre za mađarski jezik i književnost i rumunski jezik i književnost. Katedra za šiptarski jezik i književnost osnovala se u školskoj 1959/60 na Višoj pedagoškoj školi u Prištini.

Na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu osnovana je katedra za mađarski jezik i književnost. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu postoji grupa za šiptarski jezik i književnost, a na filozofskim fakultetima u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani za italijanski jezik i književnost.

TABELA 5 — STUDENTI-PRIPADNICI NACIONALNIH MANJINA NA VIŠIM I VISOKIM ŠKOLAMA ZA OBRAZOVANJE NASTAVNOG KADRA U VOJVODINI U ŠKOLSKOJ 1957/58

Vrsta škola	Ukupno	Mađari	Slovaci	Rusini	Rumuni	Ostali
Viša pedagoška škola	484	90	5	4	7	12
Filozofski fakultet	637	35	6	19	2	14

Podaci Saveta za prosvetu APV.

Višu pedagošku školu u Prištini pohađa 31 Šiptar.

Sprovođenje određene i dosledne politike na pripremanju i školovanju nastavnog kadra za škole pripadnika nacionalnih manjina dalo je znatne rezultate. Danas u školama za pripadnike nacionalnih manjina radi 6.436 učitelja, nastavnika i profesora pripadnika nacionalnih manjina (u školskoj 1938/39 bilo ih je 816).

TABELA 6 — NASTAVNI KADAR PREMA JEZIKU NACIONALNIH MANJINA

Nastavni jezik	1938/39*	1956/57
Bugarski	—	259
Češki	—	53
Slovački	227	288
Rusinski	46	68
Mađarski	399	1.924
Rumunski	114	253
Italijanski	30	219
Šiptarski	—	3.013
Turski	—	359

Statistički godišnjak FNRJ, 1958.

* Podaci za 1938/39 školsku godinu za češku manjinu iskazani su zajedno sa podacima za slovačku manjinu.

STIPENDIJE. Pripremanje i školovanje nastavnog kadra zajednica pomaže davanjem redovnih stipendija. Tako je u Vojvodini u 1957 stipendije primalo 465 pripadnika nacionalnih manjina, i to na fakultetu i drugim visokim školama 190, na višim pedagoškim školama 120, a na srednjim kadrovskim školama 155.

Na Kosmetu u 1958 stipendije je primalo 1.614 Šiptara i Turaka, i to na fakultetima i drugim visokim školama 327, na višim pedagoškim i drugim višim školama 162, na srednjim školama 1.125.

U Hrvatskoj u 1958 stipendije su primala 32 pripadnika nacionalnih manjina, i to na učiteljskim školama 17, na višim pedagoškim 3 i na fakultetima 12.

NASTAVA. Nastavnim planovima i programima u svim školama odnosno odeljenjima za pripadnike nacionalnih manjina ostvaruju se opšti ciljevi vaspitanja i obrazovanja. Njima je ostvareno načelo slobodne upotrebe nacionalnog jezika i razvijanja nacionalne kulture, nacionalnih osobnosti i individualnosti nacionalnih manjina.

Učenici u školama na jezicima nacionalnih manjina potpuno su u pravima izjednačeni sa učenicima ostalih škola.

U školama za pripadnike nacionalnih manjina nastoji se da se učenicima obezbedi da ovladaju i jezikom republike u kojoj žive, kako bi još potpunije koristili sva sredstva i mogućnosti što jugoslovenska socijalistička zajednica u celini obezbeđuje svim svojim građanima.

IZDAVANJE UDŽBENIKA ZA NACIONALNE MANJINE. Pre rata u Jugoslaviji gotovo nije ni bilo udžbenika na jezicima nacionalnih manjina. Od 1946 stalno se povećava broj udžbenika za učenike-pripadnike svih nacionalnih manjina. Izdati su svi udžbenici za osnovnu školu, a njihov kvalitet se već približio kvalitetu ostalih udžbenika u Jugoslaviji. Cene ovih udžbenika su takođe na nivou cena ostalih udžbenika ili su neznatno više.

Udžbenici na jezicima nacionalnih manjina izdaju se u Novom Sadu za Mađare, u Bačkom Petrovcu za Slovence, u Vršcu za Rumune, u Ruskom Krsturu za Rusine, u Prištini za Šiptare, u Skopju za Turke, u Zagrebu za Čehe, u Rijeci za Italijane i u Beogradu za Bugare. Izvestan broj udžbenika iz oblasti prirodnih i matematičko-fizičkih nauka, kao i neki priručnici za maternji jezik, uvoze se iz matičnih zemalja nacionalnih manjina.

Za osmogodišnje škole bugarske nacionalne manjine od 1946 do 1957 izdato je 26, a u školskoj 1958/59 planirano je izdavanje 10 udžbenika. Učenici gimnazije koriste neke udžbenike i skripta iz Bugarske.

Za osnovne škole, gimnazije i učiteljske škole šiptarske nacionalne manjine na Kosmetu izdato je 225 udžbenika u tiražu od 2.208.697 primeraka (75 originalnih udžbenika i 159 preвода sa srpskohrvatskog jezika), a u školskoj 1958/59 planirano je izdavanje 26 udžbenika u 154.500 primeraka. Učenici stručnih škola služe se udžbenicima na srpskohrvatskom jeziku.

Za učenike osnovne škole, gimnazije i učiteljske škole šiptarske nacionalne manjine koji žive u Makedoniji izdato je 40 udžbenika.

Za osnovne škole, gimnazije, učiteljske škole i škole učenika u privredi mađarske nacionalne manjine izdato je 155 udžbenika, a u školskoj 1958/59 planirano je izdavanje 25 udžbenika. (Odnos originalnih i prevedenih udžbenika je 5 : 7.)

Za osmogodišnje škole, gimnazije, učiteljske škole i učenike škola učenika u privredi slovačke nacionalne manjine izdato je 65 udžbenika, a u školskoj 1958/59 planirano je izdavanje 13 udžbenika.

Za učenike osnovne škole rumunske nacionalne manjine, gimnazije i učenike učiteljske škole izdato je 75 udžbenika, a u školskoj 1958/59 planirano je izdavanje 12 udžbenika.

Za učenike osnovne škole turske nacionalne manjine izdato je 59, a za učenike osnovne škole rusinske nacionalne manjine 39 udžbenika.

Učenici pripadnici češke nacionalne manjine služe se udžbenicima izdatim u Čehoslovačkoj i Jugoslaviji, a učenici pripadnici italijanske nacionalne manjine udžbenicima izdatim u Rijeci i u Italiji.

ORGANIZACIJA ŽIVOTA I RADA U ŠKOLAMA NACIONALNIH MANJINA. Na područjima gde pripadnici nacionalnih manjina žive zajedno s jugoslovenskim nacijama organizuju se zajedničke škole na teritorijalnom principu. U takvim školama učenici pohađaju nastavu na svom nacionalnom jeziku, dok u svim ostalim vanrednim i slobodnim aktivnostima zajednički učestvuju, bez obzira na jezik i nacionalnost. To pruža velike mogućnosti za međusobno razumevanje i zbližavanje učenika različitih nacionalnosti, za rešavanje bitnih društvenih pitanja na području razvijanja jedinstva među višenacionalnom omladinom u Jugoslaviji.

Školske zajednice učenika, nastavnička veća i školski odbori u školama za pripadnike nacionalnih manjina su jedinstveni organi, koji rade na principima važećim za sve škole u zemlji.

OPŠTI ZAKON O ŠKOLSTVU I ŠKOLE ZA PRIPADNIKE NACIONALNIH MANJINA. Opšti zakon o školstvu sadrži odredbe o školama za pripadnike nacionalnih manjina. Sva dosadašnja praksa u Jugoslaviji da se nacionalnim manjinama obezbedi puni i nesmetani razvitak nacionalne kulture i nacionalnih osobnosti i vaspitanjem i obrazovanjem na njihovom nacionalnom jeziku isključivo je primena i razrada člana 13 Ustava FNRJ.

Odredbe Opšteg zakona o školstvu i nastavi za pripadnike nacionalnih manjina karakterišu dva momenta:

— Zakon potvrđuje dosadašnju praksu i prava koja su nacionalne manjine imale u školstvu i dosad;

— za vaspitanje i obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina Zakon uvodi i nove školske oblike i time nacionalnim manjinama proširuje mogućnost za korišćenje ovih prava.

U tom smislu date su u Zakonu sledeće konkretne odredbe:

— na područjima na kojima žive nacionalne manjine u pretškolskim ustanovama za pripadnike tih manjina vaspitni rad se vrši na nacionalnom jeziku manjine (čl. 72);

— za pripadnike manjina osnivaju se posebne osnovne škole ili posebna odeljenja u osnovnim školama. Nastava u ovim posebnim školama odnosno odeljenjima vrši se na nacionalnom jeziku manjine (čl. 71);

— pripadnicima manjina obezbeđuje se pravo na nastavu na nacionalnom jeziku manjine u gimnazijama i stručnim školama ili u odeljenjima navedenih škola (čl. 73);

— na područjima na kojima žive zajedno nacionalne manjine i stanovništvo jugoslovenskih nacionalnosti osnivaju se u skladu sa mogućnostima škole (osnovne, gimnazije i stručne škole) u kojima se nastava za ove učenike vrši uporedo na jeziku narodne republike i na nacionalnom jeziku manjine — dvojezične škole (čl. 76);

— za obrazovanje nastavnika koji će raditi u školama odnosno odeljenjima za pripadnike nacionalnih manjina osnivaju se posebne škole za obrazovanje nastavnika ili posebna odeljenja u školama za obrazovanje nastavnika. I u ovim posebnim školama odnosno posebnim odeljenjima nastava se vrši na nacionalnom jeziku manjine (čl. 74);

— u posebnim školama odnosno odeljenjima osnovanim za pripadnike nacionalnih manjina nastava se izvodi po nastavnom planu i programima propisanim za određenu

vrstu škole, ali s dopunama koje uključuju nastavu iz nacionalne istorije i kulture nacionalne manjine (čl. 75 stav 1);

— radi obezbeđenja da se pripadnici nacionalnih manjina posle završenog školovanja mogu bez teškoća aktivno uključiti u društveni i privredni život zemlje — omogućuje im se za sve vreme školovanja i učenje jezika narodne republike (čl. 75 stav 2);

— pripadnicima nacionalnih manjina obezbeđuje se u školama nastava na nacionalnom jeziku manjine, pored navedenih odredaba Opšteg zakona o školstvu, i u skladu s međunarodnim obavezama FNRJ (čl. 13).

Za posebne škole odnosno odeljenja za pripadnike nacionalnih manjina važe sva načela Opšteg zakona o školstvu (o cilju vaspitanja i obrazovanja, o jedinstvenoj nastavi u školama, o pravima pojedinih vrsta završnih škola, o unutrašnjem životu i radu škola i o društvenom upravljanju školama).³

Prosvetni savet Jugoslavije uneo je u program svoga rada za naredni period i utvrđivanje osnovnih načela za izradu dopunskih delova nastavnih planova i programa za posebne škole odnosno odeljenja u kojima uče pripadnici nacionalnih manjina.⁴

IZVOR:

Podaci Saveznog zavoda za statistiku FNRJ, Savjeta za prosvjetu NR Hrvatske, Saveta za prosvetu AP Vojvodine i Saveta za prosvetu Autonomne Kosovsko-Metohiske Oblasti.

J. G.

³ Narodne republike će (do jula 1960) doneti svoje propise o organizaciji škola za pripadnike nacionalnih manjina u skladu sa načelima iz Opšteg zakona o školstvu.

⁴ Vidi: »Prosvetni savet Jugoslavije«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 503 (59).

FILM I FILMSKA PROIZVODNJA

Kao u mnogim drugim zemljama, i u Jugoslaviji film je jedna od najpopularnijih umetnosti. Prošle, 1958, bioskopske dvorane posetilo je oko 114 miliona gledalaca. Broj gledalaca bio bi znatno veći da je kinematografska mreža razvijenija. Broj gledalaca raste ne samo srazmerno uvećavanju broja bioskopa, nego i zbog sve obimnije i kvalitetnije proizvodnje domaćih filmova. Human, optimistički, prema životu i njegovim potrebama usmeren sadržaj domaćih filmova, nailazio je na dobar prijem i razumevanje kod gledalaca i onda kad umetničke vrednosti nekih filmova nisu bile osobito jasno izražene i pokazane (naročito u prvim posleratnim godinama — »Slavica«, »Živjeće ovaj narod«, »Priča o fabrici«, »Major Bauk«, »Barba Žvane«). To se utoliko pre događalo kad su i umetnički kvaliteti sve više dolazili do izražaja (»Bakonja fra Brne«, »Devojka i hrast«, »Dolina mira«, »Veliki i mali«, »Svoga tijela gospodar«, »Subotom uveče«, »H-8«, »Kroz granje nebo«, »Mis Ston«, »Cesta duga godinu dana«). Do kraja 1958 nalazilo se u eksploataciji odnosno na repertoaru naših bioskopa 89 igranih domaćih filmskih dela. Osim njih, jugoslovenska proizvodna preduzeća stavila su na raspolaganje reproduktivnoj kinematografiji i 15 igranih filmova proizvedenih u koprodukciji sa inostranim proizvođačima. Preko hiljadu sedam stotina kratkometražnih filmova domaće proizvodnje takođe je isporučeno distributivnoj filmskoj mreži. Popularnost jugoslovenskog filma među domaćim ljubiteljima sedme umetnosti, sve veći ugled koji iz godine u godinu stiže u inostranstvu i nesumnjivo zrelija i umetnički bogatija ostvarenja jugoslovenskih filmskih stvaralaca svakako su osnov za još značajnije uspehe domaće kinematografije.

POČECI I NASTANAK DOMAĆE FILMSKE PROIZVODNJE. Iako počeci jugoslovenske filmske proizvodnje datiraju još iz prvih godina ovog stoleća (1904 Milton Manaki snimio je posetu turskog sultana Bitoli, a već 1910 u Beogradu se pojavio i prvi igrani film — »Kardorde«, u režiji Ilije Stanojevića), pravi nastanak kontinuirane filmske proizvodnje ustvari datira od osnivanja *Državnog filmskog preduzeća Demokratske Federativne Jugoslavije* — 9 februara 1945 — nepuna četiri meseca posle oslobođenja Beograda. Bilo je i ranije snimljeno više dokumentarnih filmskih storijsa, a u oktobru 1944 *Filmska sekcija Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije* proizvela je u Nišu i prvi broj filmskih novosti. Ovi značajni naponi vojnih snimatelja, međutim, nisu mogli imati karakter stalne i organizovane filmske industrije.

Prvi stvaralački naponi posle završetka Drugog svetskog rata bili su posvećeni snimanju filmskih novosti i kratkometražnih filmova. S promenom imena državne zajednice jugoslovenskih naroda, i preduzeće osnovano 9 februara 1945 menja naziv u *Filmsko preduzeće FNRJ*. Pored proizvodnje filmova, ono se bavilo i distribucijom stranih i domaćih filmskih dela, a, osim toga, vodilo je i brigu o popravci bioskopa i proširenju bioskopske mreže.

U prvim posleratnim godinama bilo je mnogo smetnji za realizaciju igranog filma: neiskustvo ljudi koji su radili na domaćim filmovima, veoma oskudna filmska tehnika i glomazan i nepodesan administrativno-organizacioni aparat, koncentrisan samo u jednom preduzeću.

Jula 1946 osnovan je *Komitej za kinematografiju vlade FNRJ*, a uskoro se i u republikama sukcesivno osnivaju republički komiteti odnosno komisije za kinematografiju. Ovi državni organi bili su nadležni za sve poslove produktivne i reproduktivne kinematografije. Uskoro posle njihovog osnivanja, organizaciona struktura jugoslovenske filmske industrije dobila je novi izgled. Ukinuto je Filmsko preduzeće FNRJ. U Beogradu je 15.VII.1946 osnovano preduzeće saveznog značaja »Zvezda film«. Njegova delatnost ograničavala se na proizvodnju filmova. U Zagrebu

je 1.VI.1947 takođe osnovano preduzeće saveznog karaktera — »Nastavni film«. Ono se bavilo proizvodnjom nastavno-prosvetnih filmova na uskoj traci od 16 mm. Za poslove uvoza i izvoza filmova osnovano je 15.VII.1946 preduzeće »Uvozno filmsko«.

Kao *preduzeća republičkog karaktera* osnovana su: 15. VII. 1946 »Jadran film« u Zagrebu, 15. VII. 1946 »Triglav film« u Ljubljani, 1. IV. 1947 »Avala film« u Beogradu, 1. VII. 1947 »Bosna film« u Sarajevu, 1. VII. 1947 »Vardar film« u Skopju, 1. III. 1948 »Lovćen film« na Cetinju (1952 ovo preduzeće je preseljeno u Hercegnovi, a 1954 iz Hercegnovog u Budvu, gde se i danas nalazi). Od 30 juna 1950 »Nastavni film« u Zagrebu se pretvara u preduzeće republičkog značaja (1954 ovo preduzeće dobija novo ime — »Zora film«). I preduzeće »Zvezda film« posluje kao republičko preduzeće od 30 juna do kraja decembra iste godine, a tada prestaje sa radom.

PRVENC IGRANOG FILMA. *Prvi jugoslovenski igrani film* posle Drugog svetskog rata — »Slavica« — proizvelo je preduzeće »Avala film« 1947. »Slavicu« je režirao prema svom scenariju Vjekoslav Afrić, snimatelj je bio Žorž Skrigin, a glavne uloge su tumačili Irena Kolesar i Marjan Lovrić. U istoj godini snimljen je igrani film »Živjeće ovaj narod«, u proizvodnji zagrebačkog preduzeća »Jadran film« (scenario: Branko Ćopić; režiser: Nikola Popović; snimatelj: Oktavijan Miletić; nosioci glavnih uloga: Vera Ilić, Siniša Ravasi, Fran Novaković). Godine 1948 »Triglav film« je snimio prvi slovenački film »Na svojoj zemlji« (scenario: Ciril Kosmač; režiser: France Stiglic; snimatelj: Ivan Marinček; glumci: Lojze Potokar; Franc Presetnik, Mileva Zakrajšova). U Bosni i Hercegovini prvi igrani film — »Major Bauk« — proizveden je 1951 u preduzeću »Bosna film« (scenario: Branko Ćopić; režiser: Nikola Popović; snimatelj: Mihajlo Ivanjikov; glumci: Marjan Lovrić, Carka Jovanović). U Makedoniji prvi igrani film — »Frosina« — realizovan je 1952 u proizvodnji »Vardar filma« (scenario: Vlado Malevski; režiser: Vojislav Nanović; snimatelj: Kiro Bilbilovski; glumci: Meri Boškova, Aco Jovanovski, Ilija Džuvalekovski). Prvenci igranih filmova u svim republikama, izuzev Crne Gore, bili su posvećeni događajima iz Narodnooslobodilačke borbe. Prvi crnogorski igrani film — »Lažni car«, — u proizvodnji »Lovćen filma«, tematski je bio vezan za nešto dalju prošlost crnogorskog naroda i njegovu borbu protiv turskog gospodstva (scenario: Ratko Đurović, režiser: Velja Stojanović; snimatelj: Frane Vodopivec; glumci: Rade Marković, Raša Plaović, Desa Živković). Film je snimljen 1955 godine.

DECENTRALIZACIJA I RADNIČKO SAMOUPRAVLJANJE U FILMSKOJ PROIZVODNJI. Decentralizacija filmske proizvodnje, a osobito uvođenje radničkog samoupravljanja 1951, delovali su veoma stimulativno na dalji razvitak domaće kinematografije. S povećanim brojem proizvodnih preduzeća porasli su i kapaciteti filmske proizvodnje. U uslovima međusobnog takmičenja preduzeća, proces proizvodnje filmova se brže i potpunije razvija. Broj članova ekipa zaposlenih na izradi pojedinačnih filmskih dela znatno je smanjen. Proširene su, međutim, mogućnosti angažovanja umetničkog kadra iz cele zemlje koje su inače, u sistemu centralizovane proizvodnje, bile veoma ograničene. Time su i u kadrovskom pogledu učinjene pripreme za osetnije povećanje filmske proizvodnje u bliskoj budućnosti. Uvođenje radničkog samoupravljanja pozitivno je delovalo i na stvaranje realnih proizvodnih planova i na njihovo disciplinovanje izvršavanje.

Promene u organizaciji filmske proizvodnje imale su, naročito u prvo vreme, i nekih negativnih posledica. Pre svega, to je bilo nepotpuno iskorišćavanje kapaciteta preduzeća, što je svakako povećavalo troškove proizvodnje. Usto, u kratkom vremenskom roku tek nastala proizvodna filmska preduzeća težila su da nabave najsavremeniju filmsku tehniku. Takvih mogućnosti nije bilo, pa su ona jedno vreme radila oskudnim tehničkim sredstvima.

Poslednjih godina kapaciteti proizvodnih preduzeća su gotovo potpuno iskorišćeni; napravljeni su planovi za

njihovo dalje proširivanje, a u pogledu tehničke opremljenosti situacija se umnogome poboljšala.

Decentralizacija filmske proizvodnje i sve demokratskiji oblici upravljanja bili su razlog što je 1951 ukinut Komitet za kinematografiju vlade FNRJ kao i republički komiteti odnosno komisije. Saveznim i republičkim organima za prosvetu i kulturu dato je samo pravo opšteg nadzora i učešća u rešavanju osnovnih pitanja iz oblasti filma, a za sve ostale praktične zadatke bili su nadležni organi upravljanja u pojedinim preduzećima, odnosno za zajedničke probleme jugoslovenske produktivne kinematografije *Privredno udruženje filmskih preduzeća FNRJ*, osnovano januara 1951. Ovo Udruženje radilo je do početka februara 1953, a onda je, na osnovu propisa o dobrovoljnosti udruživanja uz čuvanje samoupravnosti i samostalnosti privrednih organizacija, osnovano novo — *Udruženje filmskih proizvođača Jugoslavije*.

Zadaci Udruženja su: proučavanje i rešavanje problema dalje kapitalne izgradnje i unapređenja domaće filmske industrije, usklađivanje repertoarskih planova preduzeća, proučavanje i rešavanje organizaciono-ekonomskih i pravnih problema, održavanje veza i saradnje sa inostranim kinematografijama i slično.

Krajem 1958 u Udruženju filmskih proizvođača Jugoslavije bilo je učlanjeno 10 preduzeća za snimanje filmova, i to: »Avala film«, »UFUS« i »Slavija film« iz Beograda, »Jadran film« i »Zagreb film« iz Zagreba, »Triglav film« i »Viba film« iz Ljubljane, »Bosna film« iz Sarajeva, »Vardar film« iz Skopja i »Lovćen film« iz Budve. Članovi Udruženja su i preduzeća za proizvodnju nastavnih, prosvetnih i drugih kratkometražnih filmova s tehničkim bazama — »Dunav film« u Beogradu i »Zora film« u Zagrebu. Osim ovih, članovi Udruženja su i ustanove sa samostalnim finansiranjem — »Filmske novosti« i »Zastava film«, a takođe i preduzeća za tehničku obradu filmova: Centralni filmski studio »Košutnjak« sa Centralnom filmskom laboratorijom kao pogonom u Beogradu, »Dubrava film« u Zagrebu, »Film servis« u Ljubljani, Filmski studio »Sarajevo« i »Foto film« u Sarajevu, »Technofilm« u Skopju i »Mediterran film« u Budvi.

OSNOVNI ZAKON O FILMU — NJEGOVI PRINCIPI I ODREDBE. Obimnija filmska proizvodnja, njen povećani uticaj na domaću bioskopsku publiku, saradnja sa inostranim kinematografijama, problemi uvoza i izvoza filmova — zahtevali su da se odnosi u kinematografiji trajnije reše i regulišu zakonskim propisima.

Krajem marta 1956 donesen je *Osnovni zakon o filmu*,¹ kojim su regulisani bitni odnosi u oblasti kinematografije i stvorene mogućnosti da se zakonski propisi u ovoj oblasti privredne i kulturne delatnosti i dalje upotpunjuju. Tako je na osnovu pojedinih odredaba Osnovnog zakona o filmu već 1957 doneseno nekoliko dopunskih propisa: o finansiranju tekuće proizvodnje, o zaštiti domaćeg filma prilikom prikazivanja u zemlji, o uslovima pod kojima stranci mogu snimati u Jugoslaviji i sl. Takođe je doneseno i nekoliko naredaba i rešenja u kojima se bliže određuju neke odredbe osnovnih propisa.

Osnovnim zakonom o filmu regulisani su i odnosi u oblasti proizvodnje, prometa i prikazivanja filmova. Zakonom je naglašeno da privredna delatnost u oblasti proizvodnje, prometa i prikazivanja filmova ima »poseban kulturni i prosvetni značaj«.

Do donošenja ovog zakona najveći broj filmskih preduzeća bavio se ne samo poslovima umetničke realizacije filmova, već i tehničkom obradom i uslugama — u laboratorijama i studijima. Radi toga preduzeća su raspolagala i određenim tehničkim sredstvima. Osnovnim zakonom o filmu razgraničene su ove delatnosti. Predviđeno je postojanje dva tipa preduzeća: za snimanje filmova i za tehničku izradu i obradu filmova.

Pored organa radničkog samoupravljanja, koji su već od 1951 postojali u svim filmskim preduzećima, ustanovljeni su i novi organi društvenog samoupravljanja, čime se

uticaj zajednice na delatnost ovih preduzeća još više proširio i upotpunio.

U preduzećima za snimanje filmova organ društvenog samoupravljanja je *filmski savet*. Njegove članove imenuje osnivač² iz redova građana koji mogu doprineti izvršavanju zadataka saveta (u 1958 u 12 preduzeća za snimanje filmova nalazila su se u filmskim savetima 104 člana. Po profesiji članovi filmskih saveta bili su: filmski umetnici (25), književnici (14), politički radnici (25), novinari i publicisti (7), pozorišni i drugi umetnici (12), prosvetni radnici (12) i ostali (9). Članovi saveta su takođe direktori preduzeća i rukovodioci umetničkih sektora. Filmski savet donosi plan proizvodnje na predlog upravnog odbora preduzeća. Pri tome, filmski savet može uneti u plan i izradu pojedinih filmova po svojoj vlastitoj inicijativi. Plan se smatra prihvaćenim tek pošto se s njim saglasi radnički savet. Filmski savet odobrava scenarija i daje saglasnost na odluku upravnog odbora o određivanju direktora i režisera filmova. U slučaju da između filmskog i radničkog saveta dođe do neslaganja, spor se iznosi pred *arbitražnu komisiju*. Komisija ima pet članova. Pretsednika i dva člana imenuje republički savet za prosvetu i kulturu, dok ostale članove imenuje Udruženje filmskih proizvođača Jugoslavije.

ZAŠTITA DOMAĆEG FILMA. Radi obezbeđenja daljeg povećanja proizvodnje domaćih filmova i proširivanja njihovog vaspitnog i kulturnog uticaja na bioskopsku publiku, odnosno radi stvaranja povoljnijeg i kvalitetnijeg bioskopskog repertoara, posebnim zakonskim propisima određen je broj igranih odnosno kratkometražnih filmova koji su pojedine kategorije bioskopa dužne da prikažu u određenom vremenu. Ovaj se broj povremeno menja u skladu s povećanjem proizvodnje domaćih filmova, odnosno s politikom uvoza inostranih filmskih dela, kao i mogućnostima i potrebama kinematografske mreže. Da bi bioskopska preduzeća posvetila što veću pažnju prikazivanju domaćeg filma i omogućila većem broju gledalaca da ga vidi, predviđeno je da ona mogu skinuti domaći film sa repertoara samo u slučaju kad broj posetilaca padne ispod 40% kapaciteta sale u toku tri uzastopna dana.

FINANSIRANJE PROIZVODNJE. Nedovoljno razvijena kinematografska mreža i malo domaće tržište ne omogućavaju da se proizvodni troškovi realizacije filmova nadoknade prodajom odnosno prikazivanjem filmova u zemlji (prosečna cena igranih jugoslovenskih filmova iznosila je 1955 — 43,7 miliona, 1956 — 44 miliona, 1957 — 42,2 miliona din. Godine 1958 prosečna cena je znatno viša — 94,7 miliona din. Tome su doprineli izuzetno skupi filmovi kao što su »Cesta duga godinu dana«, »Kroz granje nebo« i »Gospođa ministarka«. Dotiranje filmske proizvodnje od strane zajednice vršilo se na različite načine počev od 1945. Do donošenja Uredbe o raspodeli i prikazivanju filmova (1948), proizvodna filmska preduzeća prodavala su svoje filmove »Jugoslavija filmu« po ceni koja je iznosila stvarne troškove proizvodnje. Negativna razlika između prodajne cene filmova i prihoda ostvarenih distribucijom pokrivala se iz sredstava dobijenih eksploatacijom inostranih filmova. Od 1948 do 1951 razlika između prihoda od eksploatacije i predviđene (a u ređim slučajevima i stvarne) cene filmova nadoknađivala se iz budžetskih sredstava. Od 1951 do kraja 1954 preduzeća su bila dotirana iz budžeta za celokupnu godišnju proizvodnju, čiji je obim bio prethodno utvrđen. Početkom 1955 dotacije se daju za pojedinačna dela, i to u nekim republikama unapred, a u nekim tek po odobrenju filma za javno prikazivanje.

Od 1957 ustanovljen je *doprinos za unapređenje domaćeg filma*. On se stvara iz sredstava ranijeg poreza na promet od bioskopskih ulaznica. Pojedina preduzeća dobijaju iz

² Filmsko preduzeće mogu osnovati: državni organi i ustanove uz saglasnost republičkog saveta za prosvetu i kulturu (ova saglasnost nije potrebna ako je osnivač Savezno ili republičko izvršno veće; privredne i društvene organizacije i grupe građana po prethodnom odobrenju republičkog organa za privredu, uz saglasnost republičkog saveta za prosvetu i kulturu (član 16 i 17 Osnovnog zakona o filmu).

¹ »Službeni list FNRJ«, br. 17/56.

ovog doprinosa sredstva koja se dele srazmerno visini prometa koji su njihovi filmovi ostvarili u zemlji i inostranstvu. Da bi se posebno stimulirala proizvodnja umetnički i sadržajno vrednih dela, jedan deo sredstava doprinosa odvaja se za nagrađivanje najboljih ostvarenja domaće kinematografije.

Iako preduzeća za snimanje filmova najveći deo sredstava dobijaju na ovaj način, republički saveti za prosvetu i kulturu i dalje daju dotacije (tabela 1).

TABELA 1 — DOTACIJE IZRAŽENE U TEKUĆIM VREDNOSTIMA

Godina	Din.
1947	2,600.000
1948	45,345.209
1949	106,278.814
1950	219,792.675
1951	315,103.431
1952	466,240.474
1953	416,760.192
1954	280,400.000
1955	240,850.000
1956	242,700.000
1957	274,812.143
1958	130,000.000
Ukupno	2.740,882.938

Iz doprinosa za unapređenje domaćeg filma preduzećima je 1957 isplaćeno 584,838.965 din., a u 1958 g. 473,706.763 din. (manji iznos u 1958 u poređenju s 1957 nastao je zbog novog saveznog propisa kojim su sredstva doprinosa bila umanjena za 20% u korist Federacije).

OBIM FILMSKE PROIZVODNJE. Od 1945 do kraja 1958 domaća filmska industrija ukupno je proizvela 89 dugometražnih igranih filmova, zatim 19 kratkih igranih, 812 dokumentarnih, 26 crtanih, 192 nastavno-prosvetna, 12 lutka filmova, 702 ostala kratkometražna filma i 671 broj filmskih novosti. Osim toga, u koprodukciji sa inostranim preduzećima proizvedeno je 15 igranih i 12 dokumentarnih filmova (tabela 2).

TABELA 2 — KRETANJE FILMSKE PROIZVODNJE

Godina	Igrani		Dokumentarni		Crtani	Lutka	Nastavno-prosvetni	Ostali kratkometražni	Filmske novosti
	domaći	koprodukcija	domaći	koprodukcija					
1945			9					14	20
1946			24					14	33
1947	2		33				3	26	49
1948	4		51				10	74	51
1949	3		53			1	24	96	52
1950	4	2	34				18	77	49
1951	6	1	59		3	2	25	37	52
1952	5	2	51		3	2	12	34	52
1953	9		53	1		1	11	53	52
1954	5	2	67	2			13	30	52
1955	12	3	82				16	49	53
1956	11	2	74	1	1		20	46	52
1957	14	4	99	6	8	4	26	92	52
1958	14	4	123	2	11	2	14	60	52

Vrednost ukupne proizvodnje od 1945 do kraja 1958 iznosila je oko 15 milijardi din., računato po tekućim cenama.

Obim proizvodnje u svim ovim godinama nije bio isključivo uslovljen potrebama naše kulturne politike, čak ni kapacitetima preduzeća, već u najvećoj meri raspoloživim finansijskim sredstvima i mogućnostima filmskih stvaralaca angažovanih na izradi filmova.

Poseban problem filmske proizvodnje (koji je osobito akutan poslednjih godina) jeste dobijanje kvalitetnih filmskih

scenarija. Iako je većina preduzeća obrazovala scenariska odeljenja, a povremeno raspisuju i konkurse za scenarija, problem scenarija nije još ni približno rešen. Razlog je svakako i to što je jugoslovenska filmska produkcija nastala tek pre petnaestak godina, te još uvek nema (ili ima vrlo malo), u pravom smislu reči, profesionalnih pisaca scenarijske literature.

TEMATIKA U JUGOSLOVENSKOM IGRANOM FILMU. Iako je određivanje savremenosti ili nesavremenosti teme u jednom umetničkom delu komplikovan postupak koji u prvom redu mora biti zasnovan na idejno-estetskoj analizi i proceni značenja i poruke tog dela, po vremenskom događaju radnji mogu se u jugoslovenskom filmskom stvaralaštvu izdvojiti nekoliko grupa. Od 89 igranih filmova, koliko je ih je do kraja 1958 proizvedeno, 15 je posvećeno događajima iz vremena XIX i XX veka; period između dva rata obrađuje 8 filmova, 31 film izrađen je prema temama iz NOB; savremenom životu i njegovim temama posvećeno je 28 filmova; sedam filmskih dela je vremenski neodređeno.

INVESTICIJE U FILMSKOJ PROIZVODNJI. Za potrebe izgradnje filmske industrije zajednica je odvojila znatna finansijska sredstva (tabela 3).

TABELA 3 — ULAGANJA INVESTICIONI SREDSTAVA ZA POTREBE FILMSKE INDUSTRIJE

(U milionima din.)*

Godina	Građevinski objekti	Oprema	Ostalo	Ukupno
1946	121,8	1,7		123,5
1947	107,1	31,7		138,8
1948	360,5	236,3	12,6	609,4
1949	281,1	137,6	10,9	429,6
1950	325,7	73,9	5,0	404,6
1951	306,6	93,0	3,9	403,5
1952	16,1	29,9	3,7	49,7
1953	52,4	58,2	0,9	111,5
1954	197,3	90,0	13,2	300,5
1955	67,6	106,6	24,7	198,9
1956	22,1	116,8	19,3	158,2
1958	28,9	209,8	6,7	245,4

*Prema revalorizovanim vrednostima na bazi cena 1952 za period 1946 do 1951 i tekućim cenama za godine 1952—1957.

KADROVI. Filmski kadrovi u Jugoslaviji, umetnički kao i organizaciono-tehnički, stvarani su naporedo s porastom filmske industrije. U prvim godinama organizovane i stalne proizvodnje filmova moglo se računati s veoma ograničenim brojem osoblja koje je pre rata imalo iskustva u proizvodnji filmova. Jugoslovenska kinematografija bila je tih godina istovremeno neka vrsta velikog eksperimentalnog centra i škole za početnike. Popularnost filmske umetnosti, kao i lični afiniteti prema ovoj vrsti umetničkog izraza, privukli su, već u prvim godinama, veliki broj ljudi, naročito mladih, u filmska studija i laboratorije.

Godine 1947 osnovana je u Beogradu *Visoka škola za filmsku glumu i režiju*, koja je imala i oteke za kameru i organizaciju snimanja. Nedostatak iskustva u proizvodnji filmova ispoljio se i prilikom pokušaja da se u ovoj školi organizuje sadržajinja i vrednija nastava. Nije bilo nastavnika koji bi mogli da prenesu na studente svoja iskustva i svoja znanja iz oblasti filmskog stvaralaštva. Visoka filmska škola pripojena je 1950 Akademiji za pozorišnu umetnost u Beogradu, pri kojoj su oseci filmske glume i režije radili do kraja školske 1952/53, kada su i oni ukinuti.

Ukinuti su i filmski tehnikumi, koji su takođe 1947 bili osnovani u Beogradu i Zagrebu sa ciljem da se u njima školuje srednji stručni kadar (montažeri, snimatelji zvuka i tonski tehničari, filmski laboranti, osvetljivači, kinooperateri i dr.). Nastava u ovim školama trajala je do kraja školske 1953/54 godine.

Uvođenje radničkog samoupravljanja u filmskim preduzećima 1951 uslovalo je stvaranje i stalnijih i savremenijih

oblika filmske proizvodnje, a i njeno realnije planiranje, pa se u jednom relativno kraćem vremenu (1951, 1952, donekle i 1953) pokazalo da filmskih kadrova ima i više nego što je stvarno potrebno.

Sve do 1951 umetničko i organizaciono tehničko osoblje imalo je zasnovan radni odnos s filmskim proizvodnim preduzećima. Te godine umetničko osoblje dobija status slobodne profesije te s proizvodnim preduzećima zaključuje ugovore o određenim poslovima koje treba da izvrši. Ovaj način angažovanja umetničkog osoblja u većoj meri je stimulirao podizanje kvaliteta, doprinosio izdvajanju sposobnijih umetnika i omogućavao da se izradom filmova bave u prvom redu ne samo umetnici koji imaju dara, nego i da se staraju da svoje umetničke sposobnosti i neophodna znanja još više usavrše. Organizaciono i tehničko osoblje i posle 1951 ostalo je, uglavnom, u stalnom radnom odnosu u okviru pojedinih preduzeća.

Krajem 1958 u udruženjima filmskih radnika bilo je učlanjeno 526 filmskih stvaralaca sa statusom pripadnika slobodne profesije. U to vreme 427 lica imalo je stalno zaposlenje u preduzećima za snimanje filmova.

Sredjenje prilike i povećana proizvodnja u našoj kinematografiji ponovo su stavili na dnevni red problem školovanja novog filmskog kadra. Planovi za neke oblike školovanja — među kojima je predviđen i Institut za film — već su razrađeni i uskoro treba da dođe do njihove realizacije.

UDRUŽENJA I SAVEZ FILMSKIH RADNIKA. U svim republikama filmski radnici sa statusom slobodne profesije osnovali su svoja udruženja. Cilj ovih udruženja je da rade na unapređenju domaće filmske umetnosti, kao i na zaštiti prava svojih članova. Ona se takođe brinu i o usavršavanju umetničkih kvaliteta svojih članova. Sva republička udruženja učlanjena su u Savez filmskih radnika Jugoslavije. Savez ima slične zadatke kao i pojedina udruženja, s tim što ih on sprovodi u okviru čitave zemlje.

FILMSKA ŠTAMPA I PUBLICISTIKA. Broj časopisa i listova koji se isključivo bave filmom menjao se iz godine u godinu. Svojim serioznim sadržajem ističe se nekoliko časopisa — »Filmska kultura«, »Film danas«, »Film u prosvetljanju«. U njima se, kao i u filmskim rubrikama većine dnevnih i nedeljnih listova, nastoji da se filmska umetnost što kompleksnije pretstavi i objasni čitaocu. Napisi o filmu u gotovo čitavoj jugoslovenskoj štampi, pogotovo kad se radi o domaćim delima i umetnicima, prvenstveno su usmereni na objašnjavanje i analizu sadržajnih i estetskih vrednosti, dok su reklama i stvaranje kulta zvezda gotovo sasvim izbegnuti.

Pošto su se filmska kritika i esejistika rađale naporedo sa stvaranjem domaće kinematografije, razumljivo je što su i one dugo bile u znaku početništva i odlikovale se ne uvek dovoljno obrazloženim i čvrstim stavovima.

Veliki nedostatak izdavačke delatnosti pretstavlja zapostavljanje redovnog izdavanja filmske prevodne i domaće literature.

REPRODUKTIVNA KINEMATOGRAFIJA. Umetnički vrednija i tematski progresivnija filmska dela koja su zatečena posle oslobođenja, kao i prvence domaće proizvodnje, distribuiralo je Filmsko preduzeće Federativne Demokratske Jugoslavije. Ovaj fond, kao i filmove koji su uvoženi iz drugih zemalja odnosno proizvedeni u našim preduzećima, preuzelo je 15. VII. 1946 »Uvozno filmsko preduzeće« (koje je 30. VIII. 1946 promenilo ime u »Jugoslavija film«). Sredinom i krajem 1946 osnovana su u svim republikama preduzeća za raspodelu filmova, koja docnije dobijaju imena: »Morava« u Beogradu, »Croatia« u Zagrebu, »Vesna film« u Ljubljani, »Kinema« u Sarajevu, »Makedonija film« u Skopju, »Lovćen film« (kasnije »Zeta film«) na Cetinju (zatim u Hercegovnom i najzad u Budvi).

U početku se preduzeća za raspodelu bave isključivo distribucijom filmova, a jedino preduzeće za uvoz filmova bilo je »Jugoslavija film«. Do kraja 1952 preduzeća za raspodelu filmova imala su pravo distribucije filmova samo na teritoriji republike u kojoj se nalaze.

Ovakva, u znatnoj meri administrativna, raspodela filmova nije dovoljno stimulatивно uticala na rad preduzeća za raspodelu, već ih je pretvarala u neku vrstu poslovnica koje nisu mogle bitnije uticati na stvaranje repertoara. Do 1953 izbor inostranih filmova odobrenih za javno prikazivanje vršilo je preduzeće »Jugoslavija film«.

Početkom 1953 sistem uvoza filmova se menja. Preduzeća za raspodelu filmova sama biraju filmove koje će otkupiti i distribuirati, a kupovinu za njihov račun vrši »Jugoslavija film«, koji postaje agencija preduzeća za promet i preduzeća za snimanje filmova. Svako preduzeće distribuirala kupljene filmove na celoj teritoriji FNRJ.

Pre no što otkupe film i puste ga u promet, preduzeća ga dostavljaju *Saveznoj komisiji za pregled filmova*. Ova komisija je ustanovljena 1945, i bez njenog odobrenja ne može se u zemlji javno prikazati nijedan inostrani film. Savezna komisija za pregled filmova izdaje dozvole i za javno prikazivanje domaćih filmova. Poslednjih godina u većini republika obrazovane su republičke komisije za pregled filmova koje izdaju odobrenja za javno prikazivanje domaćih filmova isključivo proizvedenih u filmskim preduzećima na teritorijama njihovih republika. Te filmove ne pregleda Savezna komisija.

Radi unapređenja službe uvoza, distribucije i prikazivanja filmova, preduzeća koja su se bavila ovim poslovima udruživala su se i koordinirala rad u skladu s potrebama kulturne politike i važećim privrednim propisima. Jedan od oblika te saradnje je *Udruženje reproduktivne kinematografije*, osnovano maja 1958, čiji su članovi preduzeća za promet filmova i preduzeća za prikazivanje filmova (bioskopi). U svakoj republici ovo Udruženje ima sekciju preduzeća za prikazivanje filmova.

Radi koordinacije u nabavci stranih filmova i vođenja repertoarske politike obrazovan je 1957 *Koordinacioni odbor* od predstavnika Saveta za izbor filmova pojedinih preduzeća za promet filmova, zatim njihovih direktora, predstavnika Saveznog sekretarijata za prosvetu i kulturu, Savezne komisije za pregled filmova, Udruženja filmskih proizvođača i predstavnika preduzeća za prikazivanje filmova. Ovaj odbor utvrđuje obim uvoza filmova u toku jedne godine i utiče na preduzeća da se orijentišu na vrednije filmove različitih žanrova i tema.

Prema Osnovnom zakonu o filmu, organ društvenog upravljanja u preduzećima za promet filmova je *savet za izbor filmova*. Članove saveta imenuje osnivač, a u njega ulaze i direktori preduzeća za promet i po jedan predstavnik preduzeća za prikazivanje filmova.

Preduzeće za promet filmova može nabaviti i pustiti u promet neki film tek ako ima saglasnost Saveta za izbor filmova. U slučaju neslaganja između radničkog saveta i saveta za izbor filmova, spor se iznosi pred arbitražnu komisiju.

Pri preduzećima za prikazivanje filmova mogu se osnivati saveti za program. Dužnost ovih saveta je da organu upravljanja preduzećem daju mišljenja i predloge za sastavljanje programa.

Osnivanje saveta pri preduzećima za promet filmova imalo je veoma pozitivne rezultate; repertoar u domaćim bioskopima se popravio, ali to ipak ne znači da već danas potpuno zadovoljava.

BIOSKOPSKA MREŽA. Iako je broj bioskopa u odnosu na predratno stanje porastao na preko 3,5 puta, on je još uvek nedovoljan da zadovolji postojeće potrebe. Krajem 1958 radila su ukupno 1.524 bioskopa, od kojih 1.166 stalnih i s projektorima od 35 mm; 26 takode stalnih, ali s projektorima od 16 mm; 226 bioskopa društvenih organizacija sa projektorima od 35 mm i 18 sa uskom trakom; putujućih bioskopa bilo je ukupno 50 (16 s normalnom i 34 sa uskom trakom); u 1958 radilo je 38 bioskopskih bašta, sve sa projektorima od 35 mm.

Broj posetilaca bioskopa porastao je u odnosu na 1939 za gotovo 5,5 puta. Poslednjih godina naročito se zapaža povećano interesovanje publike za dela domaće produkcije (tabela 4).

TABELA 4 — BROJ BIOSKOPA, SEDIŠTA, PRETSTAVA I POSETILACA

Godina	Broj bioskopa	Sedišta	Pretstave		Posetioci	
			ukupno	domaći film	ukupno	domaći film
1939	413	132.346	...	...	20,000.000	...
1946	631	182.407	152.812	...	...	...
1947	687	201.922	185.316	10.544	42,431.000	1,101.439
1948	768	230.198	234.430	19.263	59,059.000	4,210.112
1949	852	246.716	260.043	22.154	67,884.000	4,069.821
1950	912	278.414	281.744	24.827	70,864.000	5,699.267
1951	1.082	328.122	287.743	...	63,531.000	5,656.198
1952	1.377	373.242	293.418	22.306	58,938.000	3,068.304
1953	1.313	391.821	307.418	20.421	67,829.000	4,399.000
1954	1.329	446.172	346.135	23.151	85,046.000	6,060.000
1955	1.388	466.712	389.114	31.770	96,997.000	7,762.000
1956	1.366	453.908	417.551	32.258	101,392.000	7,720.000
1957	1.498	475.397	451.872	41.424	108,110.000	9,568.000
1958	1.524	494.070	485.309	55.346	114,282.000	13,181.000

SAVEZNI I REPUBLIČKI CENTRI ZA NASTAVNI I KULTURNO-PROSVETNI FILM. S obzirom da je mreža stalnih bioskopa nedovoljna za podmirenje potreba najširih narodnih masa, naročito seoskog stanovništva, popularisanje filma i proširenje njegovog uticaja vrši se i drugim oblicima reproduktivne delatnosti. Jedan od najplodnijih oblika nesumnjivo je rad Saveznog i republičkih centara za nastavni i kulturno-prosvetni film. Ove ustanove su u toku svog trogodišnjeg delovanja — 1956, 1957 i 1958 — bilo svojim finansijskim sredstvima bilo stručnom i organizatorskom pomoći i inicijativom veoma mnogo doprinele povećanju filmskog fonda, njegovom prikazivanju, kao i kinofikaciji mnogih mesta u zemlji. Da bi što uspešnije primenili film u obrazovanju odraslih, narodnom prosvetivanju i propagandnoj delatnosti, a takođe i u školskoj nastavi, ovi centri su se u prvom redu orijentisali na upotrebu 16-milimetarskih kopija filmova. Stotine filmova, domaće i strane produkcije, u prvom redu kratkometražnih, presnimljeno je sa normalne na usku traku i umnoženo u oko 10.000 kopija. Ovim kopijama republički centri snabdevaju svoje korisnike (radničke i narodne univerzitete, škole, domove) ili ih u sopstvenoj režiji prikazuju u raznim mestima. U nekim republikama organizovani su i sreski centri preko kojih se direktnije i korisnije utiče filmom. Krajem 1958 bilo je u celoj zemlji ukupno 1.648 kino-projektora za 16-milimetarsku traku. Savezni i ostali centri za nastavni i kulturno-prosvetni film ulažu velike napore da se broj ovakvih kinoprojektora što pre poveća i izvrši potpuna kinofikacija zemlje.

Delatnost ovih centara je od prvorazrednog značaja naročito za zaostaliye krajeve. Zajednica je posebno zainteresovana za rad ovih centara i uopšte za rad na prosvetivanju i obrazovanju putem filma. To se, između ostalog, vidi i po tome što je poslednjih godina sve više sredstava odvajano za proizvodnju kratkometražnih, dokumentarnih i prosvetnih filmova. U 1957, naprimer, bilo je proizvedeno 229 kratkometražnih filmova, a u 1958 — 210, ne računajući filmske novosti. Izvanredan uspeh na domaćem i stranom tržištu postigli su kratkometražni crtani filmovi. Iako je njihova kontinuirana proizvodnja (u »Zagreb filmu«) počela tek pre tri godine, nekoliko takvih filmova već je dobilo najviša domaća i inostrana priznanja i nagrade.

KOPRODUKCIJE I FILMSKE USLUGE. Saradnja i izrada filmova između domaćih i stranih filmskih preduzeća ostvarena je posle oslobođenja prvi put snimanjem filma »Poslednji most«. U međuvremenu, zaključno sa 31 decembrom 1958, snimljeno je ukupno 15 igranih (osim toga, tri filma su bila u završnoj fazi) i 12 kratkometražnih filmova u koprodukciji sa inostranim partnerima. Dosad su koprodukcionni filmovi snimani u saradnji sa preduzećima iz Austrije, Grčke, Italije, Nemačke Savezne Republike, Norveške, SSSR, Francuske i Čehoslovačke.

Višestruke koristi koprodukcije — kulturna i umetnička saradnja, razmena iskustava, unapređenje proizvodnje, ostvarenje dela koja zahtevaju veća finansijska sredstva —

umnogome su uticale na smanjenje filmskih realizacija sumnjive ili slabe umetničke ili dokumentarne vrednosti. U poslednje vreme se nastoji da se u koprodukciji ulazi samo onda kad scenario i umetnička ekipa obećavaju ostvarenje ako ne izrazito uspešno, onda bar prosečnog filmskog dela.

Scenario za film koji se namerava snimati u koprodukciji sa stranim preduzećima odobrava Savezna komisija za pregled filmova.

Od domaćeg koproducenta se takođe zahteva da učestvuje najmanje sa 30% u troškovima proizvodnje, izuzev produkcije za koju se očekuje da će biti od velike umetničke vrednosti i čiji su troškovi realizacije izvanredno visoki. Ekonomsko-finansijske odredbe koprodukcionnih ugovora odobrava posebna komisija pri Udruženju filmskih proizvođača Jugoslavije.

Osim u koprodukciji, domaća filmska preduzeća učestvuju u izradi stranih filmova davanjem potrebnih usluga — tehničkih i kadrovskih.

Samostalno snimanje filmova inostranih proizvođača u našoj zemlji uslovljeno je izdavanjem specijalne dozvole. Za izdavanje ovakvih dozvola nadležni su državni sekretarijati za unutrašnje poslove republika na čijim se teritorijama snima film.

IZVOZ JUGOSLOVENSKOG FILMA. Interesovanje za jugoslovenski film poraslo je poslednjih godina i u inostranstvu. Plasman domaćih filmova na stranom tržištu ima za nas dvostruku vrednost: prvo, unekoliko nadoknađuje znatnu razliku između proizvodnih troškova i domaće prodajne cene i, drugo, to je jedan od pogodnih oblika međunarodne kulturne saradnje. Nekoliko stotina miliona bioskopskih posetilaca u drugim zemljama videlo je jugoslovenske filmove i preko njih upoznalo Jugoslaviju, njene ljude i našu stvarnost uopšte. Do kraja 1958 izvezen je 51 igrani i 94 kratkometražna filma u 34 zemlje (tabela 5).

TABELA 5 — DINAMIKA BROJA PRODATIH LICENCI I PRILIVA DEVIZA

Godina	Igrani	Kratko-metražni	Vrednost u obračunima
1951	1	—	—
1952	1	—	—
1953	6	2	13.958
1954	11	8	19.030
1955	38	21	135.032
1956	44	51	211.603
1957	60	22	287.905
1958	42	70	270.222
Ukupno	203	174	937.750

Od prodaje koprodukcionnih filmova u inostranstvu dobijeno je ukupno 970.890 obračunskih dolara.

FESTIVALI JUGOSLOVENSKOG FILMA.⁴ Krajem juna 1954 u Puli je održan prvi festival jugoslovenskog filma. Otada se svake godine u letnjim mesecima, pred oko 10.000 posetilaca na svakoj pretstavi, prikazuju igrani i najbolji kratkometražni filmovi domaće proizvodnje.

Na ukupno pet festivalskih priredbi, tokom 1954, 1955, 1956, 1957 i 1958 prikazana su 52 igrana i 137 kratkometražnih filmova domaće proizvodnje. Osim toga, van konkurencije, prikazano je i osam koprodukcijskih igranih i jedan kratkometražni film, 50 domaćih kratkometražnih i 14 amaterskih kao i 8 inostranih igranih i 16 kratkometražnih filmova.

Filmski festival u Puli pokazao se već u prvim godinama kao jedna od najznačajnijih kulturnih manifestacija. Pokroviteljstva nad ovom velikom smotrom jugoslovenske filmske umetnosti prihvatilo se predsednik Republike Tito, te je time njen značaj još više istaknut.

Dosad su u Puli prikazivani gotovo svi igrani filmovi proizvedeni u vreme između dva festivala. Izbor kratkometražnih filmova vršila su sama producentska preduzeća, a izbor najboljih za prikazivanje u »Areni« posebna komisija festivala. Od 1960 biće organizovan poseban festival kratkometražnih filmova (on se neće održavati u Puli). Nagradjeni kratkometražni filmovi na festivalu kratkometražnog filma biće takođe prikazivani i u Puli, prilikom festivala igranih filmova.

Za najbolja ostvarenja jugoslovenske kinematografije prikazana na festivalu u Puli, specijalni žiri dodeljuje više nagrada (u novcu, plaketama i diplomama) preduzećima i umetnicima — realizatorima tih ostvarenja. Predviđeno je da od 1959 i inostrani umetnici koji učestvuju u kopro-

⁴ Vidi: »J. P.«, 1957, »Festival jugoslovenskog filma u Puli«, str. 396 (60) i »J. P.«, 1958, »Peti festival jugoslovenskog filma«, str. 324 (36).

dukcijskim ili domaćim filmovima mogu dobiti nagrade u vidu diploma.

Festival u Puli se potpuno afirmisao u toku petogodišnjeg postojanja i postao značajan potstrek naporima stvaralaca u jugoslovenskoj kinematografiji. On se takođe afirmisao i u inostranstvu, te je iz godine u godinu sve veći broj stranih filmskih umetnika, novinara i filmskih pisaca koji ga posećuju.

JUGOSLOVENSKI FILMOVI NA MEĐUNARODNIM FESTIVALIMA I PRIREDBAMA. Popularnosti i afirmisanju jugoslovenske filmske proizvodnje umnogome su doprineli međunarodni filmski festivali, kao i smotre jugoslovenskog filma u pojedinim zemljama. U prvim posleratnim godinama mnogi jugoslovenski filmovi prošli su prilično nezapaženo. Poslednjih godina, međutim, jugoslovenski filmovi sve češće dobijaju i međunarodna priznanja i nagrade.

Od 1947 do kraja 1958 jugoslovenska kinematografija učestvovala je na 83 međunarodna filmska festivala sa 34 igrana i 93 kratkometražna filma. Neki od ovih filmova su prikazivani na raznim festivalima više puta tako da se ukupan broj prikazivanja jugoslovenskih filmova na međunarodnim festivalima penje na 45 igranih i 138 kratkometražnih filmova.

Na festivalima u Kanu, Veneciji, Berlinu, Brislu, Damasku, Karlovim Varima, Trentu, Oberhauzenu, Rimu, Montevideu i San Francisku nagrađena su četiri igrana i 13 kratkometražnih filmova.

Nedelje jugoslovenskog filma održane su u Bugarskoj, Kini, SSSR, Italiji (Bari), Velikoj Britaniji (London) i Poljskoj.

Svi statistički podaci su iz Udruženja filmskih u proizvođača Jugoslavije.

A. S.

PROIZVEDENI FILMOVI U 1958

Tokom 1958 10 jugoslovenskih preduzeća za snimanje filmova, 2 preduzeća za prosvetni i nastavni film (sa tehničkom bazom), kao i 2 specijalizovane ustanove sa samostalnim finansiranjem, proizveli su 14 dugometražnih igranih filmova, 6 kratkometražnih igranih filmova, 123 dokumentarna filma, 14 nastavno-prosvetnih, 11 crtanih, 2 lutka filma, 60 kratkometražnih filmova različitog žanra i 52 broja filmskih novosti. Pored toga, u koprodukciji jugoslovenskih i inostranih filmskih preduzeća proizvedena su 4 dugometražna igrana filma, 2 dokumentarna, 1 nastavno-prosvetni i 1 lutka film.

DUGOMETRAŽNI IGRANI FILMOVI:

»Aleksa Dundić«, Proizvodnja »Avala film« — Beograd i Kino studio »Gorki« — Moskva. Scenario Leonid Lukov i Antonije Isaković, režija Leonid Lukov, u glavnim ulogama Branko Pleša, Tatjana Piljeckaja, Milan Puzić, Vladimir Trošin. Film je raden u koloru (114 minuta).

»Cesta duga godinu dana«, Proizvodnja »Jadran film« — Zagreb. Scenario Đuzepe de Santis, Elio Petri, Đani Pućini, režija Đuzepe de Santis, u glavnim ulogama Masimo Điroti, Bert Sotlar, Silvana Pampanini, Eleonora Rosi Drago, Gordana Miletić, Hermina Pipinić. Film je raden u crno-beloj sinemaskop tehnici (164 minuta).

»Crni biseri«, Proizvodnja »Bosna film« — Sarajevo. Scenario Jug Grizeli, režija Svetislav Janić, u glavnim ulogama Severin Bijelić, Bata Miladinović, Mihajlo Vitorović, Milan Ajvaz (98 minuta).

»Četiri kilometra na sat«, Proizvodnja »Avala film« — Beograd. Scenario Ratko Đurović, režija Velimir Stojanović, u glavnim ulogama Žarko Mitrović, Joviša Vojnović, Petar Vujović, Milan Srdž, Pavle Vujisić, Snežana Mihajlović. Film je raden u crno-beloj sinemaskop tehnici (93 minuta).

»Čuvaj se, la Turku«, Proizvodnja »UFUS« — Beograd i La Société des films »Vega« — Pariz. Scenario Klod Akirsi, Žorž Lampen i Žan Burgoen, režija Žorž Lampen, u glavnim ulogama Žan Mare, Kaća Karo, Eleonora Rosi Drago, Nada Tiler. Film je raden u koloru i sinemaskop tehnici (86 minuta).

»Dobro morje«, Proizvodnja »Triglav film« — Ljubljana. Scenario Ernest Adamić, Herbert Grün, Milan Stante, Ivan Ribič, Vladimir Koh, Mirko Grobler, režija Mirko Grobler, u glavnim ulogama Stane Potokar, Janez Vrhovec, Evelin Volfajler, Tomaž Pesek (94 minuta).

»Gospoda ministarkak«, Proizvodnja »UFUS« — Beograd. Scenario Stanislav Baić, prema istoimenoj komediji Branislava Nušića, režija Žorž Skrgin, u glavnim ulogama Marica Popović, Jovan Gec, Severin Bijelić, Mija Aleksić, Ljubiša Jovanović, Milena Dapčević. Film je raden u koloru i sinemaskop tehnici (195 minuta).

»H — 8«, Proizvodnja »Jadran film« — Zagreb. Scenario Zvonimir Berković i Tomislav Butorac, režija Nikola Tanhofer, u glavnim ulogama Boris Buzančić, Marija Kon, Đurđa Ivezić, Mira Nikolić, Vanja Drah, Anton Vrdoljak (104 minuta).

»Jedini izlaz«, Proizvodnja »Zastava film« — Beograd. Scenario Antonije Isaković i Stjepan Zaninović, režija Vicko Raspor i Aleksandar Petrović, u glavnim ulogama Mija Aleksić, Zlatko Madunić, Borislav Radović, Fahro Konjodžić. Film je raden u koloru (85 minuta).

»Kala«, Proizvodnja »Viba film« — Ljubljana. Scenario Ivan Ribič, režija Andrej Hing i Krešimir Golik, u glavnim ulogama Jure Dolžal, Lojze Potokar, Stevo Žigon, Helena Kordaš (82 minuta).

»Kroz granje nebo«, Proizvodnja »UFUS« — Beograd. Scenario Stole Janković, režija Stole Janković, u glavnim ulogama Branko Pleša, Predrag Laković, Ljuba Kovačević, Nikola Popović (85 minuta).

»Mis Ston«, Proizvodnja »Vardar film« — Skopje. Scenario Đorde Abadžijev i Trajče Popov, režija Živorad Mitrović, u glavnim ulogama Olga Spiridonović, Petre Prličko, Ilija Milčin, Dragan Ocokolić, Vanja Tociński. Film je raden u koloru i sinemaskop tehnici (96 minuta).

»Olujak«, Proizvodnja »Bosna film« — Sarajevo i »Dino de Laurentis Cinematografica S. p. A.« — Rim. Scenario Ivo Perili i Alberto Latuada, režija Alberto Latuada, u glavnim ulogama Silvana Mangano, Vanja Heflin, Džefri Horn, Vitorio Gasman. Film je raden u koloru i tehničkim (129 minuta).

»Pogon B«, Proizvodnja »UFUS« — Beograd. Scenario Voja Nanović, režija Voja Nanović, u glavnim ulogama Mili-voje Živanović, Pavle Vujisić, Dragan Laković, Ljiljana Marković (95 minuta).

»Rafal u nebo«, Proizvodnja »UFUS« — Beograd. Scenario Bogdan Jovanović, režija Vojislav Bjenjaš, u glavnim ulogama Bert Sotlar, Stojan Arandelović, Pavle Vujisić, Dara Čalenić (77 minuta).

»Široki plavi put«. Proizvodnja »Triglav film« — Ljubljana, »Play Art« — Pariz i G.E.S.I. Cinematografica — Rim. Scenarij Franko Solinas i Editore Feltrineli, režija Đilberto Pontekorvo, u glavnim ulogama Iv Montan, Alida Vali, Federika Ranki, Francisko Rabal. Film je rađen u koloru (103 minuta).

»Te noći«. Proizvodnja »Slavija film« — Beograd. Scenarij Miroslav Subotički, režija Jovan Živanović, u glavnim ulogama Rade Marković, Milanka Udovički, Jovan Miličević (87 minuta).

»Tri koraka u prazno«. Proizvodnja »Lovćen film« — Budva. Scenarij Voja Nanović, režija Voja Nanović, u glavnim ulogama Pavle Vujisić, Dragan Laković, Zlata Perlić (86 minuta).

KRA TKOMETRAŽNI IGRANI FILMOVI

»Klempo«. Proizvodnja »Zora film« — Zagreb. Scenarij Vjekoslav Dobrinčić, režija Nikola Tanhofer, u glavnim ulogama deca-glumci (32 minuta).

»On i njegovi«. Proizvodnja »Viba film« — Ljubljana. Scenarij Bogdan Pogačnik i Mirko Grobler, režija Mirko Grobler, u glavnim ulogama Stanislav Ledinek, Slavka Glavinova, Balda Renko (15 minuta).

»Putovanje«. Proizvodnja »Zora film« — Zagreb. Scenarij Ivan Hetrih, režija Ivan Hetrih, u glavnim ulogama Ivo Kadić, Mato Jelić (6 minuta).

»Takva pesma sve osvaja«. Proizvodnja »Zora film« — Zagreb. Scenarij Branko Majer, režija Branko Majer, u glavnim ulogama August Cilić, Boris Buzančić (36 minuta).

»Tovariš telefon«. Proizvodnja »Viba film« — Ljubljana. Scenarij France Kosmač, režija France Kosmač, u glavnim ulogama Jurij Souček, Mila Kadić. Film je rađen u koloru (12 minuta).

»U našega marina«. Proizvodnja »Zora film« — Zagreb. Scenarij Branko Majer, režija Branko Majer, u glavnim ulogama Janez Vrhovec, August Cilić, Boris Buzančić (47 minuta).

DOKUMENTARNI FILMOVI

»AVALA FILM« Beograd: »Kad se dignu magle«, »Devojka sa naslovne strane«, »Svetli grobovi« (koprodukcija sa »A.B.C. film«, Oslo), »Deca sa granice«, »Tramvaj dvojka«, »Post restantek«, »Putevi«.

»BOSNA FILM« — Sarajevo: »Drvar«, »Sutrašnjica nam nije neizvesna«, »Usnuli gradovi«, »Svetlosjen«, »Fabrika mašina Ivo Lola Ribar«, »Kočari iz Kalija«, »Kako su lijepe slike ove«, »Djeca ovog svijeta«, »Deset na jednog«, »Zbor na rijeci slave«, »Ploče — luka na delti Neretve«.

»DUNAV FILM« — Beograd: »Porodica Glišić«, »Narodni muzej u Beogradu«, »Čarobne vode«, »Zahvalnost Tesli«, »Rad i fizička kultura«, »Putevi kooperacije«.

»FILMSKE NOVOSTI« — Beograd: »Od Švarcvalda do Crnog Mora« (koprodukcija sa šest dunavskih zemalja), »Zidari srebrne ceste«.

»JADRAN FILM« — Zagreb: »Pozdravi s Jadrana«, »Belec«.

»LOVČEN FILM« — Budva: »Putniče, pazi!«, »Između dva grada«, »Gradimo«, »Stari kapetan«, »Crne maram«, »Zublja grahovačka«, »Kosovski boj«, »Život na šinama«, »Grad od deset ljeta«, »Pod istim zastavama«, »Novi izvori čelika«, »Partizanske kolone«, »Ukroćene vode«.

»SLAVIJA FILM« — Beograd: »Raskrsnica«, »Jugoslavijo«, »Jedan dan seoskog poštunoše«, »Visoki Dečani«, »Pečka patrijaršija«, »Eho sa Tare«, »Devojka s kraja veka«, »Blago u brdima«, »Na raskršću vekova«, »Prva decenija«, »Makedonski fragmenti«, »Beograd 39° C u hladu«, »U susret suncu«, »Priča sa planine«, »Nadežda Petrović«, »Đorđe Krstić«.

»TRIGLAV FILM« — Ljubljana: »Beli konji«, »Skrivnosti Jadrana«, »Vzpon«, »O medvedku suljku in metuljku«, »V dolini Sočec«, »100 kilometara življenja«, »Kilovati za vaško skupnost«.

»UFUS« — Beograd: »Oblici«, »Katuni«, »Jovan Bijelić«, »Petica u snegu«, »Risto Stijović«, »Cigani«, »Dečak i splav«, »Mreže života«, »Čovek s vagona«.

»VARDAR FILM« — Skopje: »Po tragite na jegulite«, »Ohridsko Jezero«.

»VIBA FILM« — Ljubljana: »Hitreje in lepše«, »Morje je dobro«, »Pot tovarštva in spominov«, »Jeklene brigade«, »Iveri«, »Kako smo ispolnili oblubo«, »Obisk pri kiparju Dolinarju«, »Trije spomeniki«, »Nova šumska bogatstva«.

»ZAGREB FILM« — Zagreb: »Mladost koja će biti legenda«, »Mali građanin«, »Sport«, »Naše ruke«, »Posjeti prijatelja«, »Osamljenici«, »Veliko stoljeće«, »Fabrike radnicima«, »Posljednja čeraga«, »Prokleti praznik«, »Boje sanjaju«, »Košnice pune smijeha«, »Moj dom«, »Svijet maraka«, »Bura«, »Medumurski mozaik«, »Jadran«, »U Africi«, »Deset minuta Afrike«, »Evropljani kampuju na Jadranu«, »Luka radosti«, »Ignjat Job«, »Prozori u daljinu«, »Nomadi s rijeke«, »Kamera 300«, »Još jedna godina«, »Stop«, »Studentski dani«, »Bele žetve«.

»ZASTAVA FILM« — Beograd: »Narodna Republika Slovenija«, »Narodna Republika Hrvatska«, »Armija u izgradnji zemlje«, »Od monarhije do republike«, »Narodna Republika Makedonija«, »Narodna Republika Srbija«, »Narodna Republika Bosna i Hercegovina«, »Stazama proletera«.

»ZORA FILM« — Zagreb: »U korak s vremenom«, »Slikarske tehnike«, »Male svečanosti«, »Nesporazum«, »Dolinom Neretve«.

NASTAVNO-PROSVETNI FILMOVI

»DUNAV FILM« — Beograd: »Radar«, »Ishrana stoke«, »Fotočelija«.

»ZORA FILM« — Zagreb: »Ponašanje žabe u situaciji straha« (I deo), »Bolesti usta«, »Kućna radinost«, »Uzgoj šećerne repe — njega i zaštita«, »Uzgoj šećerne repe — predsetna obrada i setva«, »Uzgoj šećerne repe — selekcija«, »Valovi — govor mora« (koprodukcija sa »Film Kratky« Prag), »I radnica i majka«, »Kakva je naša obala«, »Ljudi na obali«.

»ZASTAVA FILM« — Beograd: »Veštačka hopometrija«, »Spasavanje povredjenog pomoću ranca za spasavanje«.

CRTANI FILMOVI

»ZAGREB FILM« — Zagreb: »Nokturno«, »Samac«, »Lažni kanarinac«, »Bušo — hrabri izvidnik«, »Osvetnik«, »Hepi-end«, »Veliki strah«, »Romeo i Julija«, »Put u svemir«, »Koncert za mašinsku pušku«, »Balada«.

LUTKA FILMOVI

»TRIGLAV FILM« — Ljubljana: »Bongo«, »Rondo«.

»ZORA FILM« — Zagreb: »Plačljiva« (koprodukcija s »Film Kratky«, Prag).

OSTALI KRA TKOMETRAŽNI FILMOVI

»BOSNA FILM« — Sarajevo: »Hiljadu želja«.

»DUNAV FILM« — Beograd: »Visokoprinosna pšenica«, »Klima u Jugoslaviji«, »Za najmlade na selu«, »Da nam livade i pašnjaci budu bolji«.

»FILMSKE NOVOSTI« — Beograd: »Kroz ceo svet« (1—12), »Velika smotra«, »Tri grada«, »Pomoć domaćici«, »Artikli široke potrošnje«, »Put jednog zakona«, »Izbor pretседnika Republike«, »VII Kongres Saveza komunista Jugoslavije«, »Oproštaj sa starim revolucionarom«, »Sedmi Kongres SKJ«, »Proslava na Sutjesci«, »Pretsednik Naser u Jugoslaviji«, »Beogradski sajam«, »Šetnja kroz Svetsku izložbu«, »Tito u Indoneziji«.

»LOVČEN FILM« — Budva: »Za volanom«, »Kamerom kroz Crnu Goru 1958«.

»SLAVIJA FILM« — Beograd: »Crno na belo«.

»TRIGLAV FILM« — Ljubljana: »Uporabno in lepo«.

»VIBA FILM« — Ljubljana: »Imamo morje«, »Prva izmena«, »Pred velikim spopadom«.

»ZORA FILM« — Zagreb: »U izlozima grada«, »Sa međunarodnog Zagrebačkog velesajma — revija suvremenog odijevanja« (I i II deo), »Za bolji hleb«, »Za vlastite proizvode«, »Njegov put u život«, »Nove obale«, »Paklenica«, »Porodica i domaćinstvo«, »II revijalna izložba porodice i domaćinstva — 1958«, »Prometni znaci — ulični junaci«.

»ZASTAVA FILM« — Beograd: Filmski pregled JNA brojevi 18—20/57 i 1—8/58, »Isplit je položen«.

»Filmske novosti« su takođe proizvele 52 redovna broja novosti.

Podaci Udruženja filmskih proizvođača FNRJ.

I. Đ.

FONDOVI ZA KADROVE U PRIVREDI

Finansiranje izgradnje, opremanja i redovnog održavanja stručnih škola i njihovih radionica i domova, kao i finansiranje raznovrsnih oblika vanškolskog stručnog obrazovanja kadrova u privredi rešavano je u posleratnom periodu na razne načine. U vreme administrativnog upravljanja privredom stručno obrazovanje je uglavnom finansirano centralizovano od strane saveznih i republičkih organa uprave, a u manjoj meri i iz sredstava budžeta političko-teritorijalnih jedinica i privrednih organizacija.

U skladu s procesom decentralizacije rukovođenja privredom, otpočeo je 1951 proces prenošenja finansiranja stručnog školstva na narodne odbore, dok su finansiranje vanškolskih oblika stručnog obrazovanja kadrova u privredi i dalje vršile privredne organizacije.

Međutim, praksa je u toku sledeće tri do četiri godine pokazala da je neophodno veće i neposrednije uključivanje privrednih organizacija u finansiranje stručnog školstva, jer su one neposredno zainteresovane za stručne škole i uslove rada u njima odnosno za kvalitet kadrova. Na uključivanje privrednih organizacija u finansiranje stručnog školstva uticalo je i to što pojedine stručne škole po svom značaju i kapacitetu često premašuju potrebe pojedinih srezova i opština pa i njihove finansijske mogućnosti, što dovodi do nezainteresovanosti lokalnih organa za takve vrste škola. Zbog toga su u 1955 stvoreni fondovi za kadrove u privredi, čija se sredstva formiraju iz doprinosa za kadrove privrednih organizacija. Ovi fondovi formirani su najpre kao centralizovani fondovi pri saveznim i republičkim privrednim komorama i udruženjima, a od 1957 kao decentralizovani jedinstveni fondovi političko-teritorijalnih jedinica. (Posebni fondovi osnovani su pri Generalnoj direkciji jugoslovenskih železnica, Generalnoj direkciji pošta, telegrafa i telefona i Upravi za poslove vojne industrije.) U 1959 došlo je do dalje decentralizacije ovih fondova ustupanjem jednog dela doprinosa privrednim organizacijama.

FONDOVI ZA KADROVE PRI PRIVREDNIM KOMORAMA I UDRUŽENJIMA. Prvi fondovi za kadrove u privredi formirani su 1955¹ pri nadležnim privrednim komorama i izuzetno pri stručnim udruženjima u cilju obezbeđenja dopunskih sredstava za održavanje stručnih škola, njihovih domova i domova za učenike u privredi. Redovna sredstva za ove svrhe i dalje su obezbeđivana iz budžeta sreskih i opštinskih narodnih odbora.

Fondovi za kadrove osnovani su 1955 pri Upravi za poslove vojne industrije (sredstva ovog fonda mogla su se koristiti samo kao dopunska sredstva za održavanje stručnih škola u kojima se spremaju kadrovi za potrebe te industrije) i pri Generalnoj direkciji jugoslovenskih železnica i Generalnoj direkciji pošta, telegrafa i telefona (sredstva ovih fondova mogla su se upotrebiti za sve vrste rashoda stručnih škola za te javne službe).

Sredstva fondova za kadrove bila su u 1955 relativno mala i iznosila su oko 2.500 miliona din. Ali, tim sredstvima se ipak doprinelo poboljšanju stanja u pojedinim stručnim školama, a naročito u školskim radionicama.

Juna 1956 proširena je namena sredstava fondova za kadrove u privredi² i na pružanje pomoći za podizanje i opremlu novih stručnih škola i njihovih radionica i domova, kao i za pružanje pomoći za sistematsko stručno obrazovanje postojećih kadrova u privredi. Za ove zadatke fondovima su stajala na raspolaganju i veća sredstva, jer je u 1956

doprinos³ privrednih organizacija povećan za više od dva puta, tako da su skupna sredstva u toj godini iznosila oko 7.000 miliona din. Sredstva fondova u 1956 utrošena su, sem za poboljšanje uslova rada u stručnim školama i njihovim radionicama i domovima, i za izgradnju nekoliko novih objekata.

REORGANIZACIJA FONDOVA ZA KADROVE U PRIVREDI. Sistem fondova za kadrove pri privrednim komorama i udruženjima nije omogućavao potrebnu preraspodelu sredstava između privrednih oblasti i grana i između političko-teritorijalnih jedinica radi otklanjanja nerazmera u razvitku stručnog školstva i vanškolskog stručnog obrazovanja. Da bi se otklonile ove slabosti i brže obezbedila materijalna osnova stručnog obrazovanja, izvršena je početkom 1957 izmena sistema fondova: formirani su fondovi političko-teritorijalnih jedinica — savezni, republički i sreski.⁴ Pored ovih jedinstvenih fondova, ostali su i dalje posebni savezni fondovi za kadrove pri Generalnoj direkciji jugoslovenskih železnica, Generalnoj direkciji pošta, telegrafa i telefona i Upravi za poslove vojne industrije (ovi fondovi ne ulaze u sistem jedinstvenih fondova za kadrove zbog posebne problematike obrazovanja stručnih kadrova za ove službe i vojnu industriju, kao i zbog toga što jugoslovenske železnice i jugoslovenske pošte, telegrafi i telefoni imaju već od ranije svoje posebne stručne škole, za čiji su se razvoj i održavanje same brinule).

Sredstva svih fondova za kadrove obrazovala su se iz doprinosa koji su obavezno plaćale sve privredne organizacije, zemljoradničke zadruge i šumska gazdinstva, kao i privatne zanatlije i ugostiteljske radnje i privatni vlasnici prevoznih sredstava koji se bave javnim prevozom. Kao osnovica za izračunavanje doprinosa uzimao se u 1957 iznos isplaćenih plata, sem kod trgovinskih i ugostiteljskih preduzeća i radnji koje su plaćale doprinos na osnovu ostvarenog prometa po odbitku poreza na promet, i privatnih radnji, koje su plaćale doprinos za kadrove od osnove prema kojoj plaćaju i porez na dohodak. U 1958 umesto ostvarenih plata, kao osnova za izračunavanje doprinosa utvrđen je iznos minimalnog ličnog dohotka radnika, a za privredne organizacije, koje svoje obaveze prema zajednici izvršavaju u paušalnom iznosu, utvrđeno je da doprinos plaćaju prema paušalnim osnovama po kojima se plaća doprinos za socijalno osiguranje.⁵

Fondovima za kadrove pri Generalnoj direkciji jugoslovenskih železnica, Generalnoj direkciji pošta, telegrafa i telefona i Upravi za poslove vojne industrije pripadao je sav doprinos njihovih privrednih organizacija.

Od uplaćenog doprinosa ostalih privrednih organizacija u 1957 i 1958 Saveznom fondu pripalo je 20%, a ostatak republičkim i sreskim fondovima, u srazmeri koju je odredilo republičko izvršno veće, ali tako da je sreskim fondovima pripalo najmanje 50% od ukupnog doprinosa. U 1957 i 1958 svim republičkim fondovima pripadalo je 30%, a svim sreskim fondovima 50% od ukupnog doprinosa za kadrove, uplaćenog na njihovoj teritoriji.

Sredstva fondova za kadrove političko-teritorijalnih jedinica davana su kao pomoć za izgradnju, proširivanje, adaptacije i opremlu stručnih škola i njihovih radionica i domova i za vanškolsko stručno obrazovanje kadrova u privredi. Sredstva iz Saveznog fonda davala su se za akcije značajne za privredu cele zemlje i kao pomoć pojedinim republičkim fondovima čija sredstva nisu bila dovoljna za otklanjanje nerazvijenosti pojedinih vrsta stručnih škola. Istu ulogu imali su republički fondovi u odnosu na sreske. Sredstva republičkih i sreskih fondova korišćena su uz odobrenje republičkog izvršnog veća i za potpuno ili delimično održavanje stručnih škola i njihovih radionica i domova. Sreski fondovi su mogli do 1959 davati sredstva i za funkcionalne rashode stručnih škola i njihovih radionica

¹ Odluka o stopama doprinosa za kadrove u privredi za 1956, »Službeni list FNRJ«, br. 20/56.

² Uredba o fondovima za kadrove u privredi, »Službeni list FNRJ«, br. 13/57.

³ Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o fondovima za kadrove u privredi, »Službeni list FNRJ«, br. 54/57.

⁴ Uredba o načinu uplate i upotrebe sredstava fondova za kadrove u privredi, »Službeni list FNRJ«, br. 16/55.

⁵ Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o načinu uplate i upotrebe sredstava fondova za kadrove u privredi, »Službeni list FNRJ«, br. 27/56.

i domova. Za sistematsko stručno usavršavanje kadrova u privredi sreski fondovi nisu prema Uredbi u 1957 i 1958 mogli davati više od 10% od doprinosa za kadrove koji njima pripada.

S obzirom na pretežno investicioni karakter namena fondova za kadrove, neutrošena sredstva fondova ne gase se na kraju godine.

Odredbama saveznih društvenih planova za 1957 i 1958 uvedeno je ograničenje trošenja sredstava fondova za kadrove iz tekućeg prihoda za 20 odnosno 40% (u 1957 za savezne fondove nije bilo ograničenja).

UPRAVLJANJE FONDovima ZA KADROVE U PRIVREDI. Upravljanje fondovima za kadrove u privredi zasniva se na načelima društvenog upravljanja. Svakim fondom upravlja posebni upravni odbor.

Članove upravnog odbora Saveznog fonda za kadrove u privredi imenuje Savezno izvršno veće na predlog saveznih privrednih komora, Saveza komora, Glavnog zadružnog saveza FNRJ i Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije. U upravni odbor Saveznog fonda ulaze po položaju i pretsednici republičkih fondova za kadrove u privredi. Savezno izvršno veće može imenovati i druga lica u upravni odbor.

U upravni odbor republičkog fonda, koji imenuje republičko izvršno veće, ulaze pretstavnici saveznih i republičkih privrednih komora, kao i pretstavnici društveno-političkih organizacija, dok u upravni odbor sreskog fonda za kadrove u privredi, koji imenuje narodni odbor sreza, ulaze pretstavnici oba veća narodnog odbora sreza, članovi saveta za prosvetu i saveta za rad, pretstavnici sindikata, privrednih komora sreza, većih privrednih organizacija i druga lica koja mogu doprineti boljem radu upravnog odbora.

Upravni odbori fondova za kadrove pri Generalnoj direkciji jugoslovenskih železnica i Generalnoj direkciji pošta, telegrafa i telefona sastoje se od članova koje imenuju organi upravljanja tih direkcija, odgovarajuće sindikalne organizacije i Savezno izvršno veće.

Programe upotrebe sredstava, predračune i završne račune fondova za kadrove u privredi, koje donose upravni odbori fondova, odobravaju Savezno izvršno veće odnosno republička izvršna veća ili narodni odbori srezova.

Administrativno-računovodstvene poslove fondova za kadrove političko-teritorijalnih jedinica obavljaju odgovarajući organi uprave nadležni za poslove prosvete.

KORIŠĆENJE SREDSTAVA FONDOVA ZA KADROVE U PRIVREDI U 1957 I 1958. Da bi se mogla pružiti dovoljno efikasna pomoć za što brže rešavanje problema prostora za stručne škole, njihove radionice i domove, za njihovu opremu, kao i za potrebe vanškolskog stručnog obrazovanja postojećih kadrova u privredi, u 1957 povećane su stope doprinosa i fondovi za kadrove u privredi imali su znatno veća sredstva nego što su bila u 1955 i 1956 (tabela 1).

Fondovi za kadrove u privredi političko-teritorijalnih jedinica raspolagali su u 1957 sa 12.819 miliona din., a svi fondovi zajedno sa 14.027 miliona din. Iz fondova političko-teritorijalnih jedinica utrošeno je 8.185,7 miliona din. ili 72,2% raspoloživih sredstava, a iz svih fondova zajedno — 8.623,7 miliona din. ili 61,5% raspoloživih sredstava. Relativno nizak procenat korišćenja raspoloživih sredstava u 1957 nastao je uglavnom zbog toga što su fondovi za kadrove političko-teritorijalnih jedinica organizaciono oformljeni tek polovinom godine, tako da za pojedine investicione akcije nije bilo mogućnosti da se izvrše sve potrebne pripreme. To je naročito došlo do izražaja kod Saveznog fonda, čija su sredstva bila gotovo u celini namenjena pružanju pomoći republičkim fondovima za kadrove u cilju započinjanja izgradnje novih objekata za stručne škole i njihove radionice i domove, kao i kod fondova pri Generalnoj direkciji jugoslovenskih železnica, Generalnoj direkciji pošta, telegrafa i telefona i Upravi za poslove

vojne industrije, gde je takođe ostao neutrošen uglavnom deo sredstava namenjen izgradnji.

TABELA 1 — SREDSTVA FONDOVA ZA KADROVE U PRIVREDI U 1957

(U milionima din.)

Fondovi za kadrove u privredi	Raspoloživa sredstva fondova po odbitku ograničenja trošenja	Utrošeno u 1957				
		za stručne škole i njihove radionice i domove	za vanškolsko stručno obrazovanje	zahvaćeno u korist budžeta*	ukupno	% utroška u odnosu na raspoloživa sredstva
Savezni fond	2.165,0	583,7	42,0	—	625,7	28,9
Republički fondovi	5.006,0	2.889,2	265,0	846,0	4.000,2	80,8
Sreski fondovi	5.648,0	2.867,0	310,8	382,0	3.559,8	63,6
Svega fondovi političko-teritorijalnih jedinica	12.819,0	6.339,9	617,8	1.228,0	8.185,7	72,2
Fond pri GDŽ	655,0	346,0	—	—	346,0	52,8
Fond pri GDPT	226,0	29,0	—	—	29,0	12,8
Fond pri UVI	327,0	63,0	—	—	63,0	19,3
Ukupno svi fondovi	14.027,0	6.777,9	617,8	1.228,0	8.623,7	61,5

* Zahvatanje sredstava iz republičkih i sreskih fondova u korist budžeta političko-teritorijalnih jedinica bilo je omogućeno odredbama Saveznog društvenog plana samo za 1957. Znatno deo ovih sredstava vraćen je fondovima u 1958.

Glavna pažnja posvećena je u 1957 stručnom školstvu, za šta je utrošeno preko tri četvrtine ukupnih sredstava ovih fondova. Za razne ustanove i oblike vanškolskog obrazovanja uloženo je svega 7,5% od ukupno utrošenih sredstava. Međutim, ustanove i organizacije koje se bave sprovođenjem vanškolskih oblika stručnog obrazovanja (razni centri za stručno obrazovanje, radnički univerziteti i dr.) ostvaruju i svoje vlastite prihode, a dobijaju sredstva i iz drugih izvora. Pored toga, brojne akcije na vanškolskom stručnom obrazovanju zaposlenih radnika sprovodile su i same privredne organizacije, koje su u te svrhe ulagale sredstva iz fondova zajedničke potrošnje. Zato sredstva data kao pomoć iz fondova za kadrove za vanškolske oblike stručnog obrazovanja ne predstavljaju ni približno onu sumu koja je za tu namenu utrošena u 1957.

Što se tiče utroška sredstava po pojedinim osnovnim namenama, težište u angažovanju sredstava ovih fondova u 1957 bilo je na izgradnji, proširenju i adaptaciji kapaciteta za stručne škole i njihove radionice i domove. U ove svrhe fondovi političko-teritorijalnih jedinica utrošili su 4.377,4 miliona din., a svi fondovi zajedno 4.407,4 miliona din. Za opremu škola, radionica i domova utrošena su 1.542,1 odnosno 1.653 miliona din. Ceo teret investicione izgradnje i opreme stručnih škola i njihovih radionica i domova snosili su u 1957 uglavnom ovi fondovi. Za redovno održavanje stručnih škola i njihovih radionica i domova data je 1957 pomoć iz fondova političko-teritorijalnih jedinica u iznosu od 420,4 miliona din., a ukupno iz svih fondova 717,4 miliona din. Izdržavanje stručnih škola jugoslovenskih železnica, pošta, telegrafa i telefona uglavnom je na teretu njihovih fondova za kadrove, dok redovno održavanje ostalih stručnih škola pada na teret budžeta političko-teritorijalnih jedinica.

Raspoloživa sredstva fondova za kadrove bila su u 1958 manja nego prethodne godine (11.771,0 prema 14.027,0 miliona din.). Do smanjenja raspoloživih sredstava došlo je zbog sniženja stopa doprinosa za kadrove, kao i usled zavođenja ograničenja trošenja sredstava fondova ostvarenih

* Odluka o stopama doprinosa za kadrove u privredi za 1958, »Službeni list FNRJ«, br. 54/57.

u 1958 za 40% i ograničenja trošenja ovih sredstava namenjenih za investicije za 20% (tabela 2).

TABELA 2 — SREDSTVA FONDOVA ZA KADROVE U PRIVREDI U 1958
(U milionima din.)

Fondovi za kadrove u privredi	Raspoloživa sredstva fondova po odbitku ograničenja trošenja	Utrošeno u 1958	% utroška u odnosu na raspoloživa sredstva
Savezni fond	2.268,0	1.786,0	78,7
Republički fondovi	3.028,0	2.500,0	82,5
Sreski fondovi	5.344,0	4.100,0	76,7
Svega fondovi političko-teritorijalnih jedinica	10.640,0	8.386,0	78,8
Fond pri GDŽŽ	500,4	313,2	62,6
Fond pri GDDPT	258,6	162,9	63,0
Fond pri UVI	372,0	176,0	47,3
Ukupno svi fondovi	11.771,0	9.038,1	76,8

Iz fondova za kadrove političko-teritorijalnih jedinica utrošeno je u 1958 78,8% raspoloživih sredstava, a iz svih fondova zajedno 76,8%.

Još nema potpunih podataka o utrošku sredstava fondova u 1958 po pojedinim namenama. Međutim, prema podacima kojima raspolaže Savezni fond za kadrove, ulaganja sredstava fondova za kadrove političko-teritorijalnih jedinica za izgradnju stručnih škola i njihovih radionica i domova bila su veća u 1958 nego ranijih godina. Na taj način ubrzana je izgradnja ranije započetih objekata. Izgradnjom školskih i domskih kapaciteta omogućile se preseljenje postojećih stručnih škola, koje su dosad radile pod teškim uslovima u prostorijama drugih škola, odnosno obezbedile se neophodno potrebno poboljšanje uslova rada i života u pojedinim stručnim školama i domovima, a takođe će se dobiti prostor za više hiljada novih učeničkih mesta, tako da se završavanjem stručnih škola i njihovih radionica i domova u izgradnji očekuje otklanjanje težih problema prostora za ove ustanove. Za opremu stručnih škola dat je u 1958 znatno manji deo sredstava fondova političko-teritorijalnih jedinica zato što je bilo potrebno da se ona koriste prvenstveno za ubrzanje izgradnje, a i zbog toga što je dosta sredstava za opremu postojećih škola utrošeno ranijih godina. Smanjenje udela sredstava angažovanih za izdržavanje stručnih škola je znak postepenog rasterećivanja fondova političko-teritorijalnih jedinica od ove obaveze. Za vanškolske oblike stručnog obrazovanja nije ni u 1958 bilo izdvajanja većih iznosa iz sredstava fondova za kadrove.

Fondovi za kadrove u privredi političko-teritorijalnih jedinica angažovali su svoja sredstva za one akcije koje su, u okvirima određene namene tih sredstava, bile smatrane kao najvažnije za rešavanje materijalne osnove stručnog obrazovanja i za što brže otklanjanje najtežih problema bez obzira na poreklo doprinosa. U protekle dve godine došlo je do izvesnog prelivanja sredstava doprinosa iz oblasti industrije uglavnom za razvitak materijalne osnove stručnog obrazovanja kadrova za poljoprivredu, a donekle i za građevinarstvo. Preko Saveznog fonda, kome je u 1957/58 pripadalo 20% od ukupnog doprinosa za kadrove, došlo je do znatnog prelivanja sredstava u korist onih narodnih republika u kojima su problemi materijalnih uslova za stručno obrazovanje naročito teški (tabela 3).

Iz Saveznog fonda pružena je posebna pomoć Makedoniji i Crnoj Gori, gde su vlastita sredstva fondova za kadrove nedovoljna za otklanjanje nerazvijenosti materijalne osnove stručnog obrazovanja. Posebna pomoć iz Saveznog fonda pružena je i Autonomnoj Kosovsko-Metohijskoj Oblasti, kao i Bosni i Hercegovini (u 1957).

PROMENE U SISTEMU FONDOVA U 1959. Potreba svestranijeg, naročito vanškolskog, stručnog obrazovanja i usavršavanja kadrova u privredi zahtevala je da se u 1959 izvrše promene u sistemu fondova za kadrove u privredi. Vanškolski oblici stručnog obrazovanja neobično su zna-

čajni za stručno usavršavanje i prilagođavanje kadrova u privredi promenama u tehnici, tehnologiji i organizaciji savremene proizvodnje. Ove potrebe zahtevaju da privredne organizacije postanu osnovni nosioci stručnog obrazovanja i usavršavanja kadrova. Zbog toga je u 1959 izvršena dalja decentralizacija upravljanja sredstvima fondova za kadrove.⁷

TABELA 3 — PRELIVANJE SREDSTAVA U KORIST NEKIH NARODNIH REPUBLIKA
(U milionima din.)

Narodna republika	1957 i 1958 (zajedno)		
	Doprinos Saveznom fondu*	Odobrena pomoć iz Saveznog fonda	Odnos odobrenih sredstava i doprinosa (3:2)
Srbija	852,0	591,0	69,2
Od toga:			
Kosmet	42,0	125,0	297,6
Hrvatska	753,0	473,0	62,8
Slovenija	593,0	360,0	60,7
Bosna i Hercegovina	598,0	579,9	145,7
Makedonija	99,0	455,7	465,3
Crna Gora	39,0	256,0	656,4
Svega	2.734,0	2.715,6	

* Za 1958 uzeto je samo 60% doprinosa, sa koliko su mogli raspolagati fondovi u toj godini.

Saveznom fondu ostaje samo 10% od ukupnog doprinosa za kadrove, republičkim fondovima pripada 30%, a sreskim 20%, dok ostatak od 40% ostaje na raspolaganju privrednim organizacijama. Samo u izuzetnim slučajevima izvršna veća republika mogu svojim odlukama smanjiti najviše za 10% visinu doprinosa koji pripada privrednim organizacijama. Na ovaj način će u komunama ostati najmanje 60% od ukupnog doprinosa odnosno pretežni deo sredstava ostaće na raspolaganju neposrednih proizvođača. Pored toga, ukinuto je ranije ograničenje u pogledu maksimalnog ulaganja sredstava tih fondova za vanškolsko stručno obrazovanje (do 10%), a privredne organizacije mogu preuzeti prava i dužnosti osnivača škola i drugih ustanova za stručno obrazovanje. Time je stvorena materijalna osnova da se oblicima školskog i vanškolskog stručnog obrazovanja može prići kao jedinstvenom sistemu stručnog obrazovanja u skladu s potrebama privrednog razvitka i potrebama daljeg razvitka socijalističkih društvenih odnosa.

Fondu za kadrove pri Upravi za poslove vojne industrije pripada 60% od ukupnog doprinosa privrednih organizacija koje su obavezne da uplaćuju doprinos u taj fond, a ostatak od 40% ostaje na raspolaganju samim organizacijama. Kod posebnih fondova za kadrove pri Generalnoj direkciji jugoslovenskih železnica i Generalnoj direkciji pošta, telegrafa i telefona nije bilo promena.

Privredne organizacije iz oblasti unutrašnje trgovine, ugostiteljstva i zanatstva uplaćivaće deo doprinosa koji im pripada fondovima pri sreskim komorama. Za oblast saobraćaja (drumskog, rečnog i pomorskog), koji nema sreskih komora, ustupljena sredstva će privredne organizacije ulagati u fondove pri republičkim stručnim udruženjima. Na taj način će se ujedinjavati relativno mali iznosi sredstava rasturenih u velikom broju manjih privrednih organizacija i radnji. Ali pritom postoji i mogućnost da sreske komore, odnosno stručna udruženja, mogu ustupljeni deo doprinosa ostaviti razvijenijim privrednim organizacijama. Republički organi uprave mogu odrediti kojim će se privrednim organizacijama navedenih oblasti ostaviti ustupljeni deo doprinosa.

Sve ostale privredne organizacije raspolažu samostalno ustupljenim delom doprinosa koji će voditi u okviru fonda zajedničke potrošnje privredne organizacije.

⁷ Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o fondovima za kadrove u privredi, »Službeni list FNRJ«, br. 17/59.

Sredstva privrednih organizacija, komora i fondova za kadrove u privredi, kao i sredstva budžeta političko-teritorijalnih jedinica mogu se udruživati za pojedine akcije u vezi s finansiranjem stručnog obrazovanja da bi se omogućilo najefikasnije ulaganje sredstava doprinosa za kadrove.

Stope doprinosa za 1959 ostaće na istom nivou kao što su bile u 1958.⁸

Da bi se obezbedila veća sredstva za stručno osposobljavanje kadrova u privredi, u 1959 neće biti ograničenja trošenja sredstava fondova za kadrove. Na taj način će raspoloživa sredstva fondova za kadrove u 1959 biti na nivou raspoloživih sredstava doprinosa u 1957 (tabela 4).

Isto tako privredne organizacije u 1959 mogu za investicije u stručnom školstvu i za ustanove za vanškolsko stručno obrazovanje ulagati sredstva iz novčanog dela osnovnih sredstava privrednih organizacija ako se privredna organizacija pojavi kao osnivač škole odnosno ustanove za vanškolsko stručno obrazovanje. Privredne organizacije isto tako mogu, prema Uredbi, stvari koje čine fond osnovnih sredstava i fond zajedničke potrošnje privrednih organizacija prenositi bez naknade na stručne škole i njihove radionice i domove, kao i na ustanove za vanškolsko stručno obrazovanje.⁹ Tako su obezbeđeni od 1959 i novi izvori sredstava za razvitak materijalne osnove stručnog obrazovanja.

⁸ Odluka o stopama doprinosa za kadrove u privredi za 1959, »Službeni list FNRJ«, br. 17/59.

⁹ Zakon o dopunama Zakona o sredstvima privrednih organizacija, »Službeni list FNRJ«, br. 17/59.

TABELA 4 — RASPOLOŽIVA SREDSTVA FONDOVA U 1959
(prethodni proračun)
(U milionima din.)

Fondovi za kadrove u privredi	Prenos neutro- šenih sredstava iz 1958	Raspodela dopri- nosa u 1958		Ukupna raspo- loživa sredstva u 1959
		učešće*	iznos	
Savezni fond	1.145,0	10%	696,0	1.841,0
Republički fondovi	1.455,0	30%	2.088,0	3.543,0
Sreski fondovi	2.841,0	20%	1.392,0	4.233,0
Ukupno fondovi političko-teritorijalnih jedinica	5.441,0	60%	3.176,0	9.617,0
Fond pri GDJŽ	316,0	100%	427,0	743,0
Fond pri GDPIT	346,0	100%	182,0	528,0
Fond pri UVI	267,0	60%	133,2	400,2
Privredne organi- zacije	—	40%	2.872,8	2.872,8
Ukupno svi fondovi	6.370,0	100%	7.791,0	14.161,0

* Odnosi u pogledu učešća pojedinih fondova dati su samo kao jedna od mogućih alternativa za učešće u razdeli doprinosa između republičkih i sreskih fondova i privrednih organizacija, o čemu konačnu odluku donose republička izvršna veća.

Lj. L.

UPIS NA FAKULTETE, VISOKE ŠKOLE I UMETNIČKE AKADEMIJE

Savezno izvršno veće donelo je 11.III.1959 Odluku kojom se propisuju opšti uslovi za upis na fakultete, visoke škole i umetničke akademije. Ovom Odlukom regulisana su osnovna pitanja u vezi s pravom građana da u svom vaspitanju i obrazovanju idu do najviših stepena obrazovanja i najviših kvalifikacija. U tom smislu data su jedinstvena rešenja za sve univerzitete, visoke škole i umetničke akademije u zemlji. Odluka se primenjuje počev od školske 1959/60 godine.

Ova Odluka se zasniva na sledećim načelima iz Čl. 9 Opšteg zakona o školstvu:

— građani koji su završili gimnaziju ili stručnu školu imaju jednaka prava da se pod propisanim uslovima upišu na odgovarajuće fakultete, visoke škole i umetničke akademije;

— svaki građanin, bez obzira na prethodnu školsku spremu, može da se upiše na fakultet, visoku školu ili umetničku akademiju ako prema propisanim uslovima i programu pokaže da raspolaže spremom i sposobnošću da uspešno prati nastavu i

— upis na fakultete, visoke škole i umetničke akademije vrši se na osnovu konkursa.

Uvodni zakon za Opšti zakon o školstvu (Čl. 12) odredio je da Savezno izvršno veće donese propise kojima će regulisat uslove pomenute u zakonu i time pretvoriti navedena načela u konkretnu praksu, što je ustvari izvršeno ovom Odlukom i što će se dalje razraditi merama drugih ovlašćenih organa.

Prema donetoj Odluci upisivanje kandidata na fakultete, visoke škole i umetničke akademije vrši se: na osnovu prethodnog školovanja tj. prethodno završenih određenih škola i na osnovu lične sposobnosti i spreme pojedinaca da prate fakultetsku nastavu a bez obzira na dotada dostignuti stepen školskog obrazovanja, tj. bez obzira na prethodno završene škole.

Dosada pravo na visoko školsko obrazovanje davale su isključivo prethodno završene određene škole. Izuzetak od

ovog pravila mogao je postojati na nekim umetničkim akademijama na koje su upisivani retki, za određenu granu umetnost veoma talentovani pojedinci, uz uslov da u toku studija vanredno steknu srednjoškolsko obrazovanje, tj. da polože osam razreda gimnazije s velikom maturom. Kandidati koji ne ispune ovaj uslov nisu mogli dobiti diplomu da su završili umetničku akademiju, bez obzira kakav su uspeh postigli na akademiji. Stoga omogućavanje sticanja najvišeg stepena stručnog obrazovanja i putem vanškolskih klasičnih priprema za studije znači ne samo demokratizaciju našeg visokog školstva nego i nove puteve i načine za izgrađivanje visokostručnih kadrova iz redova najposposobnijih građana zemlje, a posebno iz redova najposposobnijih neposrednih proizvođača u privrednim organizacijama.

PRETHODNO ŠKOLOVANJE KAO USLOV UPISA. Na fakultete, visoke škole i umetničke akademije mogu se upisati:

— građani koji su završili gimnaziju ili stručnu školu, ako su u ovu stupili sa najmanje završenom osnovnom školom u osmogodišnjem trajanju ili njoj ravnom školom i ako je školovanje u stručnoj školi trajalo najmanje tri godine;

— građani koji su završili školu za obrazovanje nastavnika ili položili ispit koji odgovara završnom ispitu u takvoj školi odnosno ako su završili stručnu školu u kojoj je školovanje trajalo najmanje dve godine ali se za upis u nju tražilo i dva razreda gimnazije i

— građani koji su završili višu stručnu školu u kojoj je školovanje trajalo najmanje dve godine bez obzira na prethodnu školsku pretpremu.

U odnosu na dosadašnje pravo upisa na osnovu prethodno završenih određenih škola novo je pravo koje će ubuduće imati svršeni učenici škola za učenike u privredi i škola sa praktičnom obukom, svršeni slušaoci viših stručnih škola, bez obzira na prethodnu školsku spremu, i oni nastavnički kadrovi koji su putem ispita a ne putem završene škole dobili priznatu spremu kao da su završili škole za obrazovanje nastavnika. Građani sa ovim završenim školama imaju pravo upisa na odgovarajuće fakultete, visoke škole, odnosno umetničke akademije, što određuje univerzitetski savet, odnosno savet visoke škole ili umetničke akademije uz saglasnost republičkog izvršnog veća. Međutim, upis je moguć, naprimer, i na fakultet koji nije

odgovarajući prethodno završenoj školi uz uslov (ispit i dr.) koji propiše fakultetski savet.

Republičko izvršno veće može, na predlog univerzitetskog saveta, propisati da kandidati koji su završili školu učenika u privredi, školu s praktičnom obukom ili školu za spremanje aktivnih podoficira ili vojnih službenika za učestvovanje na konkursu za upis na odgovarajućem fakultetu, prethodno polažu ispit radi proveravanja znanja iz onih oblasti nauka koje su od posebnog značaja za studiranje na tom fakultetu. Ovaj prethodni ispit polaže se na način i u obimu koji odredi univerzitetski savet na predlog fakultetske uprave odnosno fakulteta. Ova odluka univerzitetskog saveta podleže saglasnosti republičkog izvršnog veća, odnosno organa koji to veće odredi.

UPIS NA OSNOVU LIČNE SPREME KANDIDATA pretstavlja najkrupniju novinu u novom režimu visokoškolskih studija. Za ovu grupu kandidata praktično se ne postavlja pitanje formalne prethodne školske spreme uopšte. Za njihov upis je osnovni uslov da na određeni način pokažu da raspolažu takvom spremom i sposobnošću da mogu uspešno pratiti nastavu na odgovarajućem fakultetu. Ova novina, ustvari, otvara mogućnosti svim građanima da stiču najviše stručne kvalifikacije mimo dosadašnjih klasičnih puteva, tj. preko prethodno završenih škola.

Ovi kandidati dokazuju da su osposobljeni za studiranje na odgovarajućem fakultetu polaganjem posebnog prijemnog ispita. Programe i način polaganja prijemnog ispita propisuje, na predlog fakultetske uprave, univerzitetski savet uz saglasnost republičkog izvršnog veća ili organa koji ono odredi. Programi za prijemne ispite, prema Odluci, moraju se objaviti na godinu dana pre polaganja tih ispita, sem za narednu školsku godinu za koju će ovaj rok biti iz objektivnih razloga kraći (do 1 maja 1959).

Prijemni ispiti polažu se pred ispitnom komisijom koju obrazuje fakultetska uprava.

Fakulteti mogu organizovati kurseve za pripremanje kandidata koji će polagati prijemni ispit.

Ovi kandidati, pored položenog prijemnog ispita, treba da su proveli najmanje 4 godine na praktičnom radu u privredi, društvenim službama ili kod državnih organa.

NAČIN UPISA. Prema novoj odluci broj kandidata za upis je ograničen i određuje ga univerzitetski savet (savet visoke škole odnosno umetničke akademije) uz saglasnost republičkog izvršnog veća. Ovaj broj utvrđuje se u skladu s mogućnostima i uslovima pojedinog fakulteta (visoke škole, umetničke akademije) da organizuje normalno izvođenje nastave.

Upis se vrši na osnovu konkursa. Svrha konkursa je da se za upis na pojedine fakultete (visoke škole, umetničke akademije) izaberu u okviru broja koji će biti upisan, najposobniji kandidati. Odluka SIV-a dozvoljava u cilju najboljeg izbora kandidata,

da se prilikom izbora kandidata za upis na umetničke akademije vrši i proveravanje sposobnosti i sklonosti kandidata za obrazovanje u odgovarajućoj grani umetnosti.

Konkurs raspisuje univerzitetski savet. Objava konkursa vrši se preko štampe. Ova objava sadrži, posebno za svaki fakultet: broj kandidata koji će se upisati, uslove upisa i način proveravanja sposobnosti kandidata ako se to predviđa, rok za podnošenje prijave i druga obaveštenja neophodna za kandidate, kao i prednosti, u slučaju jednakog ispunjenja uslova, koje daju pravo prvenstva kandidatima koji ih imaju (određena završena škola, praksa i sl.).

Konkurs sprovodi posebna komisija za svaki fakultet (visoku školu, umetničku akademiju) ili posebne potkomisije za pojedine grupe ili oteke nekih fakulteta. Ovu komisiju obrazuje fakultetski savet na predlog fakultetske uprave.

IZBOR KANDIDATA koji konkurišu po osnovu završene škole vrši konkursna komisija na osnovu opšteg uspeha kandidata u prethodnom školovanju, mišljenja škole, odnosno preduzeća, u kome je kandidat zaposlen i ostalih uslova predviđenih konkursom. Ako sve uslove ispunjava veći broj kandidata od broja određenog za upis — može se izvršiti proveravanje kandidata u cilju izbora najposobnijih za odgovarajuće studije. Od ovog proveravanja oslobođeni su kandidati koji su prethodno školovanje završili s odličnim opštim uspehom kao i vrlo dobrim opštim uspehom, uz odličan uspeh iz predmeta naročito značajnih za određenu granu studija. O sadržini i načinu ovog proveravanja odlučuju određeni organi fakulteta (visoke škole, umetničke akademije).

Kandidati koji su se prijavili za upis ne po osnovu prethodno završene škole, nego po osnovu polaganja prijemnog ispita, upisuju se, ako ovaj ispit polože, bez ikakvih daljih proveravanja. U tom smislu ovi kandidati imaju prvenstvo pri upisu ali samo na fakultetu na kome su položili prijemni ispit.

Odluka SIV-a o upisu novih studenata imaće veliki značaj za dalju izgradnju visokokvalifikovanih kadrova koji su neophodni u privredi i drugim društvenim službama. Ona će uticati da se ubuduće, prema sve većim objektivnim mogućnostima naših visokih škola, izgrađuje i brojniji i uopšte osposobljeniji stručni kadar. Najzad, ova Odluka znači krupnu meru u daljoj demokratizaciji našeg školstva, u naporima da se ujednači gledanje na društvenu vrednost fizičkog i umnog rada i u brizi o radnom čoveku naše zajednice. Stoga je njen značaj naročito velik; bilo da se ona ocenjuje sa vaspitno-obrazovnog ili sa društveno-političkog aspekta.

R. I.

ISPRAVKE:

U informaciji „Reforma pravopisa“ na str. 28 (6), prvi stubac u 24 redu odozdo stoji „izvora“, a treba „izgovora“; u drugom redu odozdo stoji „Stjepana“, a treba „Stjepana“, u 18 redu odozdo ispred reči „obrazuju“ treba dodati „treba da“.

ORGANIZACIJE MASOVNOG KULTURNO-PROSVETNOG RADA U REPUBLIKAMA

U narodnim republikama postoje organizacije koje objedinjuju, usmeravaju i organizuju masovnu kulturno-prosvetnu delatnost. Iako su osnovni zadaci masovnog kulturno-prosvetnog rada isti u svim republikama, različiti uslovi i tradicije uslovili su manje ili veće razlike u radu organizacija u republikama, srezovima i opštinama.

SRBIJA

Masovni kulturno-prosvetni rad u Narodnoj Republici Srbiji objedinjava i usmerava *Kulturno-prosvetna zajednica Srbije*, »društvena organizacija koja na dobrovoljnoj osnovi objedinjava aktivnost Saveza i drugih organizacija, ustanova, društava i udruženja koja deluju u oblasti kulture, prosvete i umetnosti«.¹

Kulturno-prosvetna zajednica Srbije osnovana je maja 1956.

Zajednicom rukovodi Veće (ima 107 članova), koje se bira na skupštini i Pretsedništvo (ima 17 članova), koje biraju članovi Veća.

Pri Pretsedništvu Zajednice postoji stalna komisija za popularisanje nauke i tehnike, dva stalna odbora (Odbor ljubitelja filmske umetnosti i Odbor ljubitelja likovnih umetnosti) i servis (umnožava materijal za rad kulturno-prosvetnih i kulturno-umetničkih društava, daje na poslugu rekvizite za kulturno-umetnički rad i sl.).

Pojedina pitanja iz rada Kulturno-prosvetne zajednice Srbije razmatraju se na zasedanjima Veća, stalnih odbora i komisije. Tokom 1957 i 1958 Veće Zajednice je razmatralo pored ostalog pitanja kulturno-prosvetnog života u Republici, problem obrazovanja odraslih, i pitanje kulturno-zabavnog života u gradovima.

Kulturno-prosvetna zajednica Srbije izdaje publikaciju »Tribina«, u kojoj se objavljuju podaci o svim važnijim aktivnostima Zajednice i saveza koji su njeni članovi.

U okviru Zajednice kao njeni članovi rade: Savez narodnih i radničkih univerziteta, Savez biblioteka i organizacija za širenje knjige, Savez amaterskih pozorišta, Savez muzičkih društava i Savez društava prijatelja muzike. Rukovodstva ovih saveza usko sarađuju sa Pretsedništvom kulturno-prosvetne zajednice, u kome su i predstavljena.

Savez narodnih i radničkih univerziteta usmerava i pomaže rad 234 narodna i 41 radničkog univerziteta u Republici. Tokom 1957 i 1958 Savez je organizovao četiri šira savetovanja i to: o radu narodnih univerziteta na selu; o organizaciji rada i nastavnim planovima i programima na radničkim univerzitetima; o radu radničkih univerziteta na opštem obrazovanju; i o radu narodnih univerziteta u gradovima. Direktnu pomoć u radu narodnim i radničkim univerzitetima pružali su i mnogi sreski savezi narodnih i radničkih univerziteta.

Savez amaterskih pozorišta i Savez muzičkih društava staraju se o amaterskoj kulturno-umetničkoj aktivnosti. Amatersku kulturno-umetničku aktivnost u Srbiji ostvaruje 1.114 kulturno-umetničkih i kulturno-prosvetnih društava sa 1.118 dramskih sekcija, 646 sekcija za narodne igre, 331 horova, 416 orkestara, 358 sekcija narodnih pevača i svirača itd.

Savez amaterskih pozorišta je tokom 1957 i 1958 organizovao 3 petnaestodnevna kursa za reditelje-amatere, koje je pohađalo: u Beogradu — 12, u Novom Sadu — 93 i u Prištini 17 reditelja-amatera. U 1958 Savez je organizovao III Festival amaterskih pozorišta Srbije, na kome je učestvovalo 76 amaterskih pozorišta. Festival je bio posvećen domaćoj savremenoj drami i značio je afirmaciju mladih dramskih pisaca koji još nisu našli mesto na profesionalnim scenama. Savez je izdao 11 pozorišnih dela za amaterske kolektive. Kurseve za reditelje i smotre dramskih sekcija organizovali su i neki sreski savezi.

Savez muzičkih društava održao je početkom 1957 savetovanje o muzičkom amaterizmu. Na ovom savetovanju bio je razmatran izveštaj 30 muzičkih stručnjaka koji su, posle obilaska sela Srbije i izvršene analize, predložili mere za rešavanje nekih pitanja muzičkog amaterizma. U 1957 i 1958 Savez je organizovao kurseve za horovođe (1957 u Novom Sadu — 25 polaznika, 1958 u Kotoru — 27 polaznika). U junu 1958 održan je Festival amaterskih orkestara Srbije u Kosovskoj Mitrovici na kome je učestvovalo 14 orkestara, a u julu 1958 Festival amaterskih horova u Nišu na kome su, pored 13 horova iz Srbije, učestvovala i 4 hora iz ostalih republika. Ovim festivalima prethodile su sreske smotre na kojima je učestvovalo 47 horova i 52 orkestra sa oko 5.000 učesnika. Savez je izdao 3 zbornika horskih kompozicija.

Savez biblioteka i organizacija za širenje knjige organizovao je u 1957 i 1958 tri seminara za bibliotekare (pre svega za bibliotekare koji amaterski ili honorarno obavljaju posao), savetovanje o širenju knjige među radnicima, kome je prethodila široka anketna akcija, koja je obuhvatila 583 privredne organizacije, i savetovanje na temu »Dete kao čitalac«.

Aktivnost ovog Saveza bila je najveća za vreme akcije »Mesec dana knjige« 1958, koja se organizuje u oktobru svake godine. Savet za kulturu Srbije dodelio je za ovu akciju 11,5 miliona din. Iz tih sredstava oko 70 knjižnica u manjim opštinskim mestima i većim selima dobilo je po 1.000 knjiga. Prodajne izložbe knjiga (sa popustom od 10%) organizovane su u svim sreskim centrima, a često su obilazile i sela i radničke kolektive. Zajedno sa Udruženjem književnika Srbije, Savezom književnika Jugoslavije i Klubom mladih pisaca iz Beograda organizovano je nekoliko desetina književnih večeri na teritoriji Srbije. Za vreme akcije »Mesec dana knjige« održavane su diskusije i predavanja o knjizi, književnosti, piscima, organizovani su susreti pisaca sa čitaocima, nagradni temati po školama, akcije za upis novih članova u biblioteke i za prikupljanje knjiga, filmske pretpostave itd.

Svi ovi savezi imaju u srezovima odgovarajuće *sreske saveze*.

Pored saveza-članova koji deluju u okviru Zajednice, u nju su učlanjene i druge organizacije koje svojom aktivnošću zahvataju područje kulturno-prosvetnog života (Savez sindikata, Narodna omladina, Crveni krst, Narodna tehnika, udruženja književnika, dramskih i muzičkih umetnika, novinara i druga).

Sreske kulturno-prosvetne zajednice osnovane su u svim srezovima Srbije. U većini opština osnovane su i rade opštinska veća kulturno-prosvetne zajednice. Opštinska veća su uključena u sreske kulturno-prosvetne zajednice, a ove u Republičku kulturno-prosvetnu zajednicu.

Većina sreskih kulturno-prosvetnih zajednica razvija bogatu i značajnu aktivnost. Angažujući javne i kulturne radnike, predstavnike pojedinih kulturnih ustanova i društvenih i privrednih organizacija, one su svestrano razmatrale širok krug aktuelnih pitanja kulturno-prosvetnog života (organizaciju zabavnog života; kulturni izgled grada; odnos omladine i kulturnih ustanova; probleme filma i filmskog repertoara; mesto i funkciju amaterizma u kulturnom životu; pitanje odnosa knjige i čitalaca; probleme obrazovanja odraslih; urbanističke probleme svoga grada)

¹ Statut Kulturno-prosvetne zajednice Srbije (čl. 1).

i davale niz konkretnih predloga organima vlasti, društvenim i privrednim organizacijama.

HRVATSKA

Masovni kulturno-prosvetni rad u Hrvatskoj objedinjava *Prosvjetni sabor Hrvatske*, »društveni organ koji objedinjuje rad prosvetnih i kulturnih organizacija, udruženja, ustanova i društava u cilju razvijanja i unapređivanja kulturno-prosvetne delatnosti u Narodnoj Republici Hrvatskoj«.

Prosvjetni sabor Hrvatske osnovan je decembra 1955.

Pri Pretsedništvu Prosvjetnog sabora rade dve stalne komisije: Komisija za rad na selu (sa osnovnim zadatkom da uskladjuje rad mnogobrojnih organizacija koje se na selu bave kulturno-prosvetnim radom) i Komisija za obrazovanje odraslih (sa zadatkom da preuzima mere za unapređenje obrazovanja odraslih, pripremanjem programa i sl.).

Prosvjetni sabor Hrvatske ostvaruje bogatu i raznovrsnu aktivnost na raznim područjima kulturno-prosvetnog rada. Tokom 1957 i 1958 Sabor je radio na stvaranju odnosno učvršćivanju prosvetnih skupština srezova i prosvetnih veća opština, na stvaranju jedinstvenog programa kulturno-prosvetnog rada i organizacije tehničkog obrazovanja na selu, na obezbeđenju boljih uslova za obrazovanje radnika u industrijskim rejonima, kao i na donošenju perspektivnih planova srezova i opština za obrazovanje odraslih i kulturno-prosvetnu delatnost.

Prosvjetni sabor je postigao značajne rezultate na osnivanju dvogodišnjih škola za seosku omladinu kao stalnog oblika obrazovanja odraslih na selu.³ Prvih 10 ovakvih škola sa oko 400 polaznika osnovano je školske 1953/1954 godine. U školskoj 1957/58 godini bilo je 802 takve škole sa 29.035 polaznika.

Prema podacima iz 1958, u školama za seosku omladinu oko 60% polaznika imalo je do 18 godina, oko 30% od 18 do 25 godina, a oko 10% iznad 25 godina. U školama rade kao predavači prosvetni radnici i ostali stručnjaci i društveno-politički radnici.

Pretsedništvo Prosvjetnog sabora izdaje časopis »Kulturni radnik« (koji ima 3.000 stalnih pretplatnika) i ediciju stručne literature za obrazovanje odraslih (dosad je izdato 10 knjizica).

U okviru Prosvjetnog sabora Hrvatske rade: Savez narodnih sveučilišta, Savez knjižnica i čitaonica, Savez amaterskih kazališta, Savez muzičkih društava, Radnička kulturno-prosvetna zajednica (objedinjuje aktivnosti na obrazovanju i kulturnoj delatnosti radnika), »Seljačka sloga« (kulturno-prosvetno društvo koje deluje u oko 600 sela u Hrvatskoj) i »Prosvjeta« (društvo orijentisano takođe na kulturno-prosvetni rad na selu). Republička rukovodstva ovih saveza odnosno organizacija su u uskoj vezi sa Pretsedništvom Prosvjetnog sabora.

Savez narodnih sveučilišta usmerava i pomaže rad 172 narodna sveučilišta, koja se sve više razvijaju u ustanove u kojima se, pored predavanja, ostvaruju razni oblici obrazovanja odraslih. Da bi pomogao narodnim sveučilištima, Savez je, između ostalog, organizovao niz savetovanja i seminara kroz koje je od 1957 prošlo oko 900 saradnika koji rade u narodnim sveučilištima i školama za seosku omladinu.

Savez izdaje stalni mesečnik »Obrazovanje odraslih« s tiražom od 1.700 primeraka (1.400 stalnih pretplatnika).

Savez knjižnica i čitaonica usmerava i pomaže rad 1.220 javnih biblioteka i 612 čitaonica. Savez je u periodu od

1955 do 1958 organizovao nekoliko značajnih akcija, kao što je »Mjesec propagande knjige i štampe«, kao i osnivanje opštinskih knjižnica sa sistemom pokretnih biblioteka za selo.

Savez izdaje bilten »Narodna knjižnica« u 1.000 primeraka.

Savez amaterskih kazališta i Savez muzičkih društava objedinjuju i pomažu rad 682 kulturno-umetnička društva koja u svom sastavu imaju 569 dramskih sekcija, 366 sekcija za narodne igre, 208 horova, 541 orkestar, 141 recitatorsku i literarnu sekciju, 29 likovnih sekcija i 36 dečjih pozorišta.

Savez amaterskih kazališta je u periodu od 1955 do kraja 1958 organizovao 8 tečajeva i seminara za stručno obrazovanje kadrova, kraće seminare i savetovanja u 38 sreskih i opštinskih centara, 4 republičke smotre i 9 pokrajinskih. Osim toga, Savez svake godine organizuje hvarski festival narodnih kazališta koji se održava već tri godine.

Za svoje akcije Savez osigurava stručnu saradnju pozorišnih stručnjaka, književnika i dramskih umetnika.

Savez muzičkih društava je u periodu od 1955 do kraja 1958 objavio 281 kompoziciju za razne muzičke sastave s tiražom od 68.600 primeraka, organizovao tečajeve za horovođe, dirigente i nastavnike muzike i sudelovao u organizaciji 4 republička festivala i 4 pokrajinske smotre.

Radnička kulturno-prosvetna zajednica za Hrvatsku kao organ republičkog veća Saveza sindikata Hrvatske pomaže rad 20 radničkih sveučilišta.

»Seljačka sloga« ima 450 aktivnih ogranaka sa oko 40.000 članova. U okviru ogranaka ima 105 čitaonica i 185 knjižnica sa 64.750 knjiga.

»Seljačka sloga« izdaje list »Sloga« u 12.000 primeraka.

»Prosvjeta« ima 297 pododбора sa oko 5.000 članova. Pododbori rade kao organizovana prosvetna društva na selu.

»Prosvjeta« izdaje istoimeni list u 7.000 primeraka.

U svim srezovima Hrvatske organizovane su *Pokrajinske skupštine*, a u najvećem broju opština *Prosvjetna veća* opština. Prosvetne skupštine imaju raznovrsnu aktivnost.

Radi uspešnijeg delovanja na pojedinim područjima, pri skupštinama u većini srezova formirani su razni odbori, komisije i servisi, kao pomoćni organi: komisije za obrazovanje odraslih, odbori narodnih i radničkih sveučilišta, odbori za knjižnice i čitaonice, odbori za kulturno-umetnički rad, servisi za film (prosvetni i dija-film), kazališni servisi (za rekvizite i literaturu) i muzički servisi (za note, instrumente, muzičku nastavu i drugo).

Na osnovu odluke i preporuke Sabora, u srezovima i opštinama izrađuje se perspektivni plan razvoja ustanova za obrazovanje odraslih i kulturnu delatnost.

SLOVENIJA

Osnovne organizacione jedinice masovnog kulturno-prosvetnog rada u Sloveniji su radnička prosvetna društva »Svoboda« koja deluju uglavnom u gradovima i industrijskim centrima i prosvetna društva koja rade na selu. U Sloveniji danas ima 811 svih prosvetnih društava sa 91.650 članova.

Amaterska kulturno-umetnička aktivnost u Sloveniji je veoma razgranata. U okviru društava »Svoboda« radi: 642 dramske sekcije, 536 horova, 24 vokalna ansambla, 88 anasambala za narodne igre, 391 orkestar, 20 literarnih sekcija, 74 kružoka recitatora, 16 likovnih kružoka, 23 plesno-baletske skupine, 128 lutkarskih pozorišta, i slično.

Aktivnost svih društava u Republici objedinjuje *Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije*, »organizacija ama-

² Statut Prosvetnog sabora Hrvatske (čl. 1).

³ Plan i program ovih škola obuhvata: kulturu pismenog i usmenog izražavanja sa osnovama estetskog obrazovanja; društveno-političko vaspitanje; prirodne nauke, tehničko vaspitanje i primena matematike; ekonomiku FNRI sa praktičnom poljoprivredom, zadrugarstvom i domaćinstvom; fizičko i zdravstveno obrazovanje.

terskih društava sa teritorije Narodne Republike Slovenije, koja se bave obrazovnom, prosvetnom i umetničkom delatnošću».⁴

Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije osnovana je 1952.

Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije ima velike tradicije i bogatu aktivnost. Pri Pretsedništvu Zveze postoji: obrazovni centar, prosvetni servis (snabdeva društva rekvizitima i drugim potrebama), Radnička pozornica, Radnička biblioteka i redakcija revije »Svobodna pota« i 11 komisija (za dramu, muziku, vokalnu muziku, instrumentalnu muziku, muzičke škole, tamburaške orkestre, harmonikaške orkestre, repertoar, za podizanje kadrova, publicistiku, tehniku).

Na Kongresu Zveze, održanom uproleće 1958 u Mariboru, posebna pažnja posvećena je obrazovanju odraslih. Na tom području u Sloveniji radi 138 narodnih univerziteta⁵, u prvom redu na obrazovanju proizvođača.

Zveza Svobod izdaje reviju »Svobodna pota«, stalnu ediciju dramskih dela za amaterska pozorišta (u 1957 je izdato 12 pozorišnih dela) i jednu muzičku ediciju za horove i orkestre.

BOSNA I HERCEGOVINA

Savez kulturno-umetničkih i prosvetnih društava Bosne i Hercegovine, osnovan u maju 1958, objedinjava rad samo kulturno-umetničkih i kulturno-prosvetnih društava i amaterskih pozorišta u Republici.⁶

Pri Pretsedništvu Saveza postoje stalne komisije: Komisija za amaterska pozorišta, Komisija za muzičku aktivnost i Komisija za pitanje folkloru.

Savez objedinjuje rad 270 kulturno-umetničkih društava sa 277 dramskih sekcija, 204 sekcije za narodne igre, 253 orkestra, 88 horova, 74 sekcije za narodne pevače i svirače i dr. Tokom 1957 i 1958 Glavni odbor Saveza je razmatrao pitanja kulturno-umetničkog rada (repertoare amaterskih društava, problem stručnih rukovodilaca u društvima, probleme drame, muzike i folkloru u društvima, rad sreskih saveza kulturno-prosvetnih društava, učešće amaterskih društava u raznim proslavama i sl.). Savez je organizovao dva kursa za horovođe, kurs za dirigente orkestra i 2 kursa za reditelje amaterskih pozorišta i raspisao konkurse za dramska i muzička dela za amaterske ansamble.

Savez kulturno-umetničkih i prosvetnih društava Bosne i Hercegovine izdaje »Odjek«, mesečni list za pitanja umetnosti i kulturno-prosvetnog rada, dramska dela za amaterska pozorišta i kompozicije za horove i orkestre.

U Bosni i Hercegovini radi *Savez radničkih i narodnih univerziteta* koji objedinjuje rad 17 radničkih i 65 narodnih univerziteta. Savez je održao više savetovanja i seminara o obrazovanju odraslih, kao i organizacionom učvršćenju i jačanju radničkih i narodnih univerziteta. Savez povremeno izdaje bilten.

U svim srezovima Bosne i Hercegovine rade sreski odbori Saveza kulturno-umetničkih i prosvetnih društava, a u nekim srezovima i odbori Saveza radničkih i narodnih univerziteta. Objedinjavajući rad kulturno-umetničkih i prosvetnih društava odnosno radničkih i narodnih univerziteta na teritoriji sreza, ove organizacije razvijaju aktivnost sličnu odgovarajućim republičkim savezima.

MAKEDONIJA

U Narodnoj Republici Makedoniji postoje dve masovne kulturno-prosvetne organizacije koje koordiniraju rad amaterskih kulturno-umetničkih organizacija i ustanova —

⁴ Statut Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije (čl. 1).

⁵ U Sloveniji ne postoje radnički univerziteti, ali se diskutuje o njihovom osnivanju.

⁶ U Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini nema organizacije koja (kao u Srbiji i Hrvatskoj) objedinjava i usmerava rad svih organizacija i institucija koje deluju na području kulturno-prosvetnog rada. Priprema se osnivanje republičke i sreskih kulturno-prosvetnih zajednica, koje će objedinjavati i usmeravati rad svih organizacija i institucija koje deluju na području kulturno-prosvetnog rada u ovoj Republici.

»Narodna prosveta« i Radnička kulturno-prosvetna zajednica na NR Makedoniji.

Organizacija »Narodna prosveta«, osnovana oktobra 1955, objedinjuje rad kulturno-prosvetnih organizacija na selu (kulturno-prosvetna društva, seoske biblioteke i čitaonice i sl.).

U svim srezovima su osnovani sreski, a u svim opštinama opštinski odbori »Narodne prosvete«. Sem toga, radi i oko 600 seoskih odbora »Narodne prosvete« koji su u 435 sela otvorili biblioteke i čitaonice sa 184.175 knjiga. Organizacija »Narodne prosvete« radi i na rasturanju knjige na selu. Samo u toku akcije »Mesec dana knjige« u 1958 seljaci su kupili preko 10.000 knjiga, listova i časopisa namenjenih selu.

U 1958 »Narodna prosveta« je objedinjavala rad 1.237 amaterskih sekcija sa 14.327 članova (223 dramske sekcije sa 2.889 članova, 276 horova sa 2.453 člana, 112 orkestara sa 1.157 članova, 304 folklorne sekcije sa 3.582 člana, 322 šahovske sekcije sa 3.446 članova).

Tokom 1957 i 1958 »Narodna prosveta« je organizovala 4 seminara (2 za režisere, na kojima je učestvovalo 56 režisera-amatera, i 2 za dirigente, na kojima je učestvovalo 84 dirigenta-amatera).

U okviru organizacije »Narodna prosveta« rade narodni univerziteti na selu koji sve više postaju institucije za dopunsko obrazovanje poljoprivrednih proizvođača. Broj narodnih univerziteta na selu je znatno povećan (u 1957 je bilo 144 narodna univerziteta na kojima je održano 3.008 predavanja pred 148.069 lica; u 1958 bila su 263 narodna univerziteta na kojima je održano 4.230 predavanja pred 221.509 lica).

Ova organizacija izdaje i petnaestodnevni list »Narodna prosveta«.

Radnička kulturno-prosvetna zajednica na NR Makedoniji, osnovana maja 1955, objedinjava kulturno-prosvetni rad u gradovima i industrijskim centrima u Republici. Pri Glavnom odboru Zajednice postoje sekcije za radničke univerzitete, za kulturno-umetnička društva, za radničke biblioteke, za domove i radničke klubove i za likovno vaspitanje trudbenika. Zajednica objedinjuje i usmerava rad 14 radničkih univerziteta i 59 kulturno-umetničkih društava i 325 različitih sekcija (47 dramskih sekcija, 52 sekcije za narodne igre, 28 horova, 62 različita orkestra i sl.).

Glavni odbor Zajednice održao je u toku 1957 i 1958 tri proširena plenarna sastanka na kojima su razmatrana pitanja rada radničkih univerziteta i obrazovanje odraslih. Zajednica je organizovala savetovanje posvećeno problemima rada sreskih i opštinskih zajednica (i savetovanje sa predsednicima svih sreskih zajednica). Glavni odbor Zajednice organizovao je 1957 izložbu reprodukcija »Umetnost kroz vekove« koja je bila otvorena u svim gradovima i većim radnim kolektivima u Makedoniji.

Glavni odbor Zajednice izdaje časopis »Kulturan život« (izlazi pet puta godišnje u 1.000 primeraka).

Sreski odnosno opštinski odbori Zajednice razvijaju znatnu aktivnost. Svake godine (aprila ili maja) sreski odbori organizuju smotre kulturno-umetničkih društava i sekcija.

Početkom januara 1959 godine osnovan je u Skopju *Savez narodnih i radničkih univerziteta Makedonije*. Ovaj Savez je član Radničke kulturno-prosvetne zajednice i ima zadatak da »koordinira, usmerava i unapređuje delatnost radničkih i narodnih univerziteta i drugih srodnih ustanova i organizacija koje rade na vanškolskom obrazovanju odraslih na teritoriji NR Makedonije«.⁷

CRNA GORA

Kulturno-prosvetni rad u Crnoj Gori objedinjava i usmerava *Kulturno-prosvetni savez Crne Gore*, »društvenu

⁷ Statut Saveza narodnih i radničkih univerziteta Makedonije.

organizaciju koja objedinjava kulturno-prosvetnu aktivnost svih kulturno-umetničkih i prosvetnih organizacija, stručnih udruženja i društava kao i drugih neprofesionalnih kulturno-prosvetnih ustanova, grupa i pojedinaca koji deluju u cilju razvijanja i unapređivanja kulturno-prosvetnog života u NR Crnoj Gori.⁸

Kulturno-prosvetni savez Crne Gore osnovan je septembra 1948.

Pri Savezu postoje stalne komisije: za dramski amaterizam, za muzički amaterizam i za obrazovanje odraslih. Ove komisije se staraju o radu 70 dramskih sekcija i oko 150 kulturno-prosvetnih grupa (pretežno dramskih), zatim 15 orkestara, 42 hora, 40 sekcija za narodne pevače i svirače, 74 sekcije za narodne igre, 47 narodnih i 5 radničkih univerziteta.

Glavni odbor Kulturno-prosvetnog saveza Crne Gore razmatrao je tokom 1957 i 1958, između ostalog, organizaciona pitanja kulturno-umetničkih i kulturno-prosvetnih društava, finansiranje, repertoar, obrazovanje odraslih i pripremao opštinske smotre i republičke festivale. Savez je organizovao Republički festival muzičkog amaterizma, Republički festival dramskih sekcija i tri seminara (za

reditelje amaterskih pozorišta, horovođe i rukovodiocce biblioteka). Savez je takođe preduzeo mere da se tehnička baza kulturno-umetničkih i kulturno-prosvetnih društava poboljša i unapredi.

Na proširenom Plenumu Kulturno-prosvetnog saveza Crne Gore, održanom krajem decembra 1958, osnovan je *Savez radničkih i narodnih univerziteta* sa zadatkom da poboljša u unapredi rad narodnih i radničkih univerziteta u ovoj Republici, dok je na godišnjoj skupštini Kulturno-prosvetnog saveza formiran *Savez muzičkih društava*.

Kulturno-prosvetni savez Crne Gore povremeno izdaje bilten.

U svim opštinama Crne Gore osnovani su tokom 1957 kulturno-prosvetni savezi opština. Oni usklađuju rad kulturno-umetničkih i kulturno-prosvetnih društava i drugih organizacija koje se bave kulturno-prosvetnim radom i organizuju razne kulturno-prosvetne akcije.

IZVOR:

Dokumentacija SZS i evidencija kulturno-prosvetnih zajednica.

M. N.

⁸ Statut Kulturno-prosvetnog saveza Crne Gore.

DRUŠTVENO UPRAVLJANJE U PROSVETI I ŠKOLSTVU

Društveno upravljanje u prosveti i školstvu, kao i u ostalim javnim službama, počinje se sistematski izgrađivati posle uvođenja radničkog samoupravljanja 1950. U toku proteklog vremena ono je izraslo u celoviti sistem društvenih organa, u kojima je okupljeno preko 130.000 građana koji aktivno učestvuju u rešavanju aktuelnih pitanja iz života i rada vaspitnih ustanova — od dečjih vrtića do visokih škola i univerziteta. Društveno upravljanje je, naročito u toku nekoliko poslednjih godina, doprinelo da se poveća briga zajednice o vaspitnim ustanovama, da se reše mnoga pitanja iz rada ovih ustanova i da se, najzad, pride temeljnoj reformi sistema vaspitanja i obrazovanja, uključujući i univerzitete i visoke škole.

Uvođenje društvenog upravljanja u oblasti prosvete dovelo je do krupnih organizacionih i funkcionalnih promena dotadašnjih državnih organa za poslove prosvete, do njihovog preobražaja od individualnih organa upravljanja školama u kolegijalna društvena tela koja sada rešavaju pitanja od zajedničkog interesa za sve škole i druge ustanove za vaspitanje i obrazovanje na određenom području.

Danas se društveno upravljanje vaspitnim ustanovama ogleda u sledećem:

vaspitne ustanove su samostalne i njima neposredno upravljaju društveni organi: nastavno-pedagoški kolektiv i građani koje biraju zborovi birača, delegiraju određene društvene organizacije i imenuje nadležni državni organ. Sem za osnovne škole i preškolske ustanove, u određene organe društvenog upravljanja biraju svoje predstavnike i učenici odnosno studenti;

saveti za prosvetu narodnih odbora i republički saveti su političko-izvršni i upravni organi i kolegijalna društvena tela. Saveti za prosvetu, kao političko-izvršni i upravni organi, imaju u odnosu na škole i druge ustanove za vaspitanje i obrazovanje prava i dužnosti određene zakonom. Kao društvena tela, saveti nisu propisima ograničeni u svojoj funkciji, tj. mogu delovati po svim pitanjima iz oblasti vaspitanja i obrazovanja koja su od značaja za rad vaspitnih ustanova na njihovom području, ali mogu donositi samo akte koji deluju kao preporuke;

predstavnička tela narodnih odbora i narodnih skupština donose opšte pravne propise za rad vaspitnih ustanova, osnivaju ove ustanove (osnivanje nekih ustanova vrše i izvršna veća republičkih narodnih skupština) i obezbeđuju sredstva za njihov rad;

društvo se, kroz svoje organizacije, sve više uključuje u život i rad škola i preko svojih predstavnika i na druge načine deluje da se postigne cilj vaspitanja i obrazovanja, a time i zadaci vaspitnih ustanova što bolje izvršavaju;

nastavnici samostalno organizuju i obavljaju nastavno-vaspitni rad i odgovorni su za postizanje cilja vaspitanja i obrazovanja;

organi državne uprave imaju u odnosu na vaspitne ustanove uglavnom pravo i dužnost da vrše kontrolu zakonitosti akata koje donose unutrašnji organi tih ustanova, ali ne mogu ukidati ove akte, već samo, kad su protivni propisima, obustavljati njihovo izvršenje dok odluku o spornoj stvari ne donese nadležni svet kao kolegijalno telo.

Sistem organa društvenog upravljanja u prosveti i školstvu uveden je Opštim zakonom o upravljanju školama, marta 1955, a dalje je razvijen i usavršen Opštim zakonom o školstvu (OZŠ), juna 1958.

Pojedini elementi društvenog upravljanja u prosveti pojavili su se već u toku Narodnooslobodilačkog rata. Tako je, naprimer, već u decembru 1942 Prosvetni otek Izvršnog odbora Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije doneo Statut narodnog univerziteta, u kome je, pored ostalog, određeno da »Narodnim univerzitetom upravlja upravni odbor...« (čl. 3) koji sačinjavaju: »1. predstavnici nastavnika i slušalaca u podjednaku broju izabranih na plenumu nastavnika i slušalaca i 2. po jedan predstavnik Narodnooslobodilačkog

odbora, omladinskih organizacija i Antifašističkog fronta žena čijom saradnjom se rad Narodnog univerziteta sprovodi u život« (čl. 4 Statuta).

Povereništvo za prosvetu Antifašističke skupštine narodnog oslobođenja Srbije objavilo je 10.II.1945 Pravila o školskom savetu kao kolegijalnom telu koje se organizuje pri svakoj školi i bavi se: problemima nastave, discipline učenika, dačkih organizacija i samouprave, stara se o higijenskim i drugim uslovima pod kojima učenici žive u školi i van nje, o dačkim kuhinjama, čitaonicama, vrtovima i radionicama, organizuje i pomaže školovanje siromašne dece, dačke ekskurzije, pomaže razvoj kulturno-prosvetnog rada van škole itd. Sačinjavali su ga: starešina škole, dva nastavnika koje izabere nastavnički svet, dva predstavnika koje izabere učenici škole, dva dačka roditelja koje bira roditeljski skup, jedan predstavnik organizacije Antifašističkog fronta žena, jedan predstavnik lekarske organizacije i predstavnik organizacije Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Srbije. Pravilima je određeno da člana koji ne bude uspešno delovao određena organizacija može zameniti drugim licem, da se s radom školskog saveta sistematski upoznaju roditelji, nastavnici i učenici škole; školski svet je bio dužan da najmanje dvomesečno podnosi izveštaj o svome radu širem skupu.

U demokratizaciji školstva i razvijanju društvenog upravljanja odlučujući značaj imali su zaključci III Plenuma CK KPJ o zadacima u školstvu (februar 1950). U Rezoluciji Plenuma (t. IV) daje se ocena dotadašnjeg upravljanja školstvom i ukazuje na sledeće:

»Opšti princip rukovođenja u školstvu treba da bude: osamostaljivanje nižih organa i nastavničkog i učiteljskog kadra, uz istovremeno razvijanje idejne borbe i pomoći preko kontrole.

Rukovođenje školstvom biće uspešno tek onda ako uspešno razvijemo inicijativu nižih organa i osposobimo ih da samostalno rešavaju probleme u celini, uz istovremeno podizanje idejne, prosvetne i organizacione uloge viših organa.«

Posle III Plenuma CK KPJ u Hrvatskoj su Zakonom o narodnim školama (donesenim 27.XI.1951) uvedeni školski odbori. »Uz svaku narodnu školu osniva se školski odbor. Školski odbor sačinjavaju: upravitelj škole, jedan do dva nastavnika koje izabere nastavnički zbor, jedan odnosno dva odbornika koje određuje narodni odbor mesta odnosno grada, jedan do tri građanina koji rade na narodnom prosvetnom radu koje izabere zajednica doma i škole, dva do tri roditelja čija deca pohađaju školu a koje izabere zajednica doma i škole« (čl. 85). Ovim zakonom određen je i delokrug rada školskih odbora, koji se bave pretežno materijalnim pitanjima.

Uspešan rad i iskustva školskih odbora kao organa upravljanja kao i promene koje su u međuvremenu nastale kod državnih organa za poslove prosvete, omogućili su i zahtevali da se u sklopu razvijanja novih odnosa u našem društvu odlučnije pride oblikovanju društvenog upravljanja u sistem. Odlučujuću ulogu imalo je proglašenje principa o samoupravljanju radnih ljudi u oblasti prosvete i kulture, u Ustavu FNRJ 1953.

Posle toga, 23.III.1954, doneta je Odluka Sabora NR Hrvatske o društvenom upravljanju u školama, koja predstavlja prvi specijalizovani pravni akt jedne narodne skupštine u pogledu društvenog upravljanja u školama. U Odluci se kaže:

»Republičko veće Sabora utvrđuje:

1. dosadašnji rezultati u ostvarivanju samoupravljanja radnog naroda u oblasti privrede i drugim oblastima društvenog i državnog života traže da se ustavno načelo samoupravljanja radnog naroda počne ostvarivati u širim razmerama i u oblasti prosvete;

2. postojeći sistem upravljanja u školama nije u skladu sa ustavnim načelom samoupravljanja radnog naroda u oblasti prosvete;

3. u današnjoj fazi nastajanja komunalne zajednice težnja radnih ljudi za primenom društvenog upravljanja i interesa za delovanje i razvitak škole doveli su već u praksi do konkretnih oblika i rezultata društvenog upravljanja školom;

4. stoga je u cilju osiguranja nesmetanog i plodnijeg razvoja društvenog upravljanja školom potrebno doneti propise, koji će sadržavati osnovna načela o društvenom upravljanju školama.«

U Odluci su navedena i ova načela:

»1. Društveno upravljanje školom vrši se preko ovih organa društvenog upravljanja: a) školskog saveta, b) nastavničkog zbora, c) razrednog veća, d) razredne zajednice i e) zajednice doma i škole.«

»4. Školski svet je rukovodeći organ društvenog upravljanja školom.«

Iako ovakav sistem organa i njihov međusobni odnos nisu kasnije u celini prihvaćeni u Opštem zakonu o upravljanju školama, ova Odluka je značajna. U njoj se prvi put daju norme kojima se reguliše društveno upravljanje školama.

Neposredno posle Odluke Sabora NR Hrvatske više narodnih odbora u drugim republikama donelo je odluke kojima je upravljanje školama regulisano na sličan način (NO Beograda, naprimer).

Početkom 1955 donesen je Opšti zakon o upravljanju školama, i otada se brže i sistematski izgrađuje sistem društvenog upravljanja školama, koji obuhvata kako organe koji neposredno upravljaju školama tako i organe koji su van škola, a bave se pitanjima vaspitanja i obrazovanja. Ovim Zakonom utvrđeni su jedinstveni principi društvenog upravljanja u osnov-

»Komunist«, br 1, 1955.

nim školama, gimnazijama i svim stručnim školama i razrađena načela o samoupravljanju radnih ljudi u oblasti prosvete, utvrđena Ustavom FNRJ od 1953.

Četvorogodišnji period neposredne primene Opšteg zakona o upravljanju školama u praksi je u potpunosti potvrdio načela data u Zakonu i pokazao da je sistem društvenog upravljanja u prosveti dinamična institucija koja se neprekidno razvija i usavršava. Iskustva iz neposrednog rada društvenih organa u ovom periodu omogućila su da se pri donošenju Opšteg zakona o školstvu unesu i novi principi koji vaspitne ustanove još više osamostaljuju, izgrađuju u društvene ustanove, a upravljanje njihovim poslovanjem još više i podružljaju.

Opšti zakon o školstvu utvrdio je nova načela društvenog upravljanja u prosveti i, oblikujući ga u jedinstveni sistem koji počinje neposredno iz vaspitnih ustanova i razvija se sve do republičkih saveta za prosvetu, uveo takve međusobne odnose unutar ovog sistema koji hijerarhijski odnos potiskuju u pozadinu, a ističu skladan i koordiniran rad svih njegovih organa.

Opštim zakonom o univerzitetima, donesenim 12 juna 1954, regulisano je i upravljanje univerzitetima. U čl. 2 Zakona prvi put se proklamuje da su univerziteti i fakulteti ustanove »zasnovane na načelima društvenog upravljanja«.

DRUŠTVENO UPRAVLJANJE OPŠTE-OBRAZOVNIM I STRUČNIM ŠKOLAMA

Školama neposredno upravljaju kao društveni organi: školski odbor,² nastavničko veće i direktor. Svaki od ovih organa ima svoj samostalni delokrug, a zajedničkom saradnjom svi se staraju da se nastavom i vaspitanjem i celokupnim životom i radom škole ostvaruju cilj vaspitanja i obrazovanja i posebni zadaci škole. Međusobni odnosi između školskog odbora, nastavničkog veća i direktora zasnivaju se na zakonom utvrđenim pravima i dužnostima i njih karakteriše odnos koordinacije u radu.

Na istim principima organizovano je neposredno upravljanje i drugim vaspitnim ustanovama (pretškolskim ustanovama, ustanovama za obrazovanje odraslih i stručno usavršavanje, učeničkim domovima itd.).

ŠKOLSKI ODBOR

SASTAV I NAČIN IZBORA. Školski odbor je kolegijski društveni organ upravljanja školom koji, zavisno od vrste škole, sačinjavaju (čl. 135 OZŠ): članovi koje imenuje nadležni narodni odbor na zajedničkoj sednici oba veća, a na predlog saveta za prosvetu; članovi koje bira nastavničko veće iz reda nastavnika škole; članovi koje biraju zborovi birača sa područja škole iz reda građana i članovi koje biraju zainteresovane privredne i društvene organizacije, stručna udruženja i ustanove koje najviše mogu pomoći radu dotične škole.

Direktor škole član je školskog odbora po položaju, a u gimnazijama i stručnim školama i učenici biraju jednog ili više svojih predstavnika u školski odbor.

U okviru ovih načela zakoni o pojedinim vrstama škola (naprimera o osnovnoj školi, gimnaziji, stručnim školama) bliže će odrediti sastav i način izbora školskog

² U Zakonu o narodnim školama donesenom 1929 sreće se naziv »mesni školski odbor« i »banovinski školski odbor«. Međutim, ovi školski odbori nisu preteče današnjih istoimenih organa društvenog upravljanja školama. »Mesni školski odbor« nije neposredno upravljao određenom školom već je svoju funkciju vršio na području jedne školske opštine koja je mogla obuhvatiti i nekoliko upravnih opština (»banovinski školski odbor« bio je za teritoriju cele banovine, na koje je tadašnja Jugoslavija bila administrativno podeljena). Mesni školski odbor, dakle, nije bio organ pojedine škole, već van nje — između škole i upravne opštine. Njegov sastav činila su lica koja su prema istom Zakonu njegovi članovi po svojoj funkciji (predsednik upravne opštine, upravitelj narodne škole, opštinski inženjer i lekar) i 5 građana koje je imenovala upravna opština. Predsednik »mesnog školskog odbora« bio je, po pravilu, predsednik upravne opštine. Mesni školski odbor stario se uglavnom o materijalnim pitanjima škole (da upravna opština izvršava svoje obaveze prema školama, sastavlja budžet škole, kontroliše rad školske blagajne, stara se o upisu učenika i pohađanju škole, o školskim fondovima i pomaže školi i po drugim pitanjima: izleti učenika, ishrana i stanovanje, zdravstveno stanje u školi, vrši nabavke ogreva i ostalih potreba itd.). Prema istom Zakonu, mesni školski odbor mogao je da stavlja predloge u pogledu nastave u višim razredima i da »nadležnim vlastima« predlaže mere »radi unapređenja prosvetnih prilika u školskoj opštini«. U praksi, međutim, baš zato što su bili postavljeni između škole i upravne opštine kao organa vlasti, aktivnost »mesnih školskih odbora« ostala je nerazvijena, najčešće potpuno prigušena i svodila se na formalnost, jer su radom škola upravljali sreski načelnik i Ministarstvo prosvete.

odbora, dok pravila svake pojedine škole konkretizuju sastav svog školskog odbora, broj njegovih članova, kao i koliko članova biraju pojedine organizacije, ustanove, organi i učenici škole.

TABELA 1 — BROJ ŠKOLSKIH ODBORA PO POJEDINIM VRSTAMA ŠKOLA (1957/58)

Vrste škola	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	Slovenija	Bosna i Hercegovina	Makedonija	Crna Gora
Osnovne škole	12.893	3.869	3.467	1.193	2.259	1.459	646
Gimnazije	235	84	57	36	37	14	7
Tehničke i njima odgovarajuće škole	218	85	54	22	32	20	5
Škole za kvalifikovane radnike	678	210	184	125	109	35	15
Škole za obrazovanje nastavnika	70	26	19	7	10	6	2
Umetničke škole	39	13	13	4	4	3	2
Specijalne škole	44	9	12	22	—	1	—
Škole za odrasle	345	130	50	105	27	26	7
Ukupno	14.522	4.426	3.856	1.514	2.478	1.564	684

Školski odbori obrazuju se u svim školama. Opšti zakon o upravljanju školama odredio je (čl. 36) da osnivanje školskih odbora u specijalnim školama regulišu republike svojim zakonima o specijalnim školama. Međutim, nijedna republika nije donela pomenuti zakon, a školski odbori su obrazovani i u specijalnim školama, jer je to bila obostrana potreba — i društva i škole.

U toku 1958 u svim školskim odborima bilo je gotovo 130.000 građana (tabela 2).

TABELA 2 — BROJ ČLANOVA ŠKOLSKIH ODBORA (1957/58)

Vrste škola	Jugoslavija	Srbija	Hrvatska	Slovenija	Bosna i Hercegovina	Makedonija	Crna Gora
Osnovne škole	111.256	35.707	29.915	10.607	18.400	11.619	5.008
Gimnazije	3.101	1.116	721	514	461	184	105
Tehničke i njima odgovarajuće škole	2.801	1.072	709	354	363	229	74
Škole za kvalifikovane radnike	7.210	2.327	2.032	1.264	1.020	393	174
Škole za obrazovanje nastavnika	864	327	232	84	114	81	26
Umetničke škole	435	148	157	48	35	28	19
Specijalne škole	381	89	113	170	—	9	—
Škole za odrasle	2.948	1.136	488	795	252	220	57
Ukupno	128.996	41.922	34.367	13.836	20.645	12.763	5.463

Pre OZŠ školski odbor imao je najmanje 7, a najviše 19 članova. Međutim, samo su 1.584 školska odbora (od 14.522) imala manje od 7 članova, i to u manjim školama na selu. U najvećem broju školskih odbora broj članova se kreće od 7—15 (tabela 3).

TABELA 3 — PREGLED ŠKOLSKIH ODBORA PO BROJU ČLANOVA (1957/58)

Vrste škola	Ukupno školskih odbora u Jugoslaviji	Broj školskih odbora i broj članova									
		do 6	7	8—10	11—15	16—19	20 i više				
Osnovne škole	12.893	1.512	5.451	3.059	2.506	322	43				
Gimnazije	235	1	2	33	164	34	1				
Tehničke i njima odgovarajuće škole	218	—	9	53	125	30	1				
Škole za kvalifikovane radnike	678	25	104	201	308	39	1				
Škole za obrazovanje nastavnika	70	—	1	12	51	5	1				
Umetničke škole	39	1	3	13	17	4	1				
Specijalne škole	44	7	16	12	9	—	—				
Škole za odrasle	345	38	108	130	66	2	1				
Ukupno	14.522	1.584	5.694	3.513	3.246	436	49				

Pre donošenja OZŠ članove školskog odbora imenovali su odnosno birali: narodni odbor, zborovi birača, nastavničko veće, a po jednog učenici gimnazija i stručnih škola. Radnički saveti odnosno organi upravljanja privrednim organizacijama i udruženjima birali su članove školskog odbora u stručnim školama za čiji su rad posebno zainteresovani (tabela 4).

TABELA 4 — DOSADAŠNJI SASTAV ŠKOLSKIH ODBORA PO NAČINU IZBORA NJIHOVIH ČLANOVA (1957/58)

	Ukupan broj članova školskih odbora	Od ukupnog broja izabrani					
		od zborova birača	od radničkih saveta	od nastavničkih veća i direktora škole	od učenika	od narodnih odbora	
Jugoslavija	128.996	71.352	3.723	24 093	1.685	28.143	
Srbija	41.922	20 552	1.179	8.789	548	10.854	
Hrvatska	34 367	21.472	1 098	6.561	535	4.701	
Slovenija	13.836	7.344	679	2.347	233	3.247	
BiH	20.645	11 503	486	3.213	246	5 197	
Makedonija	12.763	7.461	192	2.258	88	2.764	
Crna Gora	5.463	3.020	89	939	35	1.380	

Najveći broj članova izabrali su zborovi birača, i to najviše u školama Hrvatske — preko 62%, u školama Srbije oko 48%, a u školama ostalih republika između 50% i 60%. Narodni odbori u Hrvatskoj imenovali su najmanje članova (oko 14%), a narodni odbori u svim ostalim republikama znatno više (u Srbiji i Bosni i Hercegovini, naprimjer, i preko 25%).

OZŠ odredio je da školski odbor sačinjava najmanje 7 članova i da u njega biraju članove i zainteresovane privredne i društvene organizacije, stručna udruženja i ustanove koje odrede pravila škole. To će uticati da u nova biračka tela uđe znatan broj novih članova školskih odbora, jer je u interesu svake škole da u svom školskom odboru ima predstavnike svih zainteresovanih društvenih snaga. Škole će, a to dosadašnje iskustvo potvrđuje, ovim dobiti pomoć u svom delovanju, koje će biti plodnije i društveno korisnije ako rad škole postane predmet staranja i brige što šireg kruga društvenih faktora iz sredine u kojoj ona izvršava svoje zadatke. Ova novina koju uvodi OZŠ, kao i to da učenika u školskom odboru može biti i više od jednog, učiniće sastav školskih odbora društvenijim.

Građani koji kao članovi školskih odbora učestvuju u radu škola pripadaju različitim društvenim delatnostima (tabela 5).

TABELA 5 — SASTAV ŠKOLSKIH ODBORA (1957/58)

	Jugosla- vija	Sr- bija	Hr- vatska	Slo- venija	Bosna i Her- cegovina	Ma- kedo- nija	Crna Gora
Ukupno članova	128.996	41.922	34.367	13.836	20.645	12.763	5.463
Radnika	13.639	3 059	3.965	1.925	3.039	1.309	342
Prosvetnih radnika	25.634	9.205	6.800	2.809	3.381	2.423	1.016
Političkih i drugih jav- nih radnika	1.763	539	443	283	200	232	66
Tehničkih stručnjaka	1.864	609	378	429	284	117	47
Medicinskih stručnjaka	722	337	106	110	86	52	31
Pravnika i ekonomista	1.000	472	148	127	122	91	40
Oficira JNA	686	267	184	36	135	38	26
Ostalih službenika	18.259	6.003	4.602	2.086	3.064	1.795	709
Zemljoradnika	54.680	18.504	14.038	3.888	9.262	6.184	2.804
Slobodnih profesija	3.477	1.065	1.173	486	388	263	102
Penzionera	1.660	414	532	258	199	81	176
Ostalih	5.612	1.448	1.998	1.399	485	178	104

Zbog velikog broja škola na selu, u školskim odborima najviše ima zemljoradnika (42,4%), zatim prosvetnih radnika (njih bira nastavničko veće škole, a u školski odbor svake škole ulazi po položaju i direktor škole). Procenat javnih službenika takođe je veliki u školskim odborima, a među njima najbrojniji su tehnički stručnjaci, pravnici, ekonomisti i medicinski stručnjaci. U školskim odborima

u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji ima preko 10% radnika, u ostalim republikama ispod 10%.

Obuhvatanje građana različitih profesija i struka pomaže školskim odborima da se šire bave problemima svojih škola i da nalaze najbolja rešenja razmatrajući ih sa raznih aspekata.

TABELA 6 — ČLANOVI ŠKOLSKIH ODBORA PO VRSTAMA ŠKOLA (1957/58)

	Osnovne škole	Gimnazije	Tehničke i njima odgovara- juće škole	Škole za kvalifi- kovane radnike	Škole za obra- zovanje nastav- nika	Umetničke	Specijalne	Škole za odrasle
Ukupno članova	111.256	3.101	2.801	7.210	864	435	381	2.948
Radnika	11.346	186	132	1.478	27	20	33	417
Prosvetnih radnika	20.982	923	694	1.635	340	178	136	746
Političkih i drugih javnih radnika	989	176	136	210	74	25	28	125
Tehničkih stručnjaka	571	93	395	530	24	20	8	223
Medicinskih stručnjaka	383	84	112	68	18	6	25	26
Pravnika i ekonomista	367	196	231	91	35	20	9	51
Oficira JNA	469	70	30	34	21	13	2	47
Ostalih službenika	14.219	852	730	1.431	199	85	104	639
Zemljoradnika	54.134	46	36	130	3	2	1	328
Slobodnih profesija	2.447	46	22	863	9	8	6	76
Penzionera	1.406	60	29	89	18	8	7	43
Ostalih	3.943	369	254	651	96	50	22	227

U školskim odborima još uvek ima relativno malo žena (tabela 7).

TABELA 7 — UČEŠĆE ŽENA U ŠKOLSKIM ODBORIMA (1957/58)

	Ukupno članova školskih odbora	Muška- raca	Žena	
			Broj	%
Jugoslavija	128.996	111.743	17.253	13,37
Srbija	41 922	37.115	4.807	11,47
Hrvatska	34.367	28.628	5.739	16,70
Slovenija	13.836	9.852	3.984	28,79
Bosna i Hercegovina	20.645	19.094	1.551	7,52
Makedonija	12.763	11.912	851	6,67
Crna Gora	5.463	5.142	321	5,88

MANDATNI PERIOD. Školski odbori biraju se na 2 godine. Izbor se vrši na početku školske godine. Članovi školskih odbora povremeno obavestavaju tela koja su ih izabrala o radu školskih odbora i škole i o svome radu u školskim odborima. Organ ili organizacija koja bira članove školskih odbora može izabranog člana razrešiti dužnosti i pre isteka roka od 2 godine ako on nije u mogućnosti da vrši ili ako zanemaruje svoje obaveze u školskom odboru.

U 1957/58 školskoj godini ukupno je razrešeno 3.869 članova školskih odbora: 3.090 zato što nisu bili u mogućnosti da vrše svoju dužnost, a samo 779 članova zato što su zanemarivali svoju dužnost. U odnosu na ukupan broj članova školskih odbora najviše razrešenja zbog zanemarivanja dužnosti bilo je u Hrvatskoj (272) i u Bosni i Hercegovini (145).

Nadležno opštinsko odnosno sresko veće može raspustiti školski odbor i narediti izbor novog ako je njegov rad protivan propisima. U tom slučaju školski odbor ima pravo žalbe neposredno višem organu (čl. 137 OZŠ).

ZAKONITOST U RADU. Školski odbor, nastavničko veće i direktor samostalno upravljaju školom na osnovu zakona, drugih propisa i pravila škole (čl. 176 OZŠ). Akti koje oni donose podležu kontroli zakonitosti organa uprave nadležnog narodnog odbora. U vršenju ove svoje dužnosti organ uprave narodnog odbora nadležan za poslove prosvete ima pravo tražiti od direktora škole odnosno ustanove podatke o radu škole odnosno ustanove. Ako pri tome

utvrdi da se školski organi ne pridržavaju propisa, dužan je da ih na to upozori. Međutim, kad organ uprave utvrdi da je školski odbor doneo zaključak van pravnog postupka koji je u suprotnosti sa propisima, obustaviće taj zaključak od izvršenja i dostavi ga na konačnu odluku nadležnom savetu za prosvetu. Samo savet može odlučiti da se obustavljeno rešenje poništi.

Direktor škole je takođe dužan da obustavi od izvršenja zaključak školskih organa donesen van pravnog postupka ako smatra da taj zaključak nije u skladu sa propisima. Kada je obustavljeni zaključak doneo školski odbor ili nastavničko veće — direktor ga dostavlja preko organa uprave nadležnom savetu za prosvetu koji donosi rešenje po obustavljenom zaključku.

U 1957/58 školskoj godini poništeno je veoma malo zaključaka školskih odbora zbog nesklada sa propisima. Samo je 346 (ili manje od 2,4% od ukupnog broja) školskih odbora donelo nezakonite zaključke. Najvećem broju ovih školskih odbora poništen je samo po jedan zaključak (263), a neznatnom broju po 3 i više zaključaka (28), što pokazuje da u ogromnoj većini školski odbori u svom radu pravilno primenjuju propise (tabela 8).

TABELA 8 — PONIŠTENI ZAKLJUČCI ŠKOLSKIH ODBORA (1957/58)

	Ukupan broj školskih odbora	Bez poništenih zaključaka	Od njih sa 1 poništenim zaključkom	Sa 2 poništena zaključaka	Sa 3 i više poništenih zaključaka
Jugoslavija	14.522	14.176	263	55	28
Srbija	4.426	4.311	85	22	8
Hrvatska	3.856	3.754	81	17	4
Slovenija	1.514	1.508	4	1	1
BiH	2.478	2.406	56	6	10
Makedonija	1.564	1.524	26	9	5
Crna Gora	684	673	11	—	—

DELOKRUG RADA. Školski odbor se stara o celokupnom radu i životu škole, pretresa rezultate rada i stanje u školi i preduzima mere s ciljem unapređivanja vaspitanja i obrazovanja učenika; stara se o unapređivanju materijalnih i ostalih uslova za rad škole; pomaže organizovanje i razvijanje društvenog, kulturnog i zabavnog života, fizičke kulture i tehničkog obrazovanja učenika u školi i van nje.

Školski odbor donosi pravila škole uz saglasnost saveta za prosvetu narodnog odbora; donosi predračun škole i utvrđuje završni račun; stara se o zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti učenika; predlaže dodeljivanje stipendija učenicima i stara se o unapređivanju saradnje škole sa privrednim, kulturno-umetničkim i drugim društvenim organizacijama čija je delatnost u vezi s radom škole i vaspitanjem omladine.

Školski odbor vrši nadzor nad korišćenjem društvene imovine date školi na upravljanje, razmatra pretstavke i predloge građana o pitanjima od opšteg interesa za rad škole, razmatra žalbe roditelja, nastavnika i učenika, rešava o primeni disciplinskih mera prema učenicima koje su u njegovom delokrugu i predlaže raspisivanje konkursa za popunjavanje slobodnih mesta za nastavnike, kao i izbor odnosno razrešenje pojedinih nastavnika (čl. 134 OZŠ).

Zaključci školskog odbora po pitanjima iz njegovog delokruga obavezni su za nastavničko veće, razredna veća i direktora škole. Po pitanjima koja nisu u njegovom delokrugu školski odbor može donositi preporuke za rad nastavnčkog veća, razrednih veća i direktora (čl. 142 OZŠ).

Školski odbori bave se razmatranjem raznovrsnih pitanja iz života i rada škola (tabela 9).

Školski odbori su sadržaj svoga rada u znatnoj meri orijentisali na specifične probleme pojedinih vrsta škole. Tako su školski odbori u osnovnim školama najčešće pretresali osnovne i specifične probleme tih škola: materijalna pitanja, pohađanje škole i rezultate nastavno-vaspitnog rada; u školama za kvalifikovane radnike na sednicama su najčešće bila, pored materijalnih, i pitanja uslova rada učenika u privrednim organizacijama, dok su školski odbori gimnazija najčešće razmatrali rezultate rada škole i mere za unapređenje toga rada.

TABELA 9 — SADRŽAJ RADA ŠKOLSKIH ODBORA PO VRSTAMA ŠKOLA (1957/58)

Vrste škola	Ukupno održanih sednica	Koliko su puta na sednicama razmatrana pitanja							
		pohađanja škole	rad u školi i disciplina učenika	staraње o uslovima rada zaposlenih učenika	vannastavni rad učenika	rezultati u radu škole i mere za unapređivanje ovog rada	materijalno stanje škole i mere za poboljšanje toga stanja	ostala	
Osnovne škole	71.565	24.196	21.528	294	11.834	27.297	28.238	32.157	
Gimnazije	1.520	303	535	4	532	755	508	761	
Tehničke i njima odgovarajuće škole	1.232	351	483	13	385	661	487	732	
Škole za kvalifikovane radnike	3.284	1.157	1.427	1.162	890	1.623	1.224	1.552	
Škole za obrazovanje nastavnika	394	79	92	—	107	195	122	197	
Umetničke škole	216	68	91	—	62	132	112	144	
Specijalne škole	222	48	67	36	67	127	142	140	
Škole za odrasle	1.303	550	427	50	204	711	612	673	

Školski odbori u Sloveniji najčešće su postavljali na svojim sednicama probleme u vezi sa pohađanjem škole; u Hrvatskoj najčešće su tretirana pitanja rezultata rada škole, materijalna pitanja i pitanja vannastavnog rada učenika itd. (tabela 10)

TABELA 10 — SADRŽAJ RADA ŠKOLSKIH ODBORA PO NARODNIM REPUBLIKAMA (1957/58)

		Koliko su puta na sednicama razmatrana pitanja						
	Ukupno održanih sednica	pohađanja škole	rad u školi i disciplina učenika	staraње o uslovima rada zaposlenih učenika	vannastavni rad učenika	rezultati u radu škole i mere za unapređenje ovog rada	materijalno stanje škola i mere za poboljšanje toga stanja	ostala
Jugoslavija	79.736	26.752	24.650	1.559	14.086	31.501	31.445	36.356
Srbija	24.982	6.867	6.111	524	4.237	9.227	9.384	13.069
Hrvatska	20.384	7.657	8.006	573	4.130	9.576	9.519	9.531
Slovenija	6.295	3.559	3.492	213	2.378	4.560	4.731	4.193
BiH	15.913	4.932	3.954	143	1.790	4.644	4.751	5.206
Makedonija	8.484	2.713	2.381	55	1.236	2.444	2.034	3.487
Crna Gora	3.678	1.024	708	51	315	1.050	1.026	870

METOD RADA. Školski odbor odlučuje o poslovima iz svog delokruga isključivo na sednicama.

Sednice saziva predsednik, a dužan je sazvati ih ako to zahteva trećina članova školskog odbora, nastavničko veće i direktor škole ili predloži zajednica učenika škole. Sednica se može sazvati i na zahtev privredne ili društvene organizacije i ustanove radi pretresanja pitanja od interesa za školu i odgovarajuću organizaciju i ustanovu (čl. 139 OZŠ).

TABELA 11 — ŠKOLSKI ODBORI I BROJ ODRŽANIH SEDNICA (1957/58)

	Ukupan broj školskih odbora	U toku 1957/58 školske godine održali sledeći broj sednica					
		nijednu	po 1	po 2	po 3	po 4	po 5 i više
Srbija	4.426	32	66	208	548	801	2.771
Hrvatska	3.856	31	33	183	540	788	2.281
Slovenija	1.514	7	44	168	361	399	535
BiH	2.478	30	34	79	211	317	1.807
Makedonija	1.564	17	20	62	216	283	966
Crna Gora	684	2	4	28	106	103	441
Ukupno u FNRJ	14.522	119	201	728	1.982	2.691	8.801

Sednice školskog odbora održavaju se prema potrebi, a obavezno početkom školske godine, krajem prvog polugodišta i na završetku nastave za svaku školsku godinu (čl. 140 OZŠ). Međutim, većina školskih odbora održava češće svoje sednice, naročito u većim školama (tabela 11).

Gotovo 80% od svih školskih odbora održalo je veći broj sednica od obaveze utvrđene zakonom, oko 14% broj koji je obavezan, a ostali školski odbori (nepunih 7%) nisu ispunili svoje obaveze u pogledu broja sednica. Samo 119 školskih odbora (ili 0,8%) nisu u toku školske 1957/58 održali nijednu sednicu.

Najveći broj sednica imali su školski odbori u gimnazijama (prosek 6,47 sednica za proteklu školsku godinu), zatim u školama za obrazovanje nastavnika (5,63), tehničkim školama (5,65), osnovnim školama (5,55), umetničkim školama (5,54), specijalnim školama (5,04), školama za kvalifikovane radnike (4,84) i na kraju u školama za obrazovanje odraslih (3,78). Međutim, može se konstatovati da školski odbori svih vrsta škola imaju u proseku veći broj sednica od zakonom utvrđenog minimuma (3). Školski odbori najčešće su se sastajali u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj itd. Školski odbori osnovnih škola imali su u proseku najviše sednica u Bosni i Hercegovini, gimnazija u Srbiji, tehničkih škola i škola za kvalifikovane radnike u Bosni i Hercegovini, škola za obrazovanje nastavnika u Srbiji, umetničkih škola u Crnoj Gori, specijalnih škola u Makedoniji i škola za odrasle u Srbiji.

Za pripremu i proučavanje pojedinih pitanja školski odbori mogu obrazovati stalne ili povremene komisije iz reda svojih članova i drugih građana. Ako je dom učenika u sastavu škole, školski odbor može obrazovati posebnu komisiju za neposredno vršenje pojedinih poslova upravljanja domom. U drugim slučajevima komisije školskog odbora ne mogu preduzimati pojedine funkcije školskog odbora kao organa upravljanja.

Međutim, školski odbori nisu široko koristili svoje pravo na obrazovanje komisija. To naročito važi za školske odbore manjih škola (tabela 12).

TABELA 12 — KOMISIJE ŠKOLSKIH ODBORA (1957/58)

Vrste škola	Ukupan broj školskih odbora	Nema stalnih komisija	Ima 1 komisijsu	Ima 2 komisijsu	Ima 3 komisijsu	Ima 4 i više komisija
Osnovne škole	12.893	11.219	718	399	319	238
Gimnazije	235	125	18	24	43	25
Tehničke i njima odgovarajuće škole	218	146	18	20	22	12
Škole za kvalifikovane radnike	678	505	49	46	49	29
Škole za obrazovanje nastavnika	70	51	4	5	9	1
Umetničke škole	39	24	3	5	5	2
Specijalne škole	44	37	2	2	2	1
Škole za odrasle	345	318	16	5	3	3

Osnovne škole su u najvećem broju male i rad u njihovim školskim odborima je manje razvijen, pa zato imaju najmanje komisija. Slično stanje je i u školama za odrasle i školama za kvalifikovane radnike.

UČEŠĆE NA SEDNICAMA. Školski odbor može odlučivati ako je na sednici prisutno više od polovine njegovih članova, a zaključke donosi većinom glasova prisutnih članova.

Najveći broj školskih odbora održavao je sednice kojima je prisustvovalo od 70—100% članova (11.940 ili preko 82%); sa 50 — 70% prisutnih članova održavali su sednice 17%, a sa manje od 50% samo oko 1% školskih odbora.

Školski odbori se raznovrsnim formama povezuju sa svim društvenim faktorima zainteresovanim za rad škola. Mnogobrojni su primeri skladne saradnje školskih odbora s društvenim, privrednim i stručnim organizacijama, kao i s roditeljima učenika. U toj saradnji ovi društveni faktori utiču na usavršavanje rada školskih odbora i svojim delovanjem na različite načine doprinose da škole izvrše svoje obaveze prema zajednici.

TABELA 13 — UČEŠĆE NA SEDNICAMA ŠKOLSKIH ODBORA (1957/58)

Vrste škola	Ukupan broj školskih odbora	Sednice* održavali sa % prisutnih članova					
		do 50%	51—60%	61—70%	71—80%	81—90%	91—100%
Osnovne škole	12.893	122	568	1.209	4.022	4.205	2.671
Gimnazije	235	3	30	54	91	47	9
Tehničke i njima odgovarajuće škole	218	5	39	55	76	32	9
Škole za kvalifikovane radnike	678	14	55	146	243	161	50
Škole za obrazovanje nastavnika	70	1	7	24	25	10	3
Umetničke škole	39	—	5	8	17	8	1
Specijalne škole	44	—	1	5	14	13	9
Škole za odrasle	345	4	36	61	95	91	48

* 95 školskih odbora nije održalo ni jednu sednicu.

Školski odbori su u školskoj 1957/58 pokazali, iako neravnomerno, znatnu aktivnost, njihovi članovi su u ogromnoj većini odgovarali svojim obavezama i u svom radu pretrัสali raznovrsna pitanja iz života i rada škola i tako doprineli da nastavno-vaspitno delovanje naših škola daje veće rezultate.

NASTAVNIČKO VEĆE

SASTAV I NAČIN RADA. Nastavničko veće škole čine svi njeni stalni i honorarni nastavnici i imaju ga sve škole u kojima rade najmanje 3 nastavnika.

Nastavničko veće je kolegijalni organ koji radi isključivo u sednicama. Sednice saziva i njihovim radom rukovodi direktor škole. Sednice se sazivaju po potrebi, na zahtev školskog odbora, razrednog veća, jedne petine nastavnika ili na predlog zajednice učenika škole. Odluke veća su punovažne ako za njih glasa većina svih njegovih članova.

DELOKRUG. Nastavničko veće je organizator i rukovodilac nastavno-vaspitnog rada. Ono se stara o uspešnom ostvarivanju ciljeva vaspitanja i obrazovanja u školi a naročito o izvođenju nastave, o razvijanju metoda i oblika rada koji doprinose svestranom i skladnom vaspitanju i obrazovanju učenika i povezivanju nastave sa proizvodnim radom. Nastavničko veće uskladuje rad pojedinih odeljenja i nastavnika i preduzima mere za unapređivanje njihovog rada i rada škole u celini, pomaže razvijanje društvenog, kulturnog i zabavnog života učenika.

U skladu sa ovakvom opštom ulogom, nastavničkom veću OZŠ određuje niz konkretnih poslova u vezi s nastavom i vaspitnim radom.

DIREKTOR

Direktor neposredno upravlja radom škole u skladu sa propisima i zaključcima školskog odbora i nastavničkog veća, neposredno organizuje rad škole i vrši u njoj instruktivno-pedagoški nadzor. Direktor je naredbodavac za izvršenje predračuna škole, prema nastavnicima ima pravo neposrednog disciplinskog starešine, a prema učenicima primenjuje disciplinske mere za koje je ovlašćen.

Direktora postavlja na osnovu konkursa iz reda prosvetnih radnika nadležni narodni odbor na zajedničkoj sednici oba veća na predlog svoga saveta za prosvetu.

U nekim školama direktor se naziva i upravitelj škole, a u vaspitnim ustanovama — upravnik.

UPRAVLJANJE UNIVERZITETIMA, VIŠIM I VISOKIM ŠKOLAMA

UNIVERZITETOM upravljaju univerzitetski savet, univerzitetska uprava i rektor.

Univerzitetski savet sačinjavaju: članovi koje bira republička narodna skupština iz reda naučnih, stručnih i drugih

javnih radnika; po jedan član koga bira fakultetska uprava svakog fakulteta u sastavu određenog univerziteta; jedan član koga iz reda svojih članova bira narodni odbor sresa na čijem je području sedište univerziteta; jedan član koga biraju studenti iz svojih redova; rektor i prorektor univerziteta.

Univerzitetski savet bira se na dve godine, a tela koja vrše izbor pojedinih članova mogu ove opozvati i pre isteka ovog vremena.

TABELA 14 — SASTAV UNIVERZITETSKIH SAVETA PO NACINU IZBORA (1958)

Univerzitetski savet	Ukupan broj članova saveta	po polu		izabrani		članovi saveta po delatno-									
		muških	ženskih	od narodne skupštine	od narodnog odbora	od fakultetske uprave	od studenata	prosvetni radnici	iz privrednih organa	iz naučnih ustanova	iz javnih službi i organa	politički i drugi javni radnici	ostali		
U Beogradu	38	35	3	16	1	20	1	24	1	2	6	4	1		
U Zagrebu	27	24	3	10	1	15	1	17	2	—	7	—	1		
U Ljubljani	33	31	2	11	1	20	1	11	2	—	12	6	2		
U Sarajevu	21	19	2	10	1	9	1	14	1	—	3	1	2		
U Skopju	18	18	—	8	1	8	1	10	—	1	2	3	2		
Ukupno	137	127	10	55	5	72	5	76	6	3	30	14	8		

Univerzitetski savet donosi statut univerziteta i podnosi ga republičkoj narodnoj skupštini na potvrdu, daje mišljenje o statutima fakulteta republičkom izvršnom veću; potvrđuje izbor nastavnika, naučnih saradnika i rukovodilaca univerzitetskih ustanova koje bira fakultetska uprava; utvrđuje predračun univerziteta i daje mišljenje o predračunima pojedinih fakulteta; donosi propise o disciplinskoj odgovornosti studenata, pretresa pitanja njihovog materijalnog položaja i daje saglasnost na pravila studentskih udruženja koja deluju u okviru univerziteta; donosi zaključke i preporuke o pitanjima od zajedničkog interesa za upravljanje fakultetima i organizaciju nastave i naučnog rada, potvrđuje odluke fakulteta odnosno univerzitetske uprave o osnivanju, ukidanju i spajanju fakultetskih i univerzitetskih ustanova; vrši nadzor nad korišćenjem društvene imovine kojom upravljaju fakulteti i univerzitetske ustanove.

Univerzitetski savet radi kao kolegijalno telo i samo u sednicama vrši prava koja mu pripadaju. Sednice saziva predsednik saveta po svojoj inicijativi, na predlog rektora, jedne trećine članova univerzitetskog saveta ili jednog fakultetskog saveta.

Univerzitetska uprava, fakultetski savet odnosno uprava može staviti prigovor republičkom izvršnom veću ako smatra da neka odluka univerzitetskog saveta nije u saglasnosti sa zakonom i statutom univerziteta odnosno fakulteta. Prigovor zadržava odluku od izvršenja.

Svih pet univerzitetskih saveta održali su u školskoj 1957/58 godini 47 sednica (prosečno 9,4) i na njima razmatrali razna pitanja (tabela 15).

TABELA 15 — SEDNICE UNIVERZITETSKIH SAVETA (1957/58)

Univerzitetski savet	Broj održanih sednica	Prosečan broj prisutnih članova	Koliko su puta na sednicama razmatrana pitanja						
			statutarna	o studentima	u vezi sa nastavnicima	o nastavi i naučnom radu	materijalna	saradnje sa privredom	ostala
U Beogradu	9	25	3	3	7	5	5	1	8
U Zagrebu	9	22	9	9	6	3	9	—	9
U Ljubljani	10	22	7	9	5	8	2	7	4
U Sarajevu	12	15	5	3	4	7	5	2	2
U Skopju	7	16	6	5	6	1	2	1	3
Ukupno	47	72,1%	30	29	28	24	23	11	26

Univerzitetsku upravu sačinjavaju rektor, prorektor i dekan svih fakulteta.

Univerzitetska uprava: sastavlja predlog statuta univerziteta i predlog predračuna univerzitetskih organa i ustanova; razmatra pitanja organizacije nastave i naučnog rada od zajedničkog interesa za fakultete, daje saglasnost na plan naučnog rada ustanova univerziteta, predlog za njihovo spajanje, ukidanje i osnivanje, bira rukovodiocce i naučne saradnike i postavlja stručne saradnike u ovim ustanovama; donosi odluke o dodeljivanju titula počasnog doktora nauka; stara se o materijalnom stanju studenata; upućuje svoja mišljenja i predloge univerzitetskom savetu i postavlja sekretara univerziteta.

Rektor predstavlja univerzitet, saziva i predsedava sednicama univerzitetske uprave, priprema sednice univerzitetskog saveta i izvršuje njihove odluke, vrši promocije i potpisuje diplome, postavlja službenike univerziteta.

Rektor ima pravo i dužnost da zadrži od izvršenja zaključak univerzitetske uprave protivan zakonu, statutu univerziteta i odlukama univerzitetskog saveta i iznese ga pred univerzitetski savet radi donošenja konačne odluke.

Rektora ako je sprečen, zamenjuje prorektor. Prorektoru se može poveriti obavljanje pojedinih poslova za koje je ovlašćen rektor.

Rektora i prorektora bira univerzitetska skupština tajnim glasanjem iz redova univerzitetskih profesora na dve godine.

Univerzitetsku skupštinu sačinjavaju nastavnici i određeni broj asistenata i drugih fakultetskih saradnika i saradnika univerzitetskih ustanova. Univerzitetska skupština pretresa izveštaj o radu univerziteta i pitanja nastave i naučnog rada kao i druga pitanja od opšteg interesa za univerzitet. Skupštinu saziva univerzitetska uprava.

FAKULTETOM upravljaju: fakultetski savet, fakultetska uprava i dekan.

Fakultetski savet sačinjavaju: članovi koje bira republička narodna skupština iz reda naučnih, stručnih i drugih javnih radnika; članovi koje bira fakultetska uprava iz svojih redova; član koga biraju studenti; dekan i prodekan fakulteta.

U svim fakultetskim savetima (54) bila su u toku 1957/58 školske godine 944 člana (tabela 16).

TABELA 16 — ČLANOVI FAKULTETSKIH SAVETA (1957/58)

Fakultetski saveti	Ukupan broj članova saveta	Po polu		Izabrani od		Članovi saveta po delatnosti									
		muških	ženskih	narodne skupštine	fakultetske uprave	studenata	prosvetni radnici	iz privrednih organizacija	iz naučnih ustanova	iz jav. službi i uprave	polit. i drugi javni radnici	ostali			
U Beogradu	378	360	18	145	214	18	226	29	11	43	35	14			
U Zagrebu	238	226	12	101	115	22	124	38	6	16	24	6			
U Ljubljani	126	119	7	80	37	9	43	29	1	21	21	1			
U Sarajevu	106	102	4	48	51	7	65	5	1	12	12	4			
U Skopju	96	91	5	49	40	6	47	—	4	17	21	1			
Ukupno	944	898	46	423	457	62	505	101	23	109	113	26			

Fakultetski savet donosi zaključke isključivo u sednicama koje saziva predsednik po svojoj inicijativi ili na predlog dekana ili jedne trećine članova saveta.

Fakultetski savet: utvrđuje predlog statuta fakulteta i predlog predračuna prihoda i rashoda fakulteta i vrši nadzor nad njegovim izvršenjem; raspisuje konkurse za izbor nastavnika, asistenata i saradnika i potvrđuje izbor asistenata i saradnika koje izabere fakultetska uprava; daje preporuke za izradu nastavnih planova, donosi odluke o uvođenju nastave za usavršavanje i specijalizaciju, daje preporuke o stavljanju pojedinih pitanja u plan naučnog rada fakultetskih ustanova; stara se o uslovima života i rada studenata; pretresa rad fakulteta u celini.

I fakultetski saveti razmatrali su razna pitanja iz njihovog delokruga u toku 1957/58 školske godine (tabela 17).

TABELA 17 — SADRŽAJ RADA FAKULTETSKIH SAVETA (1957/58)

Fakultetski saveti univerziteta	Broj fakultetskih saveta	Broj održanih sednica	Prosečan broj prisutnih na sednicama	Koliko su puta na sednicama razmatrana pitanja						
				statutarna	u vezi sa studentima	u vezi sa nastavnicima	o nastavi i naučnom radu	materijalna pitanja fakulteta	saradnja sa privredom	ostala
U Beogradu	18	161	76,7%	51	75	131	83	44	18	63
U Zagrebu	14	106	75,2%	57	56	97	55	44	18	72
U Ljubljani	9	68	73,8%	50	28	45	41	19	16	45
U Sarajevu	7	70	75,6%	19	15	47	24	21	13	29
U Skopju	6	42	71,9%	22	30	40	24	10	6	25
Ukupno	54	447	73,8%	199	204	360	227	138	71	234

Fakultetsku upravu čine svi nastavnici i određeni broj saradnika fakulteta.

Fakultetska uprava: sastavlja predlog statuta fakulteta i predlog predračuna; bira nastavnike, asistente i saradnike; utvrđuje nastavne programe, razmatra izvođenje nastave i odobrava planove naučnog rada; izrađuje planove i programe nastave za usavršavanje i specijalizaciju, stara se o podizanju nastavnog i naučnog podmlatka i o spremi i radu studenata; predlaže dodeljivanje titule počasnog doktora, sprovodi postupak za sticanje doktorata nauka i za habilitaciju; pretresa pitanja od interesa za nastavu i naučni rad; upravlja imovinom fakulteta i postavlja sekretara fakulteta.

Fakultetska uprava može staviti prigovor republičkom izvršnom veću ako smatra da pojedina odluka fakultetskog saveta nije u saglasnosti sa zakonom ili statutom. Prigovor zadržava izvršenje odluke.

Dekan pretstavlja fakultet, saziva i predsedava sednicama fakultetske uprave, priprema sednice fakultetskog saveta i izvršuje njihove odluke.

Dekan donosi rešenja o postavljenju asistenata i drugih saradnika fakulteta i postavlja službenike sekretarijata fakulteta.

Dekan ima pravo i dužnost da zadrži od izvršenja odluku fakultetske uprave ako smatra da je ona protivna zakonu ili statutu i da je dostavi fakultetskom savetu radi donošenja konačne odluke.

Dekana bira tajnim glasanjem na godinu dana fakultetska uprava iz reda profesora.

Upravljanje umetničkim akademijama i visokim školama uređeno je na sličan način kao i na fakultetima. U svim savetima umetničkih akademija (9) i visokih škola (Visoka škola za fiskulturu u Beogradu i Visoka privredna škola u Zagrebu) ima 150 članova.

UPRAVLJANJE VIŠIM STRUČNIM ŠKOLAMA (više pedagoške, više komercijalne, više tehničke i dr.) uređeno je uglavnom republičkim propisima, tj. odlukama o osnivanju pojedinih viših škola. Upravljanje višim ško-

lama organizovano je takođe na principima društvenog upravljanja. Ovo upravljanje, po pravilu, vrše savet više škole, nastavnički savet i direktor (rektor).

Savet više škole je kolegijalno telo sastavljeno od članova koje biraju nastavnički savet iz reda nastavnika, određeni republički organi (narodna skupština, izvršno veće ili savet za prosvetu) odnosno narodni odbor iz reda stručnih i drugih društvenih radnika i člana koga biraju studenti.

Nastavnički savet čine svi nastavnici više škole i određeni broj pomoćnih nastavnika.

Direktora (rektora) bira nastavničko veće iz reda nastavnika na godinu dana ili ga postavlja određeni državni organ (naprimer, upravne škole).

Delokrug pojedinih organa upravljanja višom školom određen je na približno isti način kao i organa fakulteta. Slično su uređeni i njihovi međusobni odnosi. Međutim, u pogledu nastavnih planova i programa više škole su, po pravilu, vezane za republičke savete za prosvetu.

Rad saveta viših stručnih škola i sadržaj toga rada u toku 1957/58 školske godine bio je mnogostran (tabela 19).

TABELA 19 — SEDNICE SAVETA VIŠIH STRUČNIH ŠKOLA (1957/58)

	Broj saveta viših škola	Broj održanih sednica	Prosečno prisutnih članova	Koliko su puta na sednicama razmatrana pitanja						
				statutarna	o studentima	materijalna pitanja	o nastavnom osoblju	o nastavi	saradnja sa drugim školama	ostala
Jugoslavija	44	226	70,8%	86	94	73	100	108	24	80
Srbija	14	72	75,9%	23	27	16	42	25	7	41
Hrvatska	15	89	64,2%	34	31	24	29	47	16	34
Slovenija	8	27	70,8%	12	23	15	10	20	8	23
BiH	4	22	72,1%	6	10	12	8	9	—	13
Makedonija	2	11	78,3%	10	1	3	7	5	—	6
Crna Gora	1	5	72,7%	1	2	3	4	2	—	4

SAVETI ZA PROSVETU

U svome razvitku u toku poslednjih 10 godina saveti za prosvetu prošli su kroz nekoliko faza i razvili se u teritorijalne organe društvenog upravljanja.

Prvi saveti za prosvetu ustanovljeni su Zakonom o narodnim odborima 1949. Oni su tada bili isključivo savetodavni organi. Kasnije oni preuzimaju funkcije odlučivanja. Značajno je da je ovaj proces započeo baš kod saveta za prosvetu. Odlučujuću ulogu u tome imalo je Uputstvo Saveta za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti vlade FNRJ od 25. IX. 1950. Na osnovu ovog akta u svim narodnim odborima obrazovani su, umesto poverenika za prosvetu, saveti za prosvetu. Izvesno vreme na čelu saveta i dalje se nalazio poverenik, ali je sve odluke donosio savet na sednici. Poverenik je jedino mogao da neki zaključak saveta iznese pred izvršni odbor narodnog odbora ako je smatrao da je nepravilan odnosno nezakonit.

TABELA 18 — SAVETI VIŠIH STRUČNIH ŠKOLA (1957/58)

	Broj viših škola	Ukupan broj članova saveta	Po polu		Izabrani od				Članovi saveta po delatnosti						
			muških	ženskih	republičkih organa	narodnih odbora	upravnih saveta	studenata	prosvetni radnici	iz privrednih organizacija	iz naučnih ustanova	iz uprave i javne službe	politički i dr. javni radnici	ostali	
Jugoslavija	44	520	398	122	169	91	207	53	251	20	20	59	78	92	
Srbija	14	174	138	36	34	55	71	14	102	7	5	22	15	23	
Hrvatska	15	173	130	43	48	27	74	24	65	12	10	14	31	41	
Slovenija	8	96	63	33	43	5	40	8	41	1	—	12	21	21	
Bosna i Hercegovina	4	43	37	6	24	2	13	4	27	—	2	2	8	4	
Makedonija	2	23	19	4	15	1	5	2	11	—	1	8	1	3	
Crna Gora	1	11	11	—	5	1	4	1	5	—	2	1	2	1	

Opštim zakonom o narodnim odborima iz 1952 ukinuti su izvršni odbori i povereništva, a umesto njih u određenim oblastima ustanovljeni saveti. Time je stanje koje je u domenu prosvete uvedeno još 1950 bilo zakonom utvrđeno. Otada su saveti jedini organi (državno-društveni) kojima se poverava izvršenje zakona, propisa narodnog odbora i viših državnih organa, kao i vršenje upravnih poslova. To je druga faza u razviku saveta u kojoj oni zamenjuju individualne državne organe (poverenike) i samostalno odlučuju u okviru svoga delokruga.

Savete za prosvetu imenovao je tada narodni odbor. Broj njihovih članova bio je određen statutom (po pravilu od 9 naviše). Najmanje dva odbornika narodnog odbora morali su biti imenovani u savet, dok su ostali članovi birani između građana koji su mogli doprineti radu saveta. Društvene, stručne i druge zainteresovane organizacije i ustanove nisu imale pretstavnike u savetima za prosvetu, jer se njihov sastav utvrđivao isključivo putem imenovanja od strane narodnog odbora. Međutim, u praksi je bilo dosta slučajeva da se ovo imenovanje vršilo na predlog zainteresovanih organizacija, čime se potsticao interes i uticaj društva na njihov rad.

Na ovim principima obrazovani su svi saveti za prosvetu narodnih odbora opština i srezova. Neki od njih nosili su naziv »savet za prosvetu i kulturu« ako su se bavili i pitanjima prosvete i pitanjima kulture.

U savetima za prosvetu opštinskih i sreskih narodnih odbora obuhvaćen je znatan broj građana. U opštinskim savetima radi 11.955 građana (tabela 20).

TABELA 20 — SAVETI ZA PROSVETU NARODNIH ODBORA OPŠTINA U 1958

Savet	Ukupno opština u Jugoslaviji	Broj saveta	Članovi saveta				
			ukupno	žene	omladina	odbornici NO	nisu prosvetni radnici
Za prosvetu		468	3.853	747	482	1.199	2.010
Za prosvetu i kulturu	1.193	1.032	8.102	1.470	1.200	2.507	4.314

U sreskim savetima radi 2.215 građana (tabela 21).

TABELA 21 — SAVETI ZA PROSVETU NARODNIH ODBORA SREZOVA U 1958

Savet	Ukupno srezova u Jugoslaviji	Broj saveta	Članovi saveta				
			ukupno	žene	omladina	odbornici NO	nisu prosvetni radnici
Za prosvetu		77	718	145	28	200	360
Za prosvetu i kulturu	95	156	1.497	277	106	390	777

Statistički godišnjak FNRJ za 1958.

U svim savetima za prosvetu ukupno radi 14.270 građana. Ako se ovome doda da saveti mogu organizovati za pojedina pitanja iz svoga delokruga posebne povremene ili stalne komisije kao svoje pomoćne organe, i da su u toku 1958 opštinski saveti u svojim komisijama imali 3.392, a sreski 1.181 građanina — izlazi da je u svim savetima za prosvetu narodnih odbora i njihovim komisijama bilo ukupno 18.853 lica. I ovaj broj pokazuje stepen ostvarenja ustavnog

načela o samoupravljanju radnih ljudi u domenu prosvete i školstva.

Republički saveti organizovani su 1953 umesto ukinutih ministarstava za prosvetu. Ovom merom, s obzirom na federativno uređenje Jugoslavije i samoupravnost narodnih republika u poslovima prosvete, izvršen je odlučujući korak ka osamostaljenju rukovođenja poslovima u ovoj oblasti. Republički saveti za prosvetu i kulturu bili su od početka nešto drukčije organizovani nego odgovarajući saveti narodnih odbora. Sastav republičkih saveta bio je širi (društvene organizacije šalju u ovaj savet svoje pretstavnike), a njihov delokrug veći i samostalniji u odnosu na republička izvršna veća.

Tada u školama još nije bilo društvenog upravljanja; sve poslove neposrednog upravljanja vršio je direktor (upravitelj). Kada je poverenika u narodnom odboru zamenio društveni organ, bilo je potrebno ubrzavati proces izgrađivanja društvenih organa koji neposredno upravljaju školama i drugim vaspitnim ustanovama. Njihovim oblikovanjem uspostavljena je odgovarajuća ravnoteža i navedena protivrečnost uklonjena.

Višegodišnja praksa iz rada društvenih organa u školama i društveno-državnih organa u narodnim odborima afirmisala je organe društvenog upravljanja i pokazala puteve i mogućnosti da se oni i dalje usavršavaju. Praksa je u tom smislu postavila sledeća pitanja:

— organi društvenog upravljanja u školama i saveti za prosvetu postavljeni su kao dva odvojena sistema i među njima nije bilo neophodnog organskog jedinstva, a svi razlozi govorili su da to treba ostvariti;

— obrazovanje saveta za prosvetu isključivo imenovanjem od narodnih odbora trebalo je zameniti drugim, pogodnijim načinom koji bi savete više povezao sa društvenim organizacijama određenog područja i, uopšte, povećao njihova društvena svojstva;

— postojeće odnose između saveta i školskih organa koji su u mnogočemu imali hijerarhisko-administrativni karakter trebalo je usavršiti i u što većem stepenu pretvoriti u odnos međusobne saradnje u kome bi se saveti kao društveni organi pojavili u ulozi koordinatora preko koga se rešavaju sva pitanja od zajedničkog interesa za škole određenog područja;

— postavilo se i pitanje novih metoda u radu saveta. Trebalo je naći takve metode koji bi odgovarali i njihovoj novoj ulozi i novim odnosima između saveta i škola;

— trebalo je naći nova rešenja i u pogledu delokruga školskih organa i saveta za prosvetu kao i odnosa saveta prema odgovarajućim organima uprave narodnog odbora.

Opšti zakon o školstvu dao je moguća rešenja na navedena pitanja. Škole i druge vaspitne ustanove dobile su status samostalnih društvenih institucija i to je proširilo ovlašćenja njihovih unutrašnjih organa upravljanja. Saveti za prosvetu, pored izvršno-upravnih funkcija, proglašeni su za teritorijalne organe društvenog upravljanja, a to je uslovalo proširenje njihovih društvenih svojstava i izgrađivanje i novih metoda u njihovom radu i novih odnosa prema vaspitnim ustanovama.

Rešenjima koja daje OZŠ menja se sastav i školskih odbora i saveta za prosvetu: u njima će više nego dosada biti zastupljene sve zainteresovane društvene snage; usklađuju se međusobni odnosi saveta i školskih organa i između njih uklanjaju u velikom stepenu administrativno-hijerarhiski elementi, a umesto toga oni se povezuju u jedinstveni sistem organa društvenog upravljanja.

IZVOR: Prethodni podaci SZS, osim za tabele 19 i 20.

R. J.

OSNOVE NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA OSNOVNE ŠKOLE

Opštim zakonom o školstvu povereno je Prosvetnom savetu Jugoslavije utvrđivanje osnova nastavnih planova i programa za sve škole (sem fakulteta) u zemlji.

Na svojoj drugoj sednici, održanoj 27 i 28 februara 1959, Prosvetni savet Jugoslavije utvrdio je Osnove nastavnog plana i programa za osnovne škole.

Na temelju ovih osnova, saveti za prosvetu narodnih republika doneće do kraja juna 1959 definitivne planove i programe za osnovne škole u svojim republikama.

Osnovna škola,¹ kao samostalna društveno-vaspitna ustanova zasnovana na načelima društvenog samoupravljanja predstavlja temelj celokupnog školskog sistema i osnovu za svako dalje obrazovanje i usavršavanje. Ona je zajednička vaspitno-obrazovna ustanova za svu decu od 7—15 godina i izgrađuje se u osnovi zajedničkim društveno-pedagoškim načelima i na temelju nastavnog plana i programa koji se mogu prilagođavati potrebama kraja i komune i usklađivati s objektivnim i subjektivnim mogućnostima škole.

Svoju društvenu ulogu i vaspitno-obrazovne zadatke osnovna škola ostvaruje na taj način što kod učenika razvija elementarnu kulturu usmenog i pismenog izražavanja, uvodi ih u shvatanje pojave, procesa i zakonitosti u prirodi i društvenom životu i približuje im osnovne vrednosti i dostignuća nauke, tehnike i umetnosti. Ona kod učenika treba naročito da razvija ljubav prema radu, radne navike i kulturu rada putem opštetehtičkog obrazovanja i proizvodnog rada. Škola se stara o razvoju fizičkih i psihičkih sposobnosti učenika, a naročito sposobnosti posmatranja, samostalnog i kritičkog mišljenja, trajnog interesovanja i potreba za novim znanjima i stalnim samoobrazovanjem.

Vaspitno-obrazovni proces treba u podjednako meri da zahvati: intelektualni, društveno-moralni, estetski, radno-tehnički, fizički i zdravstveni razvoj učenika.

Osnovna škola, naročito ona koja deluje u seoskoj sredini, predstavlja i centar kulturnih delatnosti i aktivnosti u oblasti fizičkog i zdravstvenog vaspitanja.

U izgradnji svog unutrašnjeg života i rada školski odbor, nastavnički kolektiv i razredne zajednice učenika saraduju s roditeljima, društvenim organizacijama i drugim organima i ustanovama. Svoj doprinos u ovom smislu daju školskom životu i sami učenici, te se tako kod njih razvija samostalnost, inicijativnost, stvaralaštvo i odgovornost za preuzete obaveze. U takvim uslovima stvaraju se i novi odnosi između učenika i nastavnika.

Svi vidovi i oblici vaspitno-obrazovnog rada treba da se u školi odvijaju skladno i da se međusobno prožimaju. Odnos nastavnika prema učenicima treba da počiva na načelima socijalističkog humanizma i da je prožet brigom o omladini i razumevanjem za uslove njenog života i razvoja.

NASTAVNI PLAN

Za razliku od dosadašnjih nastavnih planova koji su važili u pojedinim narodnim republikama, a koji su pravljani za osmogodišnju školu nastalu spajanjem četvororazredne osnovne škole i nižeg tečaja gimnazije i sa dve zatvorene programske celine, novi nastavni plan je pravljn tako da nastavni proces treba u školi da teče kontinuirano, da se nastavno gradivo raščlanjava u nastavne discipline postupno i bez oštih prelaza i skokova i da se, što je moguće više, u nastavi očuva jedinstvo rada.

Nastavni plan omogućava i druge vidove vaspitno-obrazovnog rada koji se predviđaju u školi u cilju proširenja vaspitnog uticaja škole. Nastava se tako na pedagoški celishodan način povezuje sa ovim aktivnostima da bi se učenicima pružila mogućnost da svoja znanja i umenja primene u praktičnom životu i radu. Značajnije mesto u nastavnom planu dato je delatnostima koje su namenjene razvijanju osnova tehničke kulture kod učenika i područjima koja nastavu povezuju sa savremenim životom.

Nastavni plan podeljen je u jedanaest širih nastavno-vaspitnih oblasti koje se tokom školovanja granaju u uže nastavne discipline. U osnovnoj školi izučavaće se sledeće nastavno-vaspitne oblasti: Maternji jezik² — od I do VIII, Poznavanje prirode i društva — od I do III, Poznavanje prirode — od IV do VI,

¹ Vidi: »Jugoslovenski pregled«, 1957, »Obavezno školovanje«, str. 297—300 (39—42) i »Jugoslovenski pregled«, 1958, »Osnovne, stručne škole, gimnazije i škole za odrasle u 1956/57«, str. 420—422 (48—50).

² Nastavni program maternjeg jezika raden je na materiji srpsko-hrvatskog jezika. Nastavni programi za slovenački i makedonski jezik za škole u NR Sloveniji i NR Makedoniji izradiće se na bazi zajedničkih programskih elemenata datih u programu za srpskohrvatski jezik.

U osnovnim školama za decu-pripadnike nacionalnih manjina nastava se izvodi na jeziku određene nacionalne manjine. Nastavne programe za ove škole donose republički saveti za školstvo na bazi ovih osnova za nastavni plan i program.

Fizika, Hemija i Biologija — od VII do VIII, Matematika — od I do VIII, Osnovi opštetehtičkog obrazovanja — od IV do VIII, Poznavanje društva — od IV do V, Istorija i Geografija od VI do VIII, Osnovi socijalističkog morala — od VII do VIII, Strani jezik — od V do VIII, Fizičko i zdravstveno vaspitanje, Likovno vaspitanje — od VI do VIII i Domaćinstvo — od VI do VIII razreda. Za svaki razred predviđen je u nastavnom planu orijentacioni broj časova nedeljno, a od konkretnih uslova i mogućnosti u svakoj školi zavisice kako će se rešavati raspored radnog vremena uopšte, kao i vremena određenog za nastavu u pojedinim razredima. Organizacija školskog radnog dana u novim uslovima rada zahtevaće njegovu drugačiju dnevnu dinamiku. Gde god to budu dopuštali objektivni uslovi, učenici će u školi boraviti najmanje 6 časova. Školski radni dan obuhvataće, pored nastave, i organizovanje proizvodnog rada učenika, izvođenje slobodnih aktivnosti i obezbeđenje odmora i rasonode. Najveći deo školskih zadataka u školama koje rade pod normalnim uslovima učenici će obavljati u samoj školi. Tako će se domaći zadaci svesti na najmanju meru.

OSNOVE NASTAVNOG PROGRAMA

Osnove nastavnog programa, pored postavljenih zadataka za svaku nastavnu oblast, sadrže i neophodnu materiju za pojedine nastavno-vaspitne oblasti. Na tim osnovama izgrađivaće se nastavni programi osnovnih škola u pojedinim republikama.

MATERNJI JEZIK. Globalno gradivo za nastavu maternjeg jezika podeljeno je u tri uže celine i to: za I, II i III razred, za IV i V razred i za VI, VII i VIII razred.

U I, II i III razredu težište rada je na usvajanju veštine čitanja i njenom podizanju do mere tečnog i logičnog čitanja. Kod učenika se razvija veština lepog kazivanja i recitovanja, veština pisanja i osnovni oblici pismenog i usmenog izražavanja.

U IV i V razredu i dalje se nastavlja s negovanjem kulture govora, vežbaju se raznovrsni oblici pričanja i kazivanja, dalje se usavršava veština čitanja i pismenog izražavanja. Na odabranim književnim tekstovima učenici se vežbaju u estetičkoj i etičkoj analizi. Od V razreda do kraja školovanja učenici se na odabranim književnim tekstovima postepeno počinju uvoditi u razumevanje jezika drugih naroda Jugoslavije.

U završnim razredima (VI—VIII) potrebno je ostvariti sigurnost i okretnost u služenju književnim izrazima. U oblicima pismenog izražavanja treba postići da učenici neguju književni izraz. Na naročito odabranim tekstovima učenici se uvode u razumevanje osnovnih književno-teorijskih pojmova i upoznaju se sa značajnim književnim stvaranjima sadašnjice.

PRIRODNE NAUKE. Prirodne nauke predstavljene su u nastavnom planu kao jedna kontinuirana celina koja se razvija od početnog do završnog razreda školovanja.

Za prva tri razreda u nastavnom planu predviđena je kao zajednička oblast »poznavanje prirode i društva« u kojoj deca uočavaju izvesne elementarne činjenice i odnose u neposrednoj okolini i na taj način se uvode u područje zbivanja u prirodi i u društvenoj sredini u kojoj žive.

Od IV do VI razreda zaključno ova široka nastavno-vaspitna oblast se deli u dve uže oblasti: »poznavanje prirode« i »poznavanje društva«. Ove oblasti čine logičko produženje nastave »poznavanja prirode i društva« iz prva tri razreda, ali na nešto višem nivou i sa širim sadržajem.

U okviru »poznavanja prirode« učenici se upoznaju s elementarnim prirodnim pojavama.

U završnim godinama školovanja (VII i VIII razred) nastava se grana i na posebne nastavne discipline: fiziku, hemiju i biologiju. Nastavni programi ovih disciplina obezbeđuju njihov međusobnu povezanost. Upoznajući se sa izvesnim zakonitostima u prirodi, učenici se upućuju da shvataju potrebu usvajanja prirodnonaučnih znanja kao uslova za stvarno shvatanje okolnog sveta i za snalaženje u njemu. U osnovama nastavnog programa akcenat je na onim delovima gradiva koji imaju širu primenu u savremenom životu. Istaknut je zahtev da se pri obradi ovih predmeta najšire koristi eksperimentalna i primena laboratorijskih metoda i da se obezbedi aktivnost učenika u nastavnom procesu. Nastavnik je upućen na to da, prilikom obrade pojedinih pojava i procesa iz oblasti fizike, hemije i biologije, polazi od konkretnih tehničkih sredstava kojima se čovek služi u proizvodnji, saobraćaju i javnim službama.

Nastava prirodnih nauka u osnovnoj školi treba da bude tako postavljena da omoguću prirodno nadovezivanje na delatnosti tehničkog karaktera kojima daje prirodnonaučni smisao i podlogu.

MATEMATIKA. Po zadacima koji su nastavi matematike namenjeni u osnovnoj školi, ova oblast zauzima vidno mesto u osnovnom obrazovanju učenika. U odnosu na dosadašnje programe nastave matematike, ovaj program se razlikuje po tome što su unesene izvesne sadržajne promene koje idu za tim da matematiku oslone na neposredan život učenika. Jedan od krupnih zadataka koje treba da ostvari nastava matematike sastoji se u tome da se učenici upućuju da stečena matematska znanja mogu primeniti pri rešavanju praktičnih problema. Značajnije mesto nego dosad dobila je u ovom programu geometrija.

OPŠTEHTEHNIČKO OBRAZOVANJE. Kroz nastavu opštetehtičkog obrazovanja kod učenika se razvija interesovanje za tehniku u savremenom životu, kao i osnovno upoznavanje tehničkih uređaja i materijala koji su značajni za unapređenje života ljudi. U početnim razredima učenici stiču osnovne

elemente ovog obrazovanja u celokupnoj nastavi, a od IV razreda uvodi se u nastavni plan i program posebna nastavno-vaspitna oblast u kojoj učenici postupno upoznaju osobine i način obrade raznih materijala, jednostavnih alati i mernih instrumenata koji se upotrebljavaju u osnovnim procesima proizvodnje. Učenici se takođe uvode u elemente tehničkog crtanja, upoznaju se s pogonskim mašinama, prenosnim mehanizmima i mašinama-radilicama i stiču osnovna znanja o energetici. Oni se takođe uvode u poznavanje glavnih procesa industrijske i poljoprivredne proizvodnje. Škola organizuje raznovrsne oblike rada: rad u školskoj radionici, upoznavanje učenika s tehnikom u poljoprivredi, posete privrednim preduzećima, zadrugama i drugo. U okviru slobodnih aktivnosti, škola pomaže razvijanje raznih tehničkih delatnosti učenika. U završnim razredima posvećuje se veća pažnja povezivanju škole sa društvenom sredinom u oblasti opštetehtničkog obrazovanja (uključivanju stručnjaka u rad u školskoj radionici, korišćenju tehničkih objekata u okolini škole i slično). Gde postoji mogućnost, organizuje se proizvodni rad u vidu proizvodne prakse, podređujući proizvodni rad vaspitnim i obrazovnim ciljevima škole.

POZNAVANJE DRUŠTVA. Nastava »poznavanja društva«, posmatrana u širem smislu od početnog do završnog razreda, usmerena je na to da učenicima organizovano pomogne da usvoje osnovna znanja o našoj zemlji, o životu i radu naših ljudi i naših naroda, kao i elementarna znanja o životu ljudi u drugim zemljama.

U prva tri razreda u nastavi »poznavanja prirode i društva« učenici se upoznaju sa životom i radom ljudi uže sredine i zavičaja. U IV i V razredu, s obzirom na intelektualne mogućnosti dece, ova šira oblast deli se na »poznavanje prirode« i »poznavanje društva«. Uvođenje učenika u društvena zbivanja prošlosti i sadašnjosti vrši se u »poznavanju društva«. U završnom delu školovanja unutrašnja struktura ovog nastavnog područja grana se u uže nastavne discipline: nastavu istorije i geografije sa osnovama društvenog i ekonomskog uređenja i sa osnovama socijalističkog morala.

Kroz nastavu »poznavanja društva« učenici se upoznaju sa životom i radom ljudi u široj društvenoj zajednici, sa društvenim zbivanjima u prošlosti i sadašnjosti. Oni se u osnovnim crtama upoznaju s Jugoslavijom, sa ekonomsko-geografskim osobinama širih područja i sa životom ljudi u njima. Daju se izvesni značajni podaci iz života naših naroda u prošlosti, a posebno iz perioda Narodnooslobodilačke borbe i naše neposredne prošlosti. Pri tome, gde je to zgodno, vrše se upoređivanja zbivanja kod nas s važnijim događajima iz života drugih naroda. Učenike na prigodnim i ilustrovanim primerima treba upoznavati s tekovinama bratstva i jedinstva naših naroda i tako kod njih razvijati ljubav prema našim narodima i poštovanje drugih naroda.

Geografija kao posebna nastavna oblast počinje u VI razredu. Posle uvoda u kome se daju osnovna znanja iz opšte geografije, prelazi se na upoznavanje Evrope. Ona se obrađuje u širim geografskim regijama. Ostali kontinenti obrađuju se u II razredu. VIII razred posvećen je izučavanju Jugoslavije. U istom razredu obrađuje se društveno uređenje naše zemlje prema Ustavu FNRJ. Daje se pregled narodnih republika, a posebno se obrađuju narodni odbori i njihove funkcije. Učenici stiču i osnovna znanja o upravljanju privrednim preduzećima i zadrugama.

Nastava istorije počinje u VI razredu. Učenici se upoznaju sa osnovnim karakteristikama života i sa raznim periodima razvika: prvobitnoj zajednici, u grčkoj i rimskoj Antici, u Srednjem i Novom veku, a naročito sa važnijim događajima i istorijskim ličnostima iz istorije naših naroda u njihovoj borbi za oslobođenje.

U VIII razredu učenici se uvode u shvatanje zbivanja i događaja iz bliske prošlosti naših naroda, upoznaju se sa razvojem Narodnooslobodilačke borbe, a posebno sa razvojem socijalističkog društvenog sistema u našoj zemlji. Na aktuelnim temama učenici se upućuju da shvataju današnju sliku sveta, borbu za mir u svetu, ulogu naše zemlje u toj borbi i slično.

Moralno vaspitanje ne ostvaruje se samo u nastavi i posebno u nastavi »osnovi socijalističkog morala«. Ono je sastavni deo celokupnog vaspitnog procesa koji se u raznim vidovima vrši u školi. Stoga organizacija celokupnog života i rada u školi treba da je postavljena tako da učenike postepeno i u skladu sa stepenom njihovog razvoja upućuje na usvajanje osnovnih moralnih vrednosti.

STRANI JEZIK. Od V do VIII razreda, bez obzira da li su škole u seoskoj ili gradskoj sredini, učenici izučavaju jedan strani jezik: engleski, ruski, francuski, nemački. Postoje mogućnosti da tamo gde ima kadrovskih uslova nastava stranog jezika počne i u IV razredu.

FIZIČKO VASPITANJE. Značajno mesto u vaspitnom radu škole zauzima fizičko vaspitanje učenika. Ono nije ograničeno kao dosad samo na nastavu, već se proširuje i na aktivnosti učenika u sportskim i fiskalnim organizacijama koje deluju u okviru škole. Predviđaju se takođe logorovanja, letovališta i druga sredstva rekreacije učenika. Škola je pozvana da se stara o zdravlju učenika i da u zajednici sa ostalim društvenim faktorima osigura dečju zdravstvenu zaštitu.

U okviru nastavnog rada početnih godišta predviđa se svakodnevno kraće telesno vežbanje u trajanju do 30 minuta, a od III do VIII razreda najmanje 3 časa nedeljno za fizičko vaspitanje. U saradnji s lekarom, škola organizuje posebne časove »korektivne« gimnastike za učenike kojima je to po-

trebno. Jednom nedeljno predviđa se popodne igara za učenike od I do IV razreda i jedan dan igara i sportova za učenike od V do VIII razreda. U toku školske godine škola je dužna da organizuje šest izleta u prirodu i to za početne razrede poludnevne, a za ostale na ceo dan.

LIKOVNO VASPITANJE. Likovno vaspitanje uvodi se od početnog do završnog razreda. Na taj način je ovaj deo estetskog obrazovanja dobio značajnije mesto nego što ga je imao u dosadašnjim nastavnim programima. Pored crtanja, u nastavi likovnog vaspitanja predviđa se i slikanje, modelovanje i estetsko procenjivanje umetničkih dela. U početnim razredima posvećuje se posebna pažnja neposrednom učenikom doživljavanju, a zatim se učenik sve više upućuje na posmatranje i na uočavanje brojnih vizuelnih podataka koji su mu dati. Posvećuje se pažnja i delatnostima sa područja primenjene umetnosti da bi se kod učenika razvijao smisao za estetiku u svakodnevnom životu.

MUZIČKO VASPITANJE. Muzičko vaspitanje prošireno je, pored pevanja i izučavanja osnova teorije muzike, i na nova područja počev od školskog instrumentarija i slušanja muzike (u živoj i mehaničkoj reprodukciji) do uvođenja učenika u osnovne oblike muzičkog stvaralaštva i upoznavanja s najvažnijim delima muzičkih stvaralaca.

DOMAĆINSTVO. Domaćinstvo kao posebna nastavna oblast uvedeno je od VI razreda. Putem njega kod učenika treba da se razvija smisao za savremenu ekonomiku domaćinstva, za racionalnu organizaciju rada i odmora, za ekonomiku materijala, trošenja snage itd. Učenici se upoznaju sa savremenim načinom života u kući i porodici (ishranom, stanovanjem, odevanjem), kao i sa organizacijom društvenih službi za potrebe domaćinstva i sa poslovima stanbene zajednice.

SLOBODNE AKTIVNOSTI

Proširenje vaspitno-obrazovnog rada na nova područja izvan nastave postiže se organizovanjem slobodnih aktivnosti učenika, koje se organizuju na principu učeničke samouprave, te rukovođenje pripada u prvom redu učenicima i organizacijama pionira. Škola, roditelji i društvene organizacije dužni su da pomognu svakom učeniku da nađe svoje mesto u delatnostima ove vrste.

Preporučuje se da škole u organizovanju ovih aktivnosti polaze od stvarnih uslova i mogućnosti, jer bi bilo štetno postavljati u ovoj oblasti neke univerzalne sheme koje bi važile za sve škole. Učeničke organizacije imaju u postavljanju rada značajno mesto.

PROIZVODNI I DRUGI KORISTAN RAD UČENIKA

Kao poseban oblik vaspitno-obrazovnog rada koji se obavlja u osnovnoj školi predviđa se proizvodni i drugi koristan rad učenika. Pomoću njega kao sredstva vaspitanja moguće je postići punije ostvarenje ideje o svestrano razvijenoj ličnosti. Proizvodni i drugi koristan rad učenika u osnovnoj školi proizlazi iz potrebe svakog učenika da nešto radi. Tu potrebu škola treba da na pedagoški celishodan način zadovolji i da tako rad već u osnovnoj školi postane deo školskog života, a radno vaspitanje jedan od čimbenika smanjivanja razlike između fizičkog i intelektualnog rada.

Karakter i oblici radnog i proizvodnog vaspitanja u osnovnoj školi određeni su stepenom psihofizičkog razvika učenika i zadacima namenjenim osnovnoj opšteobrazovnoj školi.

U školama koje rade u seoskim sredinama ovaj rad biće više orijentisan na delatnosti iz oblasti poljoprivredne proizvodnje, a u gradskim uslovima na delatnosti iz industrijske proizvodnje. Međutim, bilo bi neopravdano da se škole u navedenim sredinama ograniče isključivo na ovu podelu. Poželjno je da se ove dve vrste delatnosti razumno kombinuju i u seoskoj i u gradskoj sredini. Tako se u gradskoj sredini, pored orijentacije na industrijsku oblast, mogu naći i područja rada u okviru komunalnih radova (uređenje travnjaka, parkova, posumljavanje, sabiranje plodova, raznih predmeta, obrada školskog vrta i t.s.), a u seoskoj sredini, rad na poljoprivrednim dobrima, mogu se koristiti i razni tehnički pogoni (drveno preduzeće, izgradnja puta, traktor, vršalica, vunovlačara i dr.).

Kao podesan oblik rada u seoskim uslovima preporučuju se učeničke zadruge. Ove zadruge treba da imaju svoje ekonomije, radionice i druga materijalna sredstva za rad i da rade na principu učeničke samouprave i dobrovoljnosti.

KULTURNO-PROSVETNA ULOGA ŠKOLE, naročito one koja radi u seoskim uslovima, ne ograničava se samo na rad s decom, već se područje vaspitnog delovanja proširuje i na saradnju s porodicom i društvenim organizacijama na poslovima podizanja kulturnog nivoa sredine u kojoj deluje. U seoskim uslovima ona je i centar za obrazovanje odraslih.

Posebno poglavlje u Osnovama posvećeno je pitanju unapređenja materijalne baze osnovnih škola (školskog prostora, opreme i učila). Preporučuje se unošenje savremenih audiovizuelnih sredstava u nastavni proces u cilju intenziviranja školskog rada.

Osnove nastavnog plana i programa osnovne škole dale su društveno-pedagoški temelj za unutrašnju organizaciju ove škole. U daljoj razradi ovih smernica učestvovali su republički prosvetni organi, prosvetni organi komune i organi neposrednog upravljanja školom zajedno s nastavničkim kolektivom.

Lj. K.

OSTVARIVANJE OSNOVNOG OBAVEZNOG ŠKOLOVANJA

U školskoj 1957/58 u zemlji je bilo 14.257 škola za osnovno obavezno školovanje^a sa 2.315.909 učenika^a (tabela 1).

TABELA 1 — ŠKOLE OBAVEZNOG ŠKOLOVANJA I UČENICI

Vrsta škola	Škole		Učenici*	
	broj	%	broj	%
Četvororazredne osnovne	9.021	63,3	747.894	32,2
Šestorazredne osnovne	1.015	7,1	116.435	5,0
Osmorazredne osnovne**	1.746	12,2	223.963	9,7
Osmogodišnje škole	2.427	17,0	1.188.161	51,3
Gimnazije	48***	0,4	39.456****	1,7
Ukupno	14.257	100,0	2.315.909	100,0

* Izvestan broj dece (nije poznato koliko) koja su iskazana kao učenici stvarno, iz bilo kojeg razloga, ne pohađaju školu, iako su na početku školske godine upisani. Međutim, u iskazani broj učenika nije uračunato 6.269 učenika, koliko ih je na kraju 1957/58 školske godine bilo u specijalnim školama koje su u rangu osnovnih škola.

** Neke od osmorazrednih osnovnih škola razlikovale su se od osmogodišnjih škola i po programu i po načinu organizovanja nastave. Učenici koji su završili te škole morali su, ako su želeli da nastave školovanje u školama za koje se zahteva prethodno završena osmogodišnja škola, polagati poseban ispit. OZŠ je ukinuo te razlike.

*** Obuhvaćene su samo samostalne niže gimnazije.

**** Obuhvaćeni su i učenici samostalnih nižih i učenici nižih razreda potpunih gimnazija.

Neravnomerna raspoređenost pojedinih vrsta osnovnih škola u zemlji, naročito s obzirom na njihovu razvijenost (sa I—IV, I—VI i I—VIII razredom), imala je neposrednog uticaja na ostvarivanje osnovnog obaveznog školovanja, kako u celoj zemlji tako i u svakoj republici posebno.

Četvororazredne osnovne škole su najbrojnije zbog toga što ih je najlakše organizovati (za njih je potreban manji broj dece, nastavnika, prostorija i školske opreme), kao i zbog konfiguracije terena, ekonomskih, saobraćajnih i drugih prilika pojedinih krajeva zemlje. Četvororazredna osnovna škola bila je dostupna i deci iz zabačenijih krajeva zemlje, pa je procenat obuhvatanja škola dece uzrasta od 8 do 11 godina relativno visok.

Šestorazredne i osmorazredne osnovne škole nisu bile gusto i ravno merno raspoređene po celoj zemlji kao četvororazredne, ali su zato bile nešto veće od četvororazrednih (šestorazredne su imale prosečno po 115, a osmorazredne po 128 učenika). Šestorazrednih osnovnih škola bilo je najviše u Hrvatskoj (60,9% svih šestorazrednih osnovnih škola), dok su osmorazredne postojale samo u Hrvatskoj i Sloveniji. Iako se u tim školama nalazilo samo 14,7% (u šestorazrednim 5,0%, a u osmorazrednim 9,7%) svih učenika na obaveznom školovanju, one su u onim republikama u kojima su bile razvijenije imale znatan uticaj na već procenat ostvarivanja, naročito višeg stupnja, obaveznog školovanja.

Osmogodišnje škole (sa prosečno po 490 učenika) obuhvatale su najveći broj učenika na obaveznom školovanju.

Među učenicima koji su u školskoj 1957/58 pohađali osnovnu školu bilo je i onih koji nisu školski obveznici (tabela 2).

U školama obaveznog školovanja nalazilo se 85.975 dece mlađe od 8 godina^a (rođene 1951 i kasnije) najviše u gradovima; zaposleni roditelji ih na taj način zbrinjavaju dok su na poslu.

U školama je bilo i prerasle dece (75.231 ili 3,3% svih učenika osnovnih škola), 5.426 čak od I do IV razreda. Među preraslim učenicima ima više muškaraca — 65,2%, što znači da roditelji nerado šalju preraslu žensku decu u školu. Veliki broj prerasle dece u školi vezan je za proces otvaranja novih osnovnih škola koje početnim razredom istovremeno obuhvataju sva godišta obavezna da pohađaju školu.

¹ Opštim zakonom o školstvu, donesenim juna 1958, osnovno obavezno školovanje ostvaruje se u jedinstvenoj — osnovnoj školi. Posle donošenja Zakona preduzete su mere za organizaciono prilagođavanje odredbama zakona svih postojećih vrsta škola u kojima se ostvarivalo obavezno osnovno školovanje.

² Vidi: »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 297—300 (39—42); »Obavezno školovanje«, »Jugoslovenski pregled« 1958, str. 420—422 (48—50); »Osnovne, stručne škole, gimnazije i škole za odrasle«.

³ Podaci se odnose na kraj školske 1957/58, kada su učenici I IV razreda koji su na vreme pošli u školu imali 8 odnosno 12 godina;

TABELA 2 — UČENICI OSNOVNIH ŠKOLA

Razredi	Pol	Ukupan broj učenika	Od toga rođenih			
			1951 i kasnije	1947—1950	1943—1946	1942 i ranije
I—VIII	svega	2.315.909	85.481	1.401.581	753.616	75.231
	ženski	1.077.354	41.008	674.168	336.000	26.178
I—IV	svega	1.637.702	85.481	1.361.157	185.638	5.426
	ženski	780.783	40.811	656.330	81.667	1.975
V—VIII	svega	672.207	—	40.424	567.978	69.805
	ženski	296.571	—	18.035	254.333	24.203

Obuhvatanje školama školskih obveznika. Iako se u školskoj 1957/58 u osnovnoj školi nalazilo 2.315.909 učenika, osnovnom školom nisu bili obuhvaćeni svi školski obveznici (tabela 3).

TABELA 3 — ŠKOLSKI OBVEZNICI I UČENICI OSNOVNIH ŠKOLA

	Školski obveznici*	Učenici**
Ukupno	2.623.845	2.154.703
muški	1.339.395	1.144.535
ženski	1.284.450	1.010.168
Rođeni 1947—1950 (8—11 godina)	1.487.004	1.401.087
muški	759.738	726.919
ženski	727.266	674.168
Rođeni 1943—1946 (12—15 godina)	1.136.841	753.616
muški	579.657	417.616
ženski	557.184	336.000

* Broj školskih obveznika je nešto manji od iskazanog: oko 9.000 dece, naročito gradske, svake godine završava osnovnu školu pre navršene 15 godine i tako ispuni školsku obavezu, dok izvestan broj odlazi u neke stručne škole i bez završene osnovne škole.

** Iskazani su samo učenici koji su rođeni od 1943 do 1950 (i obavezni su da pohađaju školu), a ne i oni koji su rođeni 1942 i ranije odnosno 1951 i kasnije (i nisu obavezni da pohađaju školu).

U školskoj 1957/58 osnovnom školom bilo je obuhvaćeno ukupno 82,1% školskih obveznika (85,5% muške i 78,6% ženske dece); od školskih obveznika starih 8—11 godina — 92,2% (95,7% muške i 92,7% ženske dece), a od školskih obveznika starih 12—15 godina samo 66,3% (72,0% muške i 60,3% ženske dece).

U obuhvatanju školskih obveznika osnovnim školama postojele su među republikama velike razlike (tabela 4).

TABELA 4 — PREGLED OBUHVATANJA ŠKOLSKIH OBVEZNIKA PO NARODNIM REPUBLIKAMA

Narodna republika	Od toga dece od					
	Ukupno		8—11 godina		12—15 godina	
	% obuhvatanja	ostupanje od % za FNRJ	% obuhvatanja	ostupanje od % za FNRJ	% obuhvatanja	ostupanje od % za FNRJ
Jugoslavija	82,1	—	94,2	—	66,3	—
Srbija	83,3	+ 1,2	97,1	+ 2,9	64,7	— 1,6
Hrvatska	90,2	+ 8,1	96,8	+ 2,6	81,8	+ 15,5
Slovenija	95,6	+ 13,5	98,7	+ 4,5	92,0	+ 25,7
Bosna i Hercegovina	68,4	— 13,7	83,7	— 10,5	48,3	— 18,0
Makedonija	78,4	— 3,7	95,9	+ 1,7	56,2	— 10,1
Crna Gora	76,4	— 5,7	91,7	— 2,5	55,8	— 10,5

U ostvarivanju obaveznog osnovnog školovanja u celini iznad jugoslovenskog proseka nalazile su se samo Srbija, Hrvatska i Slovenija. Najmanji procenat ostvarivanja obaveznog školovanja ima Bosna i Hercegovina. Razlike među republikama, izuzev Bosne i Hercegovine, u obuhvatanju školama

dece od 8 do 11 godina su neznatne, ali su razlike u obuhvatanju dece uzrasta od 12 do 15 godina znatno veće: u Sloveniji je osnovnim školama obuhvaćeno 92,0% dece od 12 do 15 godina, a u Bosni i Hercegovini samo 48,3%.

Procenat obuhvatanja ženske dece manji je od procenta obuhvatanja muške dece u svim republikama, sem u Sloveniji (tabela 5).

TABELA 5 — OBUHVATANJE ŠKOLSKIH OBVEZNIKA (MUŠKE I ŽENSKJE DECE) OSNOVNIM ŠKOLAMA

Narodna republika	P o l			
	muški		ženski	
	% obuhvatanja	otstupanje od % za FNRJ	% obuhvatanja	otstupanje od % za FNRJ
Jugoslavija	95,5	—	78,6	—
Srbija	86,3	+ 0,8	80,2	+ 1,6
Hrvatska	91,7	+ 6,2	88,7	+ 10,1
Slovenija	95,3	+ 9,8	96,0	+ 17,4
Bosna i Hercegovina	75,3	— 10,2	61,2	— 17,4
Makedonija	82,2	— 3,3	74,4	— 4,2
Crna Gora	82,8	— 2,7	69,8	— 8,7

U onim republikama u kojima je procenat ostvarivanja obaveznog osnovnog školovanja ispod jugoslovenskog proseka i otpustanja od jugoslovenskog proseka u obuhvatanju ženske dece znatno su veća od otpustanja u obuhvatanju muške dece.

Procenat obuhvatanja školskih obveznika osnovnim školama povećao se od 69,0% u školskoj 1952/53 na 82,1% u školskoj 1957/58 (tabela 6).

TABELA 6 — OSTVARIVANJE OBAVEZNOG ŠKOLOVANJA U ŠKOLSKOJ 1952/53 I 1957/58

Obuhvatanje školske dece	1952/53	1957/58	Razlike
od 8—15 godina	69,0	82,1	+ 13,1
od 8—11 godina	89,8	94,2	+ 4,4
od 12—15 godina	51,1	66,3	+ 15,2

U periodu od 1953 do danas postignuti su značajni uspesi u ostvarivanju osnovnog obaveznog školovanja, naročito u obuhvatanju škola dece od 12 do 15 godina. Međutim, još uvek ima preko 80.000 dece uzrasta od 8 do 11 godina koja nisu obuhvaćena ni četvororazrednom osnovnom školom, a ni procenat obuhvatanja škola dece uzrasta od 12 do 15 godina ne zadovoljava.

E. M.

BIBLIOGRAFSKI INSTITUT FNRJ

Bibliografski institut je centralna bibliografska ustanova za našu zemlju, koja sistematski prati i bibliografski obrađuje celokupnu tekuću izdavačku delatnost u Jugoslaviji. Institut je, osim toga, i nacionalni centar za bibliografsku informaciju za inostranstvo i za međunarodnu razmenu publikacija.

Bibliografski institut osnovala je vlada NR Srbije¹ aprila 1948. Septembra 1949. Prezidijum Narodne skupštine FNRJ proglasio ga je ustanovom opštedržavnog značaja² sa zadatkom³ da:

— vrši, organizuje i pomaže bibliografska istraživanja u zemlji;

— izdaje publikacije iz oblasti bibliografije, a u prvom redu tekuću nacionalnu bibliografiju FNRJ;

— uspostavlja, učvršćuje i proširuje bibliografske veze sa inostranstvom;

— organizuje i razvija razmenu publikacija sa inostranstvom;

— pruža bibliografske informacije o izdavačkoj delatnosti u zemlji i inostranstvu;

— organizuje i vodi Centralni katalog stranih knjiga i časopisa u bibliotekama FNRJ; i

— pomaže i koordinira rad i stručno uređenje biblioteka u zemlji.

Institut deluje preko:

— Bibliografskog odeljenja;

— Odeljenja bibliografske informacije i dokumentacije;

— Odeljenja za međunarodnu razmenu publikacija;

— Štamparsko-tehničkog odeljenja; i

— Administrativno-finarskiskog oteka.

BIBLIOGRAFSKO ODELJENJE prikuplja obavezni primerak svih štampanih i tehnički umnoženih knjiga, brošura, muzikalija, kao i časopisa i novina koji izlaze na

teritoriji Jugoslavije (svaka štamparija i tehnika u zemlji dužna je⁴ da Institutu dostavlja po jedan primerak svih štampanih i tehnički umnoženih publikacija). Odeljenje prikuplja i sređuje sve potrebne bibliografske podatke za svaku publikaciju, vrši izbor članaka i priloga iz periodične štampe i zbirnih dela i bibliografski ih obrađuje i objavljuje u publikacijama Instituta. Posle bibliografske obrade obavezni primerak čuva se kao dokumentacioni materijal i ne izdaje se van Instituta.

U Odeljenju se bibliografski obrađuje celokupna izdavačka delatnost u Jugoslaviji. Tako je, naprimer, od 1948 do 1958 bibliografski obrađeno 52.349 knjiga i brošura domaćih i stranih autora.

Klasifikacija čitavog materijala vrši se po sistemu međunarodne decimalne klasifikacije (MDK).⁵

ODELJENJE BIBLIOGRAFSKE INFORMACIJE I DOKUMENTACIJE pruža pomoć naučnim i stručnim radnicima i ustanovama u zemlji i inostranstvu dajući bibliografska obaveštenja o autorima i o delima.

Odeljenje raspolaže sa tri glavna izvora bibliografskih informacija:⁶ Stručnom bibliotekom, Centralnim katalogom stranih knjiga i Centralnim katalogom stranih časopisa.

Stručna biblioteka broji oko 8 hiljada knjiga-naslava, bibliografija i časopisa. Biblioteka ima gotovo sve nacionalne i međunarodne bibliografije, zatim mnoge stručne i retrospektivne bibliografije, razne bibliografije bibliografija,

⁴ Uredba o obaveznom dostavljanju štampanih stvari, »Službeni list FNRJ«, br. 27/53.

⁵ Za grupu društveno-političkih nauka Institut je izradio svoju varijantu decimalne klasifikacije upotrebivši je pojmovima jugoslovenske socijalističke stvarnosti.

⁶ Izdavačka delatnost uzima ogromne razmere u svetu i služba bibliografske informacije postaje neophodna i sastavni deo bibliotekarskog rada. U Jugoslaviji izlazi godišnje preko 5 hiljada knjiga, brošura i muzikalija, što sve registruje bibliografija knjiga, i oko hiljadu i po časopisa i novina iz kojih se u bibliografiji članaka registruje godišnje 50—60 hiljada. Prema »Le Livre dans le Monde«, UNESCO, Paris 1957, u svetu izlazi godišnje 250 hiljada knjiga-naslava u 5 milijardi primeraka. U 1957 izlazi oko 28 hiljada knjiga-naslava prevoda u 65 zemalja registrovanih u UNESCO-vom »Index translationum«. U Jugoslaviji izlazi godišnje prosečno oko 800 knjiga-naslava prevoda. Broj časopisa koji izlaze u svetu takođe je ogroman. Samo časopisa iz prirodnih i primenjenih nauka računa se da izlazi oko 40 hiljada naslova godišnje, a naučnih časopisa ukupno oko 70 hiljada.

¹ Rešenje o osnivanju Bibliografskog instituta, »Službeni glasnik NR Srbije«, br. 30, 12. VI. 1948, str. 233.

² Ukaz o određivanju Bibliografskog instituta za ustanovu opštedržavnog značaja, »Službeni list FNRJ«, br. 74, 3. IX. 1949, str. 1053.

³ Uredba o osnivanju Bibliografskog instituta FNRJ, »Službeni list FNRJ«, br. 77, 10. IX. 1949, str. 1079.

enciklopedije, godišnje enciklopedije, leksikone, bibliografske rečnike i priručnike, štampane kataloge velikih svetskih biblioteka, liste akcesija itd.

Odeljenje prikuplja i stručnu bibliotekarsko-bibliografsku literaturu, kao i literaturu o knjizi i štamparstvu uopšte.

Centralni katalog stranih knjiga pruža našim naučnim i stručnim radnicima podatke o stranim knjigama u našoj zemlji.

Katalog obuhvata fondove kao i redovan priticaj stranih knjiga (objavljenih posle 1918) u preko 400 naučnih i stručnih biblioteka u zemlji, koje su uključene u Katalog.

Katalog danas broji milion kataloških listića, koji su poredani abecednim redom po autoru odnosno po naslovu ako knjiga nema autora.

Informacije o knjigama daju se usmeno, telefonski ili pismeno bez ikakve naknade.

Nedostatak centralnog stručnog kataloga⁷ nadoknađuje se stručnim katalogima velikih svetskih biblioteka, kao što je Stručni katalog Kongresne biblioteke u Vašingtonu, i drugim međunarodnim stručnim bibliografijama koje poseduje Institut.

Centralni katalog stranih časopisa pruža našim naučnim i stručnim radnicima podatke o stranim časopisima u našoj zemlji.

Katalog obuhvata fondove i redovni priticaj stranih časopisa u jugoslovenske biblioteke.

Centralni katalog raspolaže podacima za preko 43 hiljade naslova stranih časopisa iz 840 naučnih i stručnih biblioteka koje su uključene u ovaj Katalog.

U Katalog su uključene i manje biblioteke u preduzećima i ustanovama koje redovno primaju strane časopise. Stoga je broj biblioteka uključenih u ovom Katalogu⁸ veći nego u Katalogu stranih knjiga.

ODELJENJE ZA MEĐUNARODNU RAZMENU PUBLIKACIJA je Jugoslovenski centar za međunarodnu razmenu publikacija,⁹ koji organizuje, vrši i potpomaže razmenu publikacija između biblioteka unutar zemlje i sa inostranstvom.

Odeljenje održava vezu i vrši razmenu sa preko 300 naučnih ustanova i biblioteka u 49 zemalja (192 biblioteke i ustanove u Evropi, 76 u Americi, 19 u Aziji, 10 u Africi i 3 u Australiji).

Razmena zvaničnih publikacija vrši se na osnovu Briselske konvencije, kao i ugovora koje je sklopila naša zemlja. Razmena ovih publikacija vrši se sa devet zemalja: Australijom, Belgijom, Bugarskom, Danskom, Poljskom, Portugalijom, SAD, SSSR i Velikom Britanijom.

Kompleti zvaničnih publikacija pojedinih zemalja¹⁰ predaju se centralnim narodnim bibliotekama ili univerzitetskim bibliotekama.

Razmena naučnih i kulturno-umetničkih publikacija vrši se na osnovu ugovora o kulturnoj saradnji koje sklapa naša zemlja, kao i na osnovu međusobnog dogovora između Instituta i naučnih i kulturnih ustanova i biblioteka drugih zemalja.

Na osnovu ugovora o kulturnoj saradnji, naučne i kulturno-umetničke publikacije se razmenjuju sa Belgijom, Bugarskom, Čehoslovačkom, Norveškom, Poljskom, Rumunijom, Ujedinjenom Arapskom Republikom, Sudanom, Kinom i Čileom.

⁷ U našim bibliotekama vlada velika neujednačenost u katalogiziranju klasifikaciji knjiga, pa Institut nije u mogućnosti da formira takav katalog.

⁸ Institut priprema izdavanje kataloga tekućih stranih časopisa koji redovno pristižu u naše biblioteke kako bi se naučnim i stručnim radnicima pružila mogućnost brze informacije.

⁹ Briselska konvencija obavezuje svaku zemlju potpisnicu da formira centar za međunarodnu razmenu publikacija. Svaki nacionalni centar mora da bude prijavljen i registrovan u belgiskom Ministarstvu spoljnih poslova. Posle Drugog svetskog rata nacionalne centre registruje i povezuje sa drugim centrima i UNESCO.

¹⁰ Sjedinjene Američke Države šalju sve svoje zvanične publikacije u dva primerka. Jedan primerak se čuva u Univerzitetskoj biblioteci u Beogradu, a drugi u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Institut šalje nacionalnim bibliotekama Bugarske, Čehoslovačke, Danske, Norveške, Švajcarske i Švedske — naučna i književna dela autora tih zemalja objavljena u našoj zemlji, a Šekspirovom muzeju u Birmingemu, Andersenovom muzeju u Odenseu (Danska), Manconijevom muzeju u Milanu, Spomen-muzeju »Ciceronijana« u Arpino (Italija), Čehovljevom muzeju u Jalti i Muzeju Valtera Skota u Edinburgu — dela autora kojima su posvećeni ti muzeji objavljena u našoj zemlji.

Odeljenje posebno potpomaže slavističke seminare i institute u svetu, u kojima se proučava jezik i književnost, istorija i kultura naših naroda. Odeljenje održava vezu i razmenu sa preko 40 takvih ustanova (u Austriji 2, Čehoslovačkoj 3, Danskoj 2, Engleskoj 3, Finskoj 1, Francuskoj 6, Holandiji 3, Italiji 5, Kanadi 2, Istočnoj Nemačkoj 2, Zapadnoj Nemačkoj 4, Poljskoj 2, SAD 2 i Švedskoj 3), kojima se godišnje šalje ukupno preko 2 hiljade knjiga i ridesetak književnih i filoloških časopisa.

ŠTAMPARSKO-TEHNIČKO ODELJENJE stara se o svim tehničkim pripremama rukopisa i samom štampanju publikacija ovog Instituta. Ovo odeljenje raspolaže ručnom slovoslaganicom, fotografskom laboratorijom, fotokopirnicom i rotaprint mašinom.

ADMINISTRATIVNO-FINANSISKI OTSEK vodi svu administraciju Instituta, kao i personalnu i finansijsku službu. Na čelu oteka nalazi se sekretar Instituta.

Institut ima 49 službenika, od kojih 30 stručnih lica, bibliotekara i knjižničara (bibliotekari imaju fakultetsku naobrazbu i stručni bibliotekarski ispit, a knjižničari — potpunu srednju školu i stručni knjižničarski ispit), i 19 administrativnih službenika, pomoćnog osoblja i radnika.

Institut je budžetska ustanova i dobija sredstva iz saveznog budžeta. Godišnji budžet Instituta iznosi oko 35 miliona din. Prihodi od pretplate i prodaje bibliografskih publikacija koje izdaje Institut idu u savezni budžet. Savezno izvršno veće je organ nadležan za poslove Instituta.

IZDAVAČKA DELATNOST INSTITUTA. Od početka 1950 Institut izdaje sledeće redovne publikacije: Bibliografija Jugoslavije, knjige, brošure i muzikalije; Bibliografija članaka i priloga u časopisima, novinama i zbirnim delima; Spisak časopisa i novina koji izlaze na teritoriji FNRJ.

Bibliografija Jugoslavije, knjige, brošure i muzikalije, obuhvata sva izdanja koja se pojavu na teritoriji FNRJ na jezicima svih jugoslovenskih naroda, kao i na jezicima nacionalnih manjina i stranim jezicima.

Do kraja 1953 ova bibliografija je izlazila mesečno, a od početka 1954 izlazi svakih petnaest dana.

Svako godišnje bibliografije opremljeno je imenskim i predmetnim registrom.

Ova bibliografija neprekidno i sistematski informiše o knjigama, brošurama i muzikalijama koje se kod nas objavljuju. Materijal u publikaciji je raspoređen po sistemu međunarodne decimalne klasifikacije.

Bibliografija članaka i priloga u časopisima, novinama i zbirnim delima izlazi od 1950. Prve dve godine (1950 i 1951) Bibliografija članaka izlazila je kao jedinstvena publikacija u tromesečnim sveskama, u kojima su bili registrovani članci i prilozi iz svih grana nauke, kulture i umetnosti. Od početka 1952 ova publikacija izlazi u tri serije: Serija A, Serija B i Serija C.

Serija A obuhvata bibliografiju članaka i priloga iz društvenih nauka (grupe 0, 1, 2, 3 i 9 po MDK), tj. članaka opšteg naučnog karaktera, zatim iz filozofije, religije, sociologije, statistike, politike, političke ekonomije, prava, nastave i vaspitanja, trgovine i saobraćaja, etnologije i folkloru, geografije i istorije.

Serija B sadrži Bibliografiju članaka i priloga iz prirodnih i primenjenih nauka (grupa 5 i 6 po MDK).

Serijska C daje bibliografiju članaka i priloga iz filologije, umetnosti, sporta i književnosti (grupe 4, 7 i 8 po MDK).

Svaka sveska opremljena je imenskim i predmetnim registrom. Od 1958 pojedini brojevi nemaju takve registre već se na kraju godine izdaju jedinstveni registri za čitavu godinu za svaku seriju zasebno.

Od 1950 u Bibliografiji članaka i priloga u časopisima, novinama i zbirnim delima bibliografski se obradi godišnje prosečno 50—60 hiljada članaka i priloga (tabela 1).

Spisak časopisa i novina koji izlaze na teritoriji FNRJ izlazi kvartalno od 1954. Za svaki časopis i novine daju se bibliografski podaci. Na kraju svake godine izdaje se registar. Registar ima dva dela: u prvom delu — abecedni pregled svih časopisa i novina koji su izašli u protekloj godini, a u drugom — pregled časopisa i novina po strukama.

TABELA 1 — BIBLIOGRAFSKA OBRADA ČLANAKA I PRILOGA 1950—1958

Godina	Ukupno	Od toga		
		Serijska A	Serijska B	Serijska C
1950	20.783	—	—	—
1951	22.237	—	—	—
1952	34.844	11.988	6.376	16.480
1953	41.574	14.687	9.063	17.824
1954	57.410	18.804	10.799	27.807
1955	50.151	17.657	10.123	22.371
1956	56.685	17.735	11.058	27.892
1957	46.416	14.830	9.483	22.113
1958	...*	14.361	9.147	...*

* Podaci nisu sređeni.

M. B.

IV JUGOSLOVENSKE POZORIŠNE IGRE »STERIJINO POZORJE«

IV Jugoslovenske pozorišne igre,¹ održane od 16 do 27 maja 1959 u Novom Sadu, bile su posvećene originalnim tekstovima i novim adaptacijama odnosno dramatizacijama starijih tekstova domaće drame i proslavi 450-godišnjice rođenja velikog jugoslovenskog renesansnog dramatičara Marina Držića.

Za sudelovanje na Igrama prijavilo se 29 pozorišta (13 iz Srbije, 8 iz Hrvatske, 5 iz Slovenije, 1 iz Bosne i Hercegovine, 1 iz Crne Gore i 1 iz Trsta) sa 56 pretstava. Naknadno je prijave povuklo 5 pozorišta sa 8 pretstava.

Posle izvršenog izbora, na IV »Sterijinom pozorju« prikazana su sledeća dramska dela:

»U agoniji« od Miroslava Krleže — u režiji Bojana Stupice i izvođenju Narodnog pozorišta iz Beograda (van konkurencije);

»Dundo Maroje« od Marina Držića — u režiji Mladena Škiljana i izvođenju Zagrebačkog dramskog kazališta;

»Tirena« od Marina Držića — u priredbi i režiji Branka Gavele i izvođenju Zagrebačkog dramskog kazališta;

»Teatar Joakima Vujića« — u adaptaciji i režiji Vladimira Petrića, u izvođenju Kameron scene »Atelje 212« iz Beograda;

»Pekel je vendar pek« (»Pakao je ipak pakao«) od Josipa Tavčara — u režiji Jožeta Babića i izvođenju Slovenskog narodnog gledališta iz Trsta;

»Stradija« od Radoja Domanovića — u scenskoj adaptaciji Borislava Mihajlovića i režiji Jovana Putnika, u izvođenju Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada;

»Prometej« od Marijana Matkovića — u režiji Lea Tomašića i izvođenju Narodnog kazališta »Ivan Zajc« iz Rijeke;

»Punčak« od Ferda Kozaka — u režiji Viktora Molke i izvođenju Slovenskog narodnog gledališta iz Ljubljane;

»Veselje do življenja« (»Radost života«) od Jožeta Javoršeka — u režiji kolektiva glumaca pod vođstvom autora i izvođenju eksperimentalne scene »Oder 57« iz Ljubljane; i

»Skup« od Marina Držića — u priredbi i režiji Marka Foteza, i izvođenju Narodnog kazališta iz Splita.

28 maja, izvršena je svečana podela nagrada koje su dobili:

Srpsko narodno pozorište — Novi Sad za najbolju predstavu u celini (»Stradija«) — diplomu i zlatnu plaketu;

Jovan Putnik za najbolju režiju (»Stradija«) — diplomu, zlatnu značku i novčanu nagradu od 250.000 din.;

Pero Kvirgić za ulogu Pometa u »Dundu Maroju« — diplomu, zlatnu značku i novčanu nagradu od 200.000 din.;

Vida Juvanov i Mihajla Šarićeva za uloge Cice i Cace u »Radosti života« — diplome, zlatne značke i novčanu nagradu od po 100.000 din.;

Antonije Pejić za dve uloge u »Teatru Joakima Vujića« — diplomu, zlatnu značku i novčanu nagradu od 200.000 din.;

¹ Vidi: »Druge jugoslovenske pozorišne igre »Sterijino pozorje« »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 254 (38) i »Treće jugoslovenske pozorišne igre »Sterijino pozorje«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 234 (24).

Joško Lukeš za ulogu Jurija Mačeka u komadu »Pakao je ipak pakao« — diplomu, zlatnu značku i novčanu nagradu od 200.000 din.;

Veljko Maričić za naslovnu ulogu u »Prometeju« — diplomu, zlatnu značku i novčanu nagradu od 200.000 din.;

Jože Cesar za scenografsko rešenje pretstave »Pakao je ipak pakao« — diplomu, zlatnu značku i novčanu nagradu od 120.000 din.;

Vladimir Petrić za uspešnu scensku obnovu i režiju dela Joakima Vujića — specijalnu nagradu od 150.000 din.;

Zagrebačko dramsko kazalište — specijalnu pohvalu za nastojanje da se na scenu iznese Držićev »Dundo Maroje« u što izvornijem tekstu,

Umetnička komisija je odlučila da se ne dodele nagrade za najbolji dramski tekst, najbolju dramatizaciju (adaptaciju) i za najbolje kostimografsko rešenje.

Ostale nagrade dobili su:

Duša Počkajeva za najbolju epizodnu ulogu (Dora u »Radost života«) — 50.000 din. od beogradskog lista »Večernje novosti«;

Dragoljub Milosavljević za epizodu u »Stradiji« — tapiseriju Boška Petrovića »Ptice« od novosadskog »Dnevnika«;

Božidar Drnić za govorno najbolje interpretiranu ulogu (dr Križevac u Krležinoj drami »U agoniji«) — zlatan prsten i diplomu od uredništva »Naše scene«;

Pero Kvirgić za najbolje glumačko ostvarenje (nagrada publike) — 50.000 din. od Narodnog univerziteta u Novom Sadu; i

Fahro Konjhdžić za najuspešnije realizovanu ulogu mladog glumca (Grubiša u »Dundu Maroju«) — umetničku sliku Miodraga Protića »Skoljke« od Tribine mladih u Novom Sadu.

U toku »Sterijinog pozorja« održan je i niz drugih kulturnih manifestacija:

U foajeu Srpskog narodnog pozorišta svečano je otkrivena bista Jovana Sterije Popovića i otvorene izložbe: »Marin Držić u životu i na sceni« i »Scenografija i kostumi u pozorištima Narodne Republike Srbije posle Drugog svetskog rata«. Matica srpska organizovala je izložbu »Vojvodanski pejzaži«.

Na Slobodnoj tribini »Sterijinog pozorja« dr Miroslav Pantić održao je predavanje: »Marin Držić, čovek i pisac«; vođena je diskusija na temu: »Moje shvatanje o pozorištu« i razmatran predlog učesnika savetovanja II Tjedna jadranskih kazališta o osnivanju zajednice jugoslovenskih profesionalnih pozorišta.

Na Narodnom univerzitetu pročitano je predavanje Josipa Tavčara o njegovoj drami »Pakao je ipak pakao« (sa odlomcima iz drame u izvođenju članova Slovenskog narodnog gledališta iz Trsta), Jovan Putnik održao je predavanje »Problem društvenog straha u savremenoj domaćoj drami« (sa odlomcima iz drame u izvođenju beogradskih i novosadskih glumaca), a Jože Javoršek govorio je o avangardnom teatru i svojoj drami »Radost života« (sa odlomcima u izvođenju članova eksperimentalne scene »Oder 57« iz Ljubljane).

Na Tribini mladih dr Ivo Hergešić održao je predavanje »Pozorište u Dubrovniku u doba Renesansa«, Milan Bogdanović govorio je o trećem činu Krležine drame »U agoniji« i organizovani su razgovori učesnika i gostiju festivala sa Jurom Kaštelanom, autorom drame »Pjesak i pjena« (sa odlomcima drame koje su izveli članovi Zagrebačkog kazališta) i razgovor novinara s publikom o »Sterijinom pozorju«.

Ovogodišnjim Jugoslovenskim pozorišnim igrama u Novom Sadu prisustvovao je, sem mnogobrojne novosadske publike, i znatan broj gostiju iz svih krajeva Jugoslavije, a i pojedini istaknuti gosti iz pozorišnih krugova Poljske, Čehoslovačke, Mađarske, Rumunije i Bugarske.

S. B.

DOKTORSKE DISERTACIJE I DOKTORI NAUKA

Doktorat nauka sticao se dosad u našoj zemlji na različite načine. Od 12 oktobra 1948 važio je Zakon o sticanju naučnog stepena doktora nauka, kojim je usvojen postupak izrade i odbrane disertacije bez usmenog ispita. Od 20. juna 1955 na snazi je novi Zakon o doktoratu nauka. Novim Zakonom propisano je da se doktorat nauka stiče na osnovu položenog usmenog doktorskog ispita i povoljno ocenjenog i odbranjenog doktorskog rada (disertacije, teze).¹ Stepem doktora nauka daje sada samo univerzitet, na osnovu odluke fakulteta, a ne i akademija nauka, što je predviđao Zakon o sticanju naučnog stepena doktora nauka iz 1948.

Zakon o doktoratu nauka od 20. juna 1955 ne predviđa nikakve uslove u pogledu roka prijave doktorata. Po ranijem Zakonu, kandidat se mogao prijaviti za doktorat samo ako je od njegovog diplomskog ispita na fakultetu proteklo bar dve godine, ako je imao izvesnu naučnu praksu i naučne radove.

Od 1945 do 1958 doktoriralo je u Jugoslaviji 1.100 lica (tabela 1), prosečno 78 lica godišnje ili dva puta više nego u godinama pre toga perioda (od 1919 do 1944 doktoriralo je 1.019 lica,² prosečno 39 lica godišnje). U prva četiri meseca 1959 disertacije je odbranilo još 59 lica.³

Disertacije su odbranjene na univerzitetima i akademijama nauka: u Beogradu (519), Zagrebu (421), Ljubljani (109), Sarajevu (34) i Skopju (17).

Doktorat na univerzitetima steklo je 1.020, a na akademijama nauka 80 lica: na Srpskoj akademiji nauka u Beogradu 65, Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu 1 i Slovenskoj akademiji znanosti in umetnosti u Ljubljani 14.

Najviše disertacija odbranjeno je u 1956 (239) zbog toga što je, prema odredbama novog Zakona o doktoratu nauka, za disertacije predate do 15. jula 1956 ostao na snazi režim polaganja doktorata prema ranijim propisima (bez usmenog ispita). I novi Opšti zakon o univerzitetima od 1954, a posebno republički zakoni o univerzitetima, imali su uticaja na ubrzanje dovršavanja disertacija, pošto je doktorat nauka postao jedan od uslova za nastavničko zvanje na većini fakulteta i za zvanje naučnog radnika u naučnim ustanovama.

Od 1945 do 1955⁴ diplomirala su na univerzitetima, visokim školama i umetničkim akademijama 37.834 studenta.⁵ Od toga broja doktoriralo je 529 ili samo 1,4% (571 ili 51,9% doktora nauka posle 1945 diplomiralo je pre 1945).

TABELA 2 — PREGLED ODBRANJENIH DISERTACIJA OD 1945 DO 1958 PREMA MESTIMA I NAUČNIM OBLASTIMA

Naučno područje	Od 1945 do 1958					
	Ukupno	Beograd	Zagreb	Ljubljana	Sarajevo	Skopje
Ukupno	1.100	519	421	109	34	17
Filozofija	14	7	7	—	—	—
Psihologija	4	—	4	—	—	—
Pedagogija	13	2	10	1	—	—
Sociologija	8	5	—	3	—	—
Politika i pravo	108	72	20	11	5	—
Ekonomija	96	62	31	2	1	—
Književnost	43	19	18	6	—	—
Filologija	33	12	16	2	1	2
Istorija	47	31	9	5	1	1
Istorija i teorija umetnosti	25	7	12	5	—	1
Etnologija	7	2	2	2	—	1
Arheologija	4	—	1	3	—	—
Geografija	18	8	2	5	1	2
Matematika	41	17	18	1	4	1
Fizika	32	15	12	5	—	—
Hemija	100	25	44	30	1	—
Geologija	27	22	2	3	—	—
Biologija	57	34	11	6	1	5
Medicina	26	7	13	2	2	2
Veterina	150	49	88	—	13	—
Farmacija	26	13	13	—	—	—
Poljoprivreda	109	53	52	—	4	—
Šumarstvo	34	18	15	—	—	1
Arhitektura	2	1	1	—	—	—
Geodezija	3	1	2	—	—	—
Gradevinarstvo	21	9	7	4	—	1
Mašinstvo	10	7	1	2	—	—
Elektrotehnika	27	16	5	6	—	—
Hemiska tehnologija	11	4	4	3	—	—
Rudarstvo	4	1	1	2	—	—

Najviše disertacija odbranjeno je (tabela 2) iz veterinarskih nauka (150), zatim poljoprivrednih nauka (109), pravnih i političkih (108), hemijskih (100) i ekonomskih nauka (96). Više od polovine svih disertacija otpada samo na ovih pet

TABELA 1 — DOKTORATI NAUKA U GODINAMA 1945—1958 PREMA MESTIMA I USTANOVAMA NA KOJIMA SU STEČENI

Ustanova i mesto	Svega	Broj doktorata nauka stečenih u godini															
		1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958		
Ukupno	1.100	1	21	20	28	14	9	41	55	80	71	130	239	199	192		
Fakulteti	1.020	1	21	20	28	14	7	38	51	64	61	119	205	199	192		
Beograd	454	—	—	—	—	10	2	15	14	27	22	63	109	100	92		
Zagreb	420	1	15	20	27	3	4	23	26	33	33	36	66	64	69		
Ljubljana	95	—	6	—	1	1	1	—	9	3	4	15	20	23	12		
Sarajevo	34	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	4	8	8	10		
Skopje	17	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	2	4	9		
Akademije nauka	80	—	—	—	—	—	2	3	4	16	10	11	34	—	—		
Beograd	65	—	—	—	—	—	2	2	4	14	10	9	24	—	—		
Zagreb	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—		
Ljubljana	14	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	10	—	—		

¹ Vidi: »Doktorat nauka«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 232—233 (22—23).

² Podaci Saveznog zavoda za statistiku.

³ U daljem tekstu analiza se odnosi samo na disertacije odbranjene od 1945 do 1958. Analiza je rađena na osnovu bibliografije koju objavljujemo u ovoj informaciji, pa se statistički podaci unekoliko razlikuju.

od podataka u informaciji »Doktorat nauka«, koja je objavljena u »Jugoslovenskom pregledu«, 1958, str. 232—233 (22—23).

⁴ Broj diplomiranih uzet je samo do 1955, jer je za pripremu doktorata u većini slučajeva potrebno najmanje tri godine.

⁵ Podaci Saveznog zavoda za statistiku.

naučnih oblasti. Odbranjen je vrlo mali broj disertacija iz psihologije (4), sociologije (8), arhitekture (2), geodezije (3) i rudarstva (4).

Od ukupnog broja doktora 165 ili 15% je žena (tabela 3).

Najviše žena doktoriralo je iz hemijskih nauka (24), zatim bioloških (17), poljoprivrednih (16) i ekonomskih nauka (15). Međutim, žena doktora u ukupnom broju doktora nauka najviše je iz oblasti istorije i teorije umetnosti i iznosi 40%.

TABELA 3 — ŽENE DOKTORI NAUKA 1945—1958

Naučna oblast	Doktoriralo	Naučna oblast	Doktoriralo
Filozofija	1	Hemija	24
Psihologija	1	Geologija	5
Pedagogija	1	Biologija	17
Sociologija	—	Medicina	8
Politika i pravo	12	Veterina	9
Ekonomija	15	Farmacija	7
Književnost	13	Poljoprivreda	16
Filologija	6	Šumarstvo	1
Istorija	8	Arhitektura	—
Istorija i teorija umetnosti	10	Geodezija	—
Etnologija	—	Građevinarstvo	—
Arheologija	—	Mašinstvo	1
Geografija	1	Elektrotehnika	—
Matematika	1	Hemiska tehnologija	2
Fizika	6	Rudarstvo	—

Od ukupnog broja doktora nauka doktoriralo je u starosti:

do 25 godina	7 (0,6%),
od 26 do 30 „	137 (12,4%),
od 31 do 35 „	364 (33,0%),
od 36 do 40 „	279 (25,3%),
od 41 do 45 „	182 (16,5%),
od 45 do 50 „	73 (6,6%),
od 51 do 55 „	44 (4,0%),
od 56 do 60 „	11 (1,0%) i
preko 60 „	3 (0,2%).

Tri četvrtine od ukupnog broja doktora steklo je ovaj naučni stepen u starosti između 31 i 45 godine. Posle stupanja na snagu Zakona o doktoratu nauka od 15. jula 1955 povećan je broj doktora u starijim godinama — između 46 i 50 (sa 4,4 na 8,2%) i između 51 i 55 godine (sa 2,9 na 4,7%), dok je broj doktora između 31 i 45 godine ostao skoro isti (sa 74,4 porastao je na 75,5%). Do povećanja broja doktora u starijim godinama došlo je stoga što su u periodu od 1956 do 1958 univerzitetski nastavnici, osim redovnih profesora, na svim fakultetima (sem medicinskih i tehničkih) koji nisu imali doktorat nauka pristupili njegovom sticanju.

Više od polovine svih doktora doktoriralo je između 6 i 15 godina posle diplomiranja odnosno posle:

do 2 godine	32 (2,9%),
do 3 „	39 (3,5%),
do 4 „	59 (5,3%),
do 5 „	87 (7,9%),
do 6 „	120 (10,9%),
od 7 do 8 „	214 (19,4%),
od 9 do 10 „	118 (10,7%),
od 11 do 15 „	152 (13,8%),
od 16 do 20 „	156 (14,1%),
od 21 do 25 „	82 (7,4%) i
preko 25 „	41 (3,7%).

U periodu od 1945 do 30. aprila 1959 odbranjene su na univerzitetima i akademijama nauka u Jugoslaviji sledeće doktorske disertacije:

BIBLIOGRAFIJA⁶ DOKTORSKIH DISERTACIJA ODBRANJENIH U JUGOSLAVIJI OD 1945 DO 30 APRILA 1959

(Bibliografija je izrađena na osnovu zvaničnih podataka o disertacijama odbranjenim na univerzitetima i akademijama nauka, i sadrži ove podatke:

o doktorskoj disertaciji: naučno područje odnosno naučnu oblast iz koje je disertacija, naziv disertacije i naziv fakulteta odnosno ustanove na kojoj je disertacija odbranjen;⁷

o autoru disertacije (doktoru): prezime i ime, godinu rođenja i godinu diplomiranja.⁸

Prvo je dat naziv disertacije, zatim naziv ustanove (fakulteta ili akademije nauka) na kojoj je disertacija odbranjena, pa ime autora i u zagradi godina njegovog rođenja (prvi broj u zagradi) i godina diplomiranja (drugi broj u zagradi). Naziv disertacije dat je u originalu, s tim što je za disertacije na slovenačkom i makedonskom jeziku u zagradi dat i na srpskohrvatskom jeziku.

Disertacije su svrstane u naučne oblasti kojima po svojoj sadržini pripadaju, a ne po tome iz koje je oblasti autoru disertacije dodeljen doktorat nauka. Pritom, iz tehničkih razloga, pojedina naučna područja nisu posebno iskazana, već su svrstana u šire odnosno srodne naučne oblasti⁹ (naprimer, astronomija i meteorologija u okviru fizičkih nauka). U okviru svake naučne oblasti disertacije su svrstane hronološki po godinama kada je disertacija odbranjena, a u okviru svake godine po abecednom redu naziva disertacija.)

FILOZOFIJA

1951| Lenjin o formalnoj logici. Filozofski fakultet, Beograd. Stojković Andrija (1924, 1949).

O problemu opšteg, posebnog i pojedinačnog kod klasika marksizma. Filozofski fakultet, Beograd. Vranicki Predrag (1922, 1947).

1953| Relacioni sudovi, sudovi uopšte i zakoni sveopšte povezanosti i uzajamne uslovljenosti. Filozofski fakultet, Beograd. Krešić Andrija (1921, 1951).

Dekartova filozofija prirode, etika i estetika i korak dijalektike u njima. Filozofski fakultet, Beograd. Šajković Radmila (1924, 1949).

1955| Dijalektički materijalizam Jozefa Dicgenaa. Filozofski fakultet, Beograd. Šešić Bogdan (1919, 1934).

1956| Filozofija Plehanova. Filozofski fakultet, Zagreb. Petrović Gajo (1927, 1950).

Formalizam u savremenoj logici. Filozofski fakultet, Beograd. Marković Mihailo (1923, 1950).

Kozmopolitizam i proleterski internacionalizam. Filozofski fakultet, Zagreb. Fiamengo Ante (1912, 1947).

Naučni i filozofski rad Alimpija Vasiljevića. Filozofski fakultet, Beograd. Popović Mihailo (1925, 1950).

Povijest filozofije kao nauka. Problem metodologije i predmeta. Filozofski fakultet, Zagreb. Bošnjak Branko (1923, 1950).

1957| Odnos vrijednosti i stvarnosti u modernoj njemačkoj idealističkoj aksiologiji. Filozofski fakultet, Zagreb. Pavičević Vuko (1914, 1937).

1958| Bit i otuđenje čovjeka kod Marksa i u filozofijama egzistencije. Filozofski fakultet, Zagreb. Sutlić Vanja (1925, 1949).

Hegellovo učenje o odumiranju umjetnosti. Filozofski fakultet, Zagreb. Focht Ivan (1927, 1951).

Temelji ontologije Nikolaja Hartmana. Filozofski fakultet, Zagreb. Pejović Danilo (1928, 1953).

PSIHOLOGIJA

1952| Fenomenologija patoloških oblika mašte. Filozofski fakultet, Zagreb. Supek Rudolf (1913, 1937).

1953| Utjecaj općeg organskog stanja na osjetljivost njušnih receptora. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Smolić Nada (1923, 1949).

1956| Psihološki i socijalni faktori omladinskog kriminaliteta. Filozofski fakultet, Zagreb. Zvonarević Mladen (1922, 1948).

1957| Razvitiak shvatanja kauzalnih odnosa kod djece. Filozofski fakultet, Zagreb. Jovičić Miloš (1914, 1939).

⁶ Dosada su kod nas objavljeni ovi bibliografski radovi o doktorskim disertacijama: Doktorske disertacije na Beogradskom univerzitetu 1905—1950, Beograd 1951; Bibliografija doktorskih disertacija odbranjenih u Jugoslaviji od 1948 do 30.IV.1953, »Nova misao«, br. 1, 1954.

⁷ Ne raspolaže se podacima o tome koje su doktorske disertacije štampane.

⁸ Univerziteti ne raspolažu podacima o zanimanju kandidata u vreme odbrane disertacije.

⁹ I pored toga moguće su greške, pošto je u izvesnim slučajevima iz samog naslova disertacije teško odrediti kojoj oblasti disertacija pripada.

PEDAGOGIJA

- 1946] Problem umjetničkog odgoja. Filozofski fakultet, Zagreb. Mirosavljević Vladimir (1908, 1944).
- 1947] Fizički odgoj na osnovi razvojnih stupnjeva. Filozofski fakultet, Zagreb. Janković Vladimir (1903, 1936).
- 1951] Uzroci formalizma znanja kod učenika. Filozofski fakultet, Zagreb. Šimleša Petar (1910, 1934).
- 1952] Bitna obilježja socijalističke idejnosti i političnosti nastave. Filozofski fakultet, Zagreb. Franković Dragutin (1913, 1939).
- 1954] Problem određenja pojma nastavnih metoda i njihove klasifikacije. Filozofski fakultet, Zagreb. Prodanović Tihomir (1911, 1950).
- Školskoreformatorski rad Jovana-Sterije Popovića u Srbiji 1840—1848. Srpska akademija nauka, Beograd. Grujić Vladimir (1912, 1936).
- 1955] Prognostička valjanost ocjena u učiteljskoj školi za uspjeh u zvanju učitelja. Filozofski fakultet, Zagreb. Đorđević Risto (1919, 1950).
- 1956] Borba za novu školu i narodnu prosvjetu u Hrvatskoj za vrijeme Narodno-oslobodilačkog rata. Filozofski fakultet, Zagreb. Ogrizović Mihajlo (1916, 1948).
- 1957] Reformni poizkusi školstva pri Slovencih 1919—1929 (od prevrata pa do uvedbe diktature) (Pokušaji reforme školstva kod Slovenaca 1919—1929 — od prevrata do uvođenja diktature). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Bergant Marija (1926, 1949).
- 1958] Didaktički princip cjelovitosti nastave. Filozofski fakultet, Zagreb. Poljak Vladimir (1920, 1951).
- Odnos općeg i stručnog obrazovanja. Filozofski fakultet, Zagreb. Petančić Martin (1910, 1943).
- Pedagoška shvatanja srpskih socijaldemokrata (1903—1914). Filozofski fakultet, Beograd. Milanović Vladimir (1925, 1951).
- Značenje i primjena testova znanja u našoj školi. Filozofski fakultet, Zagreb. Mužić Vladimir (1925, 1953).

SOCIOLOGIJA

- 1946] Družbeni nazori slovenskih protestanata (Društvena shvatanja slovenačkih protestanata). Pravna fakulteta, Ljubljana. Kos Albert (1913, 1939).
- 1952] Nauka o društvu kod klasika marksizma. Filozofski fakultet, Beograd. Korać Veljko (1914, 1937).
- Seljac i industrijski radnici. Srpska akademija nauka, Beograd. Kostić Cvetko (1912, 1936).
- 1953] Nacionalno pitanje u delima Svetozara Markovića. Filozofski fakultet, Beograd. Stanojević Ilija (1922, 1949).
- 1956] Geografski materijalizam. Pravni fakultet, Beograd. Milutinović Milan (1915, 1940).
- Rast socijalistične družbe u okviru države delovnog ljudstva (Razvoj socijalističkog društva u okviru države radnog naroda). Pravno-ekonomska fakulteta, Ljubljana. Bučar Franc (1923, 1947).
- 1958] Družbeni odnošaji (Društveni odnosi). Pravna fakulteta, Ljubljana. Bonač Vladimir (1921, 1943).
- Metodološki problemi u socijalističkom istraživanju. Filozofski fakultet, Beograd. Milić Vojin (1922, 1951).

POLITIKA I PRAVO

- 1949] Poreklo i funkcija testamenta calotis comicis. Pravni fakultet, Beograd. Stojčević Dragomir (1913, 1936).
- 1950] Krivična djela protiv privrede FNRJ. Pravni fakultet, Zagreb. Dimitrijević Dragoljub (1913, 1935).
- 1951] Ekonomski korijen birokratije i birokratizma s pogledom na borbu protiv birokratizma u FNRJ. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb. Ljubibratić Dragoslav (1894, 1919).
- Neosnovano obogaćenje u građanskom pravu. Pravni fakultet, Beograd. Kapor Vladimir (1911, 1934).
- 1952] Diplomacija Dubrovačke republike u XIII stoljeću. (Prilog proučavanju moderne evropske diplomacije). Pravni fakultet, Zagreb. Krizman Bogdan (1913, 1937).
- Istorija starog rimskog neksuma. Pravni fakultet, Beograd. Puhan Ivo (1916, 1946).
- Krivično pravo i pravosuđe u Srbiji od 1804 g. s posebnim osvrtom na njihov klasični karakter. Prilog pitanju karaktera Prvog ustanka. Pravni fakultet, Beograd. Papazoglu Dimitrije (1913, 1937).
- Neutralnost u Drugom svjetskom ratu. Pravni fakultet, Zagreb. Andrićević Milorad (1925, 1948).
- O objektivnim granicama pravosnažnosti građanskih presuda. Pravni fakultet, Beograd. Poznić Borivoj (1914, 1936).
- Pitanje samouprave Srbije 1791—1830. Prilog izučavanju stvaranja srpske buržoaske države. Pravni fakultet, Sarajevo. Đorđević Miroslav (1915, 1941).
- Razvoj kolektivnog ugovora u Jugoslaviji. Pravna fakulteta, Ljubljana. Tintić Nikola (1909, 1935).
- Subjekti u arbitražnom postupku i njihova ekonomsko-pravna povezanost. Pravni fakultet, Zagreb. Bukljaš Ivan (1907, 1948).
- 1953] Pravni odnos predstavnika i birača. Pravni fakultet, Zagreb. Đanković Dan (1925, 1949).

- Pravo na samoopredeljenje. Pravni fakultet, Beograd. Bulajić Milan (1928, 1951).
- Razvoj finansijskog prava FNRJ do 1952 godine. Pravni fakultet, Beograd. Matejić Miodrag (1912, 1935).
- Reparacija kao ustanova posleratnih odnosa između država. Pravni fakultet, Beograd. Nikolić Borko (1913, 1936).
- Sudska kontrola zakonitosti upravnih akata u FNRJ s naročitim osvrtom na francusko pravo. Pravni fakultet, Beograd. Popović Slavoljub (1912, 1935).
- Upravni akt i njegova kontrola. Pravni fakultet, Zagreb. Ivančević Velimir (1922, 1947).
- 1954] Lokalne samouprave pod Turcima i državna vlast u Srbiji u periodu 1815—1830. Pravni fakultet, Beograd. Guzina Ružica (1914, 1937).
- Međunarodno-pravni vid Komonvelta nacija. Pravni fakultet, Beograd. Magarašević Aleksandar (1918, 1941).
- Organizovanje baština na području Subotice od 1686. Srpska akademija nauka, Beograd. Peruničić Branko (1914, 1949).
- Početak izvršenja krivičnog dela i kažnjive pripreme radnje. Pravni fakultet, Beograd. Bačić Franjo (1922, 1949).
- Razvoj predstavničkog mandata u najvišijih zak. organih fevdalne in buržoasne države (Razvoj predstavničkog mandata u najvišim zakonodavnim organima feudalne i buržoaske države). Pravna fakulteta, Ljubljana. Režek Borut (1922, 1948).
- Stvaranje državne vlasti u Crnoj Gori. Pravni fakultet, Beograd. Pavičević Branko (1922, 1949).
- Uredbe o pravnih fakultetah iz leta 1938 (Uredbe o pravnim fakultetima iz godine 1938). Pravna fakulteta, Ljubljana. Strobl-Bizilj Majda (1920, 1943).
- 1955] Ideja prirodnog prava kod sofista. Pravni fakultet, Beograd. Đurić Mihailo (1925, 1950).
- Načelo jednoglasnosti u međunarodnom pravu. Pravni fakultet, Beograd. Janković Branimir (1920, 1947).
- Ništavost pravnih poslova, posledice ništavosti. Pravni fakultet, Beograd. Krulj Vladeta (1913, 1936).
- Nužna odbrana — uporednopravno izlaganje. Pravni fakultet, Zagreb. Živanović Mihajlo (1922, 1950).
- Međunarodna plovība na Dunavu i pitanje Đerdapa. Pravni fakultet, Beograd. Milutinović Miladin (1922, 1949).
- Odgovornost vozara po ugovoru o prevozu robe. Pravni fakultet, Beograd. Antonijević Zoran (1925, 1950).
- Pravni položaj vanbračne dece u zakonodavstvu FNRJ. Pravni fakultet, Beograd. Bakić Vojislav (1914, 1936).
- Problem autonomije — heteronomije u pravu. Pravni fakultet, Zagreb. Perić Berislav (1921, 1948).
- Problem suverenosti i Ujedinjene nacije. Pravni fakultet, Beograd. Ninčić Đura (1915, 1938).
- Sovjetska Rusija i diplomatija velikih sila u severoistočnoj Evropi (1934—1941). Pravni fakultet, Beograd. Pančanan Mišra (1920, 1947).
- Ugovor o osiguranju. Pravni fakultet, Beograd. Nikolić Nikola (1910, 1937).
- Ugovor o pomorskom osiguranju. Pravni fakultet, Beograd. Maksimović Milorad (1921, 1947).
- 1956] Agrarna reforma u Jugoslaviji u periodu 1918—1941. Pravni fakultet, Sarajevo. Erić Milivoje (1918, 1946).
- Istoriski razvoj principa slobodne plovībe Dunavom i konvencija o režimu plovībe na Dunavu od 1948 godine. Pravni fakultet, Beograd. Pannonić Jovan (1921, 1947).
- Načelo poštovanja međunarodnih ugovora i mogućnost njihove revizije. Pravni fakultet, Beograd. Avramov Smilja (1918, 1946).
- Nastanak i razvitak socijalnog osiguranja u jugoslovenskim zemljama do početka Drugog svetskog rata. Pravni fakultet, Beograd. Pešić Ratko (1914, 1940).
- Pravo na rad. Pravni fakultet, Beograd. Despotović Milan (1914, 1938).
- Pravo osigurača prema trećem odgovornom licu — pitanje t. zv. »regresa« osigurača prema trećem odgovornom licu. Pravni fakultet, Beograd. Jovanović Vladimir (1923, 1950).
- Pravni položaj inspekcije dela pri izvršavanju nadzorstva o uporabi predpisov iz delovne zakonodaje (Pravni položaj inspekcije rada u FNRJ pri vršenju nadzora o primeni propisa iz radnog zakonodavstva). Pravno-ekonomska fakulteta, Ljubljana. Popović Teofil (1915, 1938).
- Pravni poslovi maloletnika, naročito poslovi pravni za koje se zahteva saglasnost trećeg. Pravni fakultet, Beograd. Stupar Mihailo (1918, 1949).
- Problem ekvivalentnosti u obligacionom pravu. Pravni fakultet, Beograd. Đorđević Živomir (1922, 1950).
- Rezerve uz međunarodne ugovore. Pravni fakultet, Beograd. Jovanović Božidar (1921, 1949).
- Srpska kriza u istočnom pitanju 1842—1843. Srpska akademija nauka, Beograd. Vučković Vojislav (1910, 1931).
- Stav Francuske prema Srbiji za vreme druge vlade kneza Miloša i Mihaila 1858—1868. Srpska akademija nauka, Beograd. Aleksić Ljiljana (1926, 1950).
- Svojina na čifličarima i čifličarski agrarno-pravni odnosi u Makedoniji do Balkanskog rata (1912). Pravni fakultet, Beograd. Pop-Georgijev Dimitar (1925, 1949).
- Sudstvo i jezičko pitanje sudovanja u XIX stoljeću u Dalmaciji. Pravni fakultet, Zagreb. Maštrović Vjekoslav (1913, 1937).
- Takozvane odredbe o izvršenju primirja između nemačkih i jugoslovenskih oružanih snaga od 17. IV. 1941. Prilog teoriji instit. ugovora o vojnoj kapitulaciji. Pravni fakultet, Beograd. Dedijer Vladimir (1913, 1938).

Uredbe na osnovu širokih ovlaštenja. Pravni fakultet, Zagreb. Kamarić Mustafa (1906, 1932).

1957] Financijske krivice. Pravni fakultet, Zagreb. Berdnik Anton (1906, 1931).

Glavni problemi filmskega autorskog prava (Glavni problemi filmskog autorskog prava). Pravno-ekonomska fakulteta, Ljubljana. Mohorić Stanislav (1923, 1948).

Granice funkcija međunarodnog pravosuđa. Pravni fakultet, Beograd. Anđelić Aleksandar (1919, 1942).

Institut krajnje nužde u krivičnom pravu. Pravni fakultet, Zagreb. Vouk Valentin (1924, 1948).

Istorija kodifikacije crnogorskog imovinskog prava. Pravni fakultet, Beograd. Martinović Nikola (1914, 1938).

Javne korporacije u Velikoj Britaniji. Pravni fakultet, Beograd. Pašić Najdan (1922, 1949).

Kriminalna politika in njene tendence v socialistični družbi (Kriminalna politika i njene tendencije u socijalističkom društvu). Pravno-ekonomska fakulteta, Ljubljana. Bavcon Ljubo (1924, 1951).

Lučki špediter i njegovi pravni odnosi. Pravni fakultet, Zagreb. Fuchs Raoul (1917, 1950).

Naknada štete prouzrokovane od strane poslovno nesposobnih lica. Pravni fakultet, Sarajevo. Loza Bogdan (1921, 1950).

O odgovornosti željeznice u međunarodnom transportu (prema međunarodnoj konvenciji za prijevoz robe željeznicom sa osvrtnom na naše domaće pravo). Pravni fakultet, Zagreb. Potočnjak Žarko (1919, 1947).

Obligacioni ugovori u dubrovačkom pravu od XIII do sredine XIV veka. Pravni fakultet, Beograd. Cvejić Jelena (1921, 1948).

Odnosi između FNRJ i SAD od 1945—1948 god. Pravni fakultet, Beograd. Kostić Dejan (1915, 1938).

Opšta pitanja kodifikacije međunarodnog prava. Pravni fakultet, Beograd. Šahović Milan (1924, 1949).

Osnovni problemi postupka u bračnim sporovima. Pravni fakultet, Zagreb. Triva Siniša (1919, 1947).

Parlamentarizam. Pravni fakultet, Zagreb. Rubčić Nikola (1912, 1953).

Položaj maloletnika u krivičnom pravu. Pravni fakultet, Beograd. Stefanović Milica (1923, 1949).

Posebna zaštita zaposlenih žena i materinstva. Pravni fakultet, Beograd. Đuranović-Landa Aleksandra (1916, 1938).

Pravni institut kupoprodaje u FNRJ. Pravni fakultet, Zagreb. Luger Radojica (1920, 1948).

Pravosnažnost upravnih akata. Pravni fakultet, Beograd. Dimitrijević Pavle (1913, 1936).

Pretpostavke i njihova funkcija u građanskom pravu. Pravni fakultet, Beograd. Radoman Dušan (1911, 1937).

Priroda i pravni položaj AVNOJ-a. Pravni fakultet, Beograd. Simović Vojislav (1921, 1948).

Problem ujedinjenja Evrope. Pravni fakultet, Beograd. Rajh Zdenko (1905, 1931).

Skrb za zaposlene u Jugoslaviji med obema svetovnimaj vojnama (Staranje o zaposlenima u Jugoslaviji između dva rata). Pravno-ekonomska fakulteta, Ljubljana. Petrović Vojislav (1913, 1937).

Skupština u Srbiji za vreme Prvog ustanka 1804—1813. Pravni fakultet, Beograd. Kandić Ljubica (1925, 1949).

Temelji stavbnog prava FLRJ s posebnim obzirom na slovensko pravno območje (Osnove građanskog prava FNRJ s posebnim osvrtnom na slovenačko pravno područje). Pravna fakulteta, Ljubljana. Saje Mirosław (1913, 1938).

Ugovor o ispitivanju tla. Pravni fakultet, Beograd. Konevski Trajko (1920, 1953).

Vršenje državne službe i odgovornost za štetu prouzrokovanu građanima. Pravni fakultet, Beograd. Denković Dragoš (1910, 1934).

Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja. Pravni fakultet, Beograd. Radovanović Miloš (1913, 1936).

1958] Domaća obrt in delo na domu — predvsem na slovenskem ozemlju — z aspekta delovnih razmerij in delovnim razmerjem podobnih razmerij (Domaći zanati i rad kod kuće (na »sicu«) — prvenstveno na slovenačkom tlu — iz aspekta radnih i njima sličnih odnosa). Pravna fakulteta, Ljubljana. Rozman Vilko (1912, 1938).

Krivična djela protiv života i tijela u srednjevjekovnoj Rijeci. Pravni fakultet, Sarajevo. Milović Đorđe (1924, 1951).

Krivično-sudska praksa u Srbiji 1815—1839. Pravni fakultet, Beograd. Petrić Vera (1923, 1951).

Međunarodnopravni položaj Crne Gore u drugoj polovini XIX veka. Pravni fakultet, Beograd. Radosavljević Ilija (1927, 1951).

Neposredna demokratija. Pravni fakultet, Beograd. Gaber Stevan (1919, 1943).

O poroti (istorijski i uporedno-pravni pregled). Pravni fakultet, Beograd. Jovanović Milenko (1909, 1931).

O zelenoškom ugovoru. Pravni fakultet, Beograd. Milošević Ljubiša (1922, 1948).

Odgovornost automobiliste. Pravni fakultet, Beograd. Toroman Marija (1925, 1950).

Opšti pojam prekršaja u prekršajnom pravu FNRJ. Pravni fakultet, Beograd. Obrenović Živko (1915, 1939).

Organizacija uprave i sudstva u Ilirskim provincijama. Pravni fakultet, Sarajevo. Samardić Đorđe (1926, 1950).

Partizanski rat i međunarodno pravo. Pravni fakultet, Beograd. Kleut Petar (1913, 1940).

Planovi o stvaranju međunarodne organizacije za osiguranje mira. Pravni fakultet, Zagreb. Vukmir Branko (1927, 1950).

Položaj ratnih zarobljenika po ratnom pravu. Pravni fakultet, Beograd. Ivanović Đoka (1918, 1940).

Pravila ratnog prava i međunarodno medicinsko pravo. Pravni fakultet, Beograd. Patnogić Jovan (1920, 1948).

Pravna zaštita kulturno-istorijskih spomenika u FNRJ. Pravni fakultet, Beograd. Tomić Stevan (1903, 1930).

Prijem novih članova u Ujedinjene nacije. Pravni fakultet, Beograd. Babović Bogdan (1914, 1940).

Razvoj organa upravne vlasti za vreme prve vlade kneza Miloša (1815—1830). Pravni fakultet, Beograd. Sotirović Nikola (1925, 1948).

Shvatanja Svetozara Markovića o državi. Pravni fakultet, Beograd. Prodanović Dimitrije (1924, 1950).

Sudska zaštita prava iz radnog odnosa FNRJ. Pravni fakultet, Beograd. Perišić Dobrosav (1917, 1949).

Svetski poštanski savez i osnovni principi međunarodnog poštanskog prava. Pravni fakultet, Beograd. Milić Milomir (1904, 1933).

Tri faze rešavanja tržiškega vprašanja (Tri faze rešavanja tržišanskog pitanja). Pravna fakulteta, Ljubljana. Jeri Janko (1927, 1950).

Ugovor o poljoprivrednoj proizvodnji. Pravni fakultet, Beograd. Arandelović Svetislav (1917, 1948).

Uloga zakona i zakonitosti u Jugoslaviji. Pravni fakultet, Beograd. Čuković Milan (1922, 1953).

Upravni spor i naš pravosudni sistem. Pravni fakultet, Beograd. Perović Mirko (1914, 1937).

Založnička pogodba (Pogodba o zalogu). Pravna fakulteta, Ljubljana. Marc Pavel (1902, 1929).

Zaštita manjina u doba Ujedinjenih nacija. Pravni fakultet, Zagreb. Kostić Staniša (1913, 1951).

Ženevske konferencije o zaštiti građanskih lica za vreme rata od 12 avgusta 1949 godine. Pravni fakultet, Beograd. Jakovljević Boško (1922, 1949).

1959] Drugi dom u pretpostavničkim telima. Pravni fakultet, Beograd. Srnić Ivanka (1917, 1947).

Ograničenja odgovornosti brodarica. Pravni fakultet, Zagreb. Vivod Milan (1927, 1949).

Zaštita manjina u sklopu međunarodne zaštite i ljudska prava. Pravni fakultet, Beograd. Marković Milan (1912, 1935).

EKONOMIJA

1946] Planska izgradnja Jugoslavije u dva petogodišnja plana. Tehnički fakultet, Zagreb. Prikril ing. Boris (1915, 1943).

1951] Agrarno proizvodni odnosi na području Dubrovačke republike u XIII, XIV i XV stoljeću. Ekonomski fakultet, Zagreb. Roller Dragan (1922, 1948).

Pečalbarstvo Istočne Srbije. Pravni fakultet, Beograd. Vasić Velimir (1914, 1936).

Planiranje proširene reprodukcije u socijalizmu. Ekonomski fakultet, Zagreb. Sirotković Jakov (1922, 1948).

1952] Teorija o željezničkim tarifama i njihova praktična upotrebljivost. Ekonomski fakultet, Zagreb. Dobrinčić Martin (1901, 1938).

1953] Formiranje krupne zadrugne proizvodnje u poljoprivredi NR Srbije. Ekonomski fakultet, Beograd. Stojanović Radmila (1920, 1948).

Marksov zakon vrednosti kot teorija cen (Marksov zakon vrednosti kao teorija cena). Pravna fakulteta, Ljubljana. Bajt Aleksander (1921, 1943).

Merenje proizvodnosti rada u industriji. Ekonomski fakultet, Beograd. Kjućkijev Aleksandar (1927, 1950).

Osnovna sredstva industrijskih preduzeća. Ekonomski fakultet, Beograd. Dautović Mirko (1920, 1948).

Problem površina u našoj poljoprivrednoj statistici. Filozofski fakultet, Beograd. Žarković Slobodan (1912, 1938).

1954] Borba za jadranske željeznice i njeni ekonomski ciljevi. Ekonomski fakultet, Zagreb. Jelinović Zvonimir (1916, 1949).

Funkcije knjigovodstva u kapitalističkoj privredi. Ekonomski fakultet, Beograd. Teofanović Radmila (1919, 1941).

O prirodi rada izvan materijalne proizvodnje. Ekonomski fakultet, Zagreb. Polovina Gojko (1912, 1939).

Uprava fondova, kasnije Državna hipotekarna banka 1862 god. do 6. IV. 1941 godine. Filozofski fakultet, Beograd. Veselinović Vidoje (1897, 1923).

Vertikalno klasifikovanje proizvoda — teorija klasifikovanja po proizvodnim procesima. Pravni fakultet, Beograd. Kukuleća Stevan (1913, 1936).

1955] Ekonomika jugoslavenske nafte privrede. Ekonomski fakultet, Zagreb. Horvat Branko (1928, 1951).

Ekonomski pogledi Imbre I. Tkalca. Uslovljenost i povezanost Tkalčevih ekonomskih pogleda s gospodarskim i političkim odnosima u Hrvatskoj koncem prve i početkom druge polovine XIX stoljeća. Ekonomski fakultet, Zagreb. Sabolović Dušan (1915, 1940).

Faktori proizvodnje narodnog dohotka FNRJ. Ekonomski fakultet, Beograd. Stojanovski Jovan (1923, 1949).

J. M. Keynes — teoretičar državnog kapitalizma. Ekonomski fakultet, Zagreb. Dabčević-Kučar Savka (1923, 1949).

Klauzula revizija cena u međunarodnim ugovorima — klizna cena. Ekonomski fakultet, Beograd. Tešić Milorad (1916, 1951).

Međusobna uslovljenost, zavisnost i dijalektička povezanost odnosa geografske sredine u ljudskom društvu. Ekonomski fakultet, Beograd. Rašković Vladimir (1925, 1949).

Opšta teorija nepristrasnih višestavnih uzoraka. Filozofski fakultet, Beograd. Blejcar Marjan (1919, 1941).

Privredni položaj Zapadne Nemačke sa posebnim osvrtnom na spolnu trgovinu. Pravni fakultet, Beograd. Sretenović Mladen (1912, 1935).

Problem nezaposlenosti u FNRJ kao odraz demografskih (populacionih) i ekonomskih uvjeta. Ekonomski fakultet, Zagreb. Farkaš inž. Vladimir (1913, 1947).

Tarifski sistem i tarifska politika jugoslavenskih željeznica u periodu 1945—1953 godine. Ekonomski fakultet, Zagreb. Perić Natalija (1926, 1949).

Teorija vrednosti Smita i Rikarda — uporedna analiza. Ekonomski fakultet, Beograd. Šoškić Branislav (1922, 1951).

Teorijske osnove železničkih tarifa i tarifske politike. Ekonomski fakultet, Beograd. Novaković Stojan (1919, 1951).

1956] Bilans robnih i kupovnih fondova. Ekonomski fakultet, Beograd. Čobeljčić Dušan (1916, 1947).

Bilansiranje privrede. Ekonomski fakultet, Beograd. Škara-Vidojević Ljubica (1921, 1948).

Cene proizvodnje — Metodološko-teorijska razmatranja. Pravni fakultet, Beograd. Samardžija Miloš (1920, 1947).

Današnje stanje i problemi poljoprivrede i zadrugarstva u nekim afričkim zemljama (Tropska Afrika i Kongo). Ekonomski fakultet, Beograd. Amizo-Foli Prosper (1928, 1954).

Devizna organizacija i međunarodna trgovina u periodu između dva rata. Ekonomski fakultet, Beograd. Bogić Vojislav (1914, 1937).

Ekonomski aspekti organizacije železničkog saobraćaja. Ekonomski fakultet, Beograd. Kolaric Vojislav (1920, 1950).

Fiskalna politika Velike Britanije 1946—1951 god. Ekonomski fakultet, Beograd. Barać Stevan (1922, 1949).

Industrija Bosne i Hercegovine do 1918 godine. Ekonomski fakultet, Beograd. Hrelja Kemal (1923, 1950).

Kretanje i tendencije u razviku poljoprivredne proizvodnje na području Narodne Republike Hrvatske. Ekonomski fakultet, Zagreb. Stipetić Vladimir (1928, 1952).

Metode i rezultati ispitivanja životnog standarda. Ekonomski fakultet, Zagreb. Brncić-Vidas Branka (1926, 1949).

Nacionalizacija u Velikoj Britaniji posle Drugog svetskog rata. Ekonomski fakultet, Beograd. Mihailović Predrag (1920, 1949).

Natalitet i fertilitet u NR Hrvatskoj. Ekonomski fakultet, Zagreb. Klauzer Ivan (1920, 1950).

Pojam odnosa proizvodnje (Teorijska kritička analiza). Ekonomski fakultet, Beograd. Korać Miladin (1924, 1949).

Privređivanje u sustavu stopa akumulacije i fondova. Ekonomski fakultet, Zagreb. Penjak ing. Stjepan (1919, 1947).

Razvitak i uloga trgovačkog kapitala u Crnoj Gori u drugoj polovini XIX veka i početkom XX veka. Ekonomski fakultet, Beograd. Đurović Mirceta (1924, 1949).

Razvoj trgovačkog kapitala u Srbiji u prvoj polovini XIX veka. Srpska akademija nauka, Beograd. Miljković Danica (1924, 1949).

Razvojne tendencije evidencije i statistike rečnog saobraćaja u FNRJ. Ekonomski fakultet, Beograd. Milutinović Mladen (1902, 1941).

Rudarsko-proizvodni odnosi u Bosni i Hercegovini u tursko doba. Ekonomski fakultet, Zagreb. Bakić Ljubomir (1921, 1948).

Trajno iskorištavanje šumskog bogatstva FNRJ u cilju podizanja proizvodnih sila. Ekonomski fakultet, Zagreb. Kraljić ing. Branko (1915, 1938).

Uloga organizacije rada u ekonomskom razvoju. Ekonomski fakultet, Beograd. Orešćanin Danica (1911, 1936).

1957] Agrarna reforma u FNRJ 1945 g. Ekonomski fakultet, Beograd. Vlaškalić Tihomir (1923, 1949).

Agrarni odnosi u Crnoj Gori između dva rata. Ekonomski fakultet, Beograd. Bulajić Žarko (1922, 1951).

Cene i tarifa politika u eksploataciji PTT veza. Ekonomski fakultet, Beograd. Teslić Trifun (1911, 1946).

Dohodak u poljoprivredi FNRJ — kretanja i njegova kritička analiza. Ekonomski fakultet, Beograd. Miodragović-Vlaškalić Milena (1924, 1949).

Ekonomija ženskog rada i položaj žene u društvu. Ekonomski fakultet, Beograd. Hadžiomerović Hasan (1924, 1949).

Ekonomska teorija socijalizma u građanskoj ekonomskoj nauci. Ekonomski fakultet, Beograd. Maksimović Ivan (1924, 1949).

Kejnsova teorija multiplikatora. Ekonomski fakultet, Beograd. Žilić-Jurin Ana (1921, 1949).

Kreditiranje privrednih poduzeća u FNRJ. Pravni fakultet, Zagreb. Horak Josip (1912, 1939).

Međunarodni monetarni fond i intervalutarni odnosi. Ekonomski fakultet, Beograd. Karapandža Branko (1919, 1952).

Nacionalni dohodak — savremena shvatanja i metodološka pitanja obračunavanja. Petković Miodrag (1923, 1949).

Natalitet u užoj Srbiji. Ekonomski fakultet, Beograd. Njegić Radmila (1922, 1952).

O ekonomnosti privrednih djelatnosti iskorištavanja morskog bogatstva na Jadranu FNRJ i njihovoj posrednoj korisnosti. Ekonomski fakultet, Zagreb. Srdar Srdan (1921, 1948).

Pokušaji rešenja problema međunarodnih plaćanja u Zapadnoj Evropi. Ekonomski fakultet, Beograd. Glišić Vladimir (1911, 1935).

Poreski sistem Srbije 1835—1884. Ekonomski fakultet, Beograd. Cvijetić Leposava (1925, 1951).

Potrebiti rad i višak rada kao kategorije klasnog društva i njihovo odumiranje u socijalizmu. Pravni fakultet, Zagreb. Dragičević Adolf (1924, 1950).

Predmet ekonometrije u proizvodnom preduzeću. Ekonomski fakultet, Beograd. Kostić Zivko (1913, 1936).

Preobražaj strukture stanovništva u NR Srbiji. Ekonomski fakultet, Beograd. Sentić Milica (1910, 1931).

Problem investicija u nerazvijenim zemljama. Ekonomski fakultet, Beograd. Branković Slobodan (1923, 1950).

Problem transfera. Ekonomski fakultet, Beograd. Avramović Dragoslav (1919, 1940).

Problemi razvoja jugoslovenske poljoprivrede. Ekonomski fakultet, Beograd. Mihailović Kosta (1917, 1940).

Proporcijalnosti u industriji Jugoslavije. Ekonomski fakultet, Beograd. Zeković Velimir (1924, 1949).

Rascepanost poljoprivrednog posjeda i problem njegovog grupiranja. Pravni fakultet, Zagreb. Tanasijević Nemanja (1923, 1950).

Razvitak industrije u Bačkoj do Prvog svetskog rata. Ekonomski fakultet, Beograd. Mezei Stevan (1918, 1950).

Razvoj organizacije knjigovodstva. Ekonomski fakultet, Beograd. Kovačević Mihailo (1922, 1951).

Stanbena izgradnja Zagreba do 1954 godine. Ekonomski fakultet, Zagreb. Timet Tomislav (1895, 1952).

Stanovništvo i radna snaga kao činioci privrednog razvika Jugoslavije. Pravni fakultet, Beograd. Macura Miloš (1916, 1938).

Strani kapital u privredi bivše Jugoslavije. Ekonomski fakultet, Beograd. Dimitrijević Sergije (1912, 1934).

Svetozar Marković — društveno-ekonomska shvatanja i pogledi na zadrugarstvo. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Sarajevo. Parijez ing. Risto (1919, 1949).

Teorija o dejstvima poreza sa osvrtom na principe u dejstvima poreza u Jugoslaviji između dva svjetska rata. Ekonomski fakultet, Beograd. Perić Aleksandar (1923, 1949).

Teorija uravnoteženja bilansa plaćanja. Ekonomski fakultet, Beograd. Čirović Milutin (1928, 1951).

Tržište kalcijum-karbida i kalcijum-cijanamida i budućnost naše industrije ovih proizvoda, sa posebnim osvrtom na tvornicu »Dalmacija« u Dugom Ratu. Ekonomski fakultet, Zagreb. Petrić Ivo (1925, 1949).

Uloga trgovačkih poduzeća za promet na veliko u organizaciji prode finalnih tekstilnih proizvoda. Ekonomski fakultet, Zagreb. Car ing. Krešimir (1920, 1947).

1958] Državne lutrije (njihova društvena uloga i problem njihovog održavanja u socijalističkom društvu). Ekonomski fakultet, Beograd. Kapor Lazar (1904, 1925).

Đurđevački pijesici i oblici njihovog poljoprivrednog iskorištavanja. Ekonomski fakultet, Zagreb. Blašković Vladimir (1901, 1936).

Ekonomska važnost i ekonomski učinak spajanja suhozemnim putovima ravnih područja Jugoslavije s morem. Ekonomski fakultet, Zagreb. Sremac Dragutin (1913, 1947).

Evropsko tržište u uslovima državnog kapitalizma. Ekonomski fakultet, Beograd. Frangeš Božidar (1917, 1940).

Ishrana stanovništva FNRJ kao osnova njegovog životnog standarda. Ekonomski fakultet, Beograd. Đurić Milan (1925, 1949).

O depozitnom novcu i bezgotovinskom plaćanju, sa posebnim osvrtom na FNRJ. Ekonomski fakultet, Zagreb. Zadravec Franjo (1926, 1950).

Obračun i analiza obračuna proizvodnje. Ekonomski fakultet, Zagreb. Vila Alija (1921, 1949).

O problemu amortizacije. Ekonomski fakultet, Beograd. Zeremski Vojislav (1917, 1940).

Ohridsko-struška oblast — ekonomsko-geografsko ispitivanje. Ekonomski fakultet, Beograd. Kiroški Panče (1921, 1948).

Obrtna sredstva preduzeća posmatrana kroz bilans. Ekonomski fakultet, Beograd. Leković-Jovanović Danica (1928, 1951).

Planiranje in tržišni mehanizam u ekonomskoj teoriji socijalizma (Planiranje i tržišni mehanizam u ekonomskoj teoriji socijalizma). Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Černe France (1923, 1950).

Problem i analiza ekonomičnosti u industrijskim poduzećima. Ekonomski fakultet, Zagreb. Gojanović ing. Jere (1918, 1943).

Problem populacije u ekonomsko-teoretskoj misli. Ekonomski fakultet, Beograd. Pjanić Zoran (1922, 1951).

Problemi međunarodnog finansiranja nerazvijenih zemalja. Ekonomski fakultet, Beograd. Jovićić Savka (1919, 1949).

Rasprostranjenost u uvjetovanost sistema iskorištavanja zemljišta u Požeškoj kotlini. Ekonomski fakultet, Zagreb. Medarić ing. Jure (1911, 1935).

Sredstva i putevi razvoja nedovoljno razvijenih zemalja. Ekonomski fakultet, Zagreb. Novak Mijo (1922, 1948).

Trgovački i zeleński kapital u Srbiji u prvoj polovini XIX veka. Ekonomski fakultet, Beograd. Anačijević Dušan (1924, 1949).

1959] Finansiski odnosi između državnih organa. Ekonomski fakultet, Beograd. Radovanović Radomir (1908, 1931).

Osnove naše politike cena poljoprivrednih proizvoda. Ekonomski fakultet, Beograd. Pilić Bogdan (1920, 1949).

KNJIŽEVNOST

1946] Ljudevit Vukotinović kao književnik. Filozofski fakultet, Zagreb. Šojat Olga (1908, 1932).

1947] La fortune de Victor Hugo en Croatie. Filozofski fakultet, Zagreb. Džakula Branko (1922, 1946).

1948] Odjeci engleske književnosti u Hrvatskoj u 19 stoljeću. Filozofski fakultet, Zagreb. Filipović Rudolf (1916, 1940).

1949] Postanak i razvoj mostarskog srpskog književnog pokreta. Filozofski fakultet, Beograd. Radulović Jovan (1898, 1932).

Srpske narodne pripovetke u nemačkim prevodima. Filozofski fakultet, Beograd. Mojašević Miljan (1918, 1940).

Županci in Baudelaire (Županić i Bodler). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Mahnič Jože (1918, 1941).

1952] Francuski umjetnici na zagrebačkoj pozornici od 1891—1940. Filozofski fakultet, Zagreb. Batušić-Gavela Ivana (1912, 1934).

Kritika talijanskih prijevoda naših narodnih pjesama od Fortisa do prvih dalmatinskih prevodilaca. Filozofski fakultet, Zagreb. Frangeš Ivo (1920, 1943).

Ossian kao poticaj za sakupljanje narodnih pjesama. Filozofski fakultet, Zagreb. Janković Mira (1908, 1947).

1954] Pravaštvo i ruska književnost. Filozofski fakultet, Zagreb. Flaker Aleksandar (1924, 1949).

Život Tita Brezovačkog. Filozofski fakultet, Zagreb. Ratković Milan (1906, 1930).

1955] Nemško gledalište v Ljubljani do leta 1790 (Nemačko pozorište u Ljubljani do 1790). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Ludvik Dušan (1914, 1944).

Radoje Domanović. Filozofski fakultet, Beograd. Vučenov Dimitrije (1911, 1936).

Slovenske prireditve srednjeveške božićne pesmi — Puer natus in Bethlehem (Slovenačke prerađene srednjeveške božićne pesme — Puer natus in Bethlehem). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Kumer Zmaga (1924, 1948).

1956] August Cesarec. Filozofski fakultet, Zagreb. Zaninović Vice (1905, 1931).

Društveni slojevi u komedijama Karla Goldonija. Filozofski fakultet, Zagreb. Rabac Glorija (1920, 1949).

Industrijski proleter u engleskoj pripovednoj prozi prve polovine XIX veka. Filozofski fakultet, Beograd. Čuković-Kovačević Ivanka (1919, 1948).

Izvedbe njemačkih klasika na zagrebačkoj pozornici od 1860—1870. Filozofski fakultet, Zagreb. Makuc Marija (1921, 1943).

Klasicizam kod Srba. Filozofski fakultet, Zagreb. Kolarić Miodrag (1912, 1939).

Književni rad Mavra Vetranovića. Filozofski fakultet, Zagreb. Švelec Franjo (1916, 1948).

Lirika A. G. Matoša. Filozofski fakultet, Zagreb. Kaštelan Jure (1919, 1949).

Nemački prevodi srpskih umetničkih pripovedaka i romana do Drugog svetskog rata. Filozofski fakultet, Beograd. Kostić Strahinja (1918, 1940).

Počeci srpske književne kritike (1817—1860). Filozofski fakultet, Beograd. Živković Dragiša (1914, 1936).

Postanak i razvoj idejne drame u francuskoj i engleskoj književnosti. Filozofski fakultet, Beograd. Jovanović Slobodan (1911, 1933).

Sebastijan Stade-Dolci, dubrovački biograf XVIII veka. Filozofski fakultet, Beograd. Pantić Miroslav (1926, 1949).

1957] Časopis »Slovinac« i slovinstvo u Dubrovniku 1878—1884. Filozofski fakultet, Zagreb. Ivanišin Nikola (1923, 1951).

Dura Jakšić do 1868 godine. Filozofski fakultet, Beograd. Popović Miodrag (1920, 1951).

Gete u srpskoj književnosti. Filozofski fakultet, Beograd. Bojić Dragoslava (1920, 1947).

Hajdučke borbe oko Dubrovnika u drugoj polovini XVII vijeka i naše narodne pjesme. Filozofski fakultet, Beograd. Nazečić Salko (1904, 1928).

Putopisi u Srbiji i Crnoj Gori u nemačkoj književnosti. Filozofski fakultet, Beograd. Konstantinović Zoran (1920, 1953).

Revolucionarna misao Percy Bysshe Shelleya u njegovim proznim poetskim delima. Njeni izvori, razvoj i odnos prema idejama Williama Godwina i Thomasa Painea. Filozofska fakulteta, Ljubljana. Kučić Ranka (1925, 1951).

Stevan Sremac i Niš. Filozofski fakultet, Beograd. Novaković Boško (1905, 1931).

Svetislav Vulović. Filozofski fakultet, Beograd. Dimitrijević Radmilo (1905, 1928).

Život i književni rad Silvija Strahimira Kranjčevića. Filozofski fakultet, Beograd. Kecmanović Ilija (1902, 1926).

1958] Literarna kritika in estetska ideologija Paula Bourgeta (Književna kritika i estetska ideologija Pola Buržea). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Cigoj Breda (1922, 1946).

Maistre Pierre Pathelin i mi. Filozofski fakultet, Zagreb. Radaban Vojmil (1909, 1934).

Oblikovanje prostora in časa u Homerjevih epih (Oblikovanje prostora i vremena u Homerovim epovima). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Gantar Kajetan (1930, 1954).

Odjeci engleske književnosti u Hrvatskoj u XX stoljeću. Filozofski fakultet, Zagreb. Blažeković Tatjana (1918, 1940).

Osnovni ritmovi hrvatske poezije 19 vijeka od Vraza do Kranjčevića. Filozofski fakultet, Zagreb. Franičević Marin (1911, 1953).

Problem vremena kod Sterna i Prusta. Filozofski fakultet, Beograd. Humo Olga (1919, 1946).

Romani Teodora Tomaša Ježa (Zigmunta Milkovskog) o Jugoslovenima. Filozofski fakultet, Beograd. Subotin Stojan (1921, 1948).

Tomazino de Saverie, dubrovački kancelar i notar. Filozofski fakultet, Beograd. Nakić Marija (1925, 1950).

Život Sime Milutinovića sa osvrtom na njegova književna dela. Filozofski fakultet, Beograd. Nedić Vladan (1920, 1946).

1959] Dostojevski kod Srba. Filozofski fakultet, Beograd. Babović Miroslav (1921, 1950).

Milton i njegovi tragovi u jugoslovenskim književnostima. Filozofski fakultet, Zagreb. Puhalo Dušan (1919, 1949).

Musa Čazim Čatić. Filozofski fakultet, Zagreb. Nametak Abdurahman (1908, 1934).

Uloga muzike u stvaralaštvu Thomasa Manna. Filozofski fakultet, Zagreb. Zmagač Viktor (1929, 1954).

Viktor Hugo kod Srba. Filozofski fakultet, Beograd. Danić-Stanojčić Jelena (1920, 1946).

FILOLOGIJA

1947] Govor bačkih Hrvata. Filozofski fakultet, Zagreb. Sekulić Ante (1920, 1946).

1948] Problematika monologa. Filozofski fakultet, Zagreb. Tamarin Đuro (1921, 1947).

1950] Francuska leksikografija na hrvatskom ili srpskom i slovenskom jeziku do 1914 (s bibliografijom cjelokupne francuske leksikografije na hrvatskom ili srpskom ili slovenskom jeziku 1603—1947). Filozofski fakultet, Zagreb. Putanec Valentin (1917, 1941).

1952] Povijest talijanskih gramatika na hrvatskom ili srpskom jeziku od 1649 do 1900. Filozofski fakultet, Zagreb. Jernej Josip (1909, 1941).

Romanski elementi u govorima i toponomastici otoka Korčule. Filozofski fakultet, Zagreb. Vinja Vojmir (1921, 1947).

1953] Govor Gospodinaca u svetlosti bačkih govora kao celine. Srpska akademija nauka, Beograd. Popović Ivan (1923, 1949).

Instrumental u srpskohrvatskom jeziku. Srpska akademija nauka, Beograd. Ivić Milka (1923, 1949).

O perfektu bez pomoćnog glagola u srpskohrvatskom jeziku i o srodnim sintaksičkim pojavama. Srpska akademija nauka, Beograd. Grickat Irena (1922, 1949).

1954] Infinitiv iza predloga *a* i *de* kao dopuna finitivnom glagolu u francuskom jeziku. Filozofski fakultet, Beograd. Drašković Vlado (1916, 1940).

Kalepini fra Josipa Jurina. Filozofski fakultet, Zagreb. Kosor Marko (1914, 1947).

Kritičko-egzgetički prilozi Aristotelovom ustavu atenskom. Filozofski fakultet, Zagreb. Sironić Milivoj (1915, 1939).

O govoru Galipoljskih Srba. Srpska akademija nauka, Beograd. Ivić Pavle (1924, 1949).

Prefiks *ga* u gotskom jeziku. Prilog učenju o glagolskom vidu. Filozofski fakultet, Sarajevo. Pudić Ivan (1909, 1938).

1955] Geneza Miroslavljeva evanđelja. Filozofski fakultet, Zagreb. Vrana Josip (1903, 1929).

Govor Tuzle i okolice. Filozofski fakultet, Zagreb. Brabec Ivan (1907, 1931).

Ostanci srednjeveškog nemškog slovstva na Kranjskem (Ostaci srednjevekovne nemačke literature u Kranjskoj). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Stanovnik Janez (1922, 1948).

Prostap perfekta u pozni grščini (Gubljenje perfekta u poznom grčkom jeziku). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Mihevc Erika (1927, 1950).

Tomo Bassegi, predstavnik prosvjete u Dubrovniku. Filozofski fakultet, Zagreb. Muljačić Zarko (1922, 1947).

Vidska vrijednost oblika latinskoga glagola. Filozofski fakultet, Zagreb. Kravar Miroslav (1914, 1936).

1956] O tipu tvrdice u antičkoj književnosti. Filozofski fakultet, Beograd. Stevanović Bogdan (1909, 1934).

1957] Govor doline rijeke Fojnice. Filozofski fakultet, Zagreb. Brozović Dalibor (1927, 1951).

Jezična upotreba i značenje skupova riječi. Filozofski fakultet, Zagreb. Simeon Rikard (1911, 1947).

Jezik Ivana Aničića. Filozofski fakultet, Beograd. Marković Svetozar (1912, 1934).

Kumanovski govor (Kumanovski govor /dijalekt/). Filozofski fakultet, Skopje. Videovski Božidar (1920, 1949).

Rimovana autobiografija Varvari-Ali-paše. Filozofski fakultet, Beograd. Đukanović Marija (1923, 1949).

Značenje glagolskih prefiksa u makedonskom jeziku. Filozofski fakultet, Skopje. Ugrinova Radmila (1926, 1949).

1958] Deminutivni sufixi imenica albanskog jezika. Filozofski fakultet, Beograd. Dančetoš Vojislav (1905, 1933).

Glasovni sistem i oblici njemačkog narječja sela Gudurice u Banatu. Filozofski fakultet, Zagreb. Grubačić Emilija (1912, 1934).

Istorijski razvitak gegiskog dijalekta Arbanasa kod Zadra. Filozofski fakultet, Beograd. Ajeti Idriz (1917, 1953).

Jezik Branka Radičevića. Filozofski fakultet, Beograd. Ilić-Ilijašević Vojislav (1916, 1939).

Novopazarsko-sjenički govor. Filozofski fakultet, Beograd. Barjak-tarević Danilo (1910, 1933).

Principi sintagmatike — rasprava o sintagmatsko-strukturalnom jedinstvu čovječjeg govora. Filozofski fakultet, Zagreb. Mikuš Franjo Radivoj (1906, 1929).

Značenje Frana Kurela kao jezikoslovca. Filozofski fakultet, Zagreb. Vince Zlatko (1922, 1945).

ISTORIJA

1946] Političko i društveno uređenje Slavonije za Arpadovića. Filozofski fakultet, Zagreb. Klaić Nada (1920, 1943).

Topografija stiske zemlje (doneski k zgodovini stiske opatije) (Topografija stiske zemlje (prilozi istoriji stiske opatije). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Mikuž Metod (1909, 1946).

1947] Južnoslovenski narodi Ugarske, Madari i Austrija u revoluciji 1848-49. Filozofski fakultet, Zagreb. Bogdanov Vaso (1902, 1925).

1948] Ljudska prehrana u Prekmurju (Narodna ishrana u Prekomurju). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Novak Viljem (1909, 1933 i 1946).

1949] Političke partije u Srbiji XIX veka. Pravni fakultet, Beograd. Janković Dragoslav (1911, 1936).

1951] Crna Korkira i kolonije Grka na Jadranu. Filozofski fakultet, Beograd. Lisić Petar (1908, 1932).

Keltski Opidum Židovar. Filozofski fakultet, Beograd. Gavella Branko (1914, 1940).

1952] Čuda Dimitrija Solunskog kao istorijski izvor. Srpska akademija nauka, Beograd. Baričić Franja (1914, 1940).

Kakva je bila turska vlast u Crnoj Gori u XVI i XVII veku. Srpska akademija nauka, Beograd. Đurđević Branislav (1908, 1934).

Mitrin kult na području rimske Dalmacije. Filozofski fakultet, Zagreb. Gabričević Branimir (1915, 1938).

O zemljišnim međama u Srba. Filozofski fakultet, Beograd. Barjak-tarević Mirko (1912, 1936).

Sledovi Keltova na nagrobnim spomenicima južno od Save (Tragovi Kelta na nadgrobnim spomenicima južno od Save). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Čremošnik Irma (1916, 1939).

Tursko—dubrovački odnosi u periodu turske ekspanzije na Balkanu. Filozofski fakultet, Beograd. Božić Ivan (1915, 1938).

1953] Crna Gora u doba vladike Danila. Srpska akademija nauka, Beograd. Stanojević Gligor (1919, 1949).

Kritička analiza historijskih i geografskih podataka u Pseudo-Skilakovu opisu naše obale. Filozofski fakultet, Zagreb. Suić Mate (1915, 1940).

Solunski proces. Srpska akademija nauka, Beograd. Živanović Milan (1899, 1922).

1954] Dubrovnik i Levant 1280—1460. Srpska akademija nauka, Beograd. Krekić Bariša (1928, 1951).

Privredni i društveni odnosi u Splitu do kraja XIV stoljeća. Filozofski fakultet, Zagreb. Brandt Miroslav (1914, 1948).

1955] Borba makedonskog naroda za stvaranje nacionalne države (1893—1912). Pravni fakultet, Beograd. Hristov Aleksandar (1914, 1939).

Makedonski gradovi u rimsko doba. Filozofski fakultet, Beograd. Papazoglu Fanula (1917, 1945).

Političke struje u Crnoj Gori u procesu stvaranja države u XIX veku (otpor stvaranju države). Filozofski fakultet, Beograd. Nikčević Tomica (1920, 1948).

Romanska arhitektura na Slovenskem (Romanska arhitektura u Sloveniji). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Zadnikar Marijan (1921, 1949).

Starčevačka kultura. Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Arandelović-Garašanin Draga (1921, 1946). Š.

Školske prilike muslimana u Bosni i Hercegovini (1800—1878). Filozofski fakultet, Beograd. Đurić Hajrudin (1908, 1931).

1956] Agrarni pokreti u Sremu i Slavoniji u XIX veku. Filozofski fakultet, Beograd. Gavrilović Slavko (1924, 1951).

Bosanska trgovina u srednjem veku. Filozofski fakultet, Beograd. Kovačević Desanka (1925, 1950).

Bosanski pašaluk do kraja XVII veka — postanak, upravna podela i upravno uređenje. Filozofski fakultet, Beograd. Šabanović Hazim (1914, 1940).

Brankovićev letopis i njegovi izvori. Filozofski fakultet, Beograd. Novaković Relja (1911, 1935).

Knez Miloš i Istočna Srbija 1833—1838. Srpska akademija nauka, Beograd. Stojančević Vladimir (1923, 1950).

Politička i diplomatska delatnost dubrovačkog pesnika Jaketa Palmotića i izvorna vrednost njegovih poslastičnih izveštaja za opštu istoriju. Filozofski fakultet, Beograd. Samardžić Radovan (1922, 1949).

Položaj i borba seljaštva u Sremu od kraja XIX veka do 1914. Srpska akademija nauka, Beograd. Rađenčić Andrija (1913, 1939).

Sjedinjene Američke Države i jadransko pitanje u toku Prvog svetskog rata. Filozofski fakultet, Beograd. Kragalot Robert (1926, 1950).

Vizantiska uprava u Dalmaciji. Filozofski fakultet, Beograd. Ferluga Jadran (1914, 1949).

Vojvodina, Srbija i Makedonija pod turskom vlašću u drugoj polovini XVII veka. Filozofski fakultet, Beograd. Veselinović Rajko (1912, 1935).

1957] Antička naselja u Bosni i Hercegovini. Filozofski fakultet, Beograd. Pašalić Esad (1915, 1938).

Beoćinska kaja. Filozofski fakultet, Beograd. Lebl Arpad (1897, 1924).

Bosanski ustanak 1875—1878 godine. Filozofski fakultet, Zagreb. Ekmečić Milorad (1928, 1952).

Dubrovački izvoz žitarica i variva iz Otomanskog carstva početkom XVII stoljeća. Filozofski fakultet, Sarajevo. Hrabak Begumil (1927, 1951).

Đurčin Kokale. Filozofski fakultet, Zagreb. Matkovski Aleksandar (1922, 1951).

Hercegovački ustanak 1882 godine protiv Austro-Ugarske. Filozofski fakultet, Beograd. Kapidžić Hamdija (1904, 1928).

Herceg Stefan Vukčić Kosara i njegovo doba. Filozofski fakultet, Beograd. Čirković Sima (1929, 1952).

Odnos između srpske književnosti i slikarstva u XIX veku. Filozofski fakultet, Beograd. Simić Nenad (1920, 1953).

Osredak i njegovo značenje u ekonomskoj i političkoj povijesti, Hrvatske u XIX stoljeću. Filozofski fakultet, Zagreb. Despot Miroslava (1912, 1949).

Trgovački odnosi Južne Italije i Dubrovnika u vreme Anžujaca. Filozofski fakultet, Beograd. Popović-Radenković Mirjana (1920, 1947).

1958] Brodarevo i njegova okolina. Filozofski fakultet, Beograd. Vlahović Petar (1927, 1952).

Rijeka i Turcija. Trgovski vrski vo vtorata polovina na XIX vek (Rijeka i Turska. Trgovske veze u drugoj polovini XIX veka). Filozofski fakultet, Skopje. Poljanski-Andonovski Hristo (1927, 1951).

Uloga socijalne demokracije u političkom životu Hrvatske (1892—1905). Filozofski fakultet, Zagreb. Gros Mirjana (1922, 1951).

1959] Istorija ekonomskih i političkih odnosa između Mađarske i Rijeke. Filozofski fakultet, Beograd. Trajković Petar (1912, 1936).

ISTORIJA I TEORIJA UMETNOSTI

1946] Stavbni razvoj stare ljubljanske stolnice in njena oprema (Građevinski razvoj stare ljubljanske katedrale i njena oprema). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Veider Janez (1896, 1944).

Umjetnost kovanog željeza u našim krajevima. Filozofski fakultet, Zagreb. Dobronić Lelja (1920, 1943).

1947] Barok u Splitu. Filozofski fakultet, Zagreb. Prijatelj Krunoslav (1922, 1946).

1951] Atributivni metod u likovnoj umjetnosti. Filozofski fakultet, Zagreb. Gamulin Grga (1910, 1935).

Prilog analizi razvoja srednjovjekovne umjetnosti u Dalmaciji. Filozofski fakultet, Zagreb. Prelog Milan (1919, 1944).

1952] Srednjeveška plastika na Slovenskem (Srednjovekovna plastika u Sloveniji). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Cevc Emilijan (1920, 1946).

1954] Grafička oprema srpskih štampanih knjiga od XV do XVII veka. Srpska akademija nauka, Beograd. Medaković Dejan (1922, 1949).

1955] Duborezstvo u srednjem veku u Srbiji i Makedoniji. Srpska akademija nauka, Beograd. Ljubinković Mirjana (1910, 1933).

Zahodno-evropski slikani portret od sredine XIV stoljeća do konca visoke renesanse in ciklična interpretacija njegovega celotnega razvoja (Zapadnoevropski slikani portret od sredine XIV veka do kraja visoke renesanse i ciklična interpretacija njegovog celokupnog razvika). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Menaše Lucijan (1925, 1949).

1956] Dubrovačka slikarska škola. Filozofski fakultet, Beograd. Đurić Vojislav (1925, 1949).

Kotorski ciborij XIV veka i kamena plastika Južnog primorja od druge polovine XIII do kraja XIV veka. Filozofski fakultet, Beograd. Maksimović Jovanka (1925, 1949).

Nadežda Petrović. Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Ambrožič Katarina (1922, 1948).

Prehrišćanska arhitektura u severnim provincijama Ilirike. Srpska akademija nauka, Beograd. Stričević Đorđe (1929, 1951).

Ranovizantiska arhitektonska plastična dekoracija u Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori. Srpska akademija nauka, Beograd. Nikolačević-Stojković Ivanka (1921, 1949).

Umjetnički spomenici Međumurja. Filozofski fakultet, Zagreb. Horvat Anđelina (1911, 1935).

Život i delo Anastasa Jovanovića, prvog srpskog litografa. Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Vasić Pavle (1907, 1950).

1957] Đorđe Krstić, slikar. Filozofski fakultet, Zagreb. Simić-Milovanović Zora (1901, 1929).

Kapela biskupa Stjepana II u Zagrebu. Filozofski fakultet, Zagreb. Deanova Ana (1919, 1942).

Pojava romaničke skulpture u Dalmaciji. Filozofski fakultet, Zagreb. Petricoli Ivo (1925, 1950).

Sava Šumanović, život i umetnost. Filozofski fakultet, Zagreb. Bašičević Dimitrije (1921, 1949).

Vjekoslav Karas, život i djela (1821—1858). Filozofski fakultet, Zagreb. Simić-Bulat Anka (1899, 1951).

1958] Dekorativna plastika vo Makedoniji od XI do XIV vek (Dekorativna plastika u Makedoniji od XI do XIV veka). Filozofski fakultet, Skopje. Petrov Konstantin (1922, 1953).

Meštovićeve skulpture u odnosu prema arhitekturi. Filozofski fakultet, Beograd. Vidović Žarko (1921, 1955).

Stopdeset godina scenografije u Zagrebu (1784—1941). Filozofski fakultet, Zagreb. Konjović Jovan (1910, 1935).

Šestorolinski tip u arhitekturi ranog srednjeg vijeka u Dalmaciji. Filozofski fakultet, Zagreb. Marasović Tomislav (1929, 1955).

1959] Skulptura Francesca Robbe. Filozofski fakultet, Zagreb. Sinobad Vera (1926, 1951).

ETNOLOGIJA

1947] Oraće sprave u Hrvata. Filozofski fakultet, Zagreb. Bratanić Branimir (1910, 1936).

1951] Nemušti jezik u predanju i usmenoj književnosti Južnih Slovena. Filozofski fakultet, Zagreb. Rusić Branislav (1912, 1939).

Srednjovekovna nošnja balkanskih Slovena. Srpska akademija nauka, Beograd. Kovačević Jovan (1920, 1945).

1955] Oružje u srednjovekovnoj Srbiji i Bosni. Srpska akademija nauka, Beograd. Škrivanić Gavro (1900, 1947).

Sežgani in prerojeni človek (Spaljeni i preporodeni človek). Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Ljubljana. Matičetov Milko (1919, 1943).

1956] Slovenske pastirske in zibalne koleds (Slovenačke pastirske pesme i uspavanke). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Kuret Niko (1906, 1930).

Stefan I. Verković kako sabirač na makedonski narodni umotvorbi (Stefan I. Verković kao sakupljač makedonskih narodnih umotvorina) Filozofski fakultet, Skopje. Penušliki Kiril (1912, 1939).

ARHEOLOGIJA

1948] Ilirska onomatika na latinskim natpisima Dalmacije. Filozofski fakultet, Zagreb. Rendić-Miočević Duje (1916, 1939).

1952] Kronologija Vinčanske kulture. Filozofska fakulteta, Ljubljana. Garašanin Milutin (1920, 1945).

Prazgodovinsko naselje Nebo (Preistorisko naselje Nebo). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Benac Alojzij (1914, 1938).

Prazgodovinske Vače (Preistorijske Vače). Filozofska fakulteta, Ljubljana. Stare France (1921, 1948).

GEOGRAFIJA

1950] Kumanovsko-preševski karadag. Srpska akademija nauka, Beograd. Trifunovski Jovan (1914, 1939).

1953] Podvelešci, njihova naselja, privreda i kretanja. Prirodoslovno-matematična fakulteta, Ljubljana. Kanaet Tvrdo (1900, 1923).

1954] Lovćen i njegova podgorina — regionalno-geografsko ispitivanje. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Vasović Milorad (1926, 1949).

1955] Gospodarska geografija in geografija naselij područja med Savo in Sotlo (Privredna geografija i geografija naselja područja između Save i Sutle). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Kokole Vladimir (1925, 1950).

Reljef sliva Kolubare. Srpska akademija nauka, Beograd. Jovanović Branislav (1921, 1947).

Sliv Peka. Srpska akademija nauka, Beograd. Milić Čedomir (1924, 1951).

1956] Biostratigrafski i facijalni odnosi gornje jure Srbije i paralela sa susjednim oblastima. Srpska akademija nauka, Beograd. Veselinović Dobra (1921, 1949).

Južno Prigorje planinskog niza Ivančice. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Crkvenčić Ivan (1923, 1949).

Naselja u novom geografskom liku FNRJ — preobražaj starih i izgradnja novih. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Đurić Vladimir (1928, 1952).

O metodi geomorfološke analize gorate pokrajine z vidika ekonomske posebej agrarne geografije (O metodi geomorfološke analize planinskog predela sa gledišta ekonomske, i posebno agrarne geografije). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Malovrh Cene (1915, 1941).

Sava — patomološka studija. Srpska akademija nauka Beograd. Đukić Dušan (1923, 1950).

1957] Gospodarska geografija pokrajine med Snežnikom z Javornikom, Vrenšćico in Slavnikom (Privredna geografija pokrajine između Snežnika z Javornikom, Vrenšćice i Slavnika). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Klemenčić Vladimir (1926, 1951).

Padavine v Sloveniji (Padavine u Sloveniji). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Furlan Danilo (1913, 1937).

Velebitska primorska padina. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Rogić Veljko (1925, 1950).

1958] Oblast Jablaničkog jezera — preobražaj jedne oblasti pod uticajem ljudske djelatnosti. Filozofski fakultet, Sarajevo. Vranić Milica (1926, 1952).

Osogovijata-antropogeografsko-stopanska studija (Osogovno-antropogeografsko-privredna studija). Filozofski fakultet, Skopje. Kondev Todor (1903, 1926).

Ovče Pole, antropogeografsko-stopanska studija (Ovče-Polje-antropogeografsko-privredna studija). Filozofski fakultet, Skopje. Čučkov Emanuel (1901, 1925).

Reljef Mačve, Šabačke Posavine i Posavine. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Marković Jovan (1924, 1951).

1959] Pohorsko Podravje, razvoj kulturne pokrajine (Pohorska Podravina, razvoj kulturne pokrajine). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana, Gams Ivan (1923, 1951).

Reljef sliva Goliske Moravice. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Ršumović Radovan (1922, 1951).

MATEMATIKA

1949] Prilog izgradnji mehanike (odnos klasične mehanike i specijalne teorije relativnosti). Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Janković Zlatko (1916, 1939).

1950] O trigonometrijskim zbirkovima. Srpska akademija nauka, Beograd. Tomić Miodrag (1912, 1932).

1952] Diskusija Sundmanovog rješenja problema triju tijela. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Vernić Radovan (1914, 1938).

Formiranje kriterijuma za integrabilnost na linearnite diferencijalni ravenki čiji koeficijenti imaju odnapred dati oblici (Formiranje kriterija za integrabilnost linearnih diferencijalnih jednačina čiji koeficijenti imaju unapred određene oblike). Filozofski fakultet, Skopje. Popov Blagoj (1923, 1946).

Geometrijska teorija parcijalnih jednačina prvog reda jedne nepoznate funkcije. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Rašajski Borivoje (1917, 1939).

1953] Asimptomatska rešenja linearnih diferencijalnih jednačina. Srpska akademija nauka, Beograd. Bojanić Ranko (1924, 1950).

Neke primjene parcijalno uređenih skupova. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Sedmak Viktor (1920, 1947).

Neodređene polinomne jednadžbe viših potencija oblika:

$$\sum_{i=1}^r x_i^n = \sum_{i=1}^s y_i^n$$

Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Brčić-Kostić Mate (1912 1948).

O asimptomskom razvijanju A-zbirljivih linearnih funkcionala Srpska akademija nauka, Beograd. Aljančić Slobodan (1922, 1947).

Prilog teoriji matrica. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Stojaković Mirko (1915, 1938).

Pseudo distancijalni prostori. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Papić Pavle (1919, 1947).

Stiltjesova transformacija koja opada brzinom eksponencijalne funkcije. Srpska akademija nauka, Beograd. Vučković Vladeta (1923, 1949)

1954] Aproksimacija iracionalnih brojeva pomoću racionalnih razlomljenih brojeva. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Đerasimović Božidar (1907, 1931).

O induktivnim sistemima. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Popadić Milan (1912, 1935).

O jednoj klasi singularnih integralnih jednačina. Srpska akademija nauka, Beograd. Stanković Borislav (1924, 1949).

1955] Apstraktni razmak i uniformne strukture. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Mamuzić Zlatko (1915, 1939).

O izvesnim klasama polinoma i o rasporedu njihovih nula. Srpska akademija nauka, Beograd. Raljević Šekfija (1909, 1934).

O strogom zakonu velikih brojeva. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Stanojević Časlav (1928, 1952).

Parageodezijske krive i parageodezijske krivine krivih potprostora Riemanova prostora. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Prvanović Mileva (1929, 1951).

Razmatranja o nekim specijalnim distribucijama sredina uzoraka. Filozofski fakultet, Zagreb. Ećimović ing. Juraj (1916, 1938).

1956] Egzistencija graničnih vrednosti rezultanata nekih analitičkih funkcija. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Dajović Vojin (1914, 1946).

Jedna klasa grupoida. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Devide ing. Vladimir (1925, 1951).

Kretanje čvrstog tela u Rimanovim prostorima konstantne krivine. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Stojanović Rastko (1926, 1949).

O jednoj linearnoj kombinaciji eliptičnih integrala I i II vrste. Filozofski fakultet, Sarajevo. Fempl Stanimir (1903, 1926).

O jednom postupku zbirljivosti divergentnih redova. Filozofski fakultet, Sarajevo. Maravić Manojlo (1919, 1947).

O kvantitativnim rešenjima sistema diferencijalnih jednačina u jednom specijalnom problemu triju tela. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Mihailović Dobrovoje (1909, 1932).

O linearnih funkcionalnih u Banachovom prostoru in osnovi lema variacijskega računa (O linearnim funkcionalima u Banachovom prostoru i osnovna lema variacijonog računa). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Križanić Franc (1928, 1951).

Opšti postupci zbirljivosti Euler-Borskogov tipa i njihova primena na analitičko produženje. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Bajšanski Bogdan (1930, 1954).

Primene transformacija dodira na integraciji diferencijalnih jednačina. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Karapandžić Đorđe (1909, 1932).

Teorija raščena koja se zasniva na ispitivanju uređenih skupova na osnovu lokalnog ponašanja funkcija. Filozofski fakultet, Sarajevo. Šteković Milenko (1915, 1947).

1957] Homološka svojstva nekih funkcionalnih prostora. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Mardešić Sibe (1927, 1950).

O jednoj generalizaciji mrežastog skupa. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Martić Ljubo (1922, 1949).

O jednoj klasi Fourierovih integrala sa primenom na ispitivanje ponašanja osnovnih rešenja diferencijalnih operatora višeg reda. Filozofski fakultet, Sarajevo. Marić Vojislav (1930, 1952).

Vektorske metode popravke putanja malih planeta. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Popović Božidar (1912, 1935).

1958] Jedna generalizacija algoritma ekshaustije i neki priloz primeni ekshaustije. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Stipančić Ernest (1917, 1940).

Metode rešavanja neodređenih diferencijalnih jednačina koje se javljaju u teoriji elastičnosti, hidrodinamici i elektronici. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Bantić Ivan (1903, 1928).

O Rimanovoj zeta funkciji. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Mitrović Dragiša (1922, 1949).

Potpuno cirkularne krivulje trećeg reda u hiperboličkoj ravlini. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Palman ing. Dominik (1924, 1951).

Prilog teoriji polugrupa linearnih operatora. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Kurepa Svetozar (1929, 1952).

Priloz proučavanju nekih problema iz teorije redova i jednoznačnih analitičkih funkcija pomoću geometrije Lovachevskog. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Karadžić Lazar (1914, 1938).

Primjena teorije komunikacija na određivanje entropije hrvatskog jezika. Elektrotehnički fakultet, Zagreb. Matković ing. Vladimir (1915, 1943).

FIZIKA

1949] Fizičke osobine vetrova u Beogradu. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Milosavljević Marko (1902, 1932).

1952] Difuzija svetlobe v neomejenem motnem sredstvu (Difuzija svetlosti u neograničenoj mutnoj sredini). Prirodoslovno-matematična fakulteta, Ljubljana, Kuščer Ivan (1918, 1941).

Fluorescentni indikatori hinolinske grupe. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Burić Ilija (1925, 1952).

Zagrebačke hododrone prostornih seizmičkih valova za potrese normalnih dubina. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Mokrović Josip (1898, 1934).

1953] Atmosferska vlaga u specijalnim uvjetima i njeno mjerenje. Filozofski fakultet, Zagreb. Maksić Branko (1909, 1933).

1954] Kvantna teorija električne vodljivosti. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Ljolje Krunoslav (1928, 1951).

Proučavanje ogiba rentgenskih zraka pod malim kutom na polidisperznim sistemima. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Kranjc Katarina (1915, 1936).

Vezana stanja u teoriji polja. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Glaser Vladimir (1924, 1949).

1955] Izborna pravila za raspade na sistem čestica sa cjelobrojnim spinom, prouzrokovana zakonom o sačuvanju momenta impulsa i parnosti. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Jakšić ing. Borivoj (1925, 1948).

Nuklearne rezonansije. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Popović Dragoslav (1926, 1951).

Nova aproksimativna metoda računanja nihajnih frekvenc poliatomskih molekula (Nov aproksimativni metod računanja oscilatornih frekvencija poliatomskih molekula). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Bratož Savo (1926, 1951).

Prilog pseudoskalaranom vezanju u teoriji betaradioaktivnog raspadanja i nuklearnog spektroskopiji jako deformiranih jezgri. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Alaga Gaja (1924, 1950).

Vpliv topilna optične lastnosti molekula (Uticaj sredstva za rastvaranje na optične osobine molekula). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Čopić Milan (1925, 1951).

1956] Jonizujuće dejstvo i naelektrisanje hininsulfata. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Nikolić Dragica (1911, 1933).

O mehanizmu (D. P.) reakcije izazvane denteronima energije 600—1400 kav-a. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Jurić Ana (1916, 1940).

Pojave luminiscencije i jonizovanje kod nekih soli kinina i njegovog optičkog izomera kinidina protumačene njihovom kristalnom strukturo. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Kirić Dragica (1918, 1942).

Primena Pfaove metode na neke probleme teorijske fizike. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Mušić Đorđe (1921, 1947).

Problem anomagne emisije pozitivnih čestica betaminus emitera. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Milojević Aleksandar (1912, 1933).

Razširjanje svetlobe v optično nehomogenem sredstvu, če so razlike lomnih količnikov majhne (Prostriranje svetlosti u optički nehomogenoj sredini ako su razlike količnika prelamanja male). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Gosar Peter (1923, 1951).

Zračenja Mlečnog puta na talasnoj dužini od 117 cm. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Atanasijević Ivan (1919, 1947).

1957] Proučavanje karakteristika termistora obzirom na njihovu primjenu za mjerenje tlaka plina. Prirodoslovno-matematički fakultet Zagreb. Varičak Milena (1903, 1928).

Spektroskopija beta v obsegu majhnih energij (Spektroskopija beta u granicama malih energija). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Moljk Anton (1916, 1938).

Uticaj atmosfere na kolebanje razine Jadranskog Mora. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Kasumović Marijan (1915, 1947).

1958] Analiza sistematskih grešaka pasaznog instrumenta i drugih sistematskih uticaja na određivanje vremena. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Brkić Zaharije (1910, 1936).

Ekscitarna stanja Tm^{49} i Tm^{171} . Prirodno-matematički fakultet Beograd. Kočkić Stevan (1929, 1951).

Elastično raspršenje deuterona na srednje teškim jezgrama. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Šlaus Ivo (1931, 1954).

Fluorescencija kadmijumhalogenih fosfora. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Topolac Životije (1926, 1952).

Nuklearna spektroskopija nekih izotopa u blizini Pb 208. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Novakov Tihomir (1929, 1951).

Obalni sistem cirkulacije u dnevnom periodu. Prilog matematičkoj teoriji i analiza pojava na primorju Jugoslavije. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Makjanić Berislav (1922, 1947).

Određivanje entropije isparavanja. Prirodno-matematički fakultet Beograd. Živojinov Jovanka (1919, 1946).

Određivanje S i P funkcije jačine veze brzim neutronima. Elektro-tehnički fakultet, Beograd. Boreli Fedor (1923, 1950).

Studije jezgre C" pomoću B" (d, n) reakcije. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Cerineo Miho (1923, 1950).

1959] Automatska stabilizacija frekvence refleksnih klitronovs frekvenčno modulaciju (Automatska stabilizacija frekvencije refleksnih klitrona sa frekventnom modulacijom). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Poberaj Savo (1929, 1955).

Spektar zavronega sevanja elektronov v blizini kratkovalovne meje spektra. (Spektar zakačnog svetljenja elektrona u blizini kratkotalasne granice spektra). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Mihailović Miodrag (1922, 1952).

Reakcije, ki jih povzročijo počasni nabiti delci v atomu in jedru (Reakcije izazvane sporim naelektrisanim česticama u atomu i jezgru). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Zupančič Črtomir (1928, 1948).

Tunelski efekt protona pri feroelektrikih s kratkimi vodikovimi vezmi (Tunelski efekt protona kod feroelektrika sa kratkim vodikovim vezama). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Blinc Robert (1933, 1958).

HEMIJA

1946] Končne skupine in struktura škrobvih komponent (Krajnje grupe i struktura škrobvih komponentata). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Kranjc ing. Boris (1913, 1938).

O kinetici fotokemijskih oksidacija bikromatom. Tehnički fakultet, Zagreb. Asperger ing. Smiljko (1921, 1943).

Prilog kemijskom istraživanju damar smole. Filozofski fakultet, Zagreb. Vukčević-Kovačević Vera (1902, 1941).

Prilog poznavanju oksidacijom kemijski modificiranih celuloza, Tehnički fakultet, Zagreb. Krajčinović ing. Mladen (1920, 1943).

Raziskovanje oborilnih struktur barifevega sulfata (Ispitivanje taložnih struktura barijevega sulfata). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Težak ing. Božidar (1907, 1930).

1948] O fotogalvanskim pojavama kod organskih redoks sustava. Tehnički fakultet, Zagreb. Matijević ing. Egon (1922, 1943).

1951] Brzi postupak mikro-određivanja dušika u organskim tvarima. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Filipović Ladislav (1905, 1932).

Fizičko-kemijska ispitivanja uvjeta stvaranja precipitata argmentum jodida. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Mirkov ing. Mirko (1917, 1941).

L-leucinu homologne aminokiseline (aminoizoenantne kiseline). Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Keglević-Brovat ing. Dina (1922, 1944).

Polarografske studije s bizmutovim amalgamom. Tehnički fakultet, Zagreb. Filipović ing. Ivan (1911, 1935).

Rentgenografska istraživanja nekih organskih pojava žive (Prilog kristalografiji organoživinih spojeva). Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Grdenić Drago (1919, 1942).

Sinteza L-tirozinu i L-dijotirozinu homolognih β-aminokiselina L-β-amino-r- (p-oksifenil)-maslačne kiseline i L-β-amino-r- (3,5-dijod-4-oksifenil)-maslačne kiseline. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Thaller ing. Viktor (1919, 1943).

Taložne pojave kod srebrnog rodanida. Tehnički fakultet, Zagreb. Stubičan ing. Vladimir (1924, 1948).

1952] Elektrokemijska oksidacija nikotina uz prenosilac kisika. Tehnički fakultet, Zagreb. Lovreček ing. Branko (1920, 1943).

Koagulacioni utjecaj elektrolita na pozitivne solove srebrnih halogenida in statu nascendi. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Herak Janko (1911, 1935).

Sinteza optički aktivnih beta-aminokiselina, koje sadrži sumpor. Tehnički fakultet, Zagreb. Fleš ing. Dragutin (1921, 1946).

1953] Elementarni procesi tvorbe koksa (Elementarni procesi stvaranja koksa). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Hadži Dušan (1921, 1944).

Koagulaciono djelovanje elektrolita kod negativnih solova srebrnog jodida in statu nascendi. Tehnički fakultet, Zagreb. Schulz ing. Karlo (1917, 1941).

O bisamidima. Kondenzacije aromatičnih aldehida s estilestrom nitrosirćetne kiseline. Srpska akademija nauka, Beograd. Bojanović Jelena (1918, 1949).

Odvajanje antimona od drugih metala brzom elektrolizom hidrolizovanih rastvora sulfata. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Jovanović Momir (1927, 1950).

Sintetske studije u radu sfingolipoida — Sinteza enantiomernih sfingina. Tehnički fakultet, Zagreb. Sunko ing. Dionis (1922, 1947).

1954] Mehanizam katodičke elektrokemijske polarizacije. Tehnički fakultet, Zagreb. Kirkov ing. Panče (1927, 1952).

Mehanizam korozije olova kao tehnološkog materijala. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Marković ing. Tihomir (1919, 1948 i 1952).

Precipitacija i koagulacija argmentum halogenida u miješanom otapalima. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Kratochvil Josip (1928, 1952).

Redukcija amida, kiseline i 1,3 keto-estara pomoću litijum-aluminijum hidrida. Srpska akademija nauka, Beograd. Mihailović Mihailo (1924, 1950).

Sinteza beta-aril-beta-amino propionskih kiseline i beta-aril-alfa-beta diaminiopropionskih kiseline. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Stefanović Milutin (1924, 1951).

Sinteza nekih derivata valina. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Dvornik ing. Dušan (1923, 1948).

1955] Antibiotiki iz Aspergillus species s posebnim ozirom na species domaćega izvora (Antibiotici iz Aspergillus species s posebnim osvrtom na species domaćeg porekla). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Johanides-Pirkmaier ing. Vera (1917, 1941).

2-Alkil-12-aril karbetoksimetil-taložid-4-karbonske kiseline i njihovo bakteriostatičko dejstvo. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Sirotnanović Ksenija (1915, 1940).

Električna provodljivost i viskozni binaritet tečnih smeša sumporna i fosforne kiseline sa organskim kiseoničkim jedinjenjem. Tehnološki fakultet, Beograd. Liler ing. Milica (1924, 1951).

Hemisko ispitivanje mucosa partis muscularis ventriculi gallinarum. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Grujić Bojana (1925, 1950). Š.

Kondenzacija ciklopentanona i cikloheksanona s polihidroksilnim alkoholima i monosaharidima. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Stojiljković Aleksandar (1924, 1950).

Kvalitativna papirno-kromatografska analiza pepsina in njegovih proteolitičnih produktov (Kvalitativna papirno-hromatografska analiza pepsina i njegovih proteolitičnih produkata). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Lebez Drago (1922, 1950).

Polarografija urana, polarografsko određivanje urana u rudama. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Sušić Milenko (1925, 1950).
 Prilog polarografiji aluminida i vinilogac aminokiselina. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Jambrešić Ivan (1918, 1949).

Prinos ura u sadržaju bitnih aminokiselina u zrnu pasulja za vreme vegetacionih perioda. Farmaceutski fakultet, Beograd. Radej Nada (1921, 1947).

Sinteza 4-oksi 3-hinolin-alkil karbonskih kiselina. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Čelap Milenko (1920, 1949).

Sinteze u vrsti cikloheptatrienomov (Sinteze u nizu cikloheptatriena) Tehniška fakulteta, Ljubljana. Tišler Miha (1926, 1952).

Studija o kvantitativnom određivanju i rastavljanju viševalentnih kationa od bivalentnih s osobitim obzirom na fosfatj i njegovo kvantitativno određivanje. Tehnološki fakultet, Beograd. Sušić Slobodan (1915, 1949).

Uporabnost diferencijalno termične analize pri preiskavi kemijskih reakcij u metalurgiji (Upotrebljivost diferencijalno-termičke analize u proveru hemijskih reakcija u metalurgiji). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Dobovišek Bogomir (1922, 1950).

1956] Adsorpcija fenolov na ionske izmenjevalce (Adsorpcija fenola na jonskim izmenjivačima). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Modic Roman (1911, 1935).

Antibiotične snovi fusarijev (Antibiotičke materije fusarija). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Koželj Bogomir (1924, 1952).

Belančevine u krvi čoveka, njihova koncentracija i metodi ispitivanja. Srpska akademija nauka, Beograd. Nikolić Vladislava (1922, 1949).

Direktno kloriranje naftalena (Direktno hlorisanje naftalena). Tehniška visoka škola, Ljubljana. Cencelj Ludvik (1919, 1950).

Fizičko-kemijska svojstva ditazona nekih metala i primjena na određivanje u biološkom materijalu. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Veber ing. Oto (1924, 1950).

Infrardeći spektri u struktura nekaternih kislih soli karbonskih kiselina (Infracrveni spektri i struktura nekih kislih soli karbonskih kiselina). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Novak Aleksander (1928 1952).

Izrada koruznih otpadkov u svrhu fermentacije (Korišćenje kukuruza u otpadaka u svrhu fermentacije). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Komar ing. Jelena (1925, 1951).

Kondenzacija aromatičkih monobaznih i dvobaznih kiselina sa aromatskim ortodinaminima. Tehnološki fakultet, Beograd. Golubović Vasilije (1922, 1951).

Kondenzacioni derivati helicina sa aromatskim spojevima koji sadrže aminske i amidne grupe (Derivati salicina i helicina, naročito sa nekim terapeutskim važnim supstancijama). Filozofski fakultet, Sarajevo. Likar ing. Lidija (1915, 1933).

Kristalna struktura živinih oksidolida. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Ščavničar Stepan (1923, 1951).

Kulometriska titracija-acidometrija, posredna titracija, jodometrija, ferijodometrija i permanganometrija. Tehnološki fakultet, Beograd. Mladenović Sreten (1924, 1950).

Metanolni ekstrakt semena divje bučke (Metanolni ekstrakt semena divlje bundeve). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Belić Igor (1919, 1946).

Narava organskega žvepla u raskem premogu (Priroda organskog sumpora u raskom uglju). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Kavčič ing. Rajko (1915, 1938).

Nekaterne reakcije pirita s posebnim obzirom na pridobivanje pirita (Neke reakcije pirita s posebnim obzirom na dobijanje pirita). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Skledar ing. Štefan (1920, 1949).

O prirodi organske supstance parafinskih škrljaca. Oksidacije kalijpermanganatom u neutralnoj sredini. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Vitorović Dragomir (1926, 1950).

Ponašanje sistema: Ferum (III) ion-želatina-neutralni elektrolit u vodenom mediju. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Volf Ranko (1925, 1950).

Prilog kinetici kemijskih reakcija kloramina T. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Valić ing. Fedor (1923, 1950).

Prilog pitanju kobalta kao mikroelementa. Farmaceutski fakultet, Beograd. Filipović Zagorka (1914, 1938).

Prilog poznavanju biosinteze belančevina u biljnom svetu. Srpska akademija nauka, Beograd. Milenković-Benaček Milka (1925, 1952).

Prispevek k reologiji posameznih prenogov i njihovih mešanica u temperaturnem intervalu plastičnog stanja (Prilog reologiji pojedinih vrsta uglja i njihovih mešanica u temperaturnom intervalu plastičnog stanja). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Lavrenčić inž. Boris (1909, 1932).

Prispevek k sintezi nastih veleolekul. Polimerizacija acenaftilena (Prilog analizi vlaknastih makromolekula. Polimerizacija acenaftilena). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Mohorčić ing. Gorazd (1921, 1944).

Problematika analitike alkaloidov Secale cornutum (Problematika analitike alkaloida Secale cornutum). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Kolšek Jože (1928, 1953).

Reakcija urani jona sa l-askorbinskom kiselinom u vodenim rastvorima. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Gal Ivan (1924, 1951).

Sintetska studija u redu nekrozamina. Tehnički fakultet, Zagreb. Alaupović ing. Petar (1923, 1948).

Struktura hidroksamskih kiselina (Struktura hidroksamskih kiselina). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Prevorsek Dušan (1922, 1950).

Struktura sulfinskih kiselina (Struktura sulfinskih kiselina). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Deioni Marija Snegulka (1921, 1944).

Studija reakcija anhidrida i amida hinolinske kiseline sa aminima. Tehnološki fakultet, Beograd. Tadić Živorad (1925, 1952).

Utjecaj makromolekula na koagulaciju i precipitaciju srebrnih halogenida. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Krapčević-Babić Stanka (1928, 1952).

Volumske izpremembe pri strjevanju sadre ter vpliv zunanjih in notranjih činiteljev na trdnost sadrinih odlikov (Zapremne promene pri stvrdnjavanju gipsa i uticaj spoljašnjih i unutrašnjih činilaca na čvrstinu gipsanih otisaka). Slovenska akademija znanosti in umetnosti Ljubljana. Dorer Marijan (1909, 1935).

Vrednotenje kardenolidov u digitalisu in uporabnost domaćih vrst digitalisa u zdravilstvu (Procena kardenolida u digitalisu i upotrebljivost domaćih vrsta digitalisa u lekarstvu). Slovenska akademija znanosti, in umetnosti, Ljubljana. Repić ing. Riko (1910, 1935).

1957] Analiza in identifikacija in kvantitativno določanje maščobnih kiselina iz olja droge Secale cornutum (Analiza i identifikacija i kvantitativno određivanje masnih kiselina iz ulja stabilije Secale cornutum). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Tišler-Kuhelj Vida (1931, 1954).

Entalpija prelaska jona bakra i srebra iz metala u rastvoru (Entalpija prelaska jona bakra i srebra iz metala u rastvoru). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Leskovšek Drago (1919, 1941).

Ispitivanje energije veze obilježanih molekula radiokemijskom analizom. Tehnološki fakultet, Zagreb. Žilić ing. Sedeslav (1918, 1943).

Kemija i stereokemija aminoalkilglikolisa. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Škarić ing. Vinko (1923, 1951).

Kvantitativno določanje torija u revnih rudah (Kvantitativno određivanje torija u siromašnim rudama). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Kosta Ladislav (1921, 1944).

Kvaterni soli i peptidi amino aldehida. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Bregant Nada (1922, 1948).

Magnetske posebnosti gamaferioksida nastalega iz gamaferihidrata (Magnetske osobnosti gamaferioksida nastalog iz gamaferihidrata). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Zega Bogdan (1923, 1950).

Nova metoda za določevanje bazičnosti kromnih strojilnih juh. Vpliv različnih kromnih strojilnih maokiranih raztopin na brekjenje kolagena u eksperiment. in tehni. merilu. (Nov metod za određivanje bazičnosti kromnih kupatila za stavljenje. Uticaj različitih kromnih kupatila na bubrenje kolagena u eksperimentalnim i tehničkim razmerama). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Kalin Samo (1924, 1953).

Oksidacija tetraketona sa selenom dioksidom. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Cerar Đurđica (1927, 1952).

Prilog poznavanju peptidnih polioksa spojeva. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Lačan ing. Marijan (1919, 1954).

Prilog poznavanju polienkarbonskih i aminopolienkarbonskih kiselina. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Mildner ing. Pavao (1918, 1940).

Prilog poznavanju polioksa spojeva. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Munk Rihard (1918, 1943).

Redukcijsko oksidacijske in ionske izmenjalske lastnosti politiolstirena (Redukcijsko-oksidacijske i jono-izmenjivačke osobine politiolstirena). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Dolar Davorin (1921, 1944).

Sinteza i proučavanje oksindol 3-sirćetnih kiselina. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Mihajlović Slavko (1923, 1950).

Studija o reaktivnosti bisuretana. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Hranisavljević-Jakovljević Mirjana (1926, 1951).

1958] Dipolni momenti i struktura nekih alkil-zivinih derivata kisika, sumpora i selen. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Kesler Mirko (1909, 1947).

Istraživanja na području fitosfingozina. Tehnološki fakultet, Zagreb. Stanačević ing. Nikola (1928, 1953).

Kemijske in biološke lastnosti elektroforetsko izoliranih beljakovinskih komponent iz srednjega reznja svinjske hipofize (Hemijske i biološke osobine elektroforetski izolovanih belančevinskih komponenta iz prednjeg reznja svinjske hipofize). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Strauch ing. Ludvik (1927, 1952).

O aktivnostima nekih metala Ib i VIII grupe kod hidriranja i dehidriranja. Tehnološki fakultet, Zagreb. Fuderer-Luetić ing. Pavica (1924, 1946).

O biokemiji razredčene in konzervirane bikove sperme (O biohemiji razredene i konzervirane bikove sperme). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Senegačnik Jurij (1922, 1952).

Određivanje toplina esterifikacije i dehidriranja kao i entropije estera na bazi termodinamike. Tehnološki fakultet, Zagreb. Brihta ing. Ivan (1904, 1925).

Odvajanje cis-trans izomernih neorganskih jedinjenja pomoću hromatografije na hartiji. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Janjić Tomislav (1928, 1951).

Prilog poznavanju konstitucije masnog ulja voćnih sjemenaka domaćeg porijekla iz porodice Rosaceae. Tehnološki fakultet, Zagreb. Filajdić ing. Mirko (1920, 1948).

Prilog poznavanju tioamida. Tehnološki fakultet, Zagreb. Stojanac inž. Zarko (1926, 1953).

Prilozi proučavanju bisamida. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Vandel Vera (1921, 1952).

Razdvajanje izotopa bora metodom hemijske izmene. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Ribnikar Slobodan (1929, 1952).

Reakcija aminokiselina s kinonima i naftokinonima. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Stimac ing. Nevenka (1925, 1951).

Sinteza nekih derivata pirolidina i bicikličkih amina. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Đokić ing. Slobodan (1926, 1952).

Studije o fluorescenciji porfirina u adsorbiranom stanju i otopinama. Medicinski fakultet, Zagreb. Đurić ing. Dušan (1926, 1953).

Studije u redu pirona i piridona. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Kukolja inž. Stjepan (1927, 1955).

1959] Ftaloil sulfid u sintezi peptida i aldehida. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Gaspart Branimir (1928, 1953).

Makrociklični laktoni bicikličnog tipa. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Pejčković-Tadić Ivanka (1924, 1950).

Nitrovanje alkilenglikol - i glicerina - mono - i diarit etara. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Cirić Jovan (1919, 1952).

O nekim O,N supstituiranim derivatima p-hidroksi-benzen-sulfonamida. Prilog pitanju veze između hemijske konstitucije organskih spojeva i njihova biološkog (fitohormonskog) djelovanja. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Stavrić Božidar (1926, 1950).

Polargrafske studije olovinih monokarboksilato-kompleksa. Tehnološki fakultet, Zagreb. Klemenčić-Škarić ing. Ivana (1924, 1950).

Rastvorljivost nekih soli i hidroksida zemnoalkalnih metala u sistemu voda-etil i voda-metil alkohol i struktura takvih zasićenih rastvora. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Janković Stevan (1922, 1951).

Semimikro i mikrotitracija strihnina i novi uređaj za gravimetrijsku i volumetrijsku mikrotitraciju i njegova primjena. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Pečar ing. mr. Milan (1920, 1943 i 1950).

GEOLOGIJA

1955] Geološko-petrološka studija Kosmaja. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Luković Stanislav (1916, 1938).

Petrološka studija magmatskih i kontaktnometamorfnih stena Baranje. Geološki fakultet, Beograd. Karamata Stevan (1926, 1950).

Razvoj trijaskih i jurskih sedimenata na zapadnom obodu zone crvenih peščara u prostoru Krstoljin — Čestobrodica. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Jovanović Radoslav (1906, 1933).

1956] Biostratigrafija fosilnih flora Srbije. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Pantić Nikola (1927, 1951).

Biostratigrafski odnosi i tektonika gornje krede šire oblasti Kosjerića. Srpska akademija nauka, Beograd. Pašić Milena (1922, 1949).

Fauna i biostratigrafski odnosi paleozojskih tvorevina u okolini Prače. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Kostić-Podgorska Valerija (1914, 1939).

Geološki i tektonski odnosi ugljnosnog terena Senjsko-Resavskih Rudnika i njegovih oboda. Srpska akademija nauka, Beograd. Maksimović Borislav (1923, 1950).

Geološki i tektonski odnosi terena šire okoline Počute s naročitim obzirom na biostratigrafiju gornje krede. Srpska akademija nauka, Beograd. Pejović Desanka (1922, 1948).

Geološki sastav i tektonika Gledičkih Planina. Geološki fakultet, Beograd. Anđelković Miodrag (1927, 1951).

Geološki sastav i tektonski sklop Babićke Gore sa naročitim obzirom na hidrogeološke prilike terena. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Brij-Bukan-Saran Singali (1931, 1953).

Meditranska i donjosarmatska (štajerska) fauna sisara Srbije. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Petronijević Živadin (1927, 1951).

Mineralološka studija oplitnih ruda gvožđa Srbije. Geološki fakultet, Beograd. Protić Mirko (1920, 1946).

Pikermijska fauna iz okoline Titovog Velesa (Pikermiska fauna iz okoline Titovog Velesa). Prirodoslovno-matematična i filozofska fakulteta, Ljubljana. Čirić Aleksandar (1920, 1949).

Pliocen Kosovskog bazena. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Atanacković Miodrag (1926, 1954).

Razvoj zgornjeg perma u Loškim i Polhograjskih hribov (Razvoj gornjeg perma na Loškim i Polhograjskim hribovima). Prirodoslovno-matematična i filozofska fakulteta, Ljubljana. Ramovš Anton (1924, 1950).

1957] Dijabar — rožnjačka formacija na obodu Zlatiborskog masiva. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Marković Branislav (1927, 1951).

Geohemija raspadanja ultrabazičnih stena u Srbiji. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Maksimović Zoran (1923, 1950).

Geologija idrišta žive Idrija. Geološki fakultet, Beograd. Berce Boris (1925, 1950).

Geološki sastav i struktura bujanovačkog granitskog masiva. Geološki fakultet, Beograd. Dimitrijević Milorad (1926, 1950).

Hidrogeološke prilike terena južno od Valjeva sa naročitim obzirom na njegov geološki sastav i tektonski sklop. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Milojević Nikola (1926, 1950).

Hidrologija in vodno gospodarstvo Krasa (Hidrologija i vodo-privreda Krasa). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Jenko Franc (1907, 1932).

Inženjersko-geološke odlike i klasifikacija terena NR Srbije. Geološki fakultet, Beograd. Janjić Milosav (1922, 1950).

Oligocen i miocen Fruške Gore. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Veselinović Milanka (1926, 1949).

Skica hidrogeoloških proučavanja Jugoslavije. Geološki fakultet, Beograd. Štepanović Branko (1911, 1937).

1958] Petrografija i petrogeniza magmatskih stijena okolice Višegrada u istočnoj Bosni. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Trubelja Fabijan (1927, 1952).

Sarmat i Panon između unutrašnjeg karpatskog pojasa Resave i Mlave. Geološki fakultet, Beograd. Spajić-Miletić Olivera (1925, 1949).

Tektonske strukture NR Slovenije s naročitim obzirom na Alpidinarnu granicu. Geološki fakultet, Beograd. Sikošek Boris (1922, 1950).

1959] Belopalanačka kotlina — antropografska proučavanja. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Kostić Mihailo (1924, 1949).

BIOLOGIJA

1949] Nove dijatomeje Ohridskog Jezera njihova filogenetska važnost. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Jurilj Ante (1910, 1938).

1951] Histološke promene na ranama kod biljaka usled prirodnih zarastanja i pod uticajem parafina i tirosina. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Čorović Milica (1915, 1937).

Neke funkcionalne osobenosti srca rashlađenog pacova. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Radulović Jevta (1914, 1944).

O hemiskom sastavu krvi u letargičnoj hipotermiji. Srpska akademija nauka, Beograd. Stefanović Momčilo (1916, 1948).

Prilozi izučavanju termoregulacije duboko ohlađenog homeoterma. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Popović Vojin (1922, 1949).

1952] Vegetacija Deliblatske Peščare. Srpska akademija nauka, Beograd. Veselić Leposava (1915, 1952).

1953] Ekologiska studija Nephrops norvegiens (L) otvorenog Jadrana. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Karlovac Otmar (1902, 1926).

Istraživanja ekologije sardele (*Clupea pilchardus* Walb) u istočnom Jadranu. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Mužinić Radosna (1916, 1940).

Prilozi fiziologiji eksperimentalne hipotermije. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Andus Radoslav (1926, 1950).

Prilog proučavanju metode za određivanje vitaliteta biljnih embriona. Srpska akademija nauka, Beograd. Krstić Mihailo (1913, 1937).

1954] Fotobiološke pojave kod ciliata. Filozofski fakultet, Zagreb. Lui Ante (1908, 1931).

Morfološko-sistematska istraživanja ohridskih hidrovida. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Radoman Pavle (1913, 1938).

Prilozi sintezi funkcionalne anatomije plodova. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Miličić Davor (1915, 1940).

Simulide Dunava s naročitim osvrtom na golubačku mušicu. Srpska akademija nauka, Beograd. Živković Vera (1914, 1939).

Stanica bezbojnih sumpornih bakterija. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Devide Zvonimir (1921, 1944).

Uticaj normalne i izmenjene društvene strukture na razvije ždrelnih žlezda i na rad pčela. Srpska akademija nauka, Beograd. Filipović-Moskovljević Vasilija (1913, 1935).

1955] Bythinini (col.) Balkana s stališta sistematike, zoogeografije in filogenije (Bythinini (col.) Balkana sa stanovišta sistematike, zoogeografije i filogenije). Prirodoslovno-matematična i filozofska fakulteta, Ljubljana. Vales-Karaman Zora (1907, 1932).

Ekološka poredbeno istraživanja faune termalnih voda Hrvatskoga Zaborja. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Matonićkin Ivan (1915, 1949).

Morfološko taksonomski in tipološki problemi pri echynocystio lobata (Morfološko-taksonomski i tipološki problemi kod echynocystio lobata). Prirodoslovno-matematična i filozofska fakulteta, Ljubljana. Petkovšek Viktor (1908, 1931).

O nekim hematološkim osobinama jadranskih riba. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Timet dr Dubravko (1924, 1951 i 1953).

Prilog proučavanju alga stajaćih i tekućih voda u okolini Beograda. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Marinović Radivoje (1902, 1928).

Prilozi poznavanju energetike novorođenih homeoterma. Srpska akademija nauka, Beograd. Barić Ivan (1925, 1949).

Prilozi poznavanju energetike prezimara. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Davidović Marko (1916, 1946).

Prilozi poznavanju uticaja spoljašnje temperature, adaptacije, gladovanja i sezone na glikemiju i glikogen jetre u nekih homeoterma. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Pavlović Vojislav (1920, 1947).

Rasprostranjenje, sistematika i ekologija roda tarla L. u Jugoslaviji. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Janković Milorad (1924, 1949).

Šumska vegetacija i vegetacija stena i točila doline reke Pive. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Blečić Vilotije (1911, 1940).

Uticaj hipotermije na estrusni ciklus, zrelo jaje, graviditet i laktaciju belog pacova. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Vidović Vlado (1915, 1946).

1956] Ekologija briofita na slapovima Krke s osobitim obzirom na taloženje sedre. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Pavletić Zlatko (1920, 1950).

Eksperimentalna istraživanja o dejstvu temperature na individualno razvije i populacionu dinamiku gubara. Srpska akademija nauka, Beograd. Maksimović Miloš (1914, 1938).

Fauna na oligohetite na Ohridskoto Ezero (Fauna oligoheta Ohridskog Jezera). Filozofski fakultet, Skopje, Šapkarov Jonče (1926, 1951).

Individualne razlike kod parameciuma. Srpska akademija nauka, Beograd. Đorđević Mirko (1927, 1950).

Intralakustična specijacija astracođa Ohridskog Jezera. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Mikulić Friderika (1926, 1949).

Ispitivanje odnosa riba i ribljeg parazita *Cyathocystus fruncatus* Palas. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Šenk Oskar (1911, 1936).

Larve dekapoidnih rakova u Jadranskom Moru. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Kurijan G. V. (1919, 1943).

Oogeneza i prvi stupnjevi razvika nekih chiroptera s osobitim obzirom na citološke i citokemijske odnose u vezi tumačenja kasnije morfogeneze. Medicinski fakultet, Zagreb. Škreb dr Nikola (1920, 1948).

O sistematici, biologiji i geografskom rasprostranjenju trichoniscida Jugoslavije. Prirodoslovno-matematična i filozofska fakulteta, Ljubljana. Buturović Adem (1912, 1936).

Prilog poznavanju dejstva zvuka i ultrazvuka na paremacium caudatum, stilonihija postulat i spirostomum teres. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Živanović Dušan (1916, 1946).

Prilog poznavanju fotoperiodizma krompira. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Gligić Vojin (1901, 1925).

Problem različenosti Kopepodnih in amfipodnih rakov po Ljubljanskem barju, predvsem v velikih in majhnih izvirih (Problem rasprostranjenosti Kopepodnih in amfipodnih rakova u Ljubljanskim močvarama,

naročito u velikim i malim izvorima). Prirodoslovno-matematična in filozofska fakulteta, Ljubljana. Rejic Marjan (1921, 1949).

Rasprostranjenost bakterija u vodama srednjeg Jadrana i uticaj nekih ekoloških faktora. Srpska akademija nauka, Beograd. Cvilić Vlaho (1949, 1936).

Skadarsko Jezero — studija organske produkcije u jednom karsnom jezeru. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Nedeljković Radomir (1920, 1950).

Varijabilnost dafnija u populacijama izolovanih stajaćih voda dafnija longistina O. F. Miler. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Pjakić Milinka (1918, 1946).

Vegetacija Ramske pešcare. Srpska akademija nauka, Beograd. Vičentić Milić (1910, 1935).

1957] Ekološka raziskavanja arahidske favne u nekim tipih gozdov Slovenije (Ekološka ispitivanja arahidske faune u nekim tipovima šuma u Sloveniji). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Polenec Anton (1910, 1934).

Flora i vegetacija Hutova blata u Hercegovini. Filozofski fakultet, Sarajevo. Bajić Dafina (1908, 1939).

Kvalitativno i kvantitativno proučavanje na fitoplanktonu na Ohridskoto Jezero vo tek na dve godini (Dvogodišnje kvalitativno i kvantitativno proučavanje fitoplanktona Ohridskog Jezera). Filozofski fakultet, Skopje. Kozarov Đorđi (1925, 1952).

Morfologija, biologija in zoogeografija evropskih temnocefalov ter njihov sistematski položaj (Morfologija, biologija i zoogeografija evropskih temnocefala i njihov sistematski položaj). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Matjašić Janez (1920, 1951).

Postembrionalni razvitek kože salamandra L. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Bečejac-Štrkanec Štefanija (1918, 1942).

Proučavanje crevnih parazita zlouste (Salmothymus ovatus i stris krkensis) i nekih drugih prestatnika roda Salmothymus. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Sinžar Dragoslav (1923, 1949).

Syrphidae naše zemlje, njihova sistematika i filogenija zasnovana na tipovima građe falusa. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Glumac Slobodan (1930, 1954).

Zooplankton na Ohridskoto Jezero (Zooplankton Ohridskog Jezera). Filozofski fakultet, Skopje. Hadžišć-Serafimova Jorde (1926, 1949).

1958] Bakterijska naselba vo slobodnite vodi na Ohridskoto Jezero (Bakterijsko naselje u slobodnim vodama Ohridskog Jezera). Filozofski fakultet, Skopje. Očevski Boris (1921, 1950).

Dnevna migracija i sezonska vertikalna raspodjela zooplanktona dubljeg mora. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Hure Mandić Jure (1918, 1946).

Ekološka ispitivanja na dunavskoj kečigi. Poljoprivredni fakultet, Beograd. Janković Draga (1925, 1950).

Eksperimentalna ispitivanja električne struje na regeneraciju ekstremiteta (Triton cristatus) i daždvenjaka (Salamandra maculosa). Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Branković Milenko (1905, 1929).

Funkcionalno stanje endokrine osi hipofize nadbubrežne žlijezde u prvoj postnatalnoj dobi. Medicinski fakultet, Zagreb. Milković-Zulj Karmela (1918, 1942).

Ispitivanje hemotaksija kod flagelata. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Damjanović Zvonimir (1929, 1951).

Tipološki istraživanja na vegetaciji na nizinske livadi i blata vo Makedoniji (Tipološka istraživanja vegetacije nizinskih livada i blata u Makedoniji). Filozofski fakultet, Skopje. Micevski Kiril (1926, 1951).

1959] Doprinis k poznavanju naseljavanja, ploditve, embrionalnega in postembrionalnega razvoja ter brstenja pri koralnjaku parazanthus axinellae schmidt (Prilog poznavanju naseljavanja, razmnožavanja, embrionalnog i postembrionalnog razvika i pupanja kod koralja parazanthus axinellae schmidt). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Rakovec Rajko (1917, 1949).

Ekološka istraživanja faune podzemnih voda savske nizine u siječnju 1956 godine. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Meštrović Ivan (1929, 1954).

Reakcija u nadbubrežnim žlezdama infantilnih pacova posle zračenja x-zracima. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Sladić Đurđina (1928, 1951).

Trihobotrialni organ akarini (Trihobotrialni organ akarina). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Tarman Kazimir (1930, 1954).

Vpliv sorodstvenega križanja na raspored iev osnovnih krvnih skupin A,B,O pri prebivalcih otoka Suska (Uticaj srodničkog ukrštanja na raspored osnovnih krvnih grupa A,B,O kod stanovnika ostrva Suska). Naravoslovna fakulteta, Ljubljana. Dolinar-Osole Zlata (1921, 1952).

MEDICINA

1954] Studija o hladnim aglutininima. Medicinski fakultet, Beograd. Janković Branislav (1920, 1947).

1955] Utjecaj nekih iona na lučenje acetil-kolina. Medicinski fakultet, Zagreb. Kostial-Zivanović-Simonović dr Krista (1923, 1949).

Značaj tuberkuloznih infekcija u entologiji i patogeni očnih oboljenja. Medicinski fakultet, Beograd. Blagojević Milan (1920, 1947).

1956] Eksperimentalno proveravanje vrednosti metoda za ispitivanje sposobnosti mišića i celog organizma. Dejstvo B-1 i C vitamina, kortizona, adrenalina i fenalina na radnu sposobnost pojedinih mišića i celog organizma. Srpska akademija nauka, Beograd. Gavrilović Živojin (1922, 1950).

Elektrodermalne reakcije kod reumatizma. Medicinski fakultet, Zagreb. Plevko dr Oskar (1916, 1941).

Higijenska ocjena bakterijskog zagađenja zraka. Medicinski fakultet, Zagreb. Cvjetanović dr Branko (1918, 1946).

Problem specifičnosti simpatične oftalmije. Medicinski fakultet, Beograd. Stanković dr Ivan (1921, 1948).

Uloga vitamina C u sistemu hipofize nadbubrežne žlijezde. Medicinski fakultet, Zagreb. Milković dr Stevan (1923, 1953).

Utjecaj kobalta na otpornost prema hipoksiji. Medicinski fakultet, Zagreb. Wesley dr Ines (1921, 1944).

1957] Diferencijacija nuklearnih struktura s kombinirano mirtilinskom metodom (Diferencijacija nuklearnih struktura kombinovanom mirtilinskom metodom.) Fakulteta za opšnu medicinu i stomatologiju, Ljubljana. Kresnik dr Vladimir (1920, 1948).

Mehanizam funkcionalnog prilagođavanja bubrega kod kronične bubrežne insuficijencije za održavanje nekih homeostatskih sistema. Medicinski fakultet, Beograd. Jovanović dr Vasilije (1912, 1937).

O endoplastici velikog mozga. Medicinski fakultet, Zagreb. Krmpotić dr Jelena (1921, 1944).

O morfologiji, sadržaju i tipografiji petromastoidnog kanala kod čoveka. Medicinski fakultet, Beograd. Bošković Marjan (1917, 1941).

Potek okulkardijalnog refleksa pri iterusu (Tok okulkardijalnog refleksa kod žutice). Fakulteta za opšnu medicinu i stomatologiju, Ljubljana. Raišp Ivo (1926, 1950).

1958] Atipična prirodna iščašenja kukova. Medicinski fakultet, Zagreb. Ruszkowski dr Ivan (1921, 1946).

Endemska struma. Medicinski fakultet, Sarajevo. Goldberger dr Aleksandar (1928, 1950).

Istraživanje »Adronogenitalnog sindroma djevojčica« i »Hirzutizma u pubertetu djevojaka« nastalih zbog otežane sinteze F spoja. Medicinski fakultet, Zagreb. Kovačić dr Nada (1920, 1944).

Količina 5-hidroksitriptamina i aktivitet monoaminoooksidaze u raznim patofiziološkim procesima u mozgu, jetri, bubregu i crijevima. Medicinski fakultet, Sarajevo. Huković dr Seid (1925, 1951).

Koloidalna labilnost seruma, studije primjenom sublimata testa. Medicinski fakultet, Zagreb. Keler-Bačoka mr ph Mira (1918, 1943).

Medicinske škole u Dalmaciji u vrijeme francuske vladavine. Medicinski fakultet, Zagreb. Grmek dr Mirko Dražen (1924, 1951).

Medusobni uticaj na visinu imuniteta pojedinih antigena u miješanim cjevima. Medicinski fakultet, Zagreb. Ikić dr Drago (1917, 1942).

Prilog poznavanju patološke anatomije areaktivnih forma tuberkuloze. Medicinski fakultet, Zagreb. Oberman dr Božidar (1922, 1948).

Stvaranje hemoglobina sušenjem krvi. Medicinski fakultet, Zagreb. Mikac-Devida ing. Dušan (1923, 1948).

Uticaj alergije na razvoj fibroznih kalemova rožnjače. Medicinski fakultet, Beograd. Keckarovski dr Avram (1915, 1940).

Viljanje na slezinatu na koagulacioni sistem na krvta (Uticaj slezine na koagulacioni sistem krvi). Medicinski fakultet, Skopje. Tadžer Isak (1916, 1941).

Značienito na elektroforeza pri kardiovaskulativne bolesti (Značaj elektroforeze kod kardiovaskulativnih bolesti). Medicinski fakultet, Skopje. Perčinkovski dr Radovan (1922, 1948).

1959] Dejstvo jonizujućeg zračenja na oko. Medicinski fakultet, Beograd. Litrićin Olga (1918, 1942).

Metabolizam belančevina kod dijabetesa. Medicinski fakultet, Beograd. Popović Sbrislav (1912, 1938).

Nutriciona alergijska senzibilizacija kod odojčeta. Medicinski fakultet, Beograd. Korać dr Danica (1924, 1951).

Reumatoidni artritis u dječjoj dobi. Medicinski fakultet, Rijeka. Švel dr Ivo (1923, 1948).

VETERINARSTVO

1945] Sinusi glave zdrave svinje u rentgenskoj slici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Bauer Kazimir (1920, 1944).

1946] Bedrenica domaćih životinja u bivšoj Savskoj banovini od 1931 do 1940 godine. Veterinarski fakultet, Zagreb. Maestro Moric (1909, 1936).

Ekstrakt i dekokt sjemena šećerne repe kao zamjena za mesnu juhu u nekim bakterijskim gojištima. Veterinarski fakultet, Zagreb. Žajgar Josip (1894, 1923).

Holecistografija kod psa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Naumov Naum (1915, 1940).

Rentgensko prikazivanje zglobova ekstremiteta psa pomoću kontrastnih sredstava. Veterinarski fakultet, Zagreb. Heimer Stjepan (1902, 1928).

Sok mrkve kao zamjena za mesnu juhu u nekim bakterijskim gojištima. Veterinarski fakultet, Zagreb. Pavešić Milutin (1911, 1940).

1947] Arterijalni pneumotoraks kod mačke. Veterinarski fakultet, Zagreb. Bućak Vladimir (1902, 1930).

Baktericidno djelovanje ultraljubičastih zraka. Veterinarski fakultet, Zagreb. Vražić Oto (1918, 1944).

Djelovanje nekih nepatogenih mikroorganizama na pčelinje leglo. Veterinarski fakultet, Zagreb. Matuka Stjepan (1914, 1940).

Kokcidije kokoši iz peradarske stanice Jankomir kraj Zagreba. Veterinarski fakultet, Zagreb. Vodopivec Silvan (1910, 1939).

Masne tvari u nadbubrežnoj žlijezdi domaćih sisavaca. Veterinarski fakultet, Zagreb. Kertes Stjepan (1916, 1943).

Normalna rentgenska slika grudnog koša ovce. Veterinarski fakultet, Zagreb. Popović Ratko (1913, 1940).

Normalna rentgenska slika grudnog koša psa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Ostroški Josip (1921, 1947).

Pernazalno davanje lijekova i sondiranje želuca kod pasa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Maglajić Ekrem (1908, 1939).

Prilog poznavanju mehanizma preživljanja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Valpotić Ivica (1910, 1938).

Razvoj kokošijeg embriona u rentgenskoj slici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Bach Ivan (1920, 1943).

Rentgenska slika nepromijenjene kralježnice mačke. Veterinarski fakultet, Zagreb. Krušac Zvonimir (1921, 1946).

Rentgensko određivanje količine tekućine kod likvidatoraksa psa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Repač Stjepan (1919, 1944).

Transrektalna i transvaginalna rentgenografija kod velikih domaćih životinja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Gligorijević Jovan (1918, 1946).

1948| Baktericidno i toksično djelovanje Creoveta. Veterinarski fakultet, Zagreb. Sokolić Ante (1915, 1938).

Efektorsko djelovanje glicerofosforolina na holinesterazu serum. Veterinarski fakultet, Zagreb. Krvavica Slavko (1920, 1947).

Ezofagička supraklavikularna auskultacija srca kod kopitara i mesojeda. Veterinarski fakultet, Zagreb. Ožegović Ladislav (1921, 1946).

Krvna slika kod traumatiziranih i neutraumatskih indigestija goveda. Veterinarski fakultet, Zagreb. Sirk Anton (1911, 1940).

Muskulatura psa u rentgenskoj slici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Ključec Mirko (1919, 1946).

O mikrobicidudu djelovanja mrkvinog soka. Veterinarski fakultet, Zagreb. Rigler Franjo (1907, 1933).

Pernazalno sondiranje želuca kod mačke. Veterinarski fakultet, Zagreb. Forenbacher Sergej (1921, 1946).

Pitanje antigena u serološkoj dijagnostici kokošijeg tifa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Kralj Milan (1921, 1946).

Plodnostne motnje pri govedu na Slovenskem (Smetnje pri oplodivanju goveda u Sloveniji). Veterinarski fakultet, Zagreb. Vomer Ivo (1916, 1941).

Pokušaji liječenja invazije želučano-crijevnih nematoda kod mladih goveda nekim anthelminticima. Veterinarski fakultet, Zagreb. Šmigovc Viktor (1915, 1941).

Prilog kastraciji psa subkutanom ligaturom funikulusa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Belčić Mirko (1916, 1944).

Prilog poznavanju izgradnje i higijenskih prilika staja u Gornjoj Podravini. Veterinarski fakultet, Zagreb. Puhač Ivan (1914, 1938).

Rentgenska slika trbušnih organa kunića. Veterinarski fakultet, Zagreb. Badovinac Josip (1917, 1942).

Rentgenska slika grudnog koša kod mačke. Veterinarski fakultet, Zagreb. Molčić Božidar (1922, 1948).

Rentgensko prikazivanje zuba kod mačke. Veterinarski fakultet, Zagreb. Sutlić Branko (1921, 1948).

Rentgensko prikazivanje zuba kod psa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Čamo Edhem (1909, 1938).

Salmonella abortus ovis kao uzročnik pobačaja kod ovce u Jugoslaviji. Veterinarski fakultet, Zagreb. Fras Antun (1910, 1939).

Utjecaj fosfatnih mješavina na krv i šećer. Veterinarski fakultet, Zagreb. Hrnjak Dušan (1912, 1939).

1949| Disocijacija kod B. erysipelatis suis. Veterinarski fakultet, Zagreb. Brudnjak Zvonimir (1921, 1945).

Histopatološke promjene limfnih čvorova kod akutne svinjske kuge virus svinja. Veterinarski fakultet, Beograd. Sofrenović Đorđe (1914, 1942).

Prilog izučavanju mehanizma D-vitamina. Hipoteza o dejstvu D-vitamina na biokemijske procese na mišićima. Veterinarski fakultet, Beograd. Jovanović Milovan (1917, 1942).

Utjecaj simentalaca na popravku domaćeg govečeta u južnoj okolini Beograda. Veterinarski fakultet, Beograd. Pribićević Simeun (1914, 1939).

Zgrušavanje krvi, protrombinska reakcija i njena praktična primena u veterinarskoj medicini. Veterinarski fakultet, Beograd. Milin Ljubomir (1915, 1942).

1950| Dijagnostička vrijednost kvantitativne krvne slike kod vrbance svinja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Petrović Davor (1918, 1946).

Prilog poznavanju mehanizma antraksa. Veterinarski fakultet, Beograd. Trbić Branko (1917, 1942).

Uloga golubova i vrbaca u epizootologiji kuge peradi. Veterinarski fakultet, Beograd. Popović Branko (1914, 1942).

1951| Debljina hrskavice na zglobovima ekstremiteta konja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Rigler Leo (1914, 1938).

Dokaz govedeg loja u svinjskoj masti pomoću određivanja (vakcinske) kiseline. Veterinarski fakultet, Zagreb. Skenderović Grga (1913, 1939).

Elektrokardiografsko ispitivanje srčanih aritmija konja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Milčetić Ivan (1917, 1942).

Jajovodni ciklus ovce. Veterinarski fakultet, Beograd. Jovanović Vladeta (1912, 1939).

Krvne grupe kod konja. Veterinarski fakultet, Beograd. Kolić Ivica (1908, 1948).

Rentgensko prikazivanje trbušnih i nekih okolnih organa kod konja pomoću pneumoperitoneuma. Veterinarski fakultet, Zagreb. Luksić Antun (1918, 1944).

Rentgensko prikazivanje zuba kod nekih preživača. Veterinarski fakultet, Zagreb. Smalc (Jakovčić) Vilim (1912, 1938).

Širina rentgenske zglobove pukotine na zglobovima ekstremiteta goveda. Veterinarski fakultet, Zagreb. Cermak Krunoslav (1914, 1940).

Utjecaj fizičkih i hemijskih faktora na embrionalno razviće Parascaris equorum. Veterinarski fakultet, Beograd. Nevenić Vladislav (1917, 1942).

Utjecaj zavoja i zašivanja kapaka na epitelizaciju rana rožnjače kod psa. Veterinarski fakultet, Beograd. Jovanović Vojislav (1917, 1942).

Virulencija Erysipelathrix rhusiopathiae uzgajenog na žitnom gojištu od ječma. Veterinarski fakultet, Zagreb. Belovitić Milan (1909, 1936).

1952| Akineza suborbicularis oculi kod goveda, konja i pasa. Veterinarski fakultet, Beograd. Maksimović Bogdan (1919, 1947).

Eksperimentalna istraživanja o specifičnosti domaćina, lokalizacije i utjecaji fizičkih faktora na razviće trichomonadida. Veterinarski fakultet, Beograd. Petrović Zlatibor (1921, 1949).

Ispitivanje sadržaja kalija iz davanja prostigmina, inhibitora holinesteraze. Prilog poznavanju teorije neurohumoralnog prijenosa podražaja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Begović Safet (1916, 1942).

O tumorima testisa pasa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Butrovski Dimitar (1914, 1941).

Prilog pitanju odnosa relativne napetosti fleksornih tetiva falanga i interossea mediusa na prednjem ekstremitetu konja s obzirom na ortopedsko potkivanje. Veterinarski fakultet, Zagreb. Atlas Albert (1912, 1939).

Prilog poznavanju fermentacije govedeg mesa. Veterinarski fakultet, Beograd. Savić Isidor (1919, 1946).

Prilog poznavanju toksičnog djelovanja tetraklormetana (C Cl₄) i tetrakloretana (C₂ Cl₄) na kokoš. Veterinarski fakultet, Zagreb. Bendiš Ratimir (1914, 1940).

Sialografija kod konja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Sepe Vilim (1916, 1941).

Upoređenje i ocjena nekih metoda za ranu dijagnozu ždrijebnosti. Veterinarski fakultet, Zagreb. Varadi Miroslav (1917, 1948).

Uporedno ispitivanje funkcija bočnih moždanih komora domaćih životinja. Veterinarski fakultet, Beograd. Nonin Stevan (1921, 1948).

1953| Arteficialni pneumoperitoneum goveda kao pomoćno sredstvo u rentgenskoj dijagnostici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Dusi-nović Muhamed (1914, 1943).

Enterotokssemija ovaca u NR Makedoniji. Veterinarski fakultet, Beograd. Božinović-Šalinski Trajko (1905, 1932).

Kičmena moždina, moždanice, međumoždanički prostori i njihova topografija kod svinja. Veterinarski fakultet, Beograd. Janković Živorad (1921, 1949).

Nefriti goveda — patohistološka ispitivanja. Veterinarski fakultet, Beograd. Velimirović Miloš (1926, 1950).

O ispitivanju radne sposobnosti lipicanca. Veterinarski fakultet, Zagreb. Marinić Ivica (1921, 1950).

O klinici i epizootologiji leishmanioze psa u gradu i kotaru Dubrovniku. Veterinarski fakultet, Zagreb. Cvjetanović Vladimir (1911, 1934).

Parasitska fauna bijelog štakora i bijelog miša. Veterinarski fakultet, Zagreb. Benko Velimir (1919, 1947).

Parcijalno ispitivanje funkcionalnog stanja jetre psa određivanjem protrombina u krvi. Veterinarski fakultet, Zagreb. Gorišek Josip (1923, 1949).

Prilog djelovanju stilbestrola kod anestrus goveda i svinja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Šimunić Božidar (1921, 1946).

Prilog ispitivanju funkcionalne sposobnosti bubrega konja. Veterinarski fakultet, Beograd. Kozic Ljubomir (1920, 1949).

Prilog pitanju prijeloma lopatice kod konja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Petrinović Božidar (1917, 1948).

Prilog poznavanju i primeni određivanja protrombinskog vremena kod goveda kao metoda za ispitivanje funkcionalnog stanja jetre. Veterinarski fakultet, Beograd. Stamatović Sribislav (1920, 1948).

Prilog poznavanju patohistoloških promena u tkivima kopitara eksperimentalno otrovanim iperitom. Veterinarski fakultet, Beograd. Valentić Stanislav (1913, 1939).

Prilog poznavanju uzročnika piobaciloze (Coryne-bacterium pyogenes) i njegova značenja za neke domaće životinje. Veterinarski fakultet, Zagreb. Heisig Mladen (1919, 1944).

Svojstva mikrokokka, uzročnika gangrenoznog mastitisa ovaca i koza u Hrvatskoj. Veterinarski fakultet, Zagreb. Hadžibegović Avdo (1921, 1947).

Utjecaj svrljiške ovce na popravku pirotke pramenke. Veterinarski fakultet, Beograd. Natić Svetislav (1921, 1948).

Vaskularizacija vimena ovce. Veterinarski fakultet, Beograd. Palić Dušan (1919, 1948).

1954| Hristofiziološka ispitivanja spoljašnjeg ušnog kanala ovce. Veterinarski fakultet, Beograd. Pantić Vladimir (1921, 1950).

Koštana srž psa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Bauer-Siđ Pavica (1926, 1951).

Morfološke i proizvodne osobine sjeničko-peštarske ovce. Veterinarski fakultet, Beograd. Milosavljević Slavomir (1919, 1948).

O zaraznom presušenju vimena krava u Skoplju i okolini i vrijednost nekih dijagnostičkih metoda. Veterinarski fakultet, Zagreb. Micev Nikola (1913, 1939).

Određivanje triptofana u krvnom serumu tuberkuloznih i zdravih goveda. Veterinarski fakultet, Beograd. Magazinović Vojislav (1920, 1949).

Prilog pitanju da li tuberkulozne muzare izlučuju s mlijekom uzročnike tuberkuloze, ako im vime nije zahvaćeno tuberkuloznim procesom. Veterinarski fakultet, Zagreb. Crnković Milan (1913, 1939).

Prilog poznavanju epizootologije crvenog vetra kod svinja. Veterinarski fakultet, Beograd. Dimitrijević Vojislav (1915, 1946).

Prilog poznavanju kokcidija kokoši na teritoriji NRS sa naročitim osvrtom na E. tenella. Veterinarski fakultet, Beograd. Šibalić Slobodan (1919, 1950).

Prilog poznavanju promena vaginalne sluzokože i konjunktive i njihov značaj za određivanje estralnih faza kod ovce. Veterinarski fakultet, Beograd. Marković Božidar (1919, 1947).

Prilog primjeni stilbestrola za izazivanje laktacije kod koza. Veterinarski fakultet, Zagreb. Pavuna Hrvorje (1921, 1946).

Sadržaj kalija i acetilholina u stijenici uterusa svinje. Veterinarski fakultet, Zagreb. Šabjan Ivan (1922, 1949).

Solidnost i trajanje imunитета kod konja vakcionisanih precipitarnim tetanusnim anatoksinom domaće proizvodnje. Veterinarski fakultet, Beograd. Tvorčić Stanko (1914, 1940).

Uvjetovanje učina digitoksina na srce mačke pri običnoj i nadopunskoj titraciji adrenokortikotropnim inkretom hipofize i kortizona. Veterinarski fakultet, Zagreb. Džinić Salih (1908, 1933).

Vrste Haemosporidija konja i goveda u NR Hrvatskoj — njihova raširenost i vrijeme pojavljivanja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Richter Stanko (1913, 1940).

1955] Anemija kod prasadi pod našim uslovima. Veterinarski fakultet, Beograd. Ševković Nemanja (1922, 1950).

Djelovanje tetrahlormetana na odnos anorganskih tvari u serumu, serumske bjelancevine i protrombinsko vrijeme kod goveda i ovaca. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Gal Zvonimir (1920, 1949).

Ispitivanje imunogenog svojstva domaćih sojeva Erysipelathrix rhusiopathiae. Veterinarski fakultet, Beograd. Turbatović Radoslav (1919, 1949).

Mamografija u goveda. Veterinarski fakultet, Zagreb. Stambolija Dušan (1918, 1944).

O hiperimunom serumu atipične kuge peradi. Veterinarski fakultet, Zagreb. Lulić Vladimir (1918, 1941).

Određivanje maksimalne osjetljivosti vežnjače tuberkuloznih goveda na tuberkulin. Veterinarski fakultet, Beograd. Okrajnov Nenad (1918, 1947).

Prilog poznavanju trovanja konja plijesnima (Mucor i Aspergillus). Veterinarski fakultet, Zagreb. Dražin Marin (1917, 1950).

Prilog poznavanju ovčijih kokcidija na području Bosne i Hercegovine s osobitim osvrtom na E. arloingi. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Delić Smail (1919, 1948).

Prilog utvrđivanju sazrijevanja folikula i ovulacije kod bosansko-brdskih kobila na osnovu razmaza vaginalne sluzi. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Kamhi Samuel (1910, 1937).

Razvoj kostiju ekstremiteta u psa do jedne godine starosti u rentgenskoj slici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Herljević Josip (1908, 1936).

Reagovanje oka na strana tela eksperimentalno unesena u prednju očnu komoru psa. Veterinarski fakultet, Beograd. Petrović Dragomir (1920, 1949).

Rentgenološka slika eksperimentalnog rahitisa. Veterinarski fakultet, Beograd. Tešić Dragutin (1921, 1950).

Značenje TKT i rinitisa i camp fenomena za otkrivanje zaraženih uzgoja sa str. agalactiae. Veterinarski fakultet, Zagreb. Hadžidedić Ishak (1920, 1947).

1956] Embriotomske operacije u goveda modificiranim embriomtomom. Veterinarski fakultet, Zagreb. Rebesko Branko (1921, 1946). Nalaz salmonela kod zdravih i bolesnih svinja i ponašanje izolovanih sojeva in vitro i u salamurama različitih sastava. Veterinarski fakultet, Beograd. Žakula Radičević (1919, 1948).

Neke slobodne aminokiseline jetre i mišića zdrave i skorbutične zamorčadi. Veterinarski fakultet, Zagreb. Stanković Veljko (1922, 1950).

Patomorfološka slika krvomokrenja goveda na području Banja-lučkog sresa u zimskoj (1954) i ljetnoj (1955) sezoni s obzirom na trajanje bolesti, te pol i dob životinja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Varenika Dmitar (1926, 1951).

Prilog poznavanju egzogenog i endogenog razvika Toxocara canis. Veterinarski fakultet, Beograd. Marjanović Desanka (1928, 1952).

Prilog poznavanju etiologije, epizootologije i imunoprofilakse mastita ovaca. Veterinarski fakultet, Beograd. Mihajlović Božidar (1925, 1950).

Prilog poznavanju piroplozmoza u NR Makedoniji. Veterinarski fakultet, Beograd. Angelovski Toma (1915, 1948).

Prilog poznavanju uticaja parazitskih alergija na ishod intraidermalne tuberkulinske reakcije u goveda. Veterinarski fakultet, Beograd. Lješević Žarko (1923, 1950).

Razvoj kostiju ekstremiteta svinje od partusa do dvije godine starosti u rentgenskoj slici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Naglič Vladimir (1918, 1948).

Redukcija metilenskog modrila u bižoj spermiji uz konstantan broj spermija. Veterinarski fakultet, Zagreb. Šic Rudolf (1918, 1943).

Rentgenska istraživanja o djelovanju Aetherolei terebinthinae rectificati. Aethanolol diluti i Physostigmini salicylas na motilitet predjeludaca malih preživača. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Nešić Prvoslav (1924, 1951).

Uticaj hidrazida izonikotinske kiseline na razvoj tuberkuloznog procesa eksperimentalno izazvanog kod kunića bovinim tipom mic. tuberculosis. Veterinarski fakultet, Beograd. Đukić Branislava (1926, 1951).

Uticaj prokain penicilina i vitamina B-12 na rast pilića uzgajanih u baterijama. Veterinarski fakultet, Zagreb. Findrik Mirko (1917, 1943).

Začetek veterinarstva in njegov razvoj do Prve svetovne vojne na slovenskem ozemlju (Početak veterinarstva i njegov razvoj do Prvog svetskog rata u Slovenačkoj). Veterinarski fakultet, Zagreb. Stefančić Ante (1896, 1924).

Značaj spermorazređivača i broja spermatozoida pri veštačkom osemenjavanju ovaca. Veterinarski fakultet, Beograd. Miljković Vasilije (1923, 1950).

1957] Djelovanje gama izomera heksaklorcikloheksana na kokoš i patku. Veterinarski fakultet, Zagreb. Adamić Stefan (1926, 1953).

Ispitivanje virusnih oboljenja mladih mačaka. Veterinarski fakultet, Beograd. Paunović Svetislav (1919, 1950).

Istraživanje o proširenosti zaraznog presušenja vimena krava u većim ekonomijama NR BiH. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Marić Ivica (1922, 1952).

Liječenje peritonitisa ultravioletnim zrakama. Veterinarski fakultet, Zagreb. Tomašek Vladimir (1916, 1940).

Određivanje aktivnosti serumske holinesteraze kao testa za ispitivanje jetre psa. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Vuković Veroljub (1923, 1950).

Osjetljivost pojedinih vrsta glodara na »Leishmania donovani«. Veterinarski fakultet, Beograd. Bordoški Arkadije (1920, 1951).

Prilog makroskopskom i mikroskopskom proučavanju pčelinje kuge. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Sarajevo. Pobegajlo ing. Ignjat (1899, 1929).

Prilog patohistologiji nekih organa konja u postupku proizvodnje ljekovitih seruma. Veterinarski fakultet, Zagreb. Šenk Leon (1926, 1952). Rentgenska slika probavnog trakta nekih vrsta slatkovodnih riba. Veterinarski fakultet, Zagreb. Svob Tvrtko (1917, 1950).

Svojstva sojeva streptokoka zaraznog presušenja vimena izoliranih kod nas. Veterinarski fakultet, Zagreb. Batis Janez (1919, 1948).

Uzgađanje virusa zarazne uzetosti svinja na pilićim embrionima i neka svojstva adaptiranog virusa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Baš Uroš (1919, 1949).

1958] Biohemiski prilozi poznavanju mehanizma djelovanja B. Anthracis. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Popović-Sabo Miroslava (1928, 1952).

Citomorfološki odnosi u perifernoj krvi i sternalnim punktatima goveda u okolini Sarajeva. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Čenić-Sušnik Smilja (1929, 1954).

Eksperimentalno ispitivanje vrednosti koštanih klinova u osteosintezi femura psa. Veterinarski fakultet, Beograd. Tadić Milorad (1923, 1951).

Histofiziološka ispitivanja najjačih domaćih kokoške. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Nešić Ljubica (1927, 1951).

Ispitivanje procesa zrenja sremeske kobasice. Veterinarski fakultet, Beograd. Rašeta Jovan (1925, 1952).

Krvna slika kod pasa eksperimentalno zaraženih sa Leishmania donovani u raznim stadijumima infekcije. Veterinarski fakultet, Beograd. Cvetković Ljubomir (1924, 1951).

Otpornost spora Nosema apisi prema nekim fizikalnim i kemijskim sredstvima. Veterinarski fakultet, Zagreb. Snoj Neža (1930, 1956).

Pato-histološko ispitivanje nefrita konja. Veterinarski fakultet, Beograd. Knežević Nebojša (1927, 1951).

Prilog poznavanju izlučivanja Cociella burneti u mleku prirodno inficiranih krava. Veterinarski fakultet, Beograd. Miljković Višeslava (1926, 1951).

Prilog poznavanju Oribatida kao prenosilaca Moniezia expansa u NR BiH. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Frank Feja (1922, 1950).

Prilog poznavanju utjecaja fizikalnih faktora klime na produkciju mlijeka kod krava. Veterinarski fakultet, Zagreb. Komar Slavko (1918, 1954).

Uporedna ispitivanja funkcije jetre konja nekim laboratoriskim metodama. Veterinarski fakultet, Beograd. Petrović Milorad (1920, 1950).

Uporedna istraživanja o prometu željeza i bakra kod zdravih konja i konja s oboljelim jetrom. Veterinarski fakultet, Zagreb. Gregorović Vladimir (1920, 1946).

Vaskularizacija mokraćnog sustava goveda. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Arnautović Ibrahim (1928, 1955).

1959] Bakterijska flora genitalnih organa krave. Veterinarski fakultet, Zagreb. Milaković Ljudmila (1928, 1954).

Diferencijalno-dijagnostički značaj analiza u likvoru kod nekih oboljenja centralnog nervnog sistema pasa. Veterinarski fakultet, Beograd. Čirić Vojislav (1923, 1951).

Metoda za ispitivanje nekih insekticida pomoću larvi krpelja. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Levi Isak (1913, 1948).

Pedološko-hidrološki odnosi, zagadivanje podzemne vode i zdravstveni uvjeti gospodarstva kao etiološki faktori nekih probavnih smetnji u svinja. Veterinarski fakultet, Zagreb. Asaj Antun (1929, 1953).

Prilog poznavanju dezinfekcionog dejstva simultano primenjenih subletalnih doza ultrazvuka i subaktivnih koncentracija rastvora nekih dezinfekcijskih. Veterinarski fakultet, Beograd. Hrgović Nebojša (1927, 1952).

Prilog poznavanju promena mesa pod dejstvom salamura različitog sastava. Veterinarski fakultet, Beograd. Stolić Petar (1921, 1951).

Razvoj ekstremitetnih i grudnih kostiju ovce od rođenja do godine dana starosti u rentgenskoj slici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Rubeša Mihael (1924, 1950).

Razvoj kostiju glave i kralježnice u ovce od rođenja do godine dana starosti u rentgenskoj slici. Veterinarski fakultet, Zagreb. Kramar-Rubeša Danica (1926, 1952).

Vrijednost streptomycina i aureomycina u terapiji kroničnih govodih endometritisa. Veterinarski fakultet, Zagreb. Horvat Franjo (1912, 1941).

FARMACIJA

1950] Malva mauritanica L. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Petričić mr ph Jovan (1920, 1945).

1951] Rhizoma Filicis maris iz Bosne (kemijsko i biološko istraživanje). Farmaceutski fakultet, Zagreb. Košak mr ph Ratko (1919, 1943).

1954] Antioksidaciona svojstva droga i drugih tvari biljnog porijekla. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Mihelić mr ph Franjo (1919, 1943).

1955] Dinamika bitnih amino-kiselina u toku vegetacione periode kukuruza. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Šibalić Stanimir (1912, 1937).

Određivanje sastava nikotinskih soli potenciometriskom i konduktometrijskom titracijom u vodenom rastvoru. Farmaceutski fakultet, Beograd. Stabić Bogdan (1918, 1947).

1956] Ispitivanje antrahinonskog sadržaja cortex rhamni fallacis boiss hromatografijom na papiru. Farmaceutski fakultet, Beograd. Danilović Miloje (1912, 1936).

Istraživanja o mehanizmu djelovanja adrenokortikotropnog hormona ACTH. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Perić-Božović Milica (1911, 1947).

Istraživanja reakcijskih produkata nekih terapijskih važnih organskih baza. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Rill-Cerkovnik Margita (1922, 1951).

Izdavanje sterina iz biološkog materijala metodom papirne elektroforeze. Farmaceutski fakultet, Beograd. Topalović-Avramov Radmila (1919, 1942).

Oblici ljekovitog sladića u flori Jugoslavije. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Malović mr ph Zlatko (1916, 1938).

Prilog poznavanju uloge L-askorbinske kiseline u biljkama. Farmaceutski fakultet, Beograd. Stanimirović Sava (1920, 1949).

Priprema nekih uretana dialkilamino alkohola i njihovo antileukemijsko djelovanje. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Mučević Gojko (1925, 1950).

1957] Ispitivanje insulina u području njegove disocijacije. Farmaceutski fakultet, Beograd. Tomašević-Berkeš Persida (1920, 1947).

Istraživanje domaće droge *digitalis ambigua*, te iz nje izoliranih djelatnih tvari. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Petričić mr ph Vanda (1921, 1946).

Prilog pitanju primene polarografije u toksikološkim analizama. Farmaceutski fakultet, Beograd. Jovanović Dušan (1916, 1939).

Prilog poznavanju fotodinamskog i flavonoidnog sadržaja nekih *hypericum* vrsta. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Grims mr ph Milan (1923, 1945).

Zakonitosti rastvorljivosti u binernim tečnim sistemima i struktura takvih rastvora. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Miličević Branimir (1927, 1949).

1958] Ispitivanje opija i galenskih pripravaka nekih droga izravnim određivanjem spektra apsorpcije u ultravioletu. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Grlić mr ph Ljubiša (1921, 1943).

Kolometrijska metoda za određivanje alkaloida u korijenu ipekakane i njegovim galenskim pripravcima. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Bičan mr ph Tatjana (1921, 1944).

Nova metoda razdvajanja racemske jabučne kiseline u optičke antipode. Farmaceutski fakultet, Beograd. Arsenijević Vladimir (1923, 1949).

Prilog farmakologiji dinzopropiluzofosfata (D. F. P-a). Farmaceutski fakultet, Beograd. Atanacković dr Dimitrije (1914, 1938).

Prilog hemijskog i kliničkog proučavanja nekih hormona mokraće. Farmaceutski fakultet, Beograd. Cvetković Jelica (1926, 1949).

Prilog pitanju normalnog sadržaja olova u zemlji, vodi, otrovnim namirnicama i tečnostima organizma ljudi i životinja i uticaj izvesnih faktora na promenu sadržaja olova u tečnostima organizma ljudi i životinja trovanih olovom. Farmaceutski fakultet, Beograd. Radmić Sava (1927, 1951).

Prilog poznavanju mehanizma stabilizacije i reoloških osobina farmaceutskih suspenzija. Farmaceutski fakultet, Beograd. Tufegdžić Nikola (1921, 1948).

Prilog proučavanju manila elemi smola. Farmaceutski fakultet, Beograd. Dugandžić Milorad (1921, 1948).

Rumex alpinus L. — Farmakognoska studija. Farmaceutski fakultet, Beograd. Lukić Predrag (1921, 1949).

1959] Herba *Rutae Murariae* — Farmakognoska i mikrobiološka ispitivanja. Farmaceutski fakultet, Zagreb. Priveršek mr ph Anton (1910, 1936).

Prilog poznavanju fluorescentnih osobina hinolinskih derivata. Farmaceutski fakultet, Beograd. Nikolić Kosta (1925, 1951).

Sinteza Di — I polusulfidnih jedinjenja aromat ugljovodonika — naftalena, antracena, fenantrena. Farmaceutski fakultet, Beograd. Binenfeld Zlatko (1921, 1948).

POLJOPRIVREDA

1946] Prilog poznavanju biologije i suzbijanja bobove rde *Uromyces Fabae* (Pers) de By, f.sp. *Viciae Fabae* de By. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Kišpatić ing. Josip (1917, 1939).

Učejaci unutarnjih i vanjskih faktora na životinjski organizam izražen u postotku suhe tvari u krvi. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Vukina ing. Rudolf (1911, 1941).

1947] O crnoj listnoj pjegavosti endivije koju prouzrokuje gljiva *Alternaria solani* (E. et M.) Jones et Groul f.sp. *endiviae* n.f.sp. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Janežić ing. Franjo (1908, 1934).

1948] Nasljeđivanje nekih poljoprivredno važnih svojstava ozimog golog ječma (*Hordeum sativum* var. *medium*). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Kump ing. Marija (1915, 1942).

Prilog poznavanju lasaste mangalice. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Brinzej ing. Miljenko (1913, 1940).

1949] Činici plodonošenja najrasprostranjenijih domaćih i stranih sorti jabuka u voćarskim rejonima NR Srbije. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zemun. Stanković ing. Dušan (1908, 1933).

Vegetativna hibridizacija — promena prirode biljaka kalemljenjem. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Glavinčić Ružica (1917, 1941).

1952] Planinske crnice »buvavice« na crnogorskom kršu. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Pavičević ing. Nikola (1911, 1940).

Prilog poznavanju vrijednosti ekstrahirane makove prekrpe u ishrani krava muzara. Veterinarski fakultet, Zagreb. Vaskov Blagoj (1902, 1939).

Uticaj povećanih količina belančevina u obroku domaćih tovnih svinja na rezultate tova. Poljoprivredni fakultet, Beograd. Stosić ing. Darko (1918, 1941).

1953] Analiza nekih metoda određivanja finoće vune i kvaliteta vune kucovlaške ovce uz prikaz njezina uzgoja i uzgojnih prilika. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Barić ing. Stana (1920, 1943).

Biološka i gospodarska svojstva naših domaćih raži (*Secale cereale* L.) i njihovih križanaca. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Borojević ing. Slavko (1919, 1947).

Istraživanje radnih sposobnosti nonius kobilu. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Car ing. Milivoj (1918, 1941).

Naši domaći lanovi — prilog poznavanju gospodarskih svojstava. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Potočanec ing. Josip (1915, 1939).

O anatomskoj građi perikarpa varijacija i oblika vrste *capsicum annuum* L. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Plavšić-Gojković ing. Nevenka (1919, 1943).

Prilog izučavanju izazivača mlečne fermentacije u našem vinu. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Radovanović ing. Vojislav (1911, 1936).

Prilog poznavanju biologije sive plijesni graha (*Isariopsis griseola* sacc.) Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Milatović ing. Ivanka (1917, 1941).

Prilog proučavanju antibiotskog dejstva zelene plijesni na važnije mikroorganizme grožđa i šire. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Milišavljević ing. Dragoslav (1909, 1932).

Repni moljac — biološka i ekološka istraživanja u cilju utvrđivanja kompleksa mera borbi. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Stanković ing. Aleksandar (1918, 1947).

Uticaj doba košnje i načina sušenja na sastav i opštu hranljivu vrednost sena prirodne biljne zajednice — *Nardetum strictae*. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Sarajevo. Maksimović ing. Dušan (1915, 1939).

Uticaj hrane na razvoj gubara (*Lymantrix dispar*). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Smit ing. Lea (1921, 1948).

Uticaj raznih količina soje na kvalitet mlijeka i mliječne masti e probavljanje hranljivih tvari u obroku. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Pajalić ing. Josip (1912, 1936).

Žitni bauljar — crni žitarac i njegova parazitska muha. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Bjegović ing. Petar (1917, 1948).

1954] Gubici u zrnu kod raznih načina žetve i vršidbe žitarica. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Brčić ing. Josip (1923, 1949).

Gospodarski važna svojstva F_1 generacija nekih sorata rajčica (*Solanum lycopersicum* L.) i njihova primjena u našoj poljoprivredi. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Polak ing. Elza (1910, 1933).

Karakteristika procesa opodzoljavanja zemljišta u Srbiji. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Ćirić ing. Milivoje (1923, 1949).

1955] Biologija jabučnog smotavca (*Carpocapsa pomonella* 2) kao osnova za njegovo suzbijanje. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Tadić ing. Milorad (1922, 1949).

Geneza i evolucija gajnjača Srbije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Živković ing. Miodrag (1926, 1950).

Istraživanja o mikrobakterijama u tlima Jugoslavije. Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb. Sabadoš-Sarić ing. Ana (1916, 1939).

Odlike humusa u glavnim tipovima zemljišta NR Srbije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Bogdanović ing. Milovan (1913, 1939).

Prilog izučavanju fertilnosti važnijih domaćih i nekih stranih sorti vinove loze u vinogorjima NR Srbije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Avramov ing. Lazar (1921, 1949).

Prilog poznavanju uzgoja ementalnih čistih kultura *streptococcus thermophilus* i *thermobacterium helveticum*. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Sabadoš ing. Dimitrije (1912, 1937).

Prilog proučavanju biologije i suzbijanju *Puccinia helianthi* schw. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Perišić Milivoje (1910, 1937).

Prilog poznavanju vune nekih sojeva pramenke i metodici njene melioracije na području Bosne i Hercegovine. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Sarajevo. Končar ing. Ladislav (1911, 1935).

Problem bakterioza crvenog patlidžana kod nas. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Šutić ing. Dragoljub (1919, 1949 i 1954).

Problem opterećenja naših individualnih gazdinstava sredstvima uložnim u gradevine. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Mirić ing. Stanko (1912, 1935).

Uticaj ekoloških faktora i agrotehničkih mera na stvaranje i prinos nikotina i limunske kiseline kod *Nicotiana rustica*. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Dimitrijević ing. Relja (1908, 1931).

1956] Biološka i ekonomske osobine sorti (populacija) bijelog kukuruza u Srbiji. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Jončić ing. Ilija (1911, 1935).

Degradacija černozema u Hrvatskoj. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Škorić ing. Arso (1922, 1950).

Fertilizaciono dejstvo naših ugljeva. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Krištof ing. Stevan (1915, 1942).

Fiziološke osobine i kvalitet zrna domaćih sorata kukuruza te sortnih (međusortnih) križanaca. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Gotlin ing. Josip (1922, 1949).

Gospodarska vrijednost međusortnih hibrida kukuruza na području NR Srbije. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Piper ing. Milorad (1914, 1938).

Gospodarski važna morfološka i biološka svojstva naših oblika krumpira. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Vitasović ing. Zdenko (1921, 1943).

Lucerina buba-mara; morfološka, razviće, ekologija. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Tanasijević ing. Nikola (1922, 1949).

Melioracija Nikšićkog i Grahovskog polja i značaj melioracije kraških polja za unapređenje poljoprivredne proizvodnje dinarskog i karskog područja. Srpska akademija nauka, Beograd. Sinanović ing. Stevan (1916, 1946).

Metabolizam organskih kiselina u listu roda »Vitis«. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Velikonja ing. Nenad (1921, 1948).

- Neka biološka i gospodarska svojstva *Brassica oleracea* var. capitata L. obzirom na uzgoj ranih sorti kod nas. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Pavlek ing. Paula (1918, 1947).
- Patogeno dejstvo nekih bakterija na dudovcu. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Vasiljević ing. Ljubisa (1923, 1949).
- Period i dinamika cvatnje jabuka. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Štampar ing. Katarina (1920, 1943).
- Prilog poznavanju kukuruzovine kao hraniva. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Obradović ing. Miodrag (1920, 1947).
- Prilog poznavanju svojstva svinje moravke. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Lalević ing. Dušan (1907, 1928).
- Prilog upoznavanju hercegovačkih sorti vinove loze s osvrtom na biologiju cvatnje i oplodnje. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Šupica ing. Milan (1903, 1929).
- Prilog poznavanju kupreškog soja ovaca kao baze za oplemenjivanje merinom u zapadnom dijelu Bosne i Hercegovine. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Sarajevo. Palian ing. Boško (1920, 1943).
- Prilog poznavanju promjena sadržaja hranjivih tvari po vegetacijskim fazama crvene djeteline i livadskog sijena. Veterinarski fakultet, Sarajevo. Džinić Miralem (1918, 1943).
- Prirodna važnost svinjogojstva i neki faktori koji utječu na njegovo proširenje i ekonomičnost. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Pavlek ing. Večeslav (1915, 1940).
- Proučavanje brzine transformacije kalcijum cijanamida u zemljištu. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Jelenić Đurđe (1923, 1949).
- Sastav i vrijednost nekih domaćih populacija naše panonske lucerne (*Medicago sativa*). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Milinković ing. Vinko (1917, 1946).
- Sastav mineralnih tvari i biološka vrijednost stočnoga kelja u odnosu na vrijeme rasta i fertilizaciju. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Čížek ing. Jan (1925, 1949).
- Utjecaj bližjenja na prinos i kvalitet vune ovaca cigaja rase. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Mitić ing. Novica (1921, 1949).
- Utjecaj klimatskih faktora na prirod kukuruza. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Jugo ing. Bogdan (1912, 1936).
- Utjecaj podloge i međupodloge na vegetativne i generativne organe krušaka. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Gliha ing. Rafael (1918, 1947).
- Važnije vodne osobine glavnih tipova zemljišta u Srbiji. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Stojićević ing. Dragoljub (1923, 1949).
- Vezivanje fosforne kiseline u glavnim tipovima zemljišta Srbije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Popović ing. Života (1924, 1949).
- Virozne bolesti šećerne repe kod nas. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Nikolić ing. Veljko (1912, 1936).
- Zasnivanje ornica na podzolima i gajnjačama Severne Metohije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Drezgić ing. Petar (1914, 1938).
- [1957] Akumulacija bakra i njegova fiziološka aktivnost u starim vinogradskim tlima Hrvatske. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Anić ing. Jelka (1921, 1943).
- Ampelografska ispitivanja najrasprostranjenijih domaćih sorata vinove loze Vršackog vinogorja. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Briza Karlo (1916, 1939).
- Citogenetsko ispitivanje inbridnih linija kukuruza (*Zea Mays* L.). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Zečević ing. Ljubisa (1920, 1949).
- Heterozis kukuruza F_1 generacije domaćih sortnih hibrida i hibrida dobivenih od ukrštanja domaćih sorata sa američkim inbridovanim linijama. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Marić ing. Miodrag (1922, 1949).
- Istraživanja bioloških osobina najrasprostranjenijih sorata pasulja (*Phaseolus vulgaris* L. Savi) na Kosmetu, u vezi određivanja njihove ekonomske vrijednosti. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Rosić ing. Krsto (1924, 1949).
- Korelacija između razvika sejanaca drvenastih biljaka (voćaka) i njihove dugovečnosti. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Slović ing. Dragoljub (1911, 1937).
- Morfološke i biohemiske promene u pupoljcima šljive, breskve, kajsije i badema u zimskom mirovanju. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Pejić ing. Borivoje (1922, 1949).
- Nova sejačica za setvu pamuka i njena primena. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Andarsari Georgi (1912, 1938).
- O celishodnosti analitičkog finansiskog planiranja i analitičkog knjigovodstva na poljoprivrednim gazdinstvima. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Kristof ing. Milan (1900, 1922).
- Osobine močvarnih tala Lonjskog i Mokrog polja i njihovo značenje za melioracije. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Kurtagić ing. Meho (1912, 1939).
- Pedogeneza Sarajevskog polja i njena veza sa tipovima tala priticajnih vodotoka. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Kavić ing. Ljudevit (1907, 1935).
- Poboljšanje metodike ogleda u sudovima putem njihove izolacije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Milić ing. Milan (1911, 1957).
- Prilog poznavanju biologije duhanske pepelnice *Erysiphe cichoracearum* DC. i problem njenog suzbijanja. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Minev ing. Kiro (1917, 1943).
- Prilog poznavanju perioda cvetanja i uzroka otpadanja cvetnih pupoljaka, cvetova i plodova bresaka u Smederevskom Podunavlju. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Bulatović ing. Spasoje (1919, 1949).
- Prilog proučavanju neposredne primene sirovih fosfata na glavnim tipovima zemljišta Srbije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Antić Mihailo (1909, 1934).
- Prinos poznavanju osobina i proizvodnje ovčijih sireva u Dalmaciji. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Baković ing. Davor (1922, 1948).
- Prinos poznavanju ovce, ovčarstva i pašnjarstva otoka Cresa. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Jarda ing. Franjo (1911, 1935).
- Prilog proučavanju specifičnosti kvržinskih bakterija kikirikija. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Sarić Zora (1925, 1948).
- Proučavanje morfoloških i fizioloških osobina svinje resavke. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Simović ing. Bogoljub (1912, 1949).
- Utjecaj semena iz različitih faza ontogenetskog razvika, njegovih fizičkih osobina i nekih spoljašnjih faktora na rast i razvike žita. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Sarić Miloje (1925, 1949).
- Utjecaj temperature na degeneraciju krompira. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Đokić ing. Aleksandar (1924, 1949).
- Viroze rajčice (crvenog patlidžana) u NR Hrvatskoj. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Panjan Milan (1906, 1932).
- [1958] Biologija, ekologija i suzbijanje barida. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Ilić ing. Budimir (1916, 1935).
- Biološka i kemijska istraživanja ribljih brašna domaće proizvodnje. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Zlatić ing. Hrvoje (1923, 1949).
- Ciklički razvoj biotipova azotobacteria izoliranih iz crvenica Istre. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Prša ing. Marija (1919, 1947).
- Doprinos izolaciji katalaze u kristaliničnom obliku i karakterizaciji izoliranog encima. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Kos ing. Erika (1925, 1949).
- Energetske osnove obrade zemljišta. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Nikolić ing. Bogosav (1912, 1936).
- Mali gundelji Srbije, sistematika, anatomska građa, biologija i rojenje imaga. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Nonveje ing. Gvido (1913, 1937).
- Mikrobiološka svojstva vriština u Oštarijama. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Modrić ing. Adela (1912, 1939).
- Mikroflora naših maslaca i njen utjecaj na kvalitet. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Miletić ing. Silvija (1923, 1948).
- Pojava i osobine crvenica NR Makedonije. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Popovski ing. Dimitar (1921, 1949).
- Prilog istraživanju sistema i tipova gospodarenja u rajonu jadranskih kultura. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Rapajić ing. Nikola (1911, 1937).
- Prilog proučavanju pektinskih materija u plodu jabuka. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Džamić ing. Milomir (1924, 1949).
- Prilog proučavanju tehničko-ekonomskih uslova mehanizacije ratarstva na krupnim socijalističkim gospodarstvima u Hrvatskoj. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Capek ing. Dragan (1905, 1927).
- Proučavanje bioloških i citogenoloških odlika domaćih sorti krušaka. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Mišić Petar (1926, 1949).
- Proučavanje temperaturskih promena u orničnom sloju pokrivenom različitim njivskim usevima. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Milojević Budimir (1921, 1949).
- Septoria digitalis Pass. parazit lekovitih Digitalis spp u Jugoslaviji. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Kljajić ing. Radojica (1926, 1952).
- Tla Like. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Kovačević ing. Pavao (1919, 1943).
- Utjecaj bližjenja i laktacije po redu na količinu i sastav mleka cigaja rase ovaca. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Ognjanović ing. Aleksandar (1922, 1951).
- Utjecaj koncentracije mineralnih đubriva na razvike i prinos strmnih žita. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Stojanović ing. Momčilo (1921, 1949).
- Utjecaj osnovne obrade tla na prirod kukuruza. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Mihalić ing. Vladimir (1914, 1939).
- Utjecaj početnog broja mikroorganizama u mlijeku na dinamiku njihova umnažanja. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Konjarević ing. Aleksandar (1909, 1936).
- Zastupljenost, uloga i značaj Đjipovine (*Chrysopogon gryllus*) u livadskim fitocenozama Zapadne Srbije (fitocenološka studija). Poljoprivredni fakultet, Zemun. Kojić ing. Momčilo (1927, 1950).
- [1959] Aphis fabae, scep., oblici, morfolologija, biologija i ekonomska značaj. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Miletić ing. Radmila (1920, 1947).
- Geneza evolucije i naučne osnove melioracija slatina Ovčepolja. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Filipovski Georgi (1919, 1942).
- O supernumerarnim klasičima kod pšenice Triticum vulgare. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Korić ing. Svetka (1918, 1942).
- Organizacija proizvodnje zelene stočne hrane sa neprekidnim korišćenjem zemljišta i što jačom podelom rada. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Roguljić Jovan (1887, 1910).
- Planinski pašnjaci severnog dela Šar-Planine i njihova hranljiva vrednost. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Rajevski Lav (1910, 1939).
- Prilog pitanju ekonomičnosti proizvodnje priplodnih grla u NR Bosni i Hercegovini. Poljoprivredni fakultet, Sarajevo. Pancer ing. Oton (1907, 1929).
- Tla srednje i sjeverozapadne Istre. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Pušić ing. Borivoje (1916, 1940).
- Utjecaj fosfora na rastenje i hemijski sastav graška (*Pisum sativum* L.). Poljoprivredni fakultet, Zemun. Mohamed Šaker Hasan (1923, 1944).

ŠUMARSTVO

- [1948] Prilog poznavanju kvartarnih i terciarnih šuma sjeverne Hrvatske. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Špoljarić ing. Zvonimir (1911, 1937).
- [1951] O nekim razlikama u mikroskopskoj građi među domaćim vrstama roda Acer. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Vasiljević ing. Svetislav (1913, 1939).
- Štanung maksimalnog kvantitativnog iskorišćenja. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zemun. Knežević ing. Milutin (1905, 1928).

Uređivanje šuma uz oplodnu sječu. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Klepac ing. Dušan (1917, 1939).

1952| Poljski jasen (*Fraxinus angustifolia* Vahl), njegove osobine, raširenje i šumarsko značenje. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Fukarek ing. Pavle (1912, 1938).

1953| Istraživanja po učešću i nekim fizičkim svojstvima bijeli i srži poljskog jasena (*Fraxinus angustifolia* Vahl). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Benić ing. Roko (1911, 1934).

Oblici crnog bora u Jugoslaviji na temelju anatomije iglica. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Vidaković ing. Mirko (1924, 1949).

Šumske fitocenozе i staništa Suve Planine. Poljoprivredni fakultet, Zemun. Jovanović ing. Branislav (1912, 1938).

1954| Istraživanja točke zasićenosti vlaknaca važnijih domaćih vrsta drveća. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Krpan ing. Juraj (1914, 1938).

O pouzdanosti aerofototaksacije za neke dendrometrijske potrebe šumskog gospodarstva. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Tomašević ing. Zdenko (1917, 1939 i 1953).

Uzroci nestajanja šuma u Srbiji u XIX veku. Šumarski fakultet, Beograd. Simeunović ing. Dušan (1910, 1934).

1955| Borov četnjak-gnjezdar (*Cnethocampa pityocampa* sciff.). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Andrić ing. Milan (1913, 1939).

Istraživanje smolnog sistema smolarenja i smole molike (*Pinus pence* Grisebath) sa osvrtom na smolni sistem ostalih domaćih borova. Šumarski fakultet, Beograd. Pejovski Branislav (1914, 1937).

O biljkama roda *Eynonymus* u našoj zemlji kao sirovinom izvoru gutaperke. Šumarski fakultet, Beograd. Bunuševac ing. Tomo (1914, 1936).

O najpodesnijem obliku izjednačbene funkcije potrebne za računsko izjednačivanje pri sastavu dvovaluznih drvnogromadnih tablica. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Emrovic ing. Borivoj (1912, 1937).

Sovice Srbije sa ekologijom štetnih vrsta u šumarstvu i poljoprivredi. Šumarski fakultet, Beograd. Vasić Konstantin (1915, 1941).

1956| Istraživanje strukture i zapreminskog prirasta mešoviti sastojaka hrasta lužnjaka i belog graba u šumama gor. Srema. Šumarski fakultet, Beograd. Milojković ing. Dragomir (1912, 1935).

Najmanje visinske krive za hrast kitnjak i bukavu NR Srbije. Šumarski fakultet, Beograd. Mirković ing. Dragoljub (1912, 1935).

Optimalna gustina transportnih sredstava. Šumarski fakultet, Beograd. Petrović ing. Ljubomir (1920, 1949).

Proizvodnja i potrebe drveća u NR Hrvatskoj kao elementi šumsko-privredne politike. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Potočić ing. Zvonimir (1912, 1935).

Racionalna podela debila u eksploataciji šuma. Šumarski fakultet, Beograd. Popović ing. Vladislav (1904, 1931).

Smolovitost crnog bora u Srbiji. Srpska akademija nauka, Beograd. Dudić ing. Milan (1909, 1935).

Uticaj zapreminske težine i grešaka drveća na toplotnu moć bukovine. Šumarski fakultet, Beograd. Pavić ing. Jovan (1919, 1946).

Varijabilitet, ekologija i sistematika bukve u Jugoslaviji. Prirodno-matematički fakultet, Beograd. Mišić Vojislav (1922, 1950).

1957| Analiza kretanja proizvodnosti rada tokom 1954 i 1955 godine na pilanama NR Bosne i Hercegovine (za četinjare). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Kopčić ing. Ibrahim (1906, 1931).

Ekspozicija kao faktor pri pošumljavanju goleti. Šumarski fakultet, Beograd. Solinjak ing. Ivan (1896, 1929).

Izvoz drveća iz Jugoslavije — razvoj i problemi. Šumarski fakultet, Beograd. Orešanin ing. Dušan (1910, 1933).

Klasifikacija bujičnih tokova Grdeličke Klisure i kvantitativni režim njihovih nanosa. Šumarski fakultet, Beograd. Gavrilović ing. Slobodan (1914, 1938).

O određivanju vrijednosti i cijene glavnog proizvoda šumarstva. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Đapić ing. Dragutin (1909, 1932).

1958| Fitopenoze i stanište planina Rudnika i njihove degradacione faze. Šumarski fakultet, Beograd. Gajić ing. Milovan (1926, 1951).

Istraživanje rasporeda i količine beli i srži u deblu hrasta kitnjaka (*Quercus sessiliflora*, Salis b. iz Pesjaka u NR Makedoniji). Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Todorovski ing. Strahil (1917, 1948).

Prerada drveća u Srbiji i problemi njenog razvoja. Šumarski fakultet, Beograd. Vujičić ing. Lazar (1907, 1935).

Tehnička svojstva bosanske prašumske jelovine. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Karahasanović ing. Alija (1918, 1946).

Tipovi šuma i njihovi degradacioni oblici na Vodnu, Zemjodelsko-šumarski fakultet, Skopje, Tomašević ing. Đurđur (1920, 1947).

1959| Tendencija kretanja drvene bilance u FNRJ. Poljoprivredno-šumarski fakultet, Zagreb. Urbanovski ing. Alba (1916, 1940).

ARHITEKTURA

1956| Oblik i funkcija razreda osnovne škole u posebnim klimatskim prilikama. Tehnički fakultet, Zagreb. Mistry arh. Vithalbhai (1924, 1946).

1957| Izrada kose perspektive posredstvom pomoćne frontalne perspektive. Arhitektonski fakultet, Beograd. Jović ing. Milorad (1910, 1938).

GEODEZIJA

1948| Trigonometrijsko mjerenje visina i njegova praktična upotreba. Tehnički fakultet, Zagreb. Čabranić ing. Nikola (1905, 1931).

1957| Uređenje atara u vezi sa geodetskim i melioracionim radovima. Građevinski fakultet, Beograd. Cvejić Nikola (1895, 1922).

Uticaj privlačnog djelovanja mjeseca i sunca na nivelman visoke točnosti. Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet, Zagreb. Klak ing. Stjepan (1920, 1943).

GRAĐEVINARSTVO

1946| Drsenje temeljnih tal — pod učinkom neskončnoga bremskoga pasu (Klizanje temeljnog tla pod dejstvom beskonačnog pojasa opterećenja). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Šuklje ing. Ljudevit (1910, 1935).

1952| Prilog teoriji oscilacija krute ploče i njezinoj primjeni na proračun dinamički opterećenih temelja. Tehnički fakultet, Zagreb. Andrejev ing. Vasilije (1904, 1929 i 1934).

1953| Naprezanje u tankim elastičnim slojevima na krutoj podlozi. Tehnički fakultet, Zagreb. Kostrenčić ing. Zlatko (1915, 1939).

1954| Statični proračun elastičnih planparalelnih izotropnih plošč pri transverzalnoj optežbi na osnovi splošne uporabe biharmoničnih funkcija, ki imaju singularne točke u končnosti (uporaba splošne singularitetne metode) (Statički proračun elastičnih planparalelnih izotropnih ploča pri transverzalnom opterećenju na osnovu opšte primene biharmoničnih funkcija, koje imaju singularne tačke u konačnosti (primena opšteg singularitetnog metoda)). Tehniška visoka škola, Ljubljana. Turk ing. Srdan (1920, 1946).

Tangencijalni naponi pri savijanju konzole, čiji je poprečni presjek sastavljen od pravougaonika. Tehnički fakultet, Zagreb. Baziljević ing. Vladimir (1904, 1933).

1955| Konoidni lušpi (Konoidne ljuške). Tehnički fakultet, Skopje. Miladinov ing. Jordan (1922, 1949).

Metode izučavanja vodnih snaga. Srpska akademija nauka, Beograd. Jevđević ing. Vujica (1913, 1936).

Prilog istraživanju optimalne organizacije proizvodnih procesa. Građevinski fakultet, Beograd. Vladislav ing. Živko (1911, 1935).

Prilog teoriji dinamike važnijih građevinskih konstrukcija u vezi elasto-dinamički tretiranog terena. Tehnički fakultet, Zagreb. Polz ing. Karlo (1912, 1934).

1956| Jedan postupak za numeričko rešavanje graničnih zadataka i njegova primena na neke probleme teorije elastičnosti. Građevinski fakultet, Beograd. Hajdin ing. Nikola (1923, 1951).

Osnovni problemi teorije i proračun sistema šipova. Građevinski fakultet, Beograd. Vesić ing. Aleksandar (1924, 1952).

Prilog rešenju ravnog problema teorije elastičnosti. Tehnički fakultet, Beograd. Brčić Vlatko (1919, 1942 i 1947).

Proračunavanje trokutnih upetih ploča za jedrolično i linearno promjenljivo opterećenje. Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet, Zagreb. Modor ing. Zlatko (1916, 1943).

Raspodela protoka u hidrauličnim mrežama. Građevinski fakultet, Beograd. Lilić ing. Borislav (1908, 1934).

Teorija plastičnosti kao osnova za dimenzioniranje nekih čeličnih konstrukcija. Srpska akademija nauka, Beograd. Kuzmanović ing. Bogdan (1914, 1937).

1957| Novi pogledi na dimenzioniranje umjetnih i naravnih korita različite hrupavosti stijeni. Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet, Zagreb. Svetličić ing. Elimir (1913, 1938).

Oscilacija vodostaja i tlak u vodnoj komori kad je tlak iznad površine vode različit od atmosferskoga. Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet, Zagreb. Grčić ing. Josip (1918, 1948).

Stabilnost nehomogenih nasipova (Stabilnost nehomogenih nasipa). Tehniška visoka škola, Ljubljana. Nonveiller Ervin (1910, 1932).

Uticaj krutosti kontinuiteta i diskontinuiteta na proračun konstrukcija oslonjenih na elastično tlo. Građevinski fakultet, Beograd. Krsmanović ing. Dušan (1908, 1931).

1958| Određivanje velikih voda u slivu Velike Morave. Građevinski fakultet, Beograd. Joksimović ing. Milutin (1913, 1937).

Napetosti in deformacije v omejenem sloju enakomerne debeline, položenem na togi poluprostor in obremenjenem z enakomerno gibko optežbo pravokotne oblike (Napetosti in deformacije u ograničenom sloju ravnomerne debljine položenom na kruti poluprostor i opterećenom ravnomernim elastičnim opterećenjem pravougaonog oblika). Fakulteta za rudarstvo, metalurgiju in kemijsko tehnologiju, Ljubljana. Sovinc ing. Ivan (1924, 1953).

MAŠINSTVO

1952| Elastostatika debelih valjastih lupin (Elastostatika debelih valjastih ljuški). Tehniška visoka škola, Ljubljana. Prelog ing. Ervin (1921, 1949).

1953| Deformacioni otpor pri izradi zupčanika plastičnom deformacijom uz relativno kotrljanje. Srpska akademija nauka, Beograd. Stanković ing. Pavle (1909, 1932).

Dinamična smerna stabilnost brezrepa v ravnom letu (Dinamička smerna stabilnost bezrepa u horizontalnom letu). Tehniška visoka škola, Ljubljana. Strojnik ing. Aleš (1921, 1946).

Ocenjivanje racionalnosti proizvodnje pomoćno analizom karakterističnih faktora. Srpska akademija nauka, Beograd. Dešić ing. Vukan (1900, 1924).

Određivanje gubitaka toplote iz lokomotivskog kotla u sredini koja ga okružuje. Srpska akademija nauka, Beograd. Veličković ing. Dušan (1909, 1932).

1954| Prvi naši brzorezni čelici sa pretežnim sastojkom molibdena. Tehnički fakultet, Zagreb. Dančević ing. Danilo (1902, 1931).

1955] Proračun kolektora aerodinamičnog tunela zatvorenog tipa. Srpska akademija nauka, Beograd. Sisojev ing. Vsevolod (1903, 1927).

1956] O izvijanju rebraste ploče. Mašinski fakultet, Beograd. Jojić ing. Kosara (1924, 1950).

O momentu savijanja broda na uzburkanom moru. Mašinski fakultet, Beograd. Radosavljević ing. Ljubodrag (1924, 1951).

Podela opterećenja na zupcima helikoidnih zupčanika. Srpska akademija nauka, Beograd. Trbojević ing. Milan (1909, 1934).

1959] Izvijanje uklještena eliptične ploče izložene ravnomernom pritisku u jednom pravcu. Mašinski fakultet, Beograd. Josifović ing. Mirko (1922, 1948).

Toplota hidratacije i njen uticaj na temperaturno polje u masi betona. Mašinski fakultet, Beograd. Milinčić ing. Dobrosav (1922, 1951).

ELEKTROTEHNIKA

1952] Postopek za demodulaciju položajne modulacije, kjer se ne tvorijo diferencni toni (Postupak za demodulaciju položajne modulacije gde se ne stvaraju diferencijalni tonovi). Tehniška visoka šola, Ljubljana. Lilienthal ing. Durih (1908, 1939).

Univerzalni električni uređaj za diferencijalne analizatore. Srpska akademija nauka, Beograd. Tomović ing. Rajko (1919, 1946).

1953] Pogon električnih dizala. Tehnički fakultet, Zagreb. Soukup ing. Mirko (1910, 1935).

Problematika naravne moči v tehniki prenašanja električne energije (Problematika prirodne snage u tehnici prenošenja električne energije). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Plaper ing. Marijan (1918, 1947).

1954] Doprinos k študiju modernih raziskovalnih sredstev na području prekinjanja električnih tokov (Prilog proučavanju modernih sredstava na području prekinjanja električnih struja). Tehniška visoka šola, Ljubljana. Gorjup ing. Slavko (1901, 1927).

Integratori u elektronskim računskim mašinama. Srpska akademija nauka, Beograd. Đurić ing. Jovan (1925, 1951).

Kružni pogonski dijagrami električnih prijenosnih sistema. Tehnički fakultet, Zagreb. Stefanini ing. Božidar (1913, 1937).

1955] Izbor veličine izgradnje hidroelektrana. Tehnički fakultet, Zagreb. Požar ing. Hrvoje (1916, 1939).

Sinhroni strojevi s permanentnim magnetima. Elektrotehnički fakultet, Zagreb. Bosanac ing. Tomo (1918, 1943).

Teorija kretanja elektrona kroz smjesu elemenata. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Ivanović ing. Dragiša (1914, 1939). Š.

Viši izvodi u kolima regulacije. Srpska akademija nauka, Beograd. Mesarović ing. Mihailo (1928, 1951).

1956] Energijske razmere v radiofrekventnem masnem spektrometru (Odnosi energije u radiofrekventnom masnom spektrometru). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana. Dekleva ing. Janez (1925, 1949).

Karakteristika impulsnih pojačavača pri niskim učestanostima. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Raković ing. Branko (1922, 1948).

Meduelektrode u električnom polju sila. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Bajalović ing. Ivan (1913, 1938).

Projektiranje jednofaznih asinhronih motora s pomoćnom fazom za zalet. Elektrotehnički fakultet, Zagreb. Volf ing. Radenko (1919, 1943).

Servo-sistemi u električnim merenjima. Srpska akademija nauka, Beograd. Miljanić ing. Petar (1927, 1953).

Teorične i eksperimentalne raziskave nad elektronske metode za merjenje električnih moči (Teoriška i eksperimentalna istraživanja elektronskih metoda za merenje jačine struje). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Lasić ing. Dušan (1908, 1933).

1957] Medusobno vezivanje birača u automatskim telefonskim centralama pomoću nesavršenih snopova. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Popović ing. Žarko (1916, 1948).

Metod cikličkog ubrzavanja naelektrisanih čestica radijalnim impulsima. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Ševarac ing. Ivan (1909, 1939).

Prilozi kinetici nuklearnog reaktora sa moderatorom koji ključa. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Kirhenmajer ing. Antun (1925, 1951).

Uticaj napajanja na vertikalnu karakteristiku zračenja antifending ntena. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Surutka ing. Jovan (1921, 1947).

Uticaj vremena prostiranja grupe na izobličenje frekventno modulisanog signala pri prenosu radio usmerenim vezama. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Stojanović ing. Ilija (1924, 1951).

1958] Mlečni analizador naizmjenične struje sa impedansama umesto generatorskih jedinica. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Despotović Slobodan (1918, 1942).

Ovojni kratki stik pri trifaznom transformatorju (Izolacioni kratki spoj kod trofaznog transformatora). Fakulteta za elektrotehniku in strojništvo, Ljubljana. Ogorelec ing. Anton (1924, 1950).

Procenjivanje opasnosti od lutajućih struja u elektrofikovanoj saobraćajnoj mreži. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Radojković ing. Božidar (1924, 1951).

Seriški logičko prekidački element-analiza i osvrt na primenu u magnetnoj prekidačkoj tehnici. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Aleksić ing. Tihomir (1922, 1952).

Visokofrekventna kompenzacija multiplikatora. Elektrotehnički fakultet, Beograd. Bajić ing. Dejan (1922, 1949).

1959] Prilozi teoriji negativnih reakcija. Elektrotehnički fakultet, Zagreb. Jelaković ing. Tihomil (1914, 1939).

HEMISKA TEHNOLOGIJA

1948] Dozrijevanje, sušenje i starenje savinskog hmelja. Tehnički fakultet, Zagreb. Fišer ing. Ferdo (1908, 1929).

1950] Energetična ocenitev postopka fabrikacije sode (Na_2CO_3) (Energetična ocena postupka fabrikacije sode (Na_2CO_3)). Tehniška visoka šola, Ljubljana. Rant ing. Zoran (1904, 1926).

Kemijska i tehnološka svojstva tanina iz lišća domaće ruja (*Rhus cotinus* L.). Tehnološki fakultet, Zagreb. Opačić ing. Ivan (1914, 1941).

Kiselinska svojstva hidratiziranih i kompleksovanih jona bakra, aluminijuma i gvožđa. Tehnološki fakultet, Beograd. Aljančić ing. Jerko (1920, 1949).

Petrografija i petrogeniza ultrabazičnih stijena Brezoice, na sjevernoj strani Šar-Planine. Tehnološki fakultet, Zagreb. Majer ing. Vladimir (1922, 1955).

1957] Analogija između dinamične apsorpcije i konvektivnog prenošenja toplote. Tehnološki fakultet, Beograd. Končar-Đurđević Slobodan (1917, 1940).

Studija seskviterpena ulja biljke *Cyperus Rotundus* L. Tehnološki fakultet, Beograd. Senić ing. Radomir (1923, 1951).

Vpliv alfaenih elementov na difuziju bakra v železo. (Uticaj alfaenih elemenata na difuziju bakra u železo). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Širca ing. Franc (1922, 1948).

1958] Desulfuracija koksa dobivenog iz domaćih nafta s posebnim osvrtom na desulfuraciju pomoću plinova. Tehnološki fakultet, Zagreb. Šef ing. Franc (1915, 1940).

Lasnosti in ocena uporabnosti naših rjavih premogov za proizvodnjo grodlja v nizkih pečeh (Osobine i ocena upotrebljivosti naših mrkih ugljeva za proizvodnju sirovog železa u niskim pečima). Fakulteta za rudarstvo, metalurgiju in kemijsko tehnologiju, Ljubljana. Gregorc ing. Peter (1928, 1953).

Potenciometričko ispitivanje tečnih sistema. Tehnološki fakultet, Beograd. Putanov Paula (1925, 1952).

RUDARSTVO

1956] Doprinos k odkopavanju in separiranju samovnetljivih senonskih premogovnih slojev Jugoslavije, bogatih na CH_4 in pepelu (Prilog otkopavanju i separiranju samoupaljivih senonskih ugljenih slojeva Jugoslavije bogatih u CH_4 i pepelu). Tehniška fakulteta, Ljubljana. Slokan, Karel (1905, 1930).

Hromnička rudišta Ljubotinskog serpentinskog masiva. Rudarsko-geološki fakultet, Beograd. Grafenauer ing. Stanko (1922, 1948).

Mineralne parageneze srednje-bosanskog rudogorja s osobitim osvrtom na tetraedrite. Tehnološki fakultet, Zagreb. Jurković ing. Ivan (1917, 1939).

1957] O pogojih nastanka nekaterih premogišča na Krasu (O uslovima nastanka nekih nalazišta uglja na Krasu). Fakulteta za rudarstvo in metalurgiju, Ljubljana. Hamrla ing. Milan (1924, 1950).

DRUŠTVENA DAVANJA ZA PROSVETU

IZDACI ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA

Sredstva za redovno izdržavanje škola obezbeđuju se iz budžeta na osnovu godišnjih predračuna prihoda i rashoda škola. Osnovne škole izdržavaju opštine, a više i visoke škole narodne republike. Ostale škole (gimnazije, stručne škole, škole za obrazovanje nastavnika, umetničke škole, škole za odrasle i dr.) izdržavaju opštine i srezovi, u zavisnosti od toga koja ih je političko-teritorijalna jedinica osnovala. Najveći broj škola (oko 95% svih) finansira se iz budžeta opština.¹ Pored toga, u izdržavanju manjeg broja stručnih škola učestvuju svojim sredstvima i pojedine privredne organizacije.²

Ukupni izdaci za redovno izdržavanje škola rasli su poslednjih godina uporedo sa porastom ukupnog broja učenika i studenata (tabela 1).

TABELA 1 — IZDACI ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA I BROJ UČENIKA I STUDENATA*

	1955 1954/55	1956 1955/56	1957 1956/57	1958 1957/58
Ukupni izdaci (u milionima din.)	27.601	31.888	38.062	48.347
Indeks	100,0	115,5	137,9	175,2
Ukupan broj učenika i studenata (u hiljadama)	2.306	2.449	2.598	2.761
Indeks	100,0	106,2	112,6	126,1

* Izdaci se odnose na kalendarsku godinu, a broj učenika i studenata na školsku godinu.

Povećanje ukupnih izdataka za redovno izdržavanje škola izazvano je, najpre, povećanjem broja učenika i studenata kojima je trebalo obezbediti osnovne uslove za rad (od školske 1954/55 i 1957/58 ukupan broj učenika i studenata povećao se za 455.702, od čega samo učenika osnovnih škola za 397.502). Povećanje broja učenika i studenata — prosečno godišnje za preko 132.000 — dovelo je do neposrednog povećanja broja odeljenja i nastavnika, a samim tim i do povećanja svih izdataka za redovno izdržavanje škola.

Ukupni izdaci za redovno izdržavanje škola obezbeđeni iz budžeta rastu u svim narodnim republikama (tabela 2) i u svim vrstama škola (tabela 3).

TABELA 2 — UKUPNI IZDACI ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA — PREGLED PO NARODNIM REPUBLIKAMA

	(U milionima din.)			
	1955	1956	1957	1958
Jugoslavija	27.601	31.888	38.062	48.347
Srbija	11.528	13.077	15.360	18.825
Hrvatska	6.695	7.834	9.497	12.573
Slovenija	3.353	3.828	4.595	6.145
Bosna i Hercegovina	3.405	3.859	4.630	5.757
Makedonija	1.954	2.438	2.852	3.722
Crna Gora	666	852	1.128	1.325

¹ Podacima nisu obuhvaćene verske škole (nisu u sastavu javnog sistema školstva).

² O tim sredstvima ne postoje središnji podaci. Za redovno izdržavanje škola utrošeno je i iz fondova za kadrove u privredi 717 miliona din. u 1957 i 523 miliona din. u 1958.

Odnosi indeksa tih izdataka za 1955 i 1958 su sledeći: Jugoslavija 100:175, Srbija 100:164, Hrvatska 100:188, Slovenija 100:183, Bosna i Hercegovina 100:169, Makedonija 100:190 i Crna Gora 100:199.

TABELA 3 — UKUPNI IZDACI ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA — PREGLED PO VRSTAMA ŠKOLA

	(U milionima din.)			
Vrsta škola	1955	1956	1957	1958
Ukupno	27.601	31.888	38.062	48.346
Osnovne škole	15.888	19.029	23.214	30.566
Gimnazije	2.264	2.454	2.508	2.857
Škole za kvalifikovane radnike	1.779	2.266	2.510	3.154
Škole za učenike u privredi	763	1.024	1.083	1.278
Škole sa praktičnom obukom	1.016	1.242	1.428	1.876
Tehničke i druge stručne škole za privredu i javne službe	1.377	1.428	1.914	2.796
Škole za obrazovanje nastavnika	622	611	742	778
Umetničke škole	442	405	466	684
Specijalne škole	132	186	202	240
Škole za odrasle	194	233	451	481
Više stručne škole	235	340	601	663
Fakulteti, umetničke akademije i visoke škole	4.668	4.936	5.454	6.127

Lični rashodi u sastavu izdataka za redovno izdržavanje škola rasli su znatno brže od materijalnih (tabela 4).

TABELA 4 — LIČNI I MATERIJALNI RASHODI ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA

	(U milionima din.)			
Vrsta rashoda	1955	1956	1957	1958
Ukupno	27.601	31.888	38.062	48.347
Indeks	100,0	115,5	137,9	175,2
Lični	20.493	24.546	29.573	40.829
Indeks	100,0	119,8	144,3	199,2
Materijalni	7.108	7.342	8.489	7.518
Indeks	100,0	103,3	119,4	105,8

Povećanje ličnih rashoda bilo je uslovljeno ne samo porastom broja nastavnika nego i povećanjem njihovih osnovnih i položajnih plata u skladu sa porastom prinadležnosti svih javnih službenika. Posebno je na povećanje ličnih rashoda uticao novouvedeni doprinos budžetima, koji je počeo da se uplaćuje od prvog januara 1958.

Materijalni rashodi, međutim, rasli su znatno sporije od ličnih do 1957, a u 1958 su manji za 971 milion din. ili za 11,4% nego u 1957.

Ovakvo kretanje ličnih i materijalnih rashoda dovelo je do promene u strukturi budžetskih rashoda za redovno izdržavanje škola (tabela 5).

TABELA 5 — STRUKTURA UKUPNIH IZDATAKA ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA

	(U procentima)			
Vrsta izdataka	1955	1956	1957	1958
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0
Lični	74,3	77,0	77,7	84,5
Materijalni	25,7	23,0	22,3	15,5

Učešće materijalnih rashoda u ukupnim rashodima opadalo je gotovo istim tempom u svim narodnim republikama (tabela 6).

TABELA 6 — UČEŠĆE MATERIJALNIH RASHODA U UKUPNIM RASHODIMA ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA — PREGLED PO NARODNIM REPUBLIKAMA

	(U procentima)			
	1955	1956	1957	1958
Jugoslavija	25,7	23,0	22,3	15,5
Srbija	27,5	23,4	23,2	15,4
Hrvatska	24,3	23,3	21,9	15,6
Slovenija	24,9	22,8	22,8	18,0
Bosna i Hercegovina	24,9	22,8	22,8	13,9
Makedonija	24,5	21,9	19,2	14,4
Crna Gora	23,0	17,1	19,4	16,2

Različiti karakter škola zahtevao je i odgovarajući procenat učešća materijalnih izdataka u ukupnim izdacima. Učešće materijalnih izdataka u ukupnim opada gotovo kod svih vrsta škola (izuzev do 1957 kod specijalnih škola, škola za odrasle i viših stručnih škola) (tabela 7). Učešće materijalnih u ukupnim rashodima najmanje je kod osnovnih škola i škola za učenike u privredi.

TABELA 7 — UČEŠĆE MATERIJALNIH U UKUPNIM IZDACIMA ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA — PREGLED PO VRSTAMA ŠKOLA —

	(U procentima)			
Vrsta škola	1955	1956	1957	1958
Ukupno	25,7	23,0	22,3	15,5
Osnovne škole	18,9	16,5	16,2	11,5
Gimnazije	18,5	19,0	19,2	14,1
Škole za kvalifikovane radnike	26,7	26,3	25,0	19,9
Škole za učenike u privredi	20,7	19,9	17,5	12,3
Škole sa praktičnom obukom	31,2	31,7	30,6	25,2
Tehničke i druge stručne škole za privredu i javne službe	27,5	27,0	25,5	18,0
Škole za obrazovanje nastavnika	22,3	21,3	22,7	15,5
Umetničke škole	20,4	17,5	17,8	12,7
Specijalne škole	31,8	37,6	36,1	25,1
Škole za odrasle	29,4	25,3	38,5	28,5
Više stručne škole	31,9	36,5	43,6	29,4
Fakulteti, umetničke akademije i visoke škole	52,2	46,6	43,4	35,9

Prosečni materijalni izdaci po jednom učeniku su različiti kod pojedinih vrsta škola i veći su kod stručnih nego kod opšteobrazovnih škola (tabela 8).

TABELA 8 — PROSEČNI MATERIJALNI IZDACI PO UČENIKU

	(U din.)			
Vrsta škola	1955	1956	1957	1958
Ukupno	3.083	2.998	3.296	2.723
Osnovne škole	1.633	1.589	1.758	1.536
Gimnazije	2.346	3.075	4.042	3.640
Škole za kvalifikovane radnike	4.254	4.953	5.156	5.141
Škole za učenike u privredi	1.991	2.309	2.181	1.824
Škole sa praktičnom obukom	9.817	12.202	12.666	13.095
Tehničke i druge stručne škole za privredu i javne službe	10.167	8.351	8.403	6.928
Škole za obrazovanje nastavnika	6.376	6.342	8.074	5.596
Umetničke škole	4.765	3.431	4.058	4.155
Specijalne škole	9.809	15.466	14.745	10.342
Škole za odrasle	1.615	1.453	4.393	2.574
Više stručne škole	10.530	16.305	26.216	16.125
Fakulteti, umetničke akademije i visoke škole	38.728	37.086	38.281	25.760

Do ovakvog kretanja materijalnih izdataka došlo je zbog toga što se prilikom odobravanja godišnjih predračuna prihoda i rashoda škola, a zatim i u toku godine prilikom njihovog izvršavanja vodilo prvenstveno računa da se obezbede lični rashodi, a materijalni održe »na prošlogodišnjem nivou«, tj. da se svedu na najmanju moguću meru.

Usled nedostatka materijalnih sredstava škole nisu bile u stanju da u potrebnoj meri nabavljaju savremena učila i drugu opremu neophodnu za unapređenje nastave i poboljšanje uslova rada, zbog čega je većina škola uglavnom nedovoljno opremljena.

U standardu škola postoje znatne razlike između pojedinih narodnih republika (tabela 9).

TABELA 9 — PROSEČNI RASHODI ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA PO JEDNOM UČENIKU ODNOSNO STUDENTU U 1958 — PREGLED PO NARODNIM REPUBLIKAMA

	(U din.)			
Narodna republika	Od ukupnih budžetskih rashoda	Od ličnih budžetskih rashoda	Od materijalnih budžetskih rashoda	
Jugoslavija	17.509	14.786	2.723	
Srbija	17.353	14.685	2.668	
Hrvatska	19.522	16.466	3.056	
Slovenija	22.310	18.298	4.012	
Bosna i Hercegovina	13.028	11.213	1.815	
Makedonija	15.619	13.374	2.245	
Crna Gora	17.261	14.473	2.788	

Na različitu visinu izdataka po učeniku odnosno studentu utiče i različita struktura škola po vrstama u pojedinim narodnim republikama. Iako u celoj zemlji materijalni položaj škola nije na zadovoljavajućoj visini, ipak postoje znatne razlike u visini sredstava koja školama obezbeđuju narodne republike (naprimer, u Sloveniji je u 1958 utrošeno na materijalne izdatke preko dva puta više po učeniku odnosno studentu nego u Bosni i Hercegovini).

Najveći deo sredstava za redovno izdržavanje škola obezbeđuje se iz budžeta opština (tabela 10).

TABELA 10 — SREDSTVA ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA PREMA IZVORU

Budžet	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Ukupno	38.062	100,0	48.347	100,0
Opštinski	25.645	67,4	34.613	71,6
Sreski	5.959	15,6	6.501	13,4
Republički	6.458	17,0	7.233	15,0

Udeo opština u obezbeđivanju sredstava za redovno izdržavanje škola raste zbog sve većih nadležnosti komuna u oblasti prosvete, kao i porasta broja škola, a naročito broja učenika u školama koje izdržavaju opštine.

Sredstva koja opštine izdvajaju u cilju redovnog izdržavanja škola su znatna u odnosu na ukupnu sumu budžetskih rashoda komuna (tabela 11).

TABELA 11 — UČEŠĆE IZDATAKA ZA REDOVNO IZDRŽAVANJE ŠKOLA U UKUPNIM BUDŽETSKIM RASHODIMA KOMUNA

	(U procentima)						
Godina	Jugosla-vija	Srbija	Hrvat-ska	Slove-nija	B i H	Make-donija	Crna Gora
1957	32,4	34,0	33,5	26,5	26,9	38,1	33,5
1958	35,9	36,4	38,9	15,5	32,2	39,8	34,9

Izdaci za redovno izdržavanje škola iznose u opštinama u proseku preko jedne trećine svih njihovih budžetskih rashoda. U manjim poljoprivrednim, a posebno pasivnim opštinama, rashodi za redovno izdržavanje škola su još veći od ovog proseka, jer ti izdaci predstavljaju gotovo jedinu budžetsku stavku pored rashoda samog narodnog odbora. Zato obezbeđenje potrebnih sredstava za redovno izdržavanje škola predstavlja, naročito u pojedinim opštinama, poseban problem, zbog čega je materijalni položaj većine škola uglavnom nezadovoljavajući.

Novi budžetski sistem, međutim, omogućioće lokalnim političko-teritorijalnim jedinicama da za izdržavanje škola izdvoje znatnija sredstva.

INVESTICIJE U OBLASTI PROSVETE

Ukupna sredstva investirana u oblasti prosvete za izgradnju i opremanje³ škola, školskih radionica, đачkih i studentskih domova, pretškolskih i drugih vaspitnih ustanova iznosila su u 1957 i 1958 27.941 mil. din.⁴ U tom periodu najviše je investirano u stručne škole i domove učenika tih škola (tabela 12), jer su sredstva iz fondova za kadrove u privredi iznosila gotovo polovinu ukupnih investicionih sredstava (tabela 13). Sredstva investirana u osnovne škole bila su znatno manja i nedovoljna (u školskoj 1957/58 g. 83,9% svih lica na školovanju nalazilo se u osnovnim školama, dok su investicije u ove škole u 1958 iznosile samo 33,2% od ukupnih investicija u oblasti prosvete).

TABELA 12 — UKUPNE INVESTICIJE U OBLASTI PROSVETE — PREGLED PO VRSTAMA ŠKOLA I OSTALIH VASPITNIH USTANOVA

Vrsta škola	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Ukupno	12.436	100,0	15.505	100,0
Osnovne škole	3.484	28,0	5.147	33,2
Stručne škole domovi učenika tih škola	6.176	49,7	7.459	48,1
Više stručne škole, fakulteti, umetničke akademije i visoke škole	2.161	17,4	2.586	16,7
Ostale škole i prosvetne ustanove	615	4,9	313	2,0

Investicije u oblasti prosvete obezbeđene su: iz budžeta, fondova za kadrove, fondova za kreditiranje stanbene izgradnje i ostalih izvora (tabela 13).

TABELA 13 — UKUPNE INVESTICIJE U OBLASTI PROSVETE — PREGLED PO IZVORIMA SREDSTAVA

Izvori sredstava	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Ukupno	12.436	100,0	15.505	100,0
Budžet	5.255	42,3	3.611	23,3
Fondovi za kadrove	5.948	47,8	7.389	47,7
Opštinski fondovi za kreditiranje stanbene izgradnje	1.233	9,9	2.677	17,3
Privredne rezerve Federacije	—	—	611	3,9
Opšti investicioni fond	—	—	1.217	7,8

INVESTICIJE IZ BUDŽETA. Investicije u oblasti prosvete obezbeđene iz budžeta iznosile su u 1957 — 5.255, a u 1958 — 3.611 miliona din. (tabela 14).

TABELA 14 — INVESTICIJE IZ BUDŽETA — PREGLED PO NARODNIM REPUBLIKAMA (U milionima din.)

Narodna republika	1957		1958	
	ukupno	od toga za građevinske radove	ukupno	od toga za građevinske radove
Jugoslavija	5.255	4.396	3.611	3.048
Srbija	1.665	1.302	1.120	904
Hrvatska	1.535	1.404	895	704
Slovenija	731	609	546	470
Bosna i Hercegovina	956	870	763	723
Makedonija	247	211	242	202
Crna Gora	121	—	45	45

³ Opremanje škola vrši se i na teret materijalnih izdataka u okviru rashoda za redovno izdržavanje škola (investicijom se smatra nabavka odnosno izdatak samo preko 500.000 din.). Nabavka opreme za nove objekte, međutim, smatra se, po pravilu, investicijom.

⁴ Ne raspolaže se posebnim podacima o investicijama u oblast prosvete za ranije godine (tadašnja evidencija Narodne banke FNRJ je investicije za prosvetu iskazivala zajedno sa investicijama za kulturu, u koje je ulazila još i nauka) Sem toga, ne postoji jedinstveni sistem evidencije investicija u oblasti prosvete.

Do smanjenja investicija u 1958 (za građevinske radove i opremu) došlo je u svim narodnim republikama i za sve vrste prosvetnih ustanova, a posebno za osnovne škole (tabela 15).

TABELA 15 — INVESTICIJE IZ BUDŽETA — PREGLED PO VRSTAMA ŠKOLA I DRUGIH VASPITNIH USTANOVA

Vrsta škola	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Ukupno	5.255	100,0	3.611	100,0
Osnovne škole	2.251	42,8	1.253	34,7
Gimnazije	214	4,1	131	3,6
Škole za kvalifikovane radnike	51	1,0	21	0,6
Škole za učenike u privredi	6	0,1	7	0,2
Škole sa praktičnom obukom	45	0,9	14	0,4
Tehničke i druge stručne škole za privredu javne službe	177	3,4	49	1,4
Škole za obrazovanje nastavnika	48	0,9	6	0,2
Umetničke škole	10	0,2	0	0,0
Specijalne škole	63	1,2	—	—
Škole za odrasle	3	0,0	3	0,1
Više stručne škole	49*	0,9	222	6,1
Fakulteti, umetničke akademije i visoke škole	2.112	40,2	1.753	48,5
Domovi za učenike	62	1,2	21	0,6
Domovi za studente	184	3,5	134	3,7
Ostale ustanove**	31	0,6	18	0,5

* U NR Srbiji su u 1957 sredstava za više škole iskazana kod fakulteta.

** Pretškolske ustanove i sl.

Procenat investicija u osnovne škole u ukupnim investicijama obezbeđenim iz budžeta pao je od 42,8% u 1957 na 34,7% u 1958.

Sredstva iz budžeta investirana u izgradnju i opremanje stručnih škola (škola za kvalifikovane radnike i tehničkih i drugih stručnih škola za privredu i javne službe) relativno su mala, naročito u 1958, zbog toga što se najveći deo sredstava za ove škole, sem za one u kojima se ne sprema kadar za potrebe privrede (naprimer medicinske i druge stručne škole), obezbeđuje iz fondova za kadrove u privredi.

Međutim, sredstva iz budžeta investirana u stručne škole (koje ne spremaju kadar za potrebe privrede) i škole za obrazovanje nastavnika su neznatna, naročito s obzirom na to da se u ove škole ne investiraju sredstva iz drugih izvora. Investirana sredstva u škole za obrazovanje nastavnika, naprimer, u 1958 iznosila su svega 0,2% od ukupnih investicija u oblasti prosvete obezbeđenih iz budžeta.

Do povećanja investicija u više stručne škole došlo je zbog toga što je za poslednje dve godine osnovano više ovih škola za koje je trebalo obezbediti materijalna sredstva.

Najveći deo investicija u oblasti prosvete obezbeđen je iz republičkih budžeta (tabela 16).

TABELA 16 — INVESTICIJE IZ BUDŽETA POLITIČKO-TERRITORIJALNIH JEDINICA

Budžeti	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Ukupno	5.255	100,0	3.611	100,0
Opštinski	1.399	26,6	1.171	32,4
Sreski	1.197	22,8	234	6,5
Republički	2.659	50,6	2.206	61,1

Investicije iz svih budžeta, a naročito sreskih, manje su u 1958 nego u 1957. Osim toga, sredstva obezbeđena iz budžeta opština učestvuju relativno niskim procentom u ukupnim investicijama, s obzirom da 95% svih škola izdržavaju opštine.

Investicije u oblasti prosvete iz budžeta su relativno male u odnosu na utrošena sredstva za redovno izdržavanje. Investirana sredstva u 1957 iznosila su 11,9%, a u 1958 samo 6,8% svih izdataka obezbeđenih iz budžeta za redovno i investiciono finansiranje vaspitnih ustanova. Ovakvo kretanje investicija uslovljeno je, između ostalog, i orijentacijom narodnih odbora na finansiranje investicione izgradnje sredstvima iz drugih izvora.

INVESTICIJE IZ FONDOVA ZA KADROVE U PRIVREDI. Sredstva iz fondova za kadrove u privredi (tabela 17) korišćena su za izgradnju i opremanje stručnih škola za kadrove u privredi i njihovih radionica i domova.⁵

TABELA 17 — INVESTICIJE IZ FONDOVA ZA KADROVE U PRIVREDI

Fondovi	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Ukupno	5.948	100,0	7.389	100,0
Sreski i republički	5.223	87,8	5.518	74,7
Savezni	584	9,8	1.656	22,4
Posebni savezni (IJZ i PTT)	141	2,4	215	2,9

Podaci završnog računa.

Investirana sredstva veća su u 1958 za 1.441 milion din. ili 24,2% nego u prethodnoj godini. Najveći deo sredstava utrošen je za izgradnju, a manji za opremanje objekata (u 1957 je za opremu utrošeno samo 28,2%, a u 1958 — 15,5% od ukupno investiranih sredstava). Time se nastojalo proširiti kapacitete stručnih škola, koje su radile pod teškim uslovima i često u prostorijama drugih škola. Sredstva iz fondova za kadrove iskorišćena su ili se koriste za izgradnju, dogradnju i veće adaptacije 260 školskih, 11 radioničkih i 65 domskih objekata. Samo u 150 školskih objekata dobiće se oko 32.500 novih učeničkih mesta u jednoj smeni, u 7 radioničkih objekata 950 novih radnih mesta u jednoj smeni i u 48 domskih objekata 6.200 mesta.

Utrošak sredstava fondova za kadrove političko-teritorijalnih jedinica (bez fondova Jugoslovenskih železnica i Pošta, telegrafa i telefona) kretao se različito po narodnim republikama (tabela 18).

TABELA 18 — INVESTIRANA SREDSTVA IZ FONDOVA ZA KADROVE U PRIVREDI POLITIČKO-TERITORIJALNIH JEDINICA — PREGLED PO NARODNIM REPUBLIKAMA

Narodna republika	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Jugoslavija	5.807	100,0	7.174	100,0
Srbija	1.497	25,7	2.026	28,2
Hrvatska	1.471	25,3	2.094	29,1
Slovenija	1.115	19,2	1.098	15,3
Bosna i Hercegovina	1.254	21,6	1.157	16,1
Makedonija	380	6,6	560	7,8
Crna Gora	90	1,6	239	3,5

U 1958 utrošeno je u Sloveniji i Bosni i Hercegovini manje, a u ostalim republikama više nego u 1957. Na ovakvo

kretanje investicija iz fondova za kadrove uticala je, između ostalog, i preraspodela sredstava iz Saveznog fonda u korist onih narodnih republika u kojima su problemi materijalnih uslova za stručno obrazovanje naročito teški. Savezni fond je posebno uticao na usmeravanje sredstava iz sreskih i republičkih fondova za izgradnju prioritetnih objekata, čime je obezbeđen skladniji razvoj stručnog školstva u Jugoslaviji.

INVESTICIJE IZ FONDOVA ZA KREDITIRANJE STANBENE IZGRADNJE. Saveznim društvenim planom omogućeno je u 1957 i 1958 da se sredstva opštinskih fondova za kreditiranje stanbene izgradnje koriste i za izgradnju osnovnih škola. Utrošena sredstva u 1958 veća su za 1.444 miliona din. ili 117,2% nego u prethodnoj godini. Do porasta je došlo u svim narodnim republikama (tabela 19).

TABELA 19 — SREDSTVA ZA IZGRADNJU OSNOVNIH ŠKOLA UTROŠENA IZ OPŠTINSKIH FONDOVA ZA KREDITIRANJE STANBENE IZGRADNJE

Narodna republika	1957		1958	
	sredstva u milionima din.	struktura u %	sredstva u milionima din.	struktura u %
Jugoslavija	1.233	100,0	2.677	100,0
Srbija	290	23,5	692	25,8
Hrvatska	510	41,4	981	36,7
Slovenija	245	19,9	634	23,6
Bosna i Hercegovina	177	14,4	288	10,8
Makedonija	8	0,6	59	2,2
Crna Gora	3	0,2	23	0,9

Investicije iz fondova za kreditiranje stanbene izgradnje, iako su iznosile u 1957 samo 2,5%, a u 1958 — 5,4% od svih sredstava utrošenih iz ovih fondova, predstavljale su značajnu pomoć opštinama za izgradnju osnovnih škola.

INVESTICIJE IZ OSTALIH IZVORA. Za izgradnju univerziteta, Savezno izvršno veće je u 1958 iz privrednih rezervi Federacije dodelilo Srbiji 750 miliona din. (za izgradnju Tehnološkog i Mašinskog fakulteta u Beogradu i Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu) i Bosni i Hercegovini 100 miliona din. (za izgradnju objekata Tehničkog fakulteta u Sarajevu). Od tih sredstava je Srbija 1958 utrošila 561 milion, a Bosna i Hercegovina 50 miliona din., dok su ostala sredstva iz dotacije Federacije prenesena u 1959.

Investiranje iz privrednih rezervi Federacije predstavlja novi oblik zajedničkog finansiranja investicija u visokom školstvu od strane Federacije i narodnih republika.

Pored toga, Savezno izvršno veće je 1958 odobrilo posebnom odlukom pojedinim gradovima odnosno narodnim republikama zajmove iz opšteg investicionog fonda za izgradnju prioritetnih komunalnih objekata. Ti zajmovi su, između ostalog, bili namenjeni i za izgradnju škola, prvenstveno osnovnih. Sredstva utrošena za izgradnju škola iz tog izvora iznosila su u 1958 — 1,217 miliona din. i to: u Srbiji (za Beograd) 983 miliona, u Hrvatskoj (za Zadar) 34 miliona i u Bosni i Hercegovini 200 miliona din.

Ukupna investirana sredstva u oblasti prosvete u 1957 i 1958 znatno su veća od sredstava uložених prethodnih godina (prema podacima Narodne banke FNRJ, ukupne investicije za prosvetu, kulturu i nauku iznosile su u 1955 — 6,8, a u 1956 — 7,0 milijardi din.). Međutim, ni sredstva utrošena u 1957 i 1958 nisu bila dovoljna za znatnije poboljšanje materijalne osnove prosvetnih ustanova, naročito zbog toga što će objekti namenjeni stručnim školama, u koje je za poslednje dve godine najviše investirano i koji zahtevaju dalja ulaganja, biti završeni tek u narednim godinama.

M. E.

⁵ Vidi »Fondovi za kadrove u privredi«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 108—111 (20—23).

ŠKOLE ZA OSNOVNO OBRAZOVANJE ODRASLIH

Škole za osnovno obrazovanje odraslih¹ zauzimaju određeno mesto u sistemu obrazovanja odraslih u Jugoslaviji.² U njima građani bez školske spreme ili sa nepotpunom školskom spremom stiču odnosno dopunjuju i usavršavaju osnovno obrazovanje. Škole za osnovno obrazovanje odraslih završava poslednjih godina veći broj građana nego ranije. Školske 1952/53 škole su završila 1.092, a 1953/54 — 1.173 polaznika. Od školske 1954/55 do školske 1957/58 ove škole završilo je 27.585 polaznika odnosno prosečno godišnje oko 6.900.

Škole za osnovno obrazovanje odraslih osnivaju saveti za prosvetu narodnih odbora, kao i veće privredne organizacije.

Pojedini radnički i narodni univerziteti i neka privredna preduzeća organizuju pripremne jednogodišnje ili dvogodišnje tečajeve za nepismene i polupismene radnike i time im pomažu u vanrednom učenju i spremanju za polaganje privatnih ispita u školama za osnovno obrazovanje odraslih odnosno u osnovnim školama.

Škole za osnovno obrazovanje odraslih su u rangu osnovnih škola za decu školskog uzrasta. Samostalne su ili se nalaze u sastavu osnovnih škola. U školskoj 1957/58 strukturu ovih škola činile su: dvogodišnje osnovne škole, osmorazredne osnovne škole,³ osmogodišnje škole i niže gimnazije.⁴

RAZVOJ. Školama za osnovno obrazovanje odraslih prethodile su škole za opšte obrazovanje radnika, koje su prvi put otvorene školske 1946/47, najpre u Srbiji i Hrvatskoj pod nazivom udarničke. (U Srbiji ih je školske 1946/47 bilo 28.) Polaznici ovih škola bili su udarnici, novatori i racionalizatori, zatim najposposobniji kvalifikovani radnici, a kasnije i svi oni koji su to želeli ako su imali osnovnu školu.

Škole za opšte obrazovanje radnika razvijale su se do današnjih škola za osnovno obrazovanje odraslih uporedo

sa reorganizacijom niže gimnazije i osnovne odnosno osnovne osmogodišnje škole.

Školske 1951/52 u Jugoslaviji je bilo 115 škola za osnovno obrazovanje odraslih sa 341 odeljenjem i 3.820 polaznika. Školske 1952/53 broj škola je gotovo udvostručen, a broj polaznika tri puta veći: u 221 školi bila su 12.303 polaznika. I sledećih školskih godina broj ovih škola i broj polaznika je stalno rastao; školske 1955/56 broj škola je iznosio 452, a broj polaznika 21.759. Školske 1956/57, zbog svestranije orijentacije na dopunsko stručno obrazovanje odraslih, broj škola smanjen je na 340, a broj polaznika samo neznatno — na 19.572.

ŠKOLE I POLAZNICI U ŠKOLSKOJ 1957/58. U školskoj 1957/58 u 279 škola za osnovno obrazovanje odraslih sa 800 odeljenja bila su 19.173 polaznika (tabela 1).

TABELA 1 — ŠKOLE ZA OSNOVNO OBRAZOVANJE ODRASLIH I POLAZNICI U 1957/58

Narodna republika	Škole	Odeljenja	Polaznici	
			svega	žene
Jugoslavija	279	800	19.173	4.657
Srbija	91	280	6.268	1.246
Uža Srbija	43	177	4.093	829
Vojvodina	34	78	1.643	350
Kosmet	14	25	532	67
Hrvatska	58	209	4.754	1.981
Slovenija	6	19	442	217
Bosna i Hercegovina	38	38	2.283	661
Makedonija	80	179	5.250	529
Crna Gora	6	15	176	23

Polaznici su osnovno obrazovanje sticali: 1.954 polaznika u 37 dvogodišnjih osnovnih škola, 36 polaznika u dve osmorazredne osnovne škole, 863 polaznika u 6 osmogodišnjih škola, 15.970 polaznika u 234 niže gimnazije i 350 polaznika u 19 odeljenja nižih razreda potpune gimnazije.

Škole za osnovno obrazovanje odraslih različito su razvijene. Neke osmogodišnje škole odnosno niže gimnazije nisu imale sve odgovarajuće razrede (osmogodišnja od I do VIII, niža gimnazija od I do IV odnosno od V do VIII), dok je dvogodišnjih osnovnih škola bilo sa I, I—II, I—III i I—IV razredom.

Od ukupnog broja škola za osnovno obrazovanje odraslih, najviše ih ima samo I i II razred — 101 škola, a najmanje svih 8 razreda — samo 4 škole (tabela 2).

TABELA 2 — ŠKOLE ZA OSNOVNO OBRAZOVANJE ODRASLIH PO RAZVIJENOSTI — 1957/58

	Ukupno	I	I—II	I—III	I—IV	I—V	I—VIII	V	V—VI	V—VII	V—VIII
Škole za osnovno obrazovanje	279	32	101	17	44	19	4	2	24	1	35
Srbija	91	14	68	1	3	—	3	—	—	—	2
Uža Srbija	43	6	31	1	—	—	3	—	—	—	2
Vojvodina	34	6	28	—	—	—	—	—	—	—	—
Kosmet	14	2	9	—	3	—	—	—	—	—	—
Hrvatska	58	—	—	—	—	—	—	1	23	1	33
Slovenija	6	—	—	—	3	—	1	1	1	—	—
Bosna i Hercegovina	38	10	18	—	10	—	—	—	—	—	—
Makedonija	80	7	14	12	28	19	—	—	—	—	—
Crna Gora	6	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—

Među ovim školama najrazvijenije su niže gimnazije:

	234	23	105	13	74	19
Niže gimnazije	234	23	105	13	74	19
Srbije	82	14	67	1	—	—
Uža Srbija	38	16	31	1	—	—
Vojvodina	34	6	28	—	—	—
Kosmet	10	2	8	—	—	—
Hrvatska	38*	1	23	1	33	—
Slovenija	3	—	—	—	3	—
Bosna i Hercegovina	10	—	—	—	10	—
Makedonija	75	7	14	7	28	19
Crna Gora	6	1	1	4	—	—

* Od toga 15 radničkih gimnazija i 43 niže gimnazije za decu palih boraca.

¹ Škole za osnovno obrazovanje odraslih poznate su i pod nazivima: škole za opšte obrazovanje radnika; radničke gimnazije; dvogodišnje škole za odrasle.

² Vidi: »Škole, ustanove i organizacije za obrazovanje odraslih«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 485—490 (69—74).

³ Osmorazredna osnovna škola razlikuje se od osmogodišnje škole po tome što nastavu u njoj vodi samo jedan učitelj.

⁴ U školskoj 1957/58 i škole za osnovno obavezno školovanje dece od 7 do 15 godina imale su takve nazive. Prema OZŠ (od juna 1958), osnovno obavezno školovanje ostvaruje se u jedinstvenoj osnovnoj školi. Sve vrste škola za obavezno školovanje dobile su školske 1958/59 naziv »osnovne škole«. Pošto se podaci za ovu informaciju odnose na školsku 1957/58, u informaciji su zadržani raniji nazivi.

Dvogodišnjih osnovnih škola u Bosni i Hercegovini bilo je 28 (10 sa I i 18 sa I—II razr.) sa 1.489 polaznika, u Makedoniji 5 (sve sa I—III razr.) sa 320 polaznika, i u Srbiji (na Kosmetu) 4 (1 sa I—II i III sa I—IV razr.) sa 145 polaznika; dve *osmorazredne osnovne škole* (jedna sa I—IV, a jedna sa I—VIII razr.) su u Sloveniji; od 6 *osmogodišnjih škola* bilo je 5 (3 sa I—VIII i 2 sa V—VIII razr.) u Srbiji sa 838 polaznika i jedna u Sloveniji (V—VI razr.) sa 25 polaznika; najrazvijenije su bile *niže gimnazije* (tabela 2), posebno u Makedoniji; svih 19 odeljenja nižih razreda potpune gimnazije bilo je pri potpunim gimnazijama u Hrvatskoj.

Polaznici ovih škola su u najvećem broju industrijski radnici, zatim službenici i, manje, zemljoradnici. U dvogodišnjim osnovnim školama najviše ima radnika, naročito u Bosni i Hercegovini i Makedoniji.

Neujednačenost znanja sa kojim polaznici dolaze u školu, nedostatak vremena ne samo za učenje već i za pohađanje nastave, službena putovanja, premeštaji ili preopterećenost na radnom mestu, kao i rad u smenama u preduzećima⁵ — otežavaju uspešno izvođenje nastave. Međutim, i pored toga polaznici ovih škola postižu relativno dobar uspeh. Od 19.173 polaznika upisana u školskoj 1957/58 završilo je razred 16.696 polaznika i to: I razred 1.633 od 1.921; II razred 6.031 od 7.101; III razred 4.168 od 4.708; IV razred 4.221 od 4.688; V razred 10 od 10; VI razred 30 od 39; VII razred 310 od 371 i VIII razred 293 od 335 polaznika.

Svaki završeni razred škole za osnovno obrazovanje odraslih ima vrednost odgovarajućeg razreda osnovne škole za decu školskog uzrasta. Polaznik škole za osnovno obrazovanje odraslih stiže potpuno osnovno obrazovanje kad završi VIII razred škole.

NASTAVNI PLANovi I PROGRAMI. Nastavni planovi i programi škola za osnovno obrazovanje odraslih rađeni su po ugledu na nastavne planove i programe redovne četvorogodišnje odnosno osmogodišnje osnovne škole. Međutim, programi i planovi za odrasle ne odražavaju potpuno društvene potrebe: karakteriše ih veliki broj predmeta (u nastavnom planu) i obimnost u nastavnoj građi (mnogo činjeničkog materijala, istoričnosti i teoretizma).

U nižim razredima ovih škola uči se: maternji jezik, račun, poznavanje prirode i društva, istorija i zemljopis, a u višim razredima još i biologija, fizika, hemija.

Nastavni planovi ovih škola, međutim, sadrže i predmete: Opšte ekonomsko obrazovanje sa tehničkim znanjem (dvogodišnje škole u Makedoniji) i Ekonomika (viši razredi ovih škola u Srbiji).

ORGANIZACIJA NASTAVE. Škole za osnovno obrazovanje odraslih smeštene su u zgradama osnovnih škola, gimnazija i drugih škola. Stoga se nastava u njima drži uveče, često i posle 21 časa. Samo jedna škola za osnovno obrazovanje odraslih (u Bosni i Hercegovini) ima svoju zgradu. Nastava se izvodi 4—6 puta nedeljno. Većina škola ne radi subotom.

Trajanje školske godine je različito u pojedinim školama i republikama. Za jednu punu školsku godinu (septembar — jun) završava se jedan ili dva razreda.

U nekoliko većih škola za osnovno obrazovanje odraslih (škola za opće obrazovanje radnika u Zagrebu, škola za opšte obrazovanje radnika »Petar Drapšin« u Novom Sadu, i škola za opšte obrazovanje radnika u Beogradu) pojedina nastavna građa izvodi se seminarski. U svim ostalim školama nastava se izvodi na klasičan način (kao i u redovnim osnovnim školama).

⁵ Od 4.851 anketiranog radnika-polaznika ovih škola, 1.950 je radilo u smenama (anketa CV SSJ 1958).

NASTAVNI KADAR. U školama za osnovno obrazovanje odraslih predaju, uglavnom, honorarni nastavnici. U školskoj 1957/58 u ovim školama bilo je 1.957 nastavnika. (743 u Srbiji, 507 u Hrvatskoj, 64 u Sloveniji, 156 u Bosni i Hercegovini, 446 u Makedoniji i 41 u Crnoj Gori). Od toga broja bilo je samo 289 stalnih (145 u Srbiji, 53 u Hrvatskoj, 6 u Sloveniji, 55 u Bosni i Hercegovini, 27 u Makedoniji i 3 u Crnoj Gori). U dvogodišnjim osnovnim školama bilo je 69 nastavnika (36 stalnih), u osmorazrednim osnovnim školama — 8 (5 stalnih), u osmogodišnjim školama — 64 (32 stalna) i u nižim gimnazijama — 1.816 (216 stalnih) nastavnika.

Dužnost direktora škole za osnovno obrazovanje odraslih vrši najčešće direktor škole u kojoj je smeštena škola za osnovno obrazovanje odraslih.

UDŽBENICI. Osim čitanke i bukvara ne postoje posebni udžbenici za osnovno obrazovanje odraslih. U školama se koriste udžbenici za učenike osnovnih škola. Pisanje i štampanje udžbenika za odrasle je otežano čestim menjanjem nastavnih planova i programa u ovim školama. (U Srbiji će udžbenike za odrasle, kao i posebne priručnike metodsko-pedagoške prirode za nastavnike, izdavati Zavod za udžbenike Narodne Republike Srbije.)

FINANSISKA SREDSTVA. Finansijska sredstva, koja škole za osnovno obrazovanje odraslih dobijaju od osnivača bilo putem samostalnih budžeta ili budžeta osmogodišnjih škola, namenjena su za lične rashode (plate nastavnog i drugog osoblja) i, manjim delom, za ostale potrebe. (Jedan polaznik škole za opšte obrazovanje radnika u Novom Sadu staje godišnje 15.000 din., u Vršcu 7.500, u Bačkom Gradcu 2.850, u Železniku — Beograd 24.527 i u Rakovici — Beograd 10.395 din.) Ove škole najčešće nemaju svoj fond nastavnih sredstava, već ih pozajmljuju od drugih škola.

Iako je broj polaznika koji završavaju škole za osnovno obrazovanje odraslih svake godine sve veći, on još uvek, s obzirom na potrebe, ne zadovoljava. Stoga se pred ove škole postavljaju važni zadaci.

Četvrti kongres Saveza sindikata Jugoslavije doneo je sledeći zaključak: »U cilju suzbijanja nepismenosti, polupismenosti i podizanja niskog nivoa opšteg obrazovanja velikog broja radnika treba se energično založiti za proširenje mreže škola za opšte obrazovanje odraslih, otvaranje odeljenja za odrasle pri osmogodišnjim školama, organizovanje kurseva i rešavanje kadrovskih, materijalnih, pedagoško-metodskih i tehničko-organizacionih pitanja na ovom području.«⁶

Neke narodne republike u zakonima o osnovnoj školi određuju da se osnovno obrazovanje odraslih ostvaruje u posebnim odeljenjima osnovne škole ili u posebnim školama za osnovno obrazovanje odraslih.

Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, uz saradnju Saveza sindikata Jugoslavije i drugih organizacija i istaknutih radnika u oblasti obrazovanja odraslih, priprema elaborat o osnovnom obrazovanju odraslih. (Elaborat pripremaju 3 grupe: za proučavanje potreba, mogućnosti i uslova; za organizaciju nastave, oblika i metoda u radu sa odraslima; za sadržaje, tj. nastavne programe. Elaborat će biti stavljen na javnu diskusiju.) Kada Prosvetni savet Jugoslavije usvoji ovaj elaborat pristupiće se reformi škola za osnovno obrazovanje odraslih.

IZVOR: Elaborat CV SSJ o opštem obrazovanju radnika i »Statistički godišnjak Jugoslavije« za 1954, 1955 i 1956.

D. F.

⁶ »Četvrti kongres Saveza sindikata Jugoslavije«, Beograd 1959, str. 353 i 412

INSTITUT ZA MEĐUNARODNU POLITIKU I PRIVREDU

Institut za međunarodnu politiku i privredu (sa sedištem u Beogradu) je samostalna naučna i istraživačka ustanova koja vrši objektivne analize činjenica i događaja iz međunarodnog ekonomskog i političkog života.

Institut je osnovan pri Pretsedništvu vlade FNRJ decembra 1947.¹ Godine 1955 postao je samostalna i istraživačka ustanova² koja:

prikuplja i sređuje podatke o pitanjima međunarodne politike i privrede, kao i podatke o osnovnim pitanjima politike i privrede stranih zemalja;

proučava razvitak međunarodne politike i privrede; daje državnim organima i ustanovama na njihov zahtev podatke i mišljenja o pojedinim pitanjima iz svoga delokruga;

sarađuje sa sličnim ustanovama u zemlji i inostranstvu kao i sa međunarodnim organizacijama koje se bave pitanjima međunarodne politike i privrede;

izdaje studije, monografije i druge publikacije.

INSTITUTOM UPRAVLJAJU: *Savet i direktor.* Članove Saveta imenuje Savezno izvršno veće na tri godine iz redova najistaknutijih političkih i naučnih radnika poznavalaca međunarodnih pitanja. Savet utvrđuje organizaciju, plan rada i predračun prihoda i rashoda Instituta.

Pretsednik Saveta je Koča Popović, državni sekretar za inostrane poslove. Direktora Instituta imenuje Savezno izvršno veće na predlog Saveta iz redova uglednih naučnih i javnih radnika. Sadašnji direktor je Janez Stanovnik, narodni poslanik Savezne narodne skupštine.

UNUTRAŠNJU ORGANIZACIJU INSTITUTA³ sačinjavaju naučno-istraživačke grupe odnosno sekcije: za svetsku privredu, za Aziju i Daleki Istok, za Bliski Istok i Afriku, za Zapadnu Evropu, za Istočnu Evropu, za Latinsku Ameriku, za SAD i Kanadu i za međunarodno pravo; grupa za dokumentaciju; i biblioteka.

Grupa za svetsku privredu proučava probleme svetske privrede (strukturne promene u kapitalizmu, svetsko tržište, međunarodno finansiranje i druge), a *grupa za međunarodno pravo* — pitanja vezana za Ujedinjene nacije (organizaciju i njen rad), međunarodne ugovorne kapacitete Jugoslavije, kao i međunarodnopravne vidove pojedinih političkih i ekonomskih pitanja koja se proučavaju u Institutu (razoružanja, integracije Zapadne Evrope, mirnodopske upotrebe atomske energije i drugih). *Ostale grupe* proučavaju celokupnu ekonomsku i političku problematiku pojedinih regiona, odnosno pojedinih zemalja koje pripadaju tim regionima. Institut, pored toga, naučno obrađuje i ocenjuje: političke i ekonomske probleme koegzistencije, reperkusije koje ima raspad kolonijalnog sistema na političku i ekonomsku sliku današnjeg sveta, strukturne promene u svetskoj privredi sa posebnim osvrtom na ulogu

savremene države, položaj ekonomski nerazvijenih zemalja u današnjem svetu i drugo.

U Institutu se povremeno održavaju i šira savetovanja stručnjaka i javnih radnika o određenim pitanjima iz međunarodne problematike. U toku 1958 održana su dva takva savetovanja, jedno posvećeno strukturnim promenama u savremenom kapitalizmu, a drugo nekim konkretnim pitanjima kodifikacije međunarodnog prava.

U naučno-istraživačkim grupama rade: tri naučna savetnika, šest viših naučnih saradnika, šest naučnih saradnika i 26 asistenata, zatim dva viša stručna saradnika i 13 stručnih saradnika.

Grupa za dokumentaciju sređuje dokumentaciju Instituta. U Institutu, između ostalih, postoji sređena kompletna dokumentacija Ujedinjenih nacija i gotovo kompletna dokumentacija Društva naroda, zatim dokumentacija Međunarodne organizacije rada, dokumentacija UNESCO-a i druge.

Biblioteka Instituta raspolaže sa oko 23.000 knjiga iz ekonomske, političke i pravne problematike za koju je Institut zainteresovan. Institut izdaje bilten novih knjiga četiri puta godišnje. Upoznavanje sa bibliotečkim fondom omogućeno je pomoću četiri kataloga: alfabetskog, predmetnog, topografskog i kataloga po odrednicama. Na osnovu preplate, razmene ili besplatno Institut prima 409 časopisa i 79 dnevnih i nedeljnih listova iz celog sveta.

PUBLIKACIJE Instituta. Institut izdaje redovne i vanredne publikacije u kojima objavljuje rezultate rada svojih saradnika. Sem toga, mnoge studije, referati i elaborati izrađeni u Institutu za potrebe drugih ustanova, političkih i društvenih organizacija čuvaju se u dokumentaciji Instituta.

Redovne publikacije Instituta su časopis *Međunarodni problemi*, *Spoljnopolitička dokumentacija* i *mimeografisane publikacije* — Serija A i Serija B.

U časopisu *Međunarodni problemi* (izlazi četiri puta godišnje od 1949) objavljuju se naučne i dokumentovane analize pojedinih pitanja iz oblasti međunarodne političke, ekonomske i pravne problematike, osvrta i pregledi međunarodnih događaja, tekstovi i izvodi predavanja održanih u Institutu sa diskusijom, kao i redovni pregledi objavljenih rasprava i studija.

U *Spoljnopolitičkoj dokumentaciji* (izlazi mesečno) objavljuju se tekstovi najznačajnijih dokumenata i članaka iz strane štampe o savremenim međunarodnim pitanjima i događajima.

U Seriji A *mimeografisane publikacije* objavljuju se veće monografije, studije i dokumentacije o najvažnijim pitanjima iz oblasti međunarodne politike, ekonomije i prava.

Serija B je bilten dokumentacije članaka iz stranih listova i časopisa, koji redovno prati stranu publicistiku iz oblasti kojom se Institut bavi, informiše o sadržini odnosnih napisa i daje potrebne bibliografske podatke.

Pored ostalih, Institut je objavio⁴ sledeće vanredne publikacije: *Analiza stanja svetske privrede za period 1953—1956* (u dve sveske); *Zbornik radova sekcije za međunarodno pravo* (I sveska) u kome su obrađena neka međunarodna pravna pitanja od naročitog interesa za Jugoslaviju; *Pregled razvoja međunarodnopravnih odnosa jugoslovenskih naroda od 1800 do danas* (I sveska⁵ u kojoj je dat hronološki pregled ugovora i drugih akata Srbije od 1800 do 1918, iz kojih su za nju proisticale međunarodnopravne obaveze).

Dr B. B.

¹ Uredba o osnivanju Instituta za međunarodnu politiku i privredu, »Službeni list FNRJ«, br. 107/47.

² Uredba o Institutu za međunarodnu politiku i privredu, »Službeni list FNRJ«, br. 46/55.

³ Institut će, prema odredbama Zakona o organizaciji naučnog rada (1957), umesto dosadašnjih grupa imati odeljenja i oseke, a, pored Saveta, i direktora (kao organa upravljanja), još i upravu.

⁴ U štampi se nalazi »Zbornik ekonomskih studija« Instituta posvećen strukturnim promenama u savremenom kapitalizmu.

⁵ U pripremi je za štampu i druga sveska koja se odnosi na Jugoslaviju između dva rata i obuhvata razdoblje od 1919 do 1941.

SLOVENSKA MATICA

Slovenska matica u Ljubljani je — pored »Družbe sv. Mohorja« u Celju, čija je delatnost usmerena prvenstveno na prosvetčivanje širokih narodnih slojeva — najstarije slovenačko književno-izdavačko društvo. Slovensku maticu osnovali su intelektualci-rodoljubi (1864), kao poslednju među slovenskim maticama, sa zadatkom da pruža slovenačkoj inteligenciji vredna književna, posebno naučna dela na slovenačkom jeziku, i da na taj način razvija i jača slovenačku literaturu. Slovenska matica je delovala u Ljubljani i predstavljala, do osnivanja Univerziteta (1919), žarište slovenačkih naučnih težnji. Time je postigla veliki ugled u javnom i kulturnom životu Slovenije, a u inostranstvu postala predstavnicom slovenačke kulture.

Slovenska matica pripremila je osnivanje Slovenačke akademije nauka.

RAZVOJ SLOVENSKE MATICE. U razvoju Slovenske maticе ima tri razdoblja.

Razdoblje od 1864 do 1914. Slovenska matica osnovana je u vreme kada su Slovenci bili privredno, socijalno i kulturno (nisu imali svoje kulturne institucije ni srednje škole) potpuno zavisni od Nemaca. U takvim prilikama rad Maticе bio je otežan, naročito u finansijskom pogledu (izdržavala se od dobrovoljnih priloga svojih članova).

Neposredno po osnivanju, Slovenskom maticom rukovodili su predstavnici konzervativnih »Staroslovenaca«, koji nisu imali pravilne pretpostave o značaju i zadacima nove ustanove, kao ni dovoljno sposobnosti za rukovođenje. Zbog toga su oni odbacili izdavački plan prvog sekretara Maticе Frana Levstika, jednog od naprednih slovenačkih intelektualaca.

Slovenska matica je izdavala različita geografska i druga dela iz oblasti prirodnih nauka (prevedena sa stranih jezika) i udžbenike. U tom razdoblju štampana je prva slovenačka bibliografija za godine od 1868 do 1897 u »Letopisu Maticе slovenske« (1870—1898) i za godine od 1898 do 1906 u »Zborniku Slovenske maticе« (1899—1907). Izdat je i prvi slovenački atlas (1869—1877) u šest svezaka, a u udžbenicima, naročito prirodnih nauka, stvarana je domaća stručna terminologija.

Do svestranijeg razvitka u radu Slovenske maticе došlo je posle 1881 (posle smrti Janeza Blajvaja, glavnog predstavnika konzervativne struje), kada je preovladao uticaj mladih naprednih ljudi iz redova Mladoslovenaca. Društvena delatnost Maticе je pojačana 1883, kada je za predsednika izabran literarni istoričar i urednik »Ljubljanskega zvona« Fran Levec. Levec je iz Maticinog »Letopisa«, čiji je bio urednik, izdvojio književnost, pa je časopis postao centralno slovenačko naučno glasilo, koje je osiguralo saradnju najpoznatijih slovenačkih naučnika, istoričara, etnografa, arheologa, književnih istoričara i drugih.

Matica je, sem toga, izdavala »Zabavno knjižnico« (1886—1918), u kome su izlazila izabrana originalna i prevedena dela, »Ant. Knezova knjižnica« (1894—1935), dela slovenačkih pisaca, naročito Cankara, zatim zbirku: »Prevodi iz svetovne književnosti« (1904—1955), dela najvećih svetskih pisaca, »Slovensku zemlju« (1892—1926), istorisko-geografski prikaz svih slovenačkih pokrajina.

Od 1899 »Letopis Maticе slovenske« donosio je samo izveštaje društva i imenike članova. Te godine osnovan je »Zbornik Slovenske maticе« (1899—1912) u kome su, priložima iz svih područja humanističkih nauka, saradivali najistaknutiji slovenački naučnici.

U ovom razdoblju Matica je izdala prvu obimnu istoriju slovenačke književnosti (Karel Glazer, 1894—1900) i slovenačku narodnu bibliografiju (Fran Simončič, 1903—1905), kao i zbirku »Slovenskih narodnih pesmi« u 4 toma (1895—1923).

Gotovo od samog početka Slovenska matica bila je u vezi sa svim ostalim slovenskim maticama i važnijim slovenskim naučnim društvima i sa njima vršila razmenu svojih izdanja. Delegacije Slovenske maticе prisustvovala su i mnogim slovenskim proslavama i svečanostima. Slovenska matica održavala je naročito tesne veze sa Maticom hrvatskom, sa kojom je izdavala zajedničke edicije. Od 1906 do 1913 Slovenska matica izdavala je ediciju »Hrvatsko knjižnico«, u kojoj su štampana dela hrvatskih pisaca. Prilikom stogodišnjice rođenja Stanka Vraza, u izdanju tri maticе (Srpske, Hrvatske i Slovenske) i Srpske književne zadruge izdata je publikacija »Smotra jugoslovenskih kulturnih društva«, kao zajednička manifestacija jugoslovenskog kulturnog jedinstva.

Godine 1914 Slovenska matica izdala je roman »Gospodin Franjo« Frana Maslija-Podlimbarskega, u kome su kritikovane društvene prilike u Bosni pod austrijskom upravom. Zbog toga je Slovenska matica bila raspuštena (16 septembra 1914), a njena imovina zaplenjena.

Razdoblje od 1917 do 1941. U predratnoj Jugoslaviji Matica je radila na osnivanju slovenačkog univerziteta i Akademije nauka. Njena se aktivnost povećala naročito od 1927, kada je povećan broj članova. Obnovljene su ranije zbirke (»Ant. Knezova knjižnica« i »Prevodi iz svetovne književnosti«). Matica je počela da izdaje i dela slovenačke nauke (»Zgodovina likovne umetnosti v Zahodni Evropi«) od Izidora Cankara, »Zgodovina Slovenskega slovstva« od Frana Kidriča. Izdato je i delo »Slovenija« od Antona Melika (geografski opis slovenačkih pokrajina) i nekoliko literarno-istorijskih monografija. 1940 osnovana je zbirka »Vezana beseda«, u okviru koje se štampaju (manja) originalna i prevedena dela iz poezije i proze.

U Drugom svetskom ratu (1941—1945) Slovenska matica je potpuno prestala sa radom do 1946, kada je obnovljena.

Razdoblje od 1945. U toku Drugog svetskog rata Slovenska matica ostala je bez materijalnih sredstava i nije mogla odmah posle oslobođenja razviti širu izdavačku delatnost. Od 1945 do 1950 izdala je nekoliko knjiga. Do potpunog obnavljanja njenog rada došlo je 1950, kada je Državna založba Slovenije privremeno preuzela sve finansijske obaveze Slovenske maticе za izdavanje knjiga. Tada je organizovan odbor Maticе od 15 članova — kulturnih radnika. Godine 1953 povećan je broj poverenika. Iste godine Svet za kulturu i prosvetu NR Slovenije i gradovi Ljubljana, Maribor, Celje, Jesenice, Kranj i Murska Sobota dodelili su Slovenskoj matici finansijska sredstva, koja su joj omogućila izdavanje tradicionalne zbirke triju knjiga i zbirke »Vezana beseda«, kao i novog izdanja »Slovenije« od Melika. Osnovana je i »Filozofska knjižnica«.

Od oslobođenja Slovenska matica izdaje: naučne publikacije namenjene širokom slovenačkom kulturnim radnicima — razna dela monografskog karaktera sa područja humanističkih nauka (literarne istorije, istorije umetnosti, istorije pozorišta, nauke i prava itd.); originalna i prevedena dela lepe književnosti, naročito dela V. Šekspira; dela klasika filozofije u zbirci »Filozofska knjižnica« (marksistička dela izdaje »Cankarjeva založba« u Ljubljani).

Slovenska matica izdala je: »Zgodovino Slovencev« od Milka Kosa, »Zgodovino ruske umetnosti« od Moleta, »Zgodovino slovenskega slovstva« (u 3 knjige), kolektivan rad najpoznatijih savremenih slovenačkih književnih istoričara, dve sveske Prijateljevih rasprava i eseja, »Uvod v umevanje umetnosti« od Izidora Cankara, »Slovenija«, II/3 od Melika, kao i druga dela.

SREDSTVA ZA IZDRŽAVANJE. Već od samog početka Slovenska matica izdržavala se sredstvima koja je sakupljala rodoljubiva inteligencija, a kasnije i raznim poklonima. Najveću zadužbinu (fond od 30.000 zlatnih din.) Matica je nasledila od slovenačkog rodoljuba Antona Kneza.

Posle oslobođenja Matica se izdržavala pretežno od subvencija Saveta za kulturu NR Slovenije i slovenačkih gradova, čime joj je omogućeno da snizi cene svojim izdanjima, koja su jeftinija nego izdanja drugih izdavača.

UPRAVLJANJE. Od osnivanja do 1920 Slovenskom maticom upravljao je odbor od 40 članova, od kojih je 20 stalno boravilo u Ljubljani. Kada su promenjena pravila društva (1920), broj članova smanjen je na 20.

Danas odbor Slovenske matice ima 15 članova. Odbor je istovremeno i organ društvenog samoupravljanja i upravni odbor društva.

Najviši društveni forum Matice je godišnja skupština.

ČLANSTVO. Članovi Matice dele se na osnivače, društvene članove, godišnje članove i počasne članove.¹

Upisivanje novih članova Slovenske matice organizuje se preko mreže poverenika na teritoriji Slovenije. U većim mestima, preduzećima ili ustanovama stari član Matice učlanjuje nove pretplatnike, prikuplja od njih članarinu i obezbeđuje im dostavljanje izdanja itd.

¹ Članovi-osnivači su oni koji prilikom upisa plaćaju određenu jednokratnu sumu; društveni članovi su obično poznati kulturni radnici, iz čijih se redova biraju članovi upravnog odbora; godišnji članovi su oni koji na bazi uplate godišnje članarine primaju svake godine takozvani »književni poklon«.

Do 1890 Slovenska matica imala je od 1.000 do 2.000 članova, koji su primali godišnje po 2 do 3 knjige koje su izlazile u ukupnom tiražu od 1.000 do 8.000 primeraka. Godine 1910 Matica je štampala 40.000 primeraka knjiga.

Danas Slovenska matica ima oko 2.600 članova, koji primaju redovno godišnju zbirku od tri knjige, koja izlazi u ukupnom tiražu od 16.000 primeraka.

Od osnivanja do 1958 Slovenska matica izdala je oko 320 publikacija, u ukupnom tiražu od preko 1,060.000 primeraka.

IZVOR: Ivan Lah, »Začetki Slovenske matice«, Ljubljana 1921; Ivan Prijatelj, »Predgovodina ustanovitve Slovenske matice«, Ljubljana 1923; Janko Šlebingar, »Publikacije Slovenske matice od 1864 do 1930«, Ljubljana 1930; Joka Žigon, »Veliko pismo slovenske duhovne združitev«, Ljubljana 1935; Glasnik Slovenske matice 1954/55: a) France Koblar, »Devedeset let«, b) France Dobrovoljc, »Publikacije Slovenske matice v razletju 1931—1954«, Bogomil Gerlanc, »Slovenska matica«, knjiga 55.

F. D.

VI FESTIVAL JUGOSLOVENSKOG FILMA U PULI

Na VI Festivalu jugoslovenskog filma u Puli, održanom od 25. jula do 6. avgusta 1959, prikazano je u Areni 18 igranih, 26 kratkometražnih i 1 dokumentarni film Filmskog odbora OUN.

U konkurenciji za nagradu prikazani su sledeći filmovi:

Igrani: »Kampo Mamula«, »Sam«, »Osma vrata« i »Vetar je stao pred zoru« (»Avala film«, Beograd), »Noći i jutra« i »Vrata ostaju otvorena« (»Bosna film«, Sarajevo) »Pukotina raja« i »Vlak bez voznog reda« (»Jadran film«, Zagreb), »Dobri stari pijanino« i »Tri četvrtine sunca« (»Triglav film«, Ljubljana), »Gospoda ministarka« i »Pogon B« (UFUS, Beograd), »Mis Ston«, »Viza zla« (»Vardar film« Skopje), »Olujak« (»Bosna film«, Sarajevo i Dino de Laurentis Cinematografica S.P.A.), »Zvezda putuje na jug« (»Lovćen film«, Budva i Filmski studio Barandovo, Prag) i »Osvetnik« (»Vardar film«, Skopje) i »Hesperia film«, s. r. l. Rim);

Kratkometražni: »Četiri decenije«, »Putevi« i »Svetli grobovi« (»Avala film« Beograd), »Ploče — luka na delti Neretve« (»Bosna film«, Sarajevo), »Kamenom zarobljeni« (»Lovćen film«, Budva), »Motoritis« — crtani (»Triglav film«, Ljubljana), »Čovek s vagonom« i »Risto Stijović« (UFUS, Beograd), »Mladić s ružom« i »Ohridsko Jezero« (»Vardar film«, Skopje), »Buka problem radnog čoveka« (»Dunav film«, Beograd), »U misliji mira i prijateljstva« (»Filmske novosti«, »On i njegovi« (»Viba film«, Ljubljana), »Ignjat Job«, »Kamera 300« (»Kod fotografija« — crtani, »Krava na mjesecu« — crtani, »Romeo i Julija« — crtani i »Veliko stoljeće« (»Zagreb film«, Zagreb), »Pravi čovek svoga vremena« (»Zastava film«, Beograd), »Klempo«, »Ljudi sa obala«, »Prometni znaci — ulični junaci« — crtani, »Slavni sude« (»Zora film«, Zagreb) i »Lupom pod morem« i »Ostrvo mungosa« (»Lovćen film«, Budva i »Budapest film studio«, Budimpešta),

Van konkurencije prikazan je dokumentarni film Filmskog odbora OUN »Moć čoveka«.

Žiri za igrani film u sastavu: Ivo Frol, predsednik, K. ole Čašule, Jože Gale, Bratko Kreft, Marijan Matković, Arsa Stefanović i Vlajko Ubavić, proglasio je za tri najbolja igrana filma »Vlak bez voznog reda«, proizvodnje »Jadran film«, »Tri četvrtine sunca«, proizvodnje »Triglav film« i »Pet minuta raja«, proizvodnje. »Bosna film«, i dodelio, prema Pravilniku VI Festivala jugoslovenskog filma, sledeće novčane nagrade:

Jože Babiću za režiju filma »Tri četvrtine sunca« proizvodnje »Triglav film« — 500.000 din., Veljku Bulajiću za saradnicima za scenario filma »Vlak bez voznog reda« proizvodnje »Jadran film« — 300.000 din., Aleksandru Sekuloviću za fotografiju filma »Sam« proizvodnje »Avala film« — 200.000 din., Marijanu Lipovšku za muziku filma »Dobri stari pijanino« proizvodnje »Triglav film« — 150.000 din., Olgi Spiridonović za najbolju žensku ulogu, ulogu Mis Ston u istoimenom filmu proizvodnje

»Vardar film« — 200.000 din., Petre Prličku za najbolju mušku ulogu, ulogu Mandane u filmu »Mis Ston« proizvodnje »Vardar film« — 200.000 din., Dari Čalenić za ženske epizodne uloge Side u filmu »Vetar je stao pred zoru« proizvodnje »Avala film« i služavke u filmu »Gospoda ministarka« proizvodnje UFUS — 100.000 din., Milanu Miloševiću za mušku epizodnu ulogu Peše u filmu »Vlak bez voznog reda« proizvodnje »Jadran film« — 100.000 din., Radi Đuričin kao najboljoj debitantkinji za ulogu žene u filmu »Osma vrata« proizvodnje »Avala film« — 50.000 din., Vasiliju Popoviću za scenografiju filma »Mis Ston« proizvodnje »Vardar film« — 150.000 din. i Milanu Nediću za ozvučenje filma »Sam« proizvodnje »Avala film« — 100.000 din.

Diplomu Saveta za staranje o deci i omladini Jugoslavije za najbolji omladinski film žiri je dodelio filmu »Vetar je stao pred zoru« proizvodnje »Avala film«.

Za najbolje koprodukcijsko ostvarenje na VI Festivalu žiri je dodelio diplomu reditelju Albertu Latuadi za film »Olujak« proizvodnje »Bosna film« i Dino de Laurentis Cinematografica S.P.A.

Žiri za kratkometražni film u sastavu: Dušan Matić, predsednik, Milutin Čolić, Olga Kreačić, Anica Magašić, Meša Selimović, Ivan Šimatović i Slavko Zlatić, dodelio je, prema Pravilniku VI Festivala jugoslovenskog filma, sledeće novčane nagrade:

Momčilu Jojiću i Branku Ranitoviću — I nagradu (100.000 din.) za ideju i scenario filma »Kamera 300« proizvodnje »Zagreb film«, Bogdanu Pogačniku — II nagradu (75.000 din.) za ideju i scenario filma »On i njegovi« proizvodnje »Viba film«, Živku Mičiću za tekst u filmu »Svetli grobovi« proizvodnje »Avala film« i ABC Film, Oslo — (75.000 din.), Aleksandru Petroviću — I nagradu (150.000 din.) za režiju filma »Putevi«, proizvodnje »Avala film«, Žiki Čukuliću — prvu II nagradu (100.000 din.) za režiju filma »Pravi čovek svoga vremena« proizvodnje »Zastava film«, Bošku Boškoviću — drugu II nagradu (100.000 din.) za režiju filma »Kamenom zarobljeni« proizvodnje »Lovćen film«, Dušanu Vukotiću — III nagradu (75.000 din.) za režiju crtanog filma »Krava na mjesecu« proizvodnje »Zagreb film«, Nikoli Majdaku — II nagradu (75.000 din.) za fotografiju filma »Svetli grobovi« proizvodnje »Avala film« i ABC Film, Oslo, Saši Dobrili i Janezu Malju za animaciju lutke filma »Motoritis« proizvodnje »Triglav film« — (75.000 din.) i Ismetu Voljeviću za scenografiju crtanog filma »Romeo i Julija« proizvodnje »Zagreb film« — (75.000 din.).

Žiri kratkometražnog filma dodelio je posebne nagrade:

Diplomu »Zagreb filmu« za film »Veliko stoljeće« i zlatnu plaketu Krsti Škanati za režiju istog filma, zlatnu plaketu Puriši Đorđeviću za režiju filma »Mladić s ružom« proizvodnje »Vardar film«, diplomu Fadilu Hadžiću za ideju filma »Slavni sude« proizvodnje »Zagreb film«, Otu Denešu i Kiri Bilbilovskom nagradu Turističkog saveza Jugoslavije (100.000 din.) za film »Ohridsko Jezero« proizvodnje »Vardar film«, Frani Vodopivcu nagradu Turističkog saveza Jugoslavije (100.000 din.) za fotografiju filma »Ljudi na obali« proizvodnje »Zora film«, Branku

Ranitoviću nagradu Saveta za staranje o deci i omladini Jugoslavije (100.000 din.) za režiju filma »Prometni znaci ulični junaci« proizvodnje »Zora film« i nagradu i zlatnu plaketu »Nikola Tesla« preduzeću »Zora film« za film »Takva je naša obala« kao najbolji film s područja nauke i tehnike.

Žiri jugoslovenske filmske kritike, izabran na VI Festivalu jugoslovenskog filma u Puli, u sastavu: Mira Boglić, Dragoslav Adamović, Žika Bogdanović, France Brenk, Mića Milošević, Dušan Stojanović i Aca Štaka, dodelio je:

Zlatno pero, najviše priznanje jugoslovenske filmske kritike filmu »Vlak bez voznog reda«, za smelost u interpretaciji teme, za autentičnost i snagu prikazivanja naših ljudi i našeg života, za iskrenost i epsku širinu nadahnuća. Posebno priznanje žiri je odao filmu »Pet minuta raja«, a posebno istakao rezultate

traženja, kvalitet i tendencije ispoljene u delima mladih autora Veljka Bulajića (»Vlak bez voznog reda«) i Igora Pretnara (»Pet minuta raja«).

Ocenjujući ovogodišnja dostignuća na polju kratkometražnog, posebno crtanog filma, žiri je istakao sledeća ostvarenja:

»Kamenom zarobljeni« (režija Boška Boškovića), »Pravi čovek svoga vremena« (režija Žike Čukulića), »Putevi« (režija Aleksandra Petrovića) i među crtanim filmovima: »Prometni znaci ulični junaci« (režija Branka Ranitovića) i »Svi crteži grada« (režija Ive Vrbanića).

Žiri kritike odao je specijalno priznanje stvaralačkim rezultatima Nikole Majdaka do kojih je došao u snimateljskom radu u filmovima »Putevi«, »Jug« i »Kamera 300«.

R.

DESETE DUBROVAČKE LETNJE IGRE 1959

Desete Dubrovačke letnje igre održane su od 1. jula do 31. avgusta 1959 u znaku proslave desetogodišnjice njihovog postojanja i delovanja, koja je označena kao značajan datum u kulturnom i festivalskom životu naše zemlje. Svečanom otvaranju prisustvovao je izaslanik predsednika Republike Josipa Broza Tita, pokrovitelj igara, Rodoljub Čolaković, potpredsednik Saveznog izvršnog veća.

Na ovogodišnjim igrama izvedeno je 86 priredbi (42 dramske, 33 muzičke i 11 folklornih) na 12 različitih prirodnih pozornica, a učestvovalo je 1.450 izvođača.

Dramski Repertoar obuhvatio je sledeća dramska dela:

Držić, »Tirena«, u izvođenju festivalnog ansambla u parku Muzičke škole, režija dr Branka Gavele; Držić, »Skup«, u izvođenju ansambla Narodnog kazališta u Dubrovniku u parku Muzičke škole, režija Koste Spaića; Držić, »Hekuba«, u izvođenju festivalnog ansambla u parku Gradac, režija dr Branka Gavele. (Pretpostavlja se prvi put izvedena u Dubrovniku pre 400 godina i otada nije bila izvedena.) Šekspir, »Hamlet« (87 put), u izvođenju festivalnog ansambla na tvrđavi Lovrijenac, režija dr Marka Foteza; Gete, »Ifigenija na Tavridi« (33 put) u izvođenju festivalnog ansambla u parku Gradac, režija dr Branka Gavele.

Na »Maloj sceni Dubrovačkih letnjih igara«, koja je uvedena u ovoj sezoni, prikazivana su sledeća savremena scenska dela:

Marinković, »Zagrljaj«, u izvođenju Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba u zgradi Narodnog kazališta, režija Božidara Viočića; Anuj »Antigonu«, u izvođenju Narodnog kazališta Dubrovnik u atriju kneževa dvora, režija Koste Spaića; Jonesko, »Stolice«, u izvođenju Zagrebačkog dramskog kazališta u zgradi Narodnog kazališta, režija Koste Spaića; Beket, »Svršetak igre«, u izvođenju Zagrebačkog dramskog kazališta u zgradi Narodnog kazališta, režija Mladena Škiljana; »Teatar Joakima Vujića« u izvođenju Ateljea 212, Beograd u zgradi Narodnog kazališta, režija Vlade Petrića; Fokner, »Rekvijem za kaludericu« u izvođenju Ateljea 212 Beograd u zgradi Narodnog kazališta, režija Janeza Šenka.

U izvođenju dramskog programa učestvovali su najpoznatiji jugoslovenski glumci: Marija Crnobori, Irena Kolesar, Blaženka Katalinić, Ljubinka Bobić, Vjeročka Žagar-Nardeli, Nela Eržišnik, Jovan Miličević, Mato Grković, Pero Kvrčić, Milorad Samardžić, Viktor Starčić, Izet Hajdarhodžić, Miše Martinović, Dragoljub Očokoljić, Predrag Tasovac i drugi.

Muzički program obuhvatio je operu, balet i koncerte (simfoniske, kamerne, vokalne i solističke).

U operskom programu prikazane su u izvođenju Zagrebačke opere:

»Korolan« Stjepana Šuleka pred katedralom, dirigent Milan Horvat, režija Vlado Habunek; »Vjenčanje u samostanu« Sergeja Prokofjeva u parku Gradac, dirigent Mladen Bašić, režija Koste Spaića; »Trubadur« Đužepe Verdija na tvrđavi Revelin, dirigent Demetrij Žebre, režija Nando Roje; »Cosi fan tutte« V. A. Mocarta pred kneževim dvorom, dirigent August Vogt, režija Vlade Habuneka i »Otmica Lukrecije« Bendžamina Britna na tvrđavi Lovrijenac, dirigent Mladen Bašić, režija Vlade Habuneka.

U baletskom programu, Džerom Robins Balet SAD izveo je pred katedralom:

M. Gud, »Interplay«, K. Debisi, »Popodne jednog fauna«, F. Šopen, »Koncert« i R. Prince, »N. Y. Export, Op. Jazz«, koreografija Džeroma Robinsa.

U koncertnom programu izveli su: Beogradska filharmonija na Boškovićevoj poljani dva koncerta pod upravom Krešimira Baranovića i Živojina Zdravkovića, solista Dubravka Tomšić, klavir; Beogradska filharmonija i Akademski hor »Branko Krstanović« Beograd na Boškovićevoj poljani pod upravom Bogdana Babića; Slavenski, »Simfonija Orijenta« i Walton, »Baltazarova gozba«; Sarajevska filharmonija, Mješoviti hor radio Sarajeva i Sarajevske opere na Boškovićevoj poljani; Honeger, »Kralj David« pod upravom Ivana Štajcera; Brkanović, »Triptihon« i Rosini, »Stabat mater« pod upravom Mladena Pozajića; Komorni orkestar radio Zagreba pod upravom Stjepana Šuleka u atriju kneževa dvora dva koncerta, solisti Jože Falout, horn, Tomislav Šestak, violina, Vladimir Ruždjak, bariton; Gradski orkestar Dubrovnik pod upravom Antona Nanuta u atriju kneževa dvora dva koncerta, solisti Rudero Riči, violina i Nikita Magalov, klavir; Slovenski solisti iz Ljubljane pod upravom Sama Hubada u atriju kneževa dvora dva koncerta, a Slovenski vokalni oktet iz Ljubljane u atriju palate Sponza jedan koncert; i Zbor Radio Dubrovnik pod upravom Vladimira Berdovića u atriju kneževa dvora jedan koncert.

Na šest solističkih koncerata nastupili su:

Blas Teba, alt, Njujork, Jurica Muraji, klavir, Zagreb, Vladimir Ruždjak, bariton, Zagreb, Lukrecija Vest, alt, SAD, Aldo Čikolini klavir, Rim, Anton Kuerti, klavir, SAD.

U folklornom programu učestvovali su:

Ansambl narodnih igara i pesama »Kolo« — Beograd, »Lado« — Zagreb i »Tanec« — Skopje.

U okviru ovogodišnjih igara priredene su: Izložba srednjovekovnih fresaka Jugoslavije i Izložba »Deset godina Dubrovačkih letnjih igara«.

Desete Dubrovačke letnje igre posetila su 61.354 posetioca, od kojih 29.000 iz inostranstva.

J. D.

ISPRAVKA: U dvobroju 7—8, u informaciji »Doktorske disertacije i doktori nauka«, greškom su izostavljeni inicijali autora informacije:

M. F. — Lj. Š.

U istoj informaciji, u bibliografiji doktorskih disertacija, potkrale su se sledeće greške:

str. 309 (46), I stubac, 32 red odozgo, stoji »socijalističkom«, treba »sociološkom«; str. 310 (46), II stubac, 25 red odozgo, stoji »konferencije«, a treba »konvencije«; str. 310 (46), II stubac, 8 red odozdo, stoji »Filozofski fakultet«, a treba »Ekonomski fakultet«; str. 319 (49), 28 red odozgo, stoji »visoke«, a treba »pozne«.

OBRAZOVANJE ZA FUNKCIJE UPRAVLJANJA (DRUŠTVENO — EKONOMSKO OBRAZOVANJE)

Obrazovanje radnika za funkcije upravljanja (društveno-ekonomsko obrazovanje), sticanje znanja potrebnih radnicima da bi mogli uspešno upravljati preduzećima i aktivno učestvovati u društveno-političkom životu unutar komune i celokupne socijalističke zajednice — zauzima značajno mesto u sistemu vanškolskog obrazovanja odraslih.

Društveno-ekonomsko obrazovanje radnika počelo se organizovati sprovoditi u organizacijama Saveza sindikata u vreme pojave radničkog samoupravljanja, kada su za članove organa upravljanja održavani seminari prema specijalno izrađenim programima. Razvitak radničkog samoupravljanja pokazao je, međutim, da je zbog stalnog smenjivanja radnika u radničkim savetima potrebno sistematsko obrazovanje svih proizvođača da bi se osposobili za samoupravljanje. Stoga su 1952, na inicijativu Saveza sindikata Jugoslavije, osnovani radnički univerziteti¹ — prve specijalizovane ustanove za vanškolsko radničko obrazovanje. Značaj društveno-ekonomskog obrazovanja rastao je s povećavanjem kompetencija radničkih saveta i odgovornosti radnih kolektiva u upravljanju, osnivanjem komisija radničkih saveta, uvođenjem pogonskih radničkih saveta i veća proizvođača, zatim razvijanjem društvenog upravljanja u javnim službama. Zbog toga se, uz sve veću specijalizaciju i diferencijaciju programa za radničko samoupravljanje, pojavljuju i programi za obrazovanje članova organa društvenog upravljanja u javnim službama. Na društveno-ekonomskom obrazovanju postepeno su se sve više, uz Savez sindikata i radničke univerzitete, angažovale i druge organizacije i ustanove: Socijalistički savez, udruženja ekonomista, narodni univerziteti i drugi.

O društveno-ekonomskom obrazovanju raspravljalo se na savetovanjima predstavnika radničkih univerziteta 1954 i 1956 (na poslednjem bio je podnesen i poseban referat o ovom pitanju), na I Kongresu radničkih saveta (1957), na kome se bio podnesen referat o osposobljavanju radnika za samoupravljanje (o čemu se raspravljalo i u posebnoj komisiji Kongresa), zatim na IV Kongresu Saveza sindikata Jugoslavije (1959) i na mnogim drugim sastancima i savetovanjima u republikama i srezovima. Osim toga, na inicijativu Saveza sindikata Jugoslavije i Jugoslovenske komisije UNESCO-a održan je u Rijeci od 17 do 29 septembra 1956 prvi međunarodni seminar o ekonomskom obrazovanju radnika. Seminaru je prisustvovalo 47 učesnika iz 17 zemalja.

Reformom školskog sistema i društveno-ekonomsko obrazovanje dobilo je značajno mesto u celokupnom obrazovanju. Elementi ovog obrazovanja sve se više unose i u programe redovnih škola — od osnovnih do najviših.

USTANOVE I ORGANIZACIJE KOJE SE BAVE OBRAZOVANJEM ZA FUNKCIJE UPRAVLJANJA

Društveno-ekonomskim obrazovanjem zaposlenih radnika i drugih građana bave se sledeće ustanove i organizacije: radnički univerziteti, škole za obrazovanje u radničkom i društvenom upravljanju, više radničke škole, narodni univerziteti, klubovi mladih proizvođača, klubovi radničkih saveta, kao i organizacije Saveza sindikata i Socijalističkog saveza.

Radnički univerziteti (kojih je 1959 bilo 166) su osnovne ustanove za vanškolsko društveno-ekonomsko obrazovanje,

¹ Vidi: »Radnički univerziteti«, »Jugoslovenski pregled«, 1957, str. 94 (4)

koji preko centara za društveno-ekonomsko obrazovanje (obrazovanje upravljača) osposobljavaju sve veći broj radnika i drugih građana za radničko samoupravljanje u preduzećima odnosno za društveno upravljanje.

Centri za obrazovanje upravljača organizuju, osim predavanja, i seminare i kurseve koje svake godine završava veći broj radnika i službenika.

Škole za obrazovanje u radničkom i društvenom upravljanju postoje u Celju, Kopru i Mariboru (samostalno) i u Ljubljani u sastavu Radničkog univerziteta. Ove škole rade na principu internatskih seminara koji traju od 7 do 21 dan. Programi škola su različiti i namenjeni su radnicima i službenicima koji obavljaju društvene funkcije u radničkim savetima, upravnim odborima zadruga, školskim odborima, sindikalnim većima, većima proizvođača i slično. Kroz 14-dnevne internatske seminare škole Radničkog univerziteta u Ljubljani prošla su u 1958/59 — 183 radnika i službenika. Razne vrste seminara škole u Celju pohađalo je u istom razdoblju 375 polaznika.

Republički zavod za obrazovanje u društvenom i radničkom samoupravljanju u Ljubljani, osim neposrednog organizovanja obrazovanja, izučava pedagoške probleme obrazovanja u ovoj oblasti, izrađuje programske osnove raznih seminara, izučava nastavne metode, primenu najadekvatnijih nastavnih sredstava, brine se o obrazovanju nastavnika i organizatora, priprema teze i izdaje skripta i slično.

Društveno-ekonomskim obrazovanjem bave se takođe i *Zavod za organizaciju rada i obrazovanje rukovodećih kadrova u Kranju*, kao i sreski i republički centri za obrazovanje rukovodećih kadrova u privredi. Izvestan broj centara za obrazovanje rukovodećih kadrova u privredi nalazi se i pri radničkim univerzitetima (u Zagrebu, Beogradu, Splitu, Subotici, Pančevu i dr.). Društveno-ekonomsko obrazovanje u ovim centrima organizuje se takođe na principu internatskih seminara.

Više radničke škole daju šira i temeljnija znanja potrebna za učešće u organima upravljanja.

Dvogodišnja *Viša radnička škola* postoji pri Radničkom sveučilištu u Zagrebu (osnovana 1956). Polaznici ove škole oslobođeni su polovine radnog vremena koje koriste za svakodnevnu nastavu i učenje u školi. Program škole obuhvata, pored ostalog, osnovna znanja iz političke ekonomije, ekonomike preduzeća i nacionalne ekonomije. Školi je priznat rang srednje škole. Godišnje je pohađa 150 radnika i službenika.

Više radničke škole (za upravljače) počele su sa radom ove godine u Splitu, Rijeci i Osijeku. Njihov program sličan je programu *Više radničke škole* u Zagrebu.

Narodni univerziteti (kojih je 1958 bilo 711) organizuju društveno-ekonomsko obrazovanje putem javnih predavanja, a izvestan broj i putem seminara i kurseva čiji su programi isti ili slični sa programima radničkih univerziteta. Narodni univerziteti, po pravilu, organizuju društveno-ekonomsko obrazovanje za seoske proizvođače (upravljanje u zadrugama) odnosno u gradskim područjima za članove organa društvenog upravljanja u javnim službama. U mestima gde ne deluju radnički univerziteti, ove ustanove se brinu i o obrazovanju radnika za samoupravljanje u preduzećima.

Klubovi mladih proizvođača, čiji je rad naročito razvijen u Sloveniji, osim problemima unapređenja proizvodnje, bave se i društveno-ekonomskim obrazovanjem. Članovi klubova posećuju sednice radničkih saveta i formulišu predloge za organe upravljanja, organizuju predavanja, diskusije i seminare iz oblasti upravljanja. U 1959 radilo je u celoj zemlji 178 klubova mladih proizvođača.

Klubovi radničkih saveta postoje u nekim sreskim centrima kao samostalne ustanove ili u okviru radničkih univerziteta. (Početkom 1959 bilo je, naprimer, u Srbiji 11 klubova i to pretežno (9) u Vojvodini.) Oni organizuju razmenu neposrednog iskustva u upravljanju između radničkih saveta teritorije gde deluju i putem informativnih seminara, povremenih predavanja i diskusija upoznaju članove radničkih saveta sa propisima odnosno mogućno-

stima rešavanja problema i zadataka pred kojima se neposredno nalaze organi upravljanja. Rad klubova ima mnogo zajedničkog sa radom centara radničkih univerziteta za društveno-ekonomsko obrazovanje, pa je zbog toga saradnja između ova dva oblika obrazovanja vrlo razvijena.

Savez sindikata (sindikalne podružnice, opštinska i sreska sindikalna veća) samostalno ili u zajednici sa drugim organizacijama i ustanovama organizuje predavanja, cikluse predavanja i seminare za organe upravljanja i radne kolektive. Mnoge sindikalne organizacije naročito su aktivne u organizaciji seminara za novoizabrane članove radničkih saveta i upravnih odbora. Sindikalne organizacije organizuju, osim toga, i savetovanja, konferencije i diskusije.

Predavanja i seminare za članove organa radničkog samoupravljanja i društvenog upravljanja u javnim službama organizuju i organizacije *Socijalističkog saveza*.

Pored ovih ustanova i organizacija, na obrazovanju članova organa upravljanja povremeno rade i pojedina preduzeća (ili biro) za intelektualne usluge (naprimer, Biro tehnika u Zagrebu, Ekonomski biro u Beogradu) i organizacije ekonomista i pravnika. Preduzeća (ili biro) za intelektualne usluge, za razliku od svih drugih ustanova, bave se obrazovnom delatnošću na komercijalnoj osnovi.

Društveno-ekonomsko obrazovanje radnici stižu i u svim školama za odrasle (škole za opšte obrazovanje radnika, večernja odeljenja stručnih škola) i u pripremnim odeljenjima i kursovima za polaganje stručnih ispita za zvanje kvalifikovanog i visokokvalifikovanog radnika (na kojima izučavaju ekonomiku preduzeća, ekonomiku FNRJ, radno pravo i slično).

Znatna uticaj na osposobljavanje radnika za upravljanje imaju listovi, časopisi i bilteni radnih kolektiva (ima ih oko 100 u celoj zemlji i izlaze u tiražu od preko 300.000 primeraka), koji, sem stalnog informisanja radnika o radu i odlukama organa upravljanja, objavljuju popularne napise iz oblasti ekonomije, prava i upravljanja, kao i ostala štampa, posebno privredni listovi i časopisi; zatim radio, film (posebno dokumentarno-nastavni film) i posebne edicije izdavačkih preduzeća namenjene upravljačima (naprimer, biblioteka »Radnički univerzitet« izdavačkog preduzeća »Rad« i specijalna izdanja namenjena upravljačima u ediciji »Razgovori« Zavoda za obrazovanje u radničkom i društvenom upravljanju Slovenije).

PROGRAMI ZA OBRAZOVANJE RADNIKA ZA FUNKCIJE SAMOUPRAVLJANJA U PREDUZEĆIMA

Programi za obrazovanje radnika za funkcije samoupravljanja u preduzećima zasnovani su na neposrednom iskustvu i praksi upravljanja.

Na osnovu dosadašnjeg iskustva u organizaciji obrazovanja upravljača izdvojene su četiri grupe programa društveno-ekonomskog obrazovanja radnika u preduzećima.

Prvu grupu sačinjava program *upoznavanja* svakog radnika sa preduzećem. Po pravilu, ovo se upoznavanje vrši u preduzeću prilikom stupanja novog radnika na posao, ali i naknadno organizovanim obrazovanjem i informisanjem svih radnika. Praktično, radnik se pregledanjem preduzeća, pogona i svih njegovih službi, zatim priručnicima o preduzeću i drugim publikacijama (biltenima, časopisima), kraćim seminarima, predavanjima i sl. upoznaje sa svojim pravima i dužnostima i organizacijom rada i upravljanja u preduzeću. Upoznavanje novih radnika sa preduzećem vrše, po pravilu, kadrovske službe koje su se od 1958 počele osnivati u gotovo svim većim preduzećima. Pored njih značajnu ulogu u upoznavanju radnika imaju i sindikalne podružnice preduzeća.

Drugu grupu čine *osnovni seminari* za društveno-ekonomsko obrazovanje. Cilj ovih seminara je da se radnici, pre svega mladi članovi organa upravljanja, sa više sistema i znatno temeljnije upoznaju sa osnovnim pravnim i metodološkim problemima upravljanja, zatim sa osnovama

ekonomike preduzeća, organizacije preduzeća, sa osnovama radnog zakonodavstva, privrednog sistema i slično. Programi osnovnih seminara su vrlo različiti; neki se izučavaju u toku dvanaestčasovne nastave, drugi u toku i do 72-časovne nastave. Programi osnovnih seminara izučavaju se uglavnom na svim radničkim univerzitetima.

Program osnovnog seminara beogradskog Radničkog univerziteta sadrži, naprimer, sledeće teme: Proizvodnja, raspodela, razmena i potrošnja; Planiranje privrednog razvoja; Osnovi jugoslovenskog privrednog sistema; Organizacija naše privrede; Osnivanje preduzeća; Upravljanje preduzećima; Sredstva preduzeća; Ekonomski principi: ekonomičnost, produktivnost, rentabilnost; Organizacija preduzeća, plan preduzeća; Sistem nagradivanja u privredi; Radni odnosi.

Program osnovnog seminara Radničkog univerziteta u Ljubljani: Raspodela dohotka; Nagradivanje i tarfina politika; Odnos komun i organa samoupravljanja; Funkcije organa samoupravljanja i sistem rada radničkog saveta; Radni odnosi.

Program osnovnog seminara Radničkog univerziteta u Sarajevu ima, pored tema beogradskog i ljubljanskog radničkog univerziteta, i sledeće teme: Istorijski razvoj radničkog samoupravljanja; Analiza obračuna proizvodnje; Odnosi među ljudima na radu.

Treću grupu čine *specijalni seminari*, koji imaju za cilj da produbljaju određena znanja. Svaki od njih čini celinu određenih znanja iz raznih društveno-političkih oblasti. Na većini radničkih univerziteta izučava se jedan ili više programa specijalnih seminara.

Ovim seminarima obuhvaćene su sledeće specijalne oblasti društveno-ekonomskog obrazovanja: Metode rada organa radničkog samoupravljanja (teme: Razmatranje funkcije prava, dužnosti, upravljanja i rukovođenja; Analiza privredne delatnosti preduzeća; Metodi rada rukovodilaca organa upravljanja; Principi organizacije rada na sednicama; Priprema sednica radničkog saveta i upravnih odbora; Tok rada na sednici radničkog saveta); Organizacija rada, rukovođenja i upravljanja u industrijskim preduzećima (analogno ovome slični programi za trgovinska, zanatska, građevinska i druga preduzeća); Formiranje i raspodela dohotka; Analiza završnog računa; Obračun dohotka po jedinici proizvoda; Investiciona politika privrednih preduzeća; Produktivnost rada; Organizacija i poslovanje komercijalne službe proizvodnih preduzeća i dr.

Četvrtu grupu programa čine *kompleksni sadržaji*, koji sadrže osnove društvenih nauka. To su pre svega programi iz: političke ekonomije, privrednog sistema FNRJ (ekonomika FNRJ) i ekonomike preduzeća.

Kombinovani programi za seminare internetskog tipa (naprimer, program škole za obrazovanje za radničko i društveno upravljanje u Celju) sadrži sledeće teme: Organizacija vlasti i državne uprave FNRJ; Ekonomski situacija i perspektiva privrednog razvoja; Novčano-kreditni sistem; Robni promet i cene; Ekonomske osnove komunalnog sistema; Odnos komun i preduzeća; Pravni propisi u privredi; Radni odnosi; Raspodela dohotka; Raspodela čistog prihoda i nagradivanje; Obrazovanje u privredi; Socijalno osiguranje.

Programi za dopunsko obrazovanje sindikalnih rukovodilaca i aktivista, članova veća proizvođača, predradnika, poslovođa i drugih privrednih rukovodilaca takođe sadrže i teme iz društveno-ekonomske oblasti odnosno iz oblasti radničkog samoupravljanja.

PROGRAMI OBRAZOVANJA ZA DRUŠTVENO UPRAVLJANJE U JAVNIM SLUŽBAMA

Programi za obrazovanje članova organa za društveno upravljanje u javnim službama nisu još dovoljno razvijeni i sadrže, uglavnom, osnovna znanja iz oblasti u kojima je uvedeno društveno upravljanje. Zasad su (na nekim radničkim univerzitetima i u Zavodu za obrazovanje u radničkom i društvenom upravljanju Slovenije) izrađeni sledeći programi:

Samoupravljanje u službi socijalnog osiguranja — teme: Nastanak i razvitak socijalnog osiguranja; Organizacija službe socijalnog osiguranja; Samoupravljanje u službi socijalnog osiguranja; Finansiranje u službi socijalnog osiguranja; Osnovne postavke Zakona o socijalnom osiguranju; Penziono osiguranje; Invalidsko osiguranje; Postupak za ostvarenje prava iz socijalnog osiguranja (Program Radničkog univerziteta u Sarajevu);

Društveno upravljanje u zdravstvenoj službi — teme: Perspektivni plan razvika mreže zdravstvenih ustanova; Samostalno finansiranje zdravstvenih ustanova i politika zdravstvene zaštite; Uloga društveno-upravnih organa; Stručna kontrola u zdravstvenim ustanovama; Orijentacija upravnih odbora i uprava prema svrsi i cilju zdravstvene ustanove; Upravni odbor — upravnik; Metod i organizacija rada upravnog odbora; Sanitarna inspekcija i stručni nadzor (Program Radničkog univerziteta u Sarajevu);

Društveno upravljanje u školama — teme: Školski sistem FNRI; Društveno upravljanje u školama; Karakteristike psiho-fizičkog razvika učenika; Vannastavne i vanškolske aktivnosti učenika; Saradnja doma i škole; Staranje o deci u FNRI; Društvena sredina i njen uticaj (Program Radničkog univerziteta u Sarajevu);

Društveno upravljanje u biroima za posredovanje rada — teme: Organizacija službe za posredovanje rada; Samoupravni organi službe za posredovanje rada, Radno pravo, Finansiska i materijalna sredstva službe za posredovanje rada; Obaveze preduzeća prema službi za posredovanje rada; Profesionalna orijentacija; Zadaci u rehabilitaciji i prekvalifikaciji invalida; Uloga službe u stručnom osposobljavanju neuposlenih lica; Statistika i evidencija u službi posredovanja rada; Humani odnosi među ljudima (Program Radničkog univerziteta u Sarajevu);

Upravljanje u stanbenim zajednicama — teme: Stanbena zajednica kao oblik društvenog samoupravljanja; Stanbene zajednice, životni standard; Stanbene zajednice — komuna, radnički saveti, društveno-političke organizacije; Oblici aktivnosti stanbenih zajednica (servisi, objekti za društvenu ishranu, dečje ustanove itd.); Materijalna osnova stanbenih zajednica i socijalistički društveni odnosi; Organi upravljanja stanbene zajednice; Statuti i način finansiranja stanbenih zajednica (Program Zavoda za obrazovanje u radničkom i društvenom upravljanju u Sloveniji);

Upravljanje stanbenim zgradama — teme: Kućni saveti kao instrument daljeg razvika socijalističkih odnosa; Odnosi kućnog saveta, stanbene zajednice i stanbenih organa komune; Materijalne osnove kućnih saveta, Kućni savet i konferencija stanara; Upravljanje zgradama koje koristi više investitora (Program Zavoda za obrazovanje u radničkom i društvenom upravljanju u Sloveniji);

Društveno upravljanje u trgovini — teme: Potrošački saveti i privredne organizacije za robni promet; Potrošački saveti i stanbene zajednice; Potrošački saveti i organi radničkog samoupravljanja, Materijalna osnova potrošačkih saveta; Karakteristike i način rada potrošačkih saveta; Potrošački saveti i zborovi biraca; Radnička klasa kao proizvođač, upravljač, potrošač (Program Zavoda za obrazovanje u radničkom i društvenom upravljanju u Sloveniji);

Program za zadrugne odbore — teme: Uloga i mesto poljoprivrede u sadašnjem privrednom razvoju Jugoslavije; Zadaci političkih organizacija u odnosu na dalji razvoj zadrugarstva; Upravljanje u zemljoradničkim zadrugama; Zadruga i individualni proizvođači; Princip raspodele dohotka i nagrađivanje po jedinici proizvoda u zadrugama; Socijalistička kooperacija i unapređenje rada (Program Zavoda za obrazovanje u radničkom i društvenom samoupravljanju u Sloveniji).

Pored ovih, postoji još niz programa za obrazovanje građana za vršenje raznih društvenih funkcija, naprimer programi seminara za članove raznih saveta i komisija narodnih odbora i sl. Sem toga, svaka organizacija ili druga forma za obrazovanje, naprimer klubovi mladih proizvođača i klubovi radničkih saveta, imaju posebne programe za obrazovanje svoga članstva odnosno svojih rukovodećih tela.

ORGANIZACIJA OBRAZOVANJA

Društveno-ekonomsko obrazovanje izvodi se uglavnom putem ciklusa predavanja, seminara, kurseva, u klubovima, javnim diskusijama i individualnim radom. Sistematsko obrazovanje najuspešnije se stiče grupnim radom odnosno putem seminara i kurseva. Najčešće se u praksi pojavljuju kao oblici grupnog rada: večernji seminari i kursevi koji rade jednom do dva puta nedeljno u trajanju od dva do tri meseca, trodnevni do desetodnevni seminari koji rade svaki dan u okviru radnog vremena ili u slobodnim časovima i internatski seminari koji rade puno radno vreme u trajanju od 7 do 21 dan.

Organizacija ovog obrazovanja, na najrazvijenijim radničkim univerzitetima, naprimer, ima više uzastopnih faza: ispitivanje stanja i potreba za obrazovanjem pojedinačno u svakom kolektivu ili na celoj teritoriji koja pripada radničkom univerzitetu; izrada programa; dopunsko pedagoško obrazovanje instruktora, nastavnika i organizatora kako bi bili spremni da stručno obavljaju obrazovni rad; tok obrazovanja (izvođenje); proveravanje znanja i efekta obrazovanja na praksu upravljanja. Za uspešno realizovanje ovih zahteva potrebna je specifična organizacija ustanova za društveno-ekonomsko obrazovanje. Stoga, naprimer, na Radničkom sveučilištu u Zagrebu organizacija obrazovanja obuhvata: Odeljenje za ispitivanje potreba; Odeljenje za nastavu koje obuhvata otek za izradu programa, otek za obrazovanje nastavnika i rukovodilaca i otek za nastavna i audiovizuelna sredstva; Odeljenje za proveru rezultata

obrazovanja i Centar za obrazovanje radnika za funkcije upravljanja u kome se neposredno organizuje i izvodi obrazovanje odnosno nastava. Centrima odgovaraju katedre za društveno-ekonomsko obrazovanje na manjim radničkim univerzitetima. Organizacija na nerazvijenim radničkim univerzitetima svodi se na prikupljanje polaznika, izradu programa, obezbeđenje uslova za obrazovanje (pripremu predavača, prostorija, nastavnih sredstava, literature itd.).

SARADNICI I NASTAVNICI

Zbog specifičnosti društveno-ekonomskog obrazovanja, saradnici i nastavnici za ovu vrstu obrazovanja su, osim prosvetnih radnika, i drugi stručnjaci (ekonomisti i pravnici, naprimer). U ispitivanju potreba, pored sociologa i psihologa, stručnjaka za upravljanje ili ekonomiku, učestvuju i rukovodioci preduzeća; u izradi programa učestvuju takođe stručnjaci iz preduzeća i raznih ustanova, javni radnici i društveni aktivisti kao i pojedine ustanove i organizacije (sindikalna veća, zavodi za organizaciju rada, društva ekonomista i pravnika itd.). U izvođenju obrazovanja učestvuju stručnjaci iz neposredne prakse, prosvetni, kulturni i naučni radnici, politički aktivisti i drugi (tabela 1).

TABELA 1 — NASTAVNICI ZA DRUŠTVENO-EKONOMSKO OBRAZOVANJE NA NEKIM RADNIČKIM UNIVERZITETIMA 1958/59

Radnički univerziteti	Stručna sprema			Profesija			
	ukupno	viša	srednja	ekonomisti	pravnici	prosvetni radnici	ostali
Beograd	38	35	3	28	6	4	—
Kragujevac	27	22	5	4	3	13	7
Split	12	9	3	8	3	—	1
Šibenik	14	11	3	8	1	3	2
Osijek	39	33	6	35	1	—	3
Mostar	28	—	—	5	3	6	14
Ljubljana	109	72	26	32	15	—	62
Zagreb	65	58	7	29	11	12	13

Po pravilu, rukovodioci seminara i kurseva i nastavnici prethodno stiču dopunsko pedagoško obrazovanje na specijalno organizovanim seminarima (program obično obuhvata: specifičnost obrazovanja odraslih, metode obrazovanja, upotrebu nastavnih i audiovizuelnih sredstava).

METODI OBRAZOVANJA

U društveno-ekonomskom obrazovanju primenjuju se vrlo različiti metodi, u zavisnosti od materije koja se izučava. Najviše je u upotrebi metod izlaganja (predavanja) kombinovan sa diskusijom, demonstracijom i upotrebom raznih audiovizuelnih sredstava. Uspešno se primenjuje i metod razgovora, diskusije, projekta (sam učesnik ili grupa učesnika seminara obrađuje problem i o njemu iznosi svoje mišljenje) i seminarskog rada (najbolji seminarski radovi na nekim radničkim univerzitetima se nagrađuju), zatim ogledne vežbe (naprimer vežba zasedanja radničkog saveta ili drugog organa upravljanja, vežba pripreme zasedanja, vežba formulisanja zaključaka i sl.) ekskurzije, posete itd. Od nastavnih sredstava u nastavi se najviše upotrebljavaju, sem ploče, flanelograf, zidni list, crtež, shema, grafikon, a u poslednje vreme dijafilmi i magnetofon.

POLAZNICI

Polaznici se ili sami opredeljuju i upisuju na seminare, kurseve ili ih, naročito za internatske tipove seminara i škole, bira i šalje radnički savet, sindikalno rukovodstvo ili podružnica. Prilikom upisa na seminare koji se održavaju u slobodnom vremenu polaznici uplaćuju minimalnu upisni-

nu, dok troškove nastave snose ili radnički univerziteti i druge ustanove koje organizuju seminare ili preduzeće odnosno sindikalna podružnica. Troškove internatskih seminara snosi organ koji vrši izbor polaznika. U ustanovama za društveno-ekonomsko obrazovanje ne polažu se ispiti, umesto njih održavaju se takozvane završne konsultacije, a polaznicima se po završetku seminara izdaje uverenje (diploma) o završenom seminaru. Završeni seminar se na nekim radničkim univerzitetima unosi u indeks polaznika radničkog univerziteta. Veći broj radnika u svojim indeksima ima zabeleženo i do deset završenih seminara.

Među polaznicima seminara i kurseva žene čine u proseku svega oko petinu polaznika, radnici oko 55%, a članovi organa upravljanja blizu 40% polaznika (tabela 2).

TABELA 2 — POLAZNICI SEMINARA DRUŠTVENO-EKONOMSKOG OBRAZOVANJA NA NEKIM RADNIČKIM UNIVERZITETIMA U 1958/59

Radnički univerzitet	Ukupno	Žena	Radnika	Članova radničkih saveta i upravnih odbora
Novi Sad	915	187	272	126
Zagreb	2.875*	742	1.937	1.839
Kragujevac	1.412	500	642	297
Kosovska Mitrovica	532	30	175	332
Beograd	1.694*	437	1.371	759
Rijeka	1.128	190	794	—
Titograd	200	60	160	—
Skopje	1.260	65	675	212
Split	309	78	132	173
Subotica	590	155	344	144

* Odnosi se na broj polaznika koji su završili seminare.

Po školskoj pretpremi, polaznika ima sa osnovnom do višom školskom spremom (u Zagrebu, naprimer, od 2.875 polaznika — sa nižim razredima osnovne škole bilo je 771, sa višim razredima osnovne ili njoj ravne škole 1.452, sa srednjom 557 i višom školom 95).

Po kvalifikacijama, u Beogradu, naprimer, od 1.371 polaznika — 154 su nekvalifikovani, 237 polukvalifikovani, 775 kvalifikovani i 205 visokokvalifikovani.

Po starosti, najviše polaznika ima od 25 do 35 godina (tabela 3).

TABELA 3 — POLAZNICI PO UZRASTU NA NEKIM RADNIČKIM UNIVERZITETIMA

Radnički univerzitet	Ukupno	Do 25	Od 25 do 35	Preko 35
Zagreb	2.875	534	1.156	1.185
Beograd	1.694	535	1.159	—

Za poslednje tri godine seminare i kurseve, naprimer, radničkih univerziteta² završila su 134.562 polaznika (tabela 4).

TABELA 4 — RADNIČKI UNIVERZITETI, SEMINARI I KURSEVI I POLAZNICI

Godina	Broj radničkih univerziteta	Broj seminara i kurseva	Broj polaznika
1956	84	884	41.842
1957	85	851	42.403
1958	97	1.071	50.317
Ukupno		2.806	134.562

* Uključeni svi preko 25 godina starosti.

O efektu društveno-ekonomskog obrazovanja na praksu upravljanja izjašnjavaju se pozitivno i učesnici seminara i organi upravljanja. Mišljenje o radu pojedinih seminara izrazili su, naprimer, učesnici seminara društveno-ekonomskog obrazovanja na Radničkom univerzitetu u Beogradu (1958/59) ocenivši uspeh sa:

Vrsta seminara	Dobro		Osrednje		Slabo	
	broj	%	broj	%	broj	%
Osnovno-ekonomsko obrazovanje	260	54,62	206	43,28	10	2,1
Ekonomika preduzeća	125	61,58	70	34,48	8	3,94
Ekonomika trgovačkih preduzeća	86	79,63	22	20,37	—	—
Radničko samoupravljanje	139	74,33	47	25,13	1	0,54
Društveno-politički sistem	37	59,68	24	38,71	1	1,61

Podaci pokazuju da u proseku preko 65% polaznika pozitivno ocenjuju uspeh seminara.

IZVOR: Podaci o radničkim univerzitetima — Centralno veće Saveza sindikata Jugoslavije i Savezni statistički zavod; »Prvi kongres radničkih saveta«, »Rade«, Beograd 1957; Materijali sa Međunarodnog seminara o ekonomskom obrazovanju radnika održanog u Rijeci od 7 do 29 septembra 1956, dokumentacija Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije; Stipe Tonković: »O društveno-ekonomskom obrazovanju«, referat podnesen na II Jugoslovenskom savetovanju predstavnika radničkih univerziteta, maja 1956 godine — Bilten radničkog univerziteta, Novi Sad, br. 5/56; Tomislav Sinovčić: »Poznavanje preduzeća, osnova obrazovanja za upravljanje«, »Obrazovanje radnika«, br. 4—5/1957, izdanje Radničkog sveučilišta u Zagrebu; Mira Kopun: »Rad, specijalnih seminara«, »Obrazovanje radnika«, br. 4—5/1957, izdanje Radničkog sveučilišta u Zagrebu; programi i izveštaji radničkih univerziteta — dokumentacija Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije.

S. T.

² Ne postoje statistički podaci o delatnosti svih ustanova.

RAZVOJ ŠKOLSTVA

PRE DRUGOG SVETSKOG RATA. Jugoslovenske zemlje koje su 1918 ušle u sastav jedinstvene države živjele su dugo vremena u različitim društveno-istoriskim uslovima, što je imalo za posledicu razlike u stepenu ekonomske i kulturne razvijenosti. Te razlike su se izrazito manifestovale i u oblasti prosvete i školstva. Dok je, naprimer, na severozapadu zemlje, u Sloveniji, obavezno osmogodišnje školovanje zakonski uvedeno još 1869, dotle su neki delovi (Bosna i Hercegovina, Makedonija) u to vreme bili bez osnovnih škola.

Školski sistem u Jugoslaviji između dva svetska rata bio je dualističan: u njemu je vladala stroga podela na škole za zanimanja koja su smatrana društveno manje vrednim — to su bile sve vrste nižih i srednjih stručnih škola, i školu koja je pripremala za t.zv. više pozive — to je bila gimnazija kao pretprema za fakultet i druge visoke škole. U jedanaestoj godini života vršila se diferencijacija učenika na one koji će se školovati u nižoj i višoj gimnaziji, a zatim na fakultetu, i one (kojih je bio znatno veći broj) koji su završavali školovanje sa četvororazrednom školom ili su (manji broj) nastavljali školovanje u šegrt-skoj ili građanskoj školi posle kojih se školovanje nije moglo produžiti.

Postojala je velika razlika u razvijenosti školstva u pojedinim krajevima zemlje. Slovenija je, naprimer, bila u prosvetnom pogledu relativno razvijena i nije mnogo zaostajala ni za kulturno-razvijenim evropskim zemljama. U Bosni i Hercegovini i Makedoniji, međutim, stanovništvo je bilo najvećim delom nepismeno.

U predratnoj Jugoslaviji, 1929, bio je donesen zakon o obaveznom osmogodišnjem školovanju, ali se obavezno školovanje sprovedilo uglavnom u četvororazrednoj osnovnoj školi, a samo u nekim krajevima i osmogodišnjoj produžnoj osnovnoj školi. Međutim, i mreža četvororazrednih osnovnih škola bila je nepotpuna, tako da je 1938 bilo 550.000 dece dorašle za školu koja nisu pohađala školu. Takve dece bilo je, naprimer, u Srbiji 40%, u Bosni i Hercegovini 60%.

Neke nacionalne manjine, kao Šiptari (kojih je pre rata bilo u Jugoslaviji preko pola miliona), Turci i Bugari nisu imali ni jednu školu na svom maternjem jeziku.

Osim toga, čitav jedan narod Jugoslavije, makedonski narod, nije imao nijedne škole na svome jeziku, jer nije bilo priznato ni postojanje makedonskog naroda ni njegovog jezika.

ZA VREME DRUGOG SVETSKOG RATA onespobljeno je za rad 50% školskog prostora. Najviše je onespobljeno osnovnih škola, od kojih je 14% uništeno, a 36% oštećeno. Najviše su stradale osnovne škole u onim krajevima koji su i inače imali najveće potrebe za novim školskim zgradama. U Bosni i Hercegovini, naprimer, od 1.043 zgrade osnovnih škola bilo je potpuno uništeno (spaljeno) 407, a teže ili lakše oštećeno 497, tako da se posle oslobođenja moglo otpočeti sa radom samo u 139 školskih zgrada. Slično je bilo i u Crnoj Gori, kao i u nekim krajevima Srbije (Kosmet), Hrvatske (Lika, Kordun, Dalmacija) i Sloveniji. U 5.175 osnovnih škola potpuno su uništeni oprema, kabineti, školske zbirke i učila, dok je u ostalim oprema bila delimično uništena ili oštećena. Stanje u drugim školama bilo je slično. U 222 srednje škole potpuno su uništeni inventar i učila, a u 182 škole delimično. Znatne štete pretrpele su biblioteke koje su potpuno uništene u 6.478, a oštećene u 1.670 škola. U ratu su onespobljene i mnoge zgrade univerziteta i uništene skupocene zbirke i naučni radovi, naročito u Beogradu. Oštećeni su i fakulteti u Zagrebu i Ljubljani, dok su Pravni fakultet u Subotici i Filozofski fakultet u Skopju bili potpuno uništeni.

Osim toga, od 48.721 učitelja, nastavnika i profesora u svim školama, izuzev viših i visokih, oko 10.000 je poginulo u ratu, umrlo po logorima i prirodnom smrću ili napustilo struku.

Znatna broj škola u toku rata uopšte nije radio. U ostalim školama nastava je izvođena pod nenormalnim uslovima i neredovno.

Da bi se ublažio porast nepismenih, u pojedinim delovima oslobođene teritorije, uz pomoć Narodnooslobodilačke vojske, otvarane su škole.

POSLE OSLOBOĐENJA ZEMLJE DO REFORME ŠKOLSTVA (1945—1958). U oblasti prosvete odmah posle oslobođenja zemlje pristupilo se stvaranju materijalnih uslova za osnovno školovanje sve za školu dorašle dece; otvaranju novih vrsta škola kakvih nije bilo u predratnoj Jugoslaviji; ubrzanom formiranju nastavnih kadrova za sve vrste škola i prilagođavanju nastavnih planova i programa potrebama obnove i svestranog razvitka zemlje.

Uporedo sa obnovom i izgradnjom zemlje obnavljane su porušene školske zgrade i podizane nove. Samo u periodu od 1945 do 1954 podizano je prosečno godišnje 526 školskih zgrada prema 281 u periodu od 1918 do 1941.

Godine 1945 uvedeno je obavezno sedmogodišnje školovanje, a 1950 obavezno osmogodišnje školovanje dece od 7—15 godina. U skladu s tim otvarane su niže gimnazije, sedmogodišnje i osmogodišnje škole u svim mestima koja su imala uslove za to. Na taj način sve veći broj dece posle završene četvorogodišnje škole mogao je nastaviti školovanje.

Istovremeno je opismenjavano odraslo nepismeno stanovništvo. Do 1951/52 na analfabetskim tečajevima opismenjeno je preko dva miliona nepismenih. Mnogi od njih, naročito radnici u proizvodnji produžili su školovanje u školama i ustanovama za obrazovanje odraslih.

Otvorene su i škole kakvih nije bilo u predratnoj Jugoslaviji. To su: u grupi za nastavni kadar: škole za vaspitače; u grupi škola za srednji stručni kadar: šumarske, veterinarske, hidrometeorološke, bibliotekarske; u grupi škola za ostali stručni kadar: administrativne škole; u grupi specijalnih škola: škole za kvalifikovane radnike; u grupi škola za odrasle: škole osnovnog obaveznog školovanja, gimnazije, srednje škole za nastavni kadar, škole za kvalifikovane radnike, škole za ostali stručni kadar, majstorske škole, škole za poljoprivredne proizvođače, škole za socijalne radnike.

Sa proširenjem školske mreže i izgradnjom školskog prostora rastao je i broj učenika u školama, tako da je ukupni broj škola i broj učenika već prvih godina posle oslobođenja bio veći nego pre rata:

Školska godina	Stanovnika	Broj svih škola	Ukupan broj lica u svim školama	% od broja stanovnika
1938	15,490.000	10.352	1,708.000	11
1948	17,340.000	14.664	2,189.857	12,6
1958	18,189.999	16.732	2,768.000	15,15

Posebno je značajan razvitak školstva u Makedoniji. Makedonska nacija izgradila je posle rata svoje školstvo počev od osnovnog do univerziteta sa 6 fakulteta. Školske 1958/59 četvororazrednom osnovnom školom u Makedoniji bilo je obuhvaćeno više od 95% dece uzrasta od 7 do 11 godina.

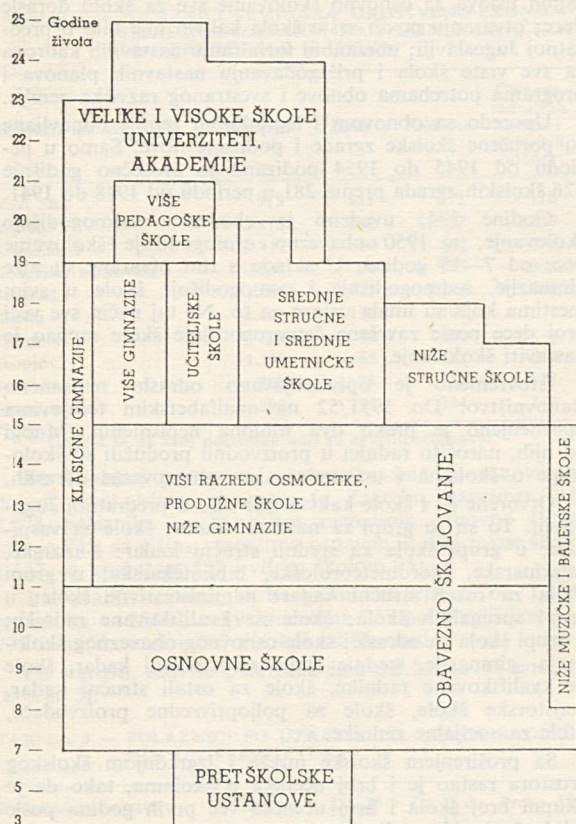
Razvijena je i mreža škola za nacionalne manjine. Posle oslobođenja otvarane su škole za sve nacionalne manjine u Jugoslaviji. Razvoj ovih škola bio je relativno brži od prosečnog razvoja školske mreže uopšte u Jugoslaviji: školske 1938/39 u osnovnim školama za nacionalne manjine bilo je 80.432 učenika, a u svim školama u Jugoslaviji 1.428.223 učenika, dok se, naprimer, 1949/50 u ovim školama nalazilo 168.996 odnosno 1.627.895 učenika.

Celokupan školski rad, a posebno nastavni planovi i programi, usklavljeni su sa novim principima opšte prosvetne politike: odvajanje škole od crkve, socijalistička

usmerenost vaspitanja, demokratičnost u mogućnostima školovanja i jedinstvenost školskog sistema.

U periodu 1952/53 — 1956/57 završilo je u zemlji osnovnu i višu osnovnu školu 1.399.762, osmogodišnju 334.803 i gimnaziju 54.153 učenika. U istom periodu završila su 148.974 omladinca školu za kvalifikovane radnike, 39.041 razne tehničke škole i 17.037 učiteljsku školu. U periodu od 1945 do 1957 diplomiralo je na svim višim školama 12.025 kandidata, a na fakultetima i njima ravnim školama 53.027 studenata.

ŠEMA 1 — ŠKOLSKI SISTEM POSLE OSLOBOĐENJA DO REFORME ŠKOLSTVA

Osim rešavanju materijalnih i kadrovskih pitanja školstva, posvećivana je velika briga što povoljnijim uslovima školovanja dece i omladine: davanju besplatne nastave, otvaranju školskih kuhinja, organizovanju zdravstvene zaštite učenika, otvaranju đačkih i studentskih domova, letovališta, sportskih objekata za školsku omladinu i sl. Osim toga, većina učenika i studenata prima dečji dodatak, a veliki broj stipendije.

*

Iako su u prvoj deceniji posle oslobođenja postignuti značajni uspesi u širenju mreže škola i drugih vaspitnih ustanova, školski sistem u ovom periodu (vidi šemu 1) imao je nedostatke. Ti nedostaci bili su, uglavnom, sledeći:

Osmogodišnja škola svojom unutrašnjom organizacijom i nastavnim planom i programom ostala je mehanički spoj stare četvororazredne osnovne škole i nižeg tečaja gimnazije. Takva osmogodišnja škola nije uspevala da pruži adekvatno školovanje i vaspitanje učenicima koji su posle završetka škole produžavali školovanje u stručnim školama. Ni učenici koji su produžavali školovanje u gimnaziji nisu u ovoj školi dobijali odgovarajuće obrazovanje, jer im je škola davala pretežno verbalna znanja.

Gimnazija je i dalje ostala privilegovana škola u školskom sistemu, jer je omogućavala dalje školovanje i imala najbolji nastavni kadar. Međutim, i pored toga, njena vaspitna uloga je zanemarljiva.

Stručnim školama su, međutim, prosvetni organi posvećivali manje pažnje, naročito školama za kvalifikovane radnike, njihovoj opremi i domovima. Ove škole nisu bile privlačne za omladinu i ona je radije odlazila u gimnazije.

REFORMA ŠKOLSTVA

Zbog ovih i drugih slabosti školstvo je zaostajalo za razvikom celokupnog, na samoupravljanju građana zasnovanog, društvenog sistema u Jugoslaviji. Stoga je krajem 1954 Savezna narodna skupština donela odluku o obrazovanju Komisije za reformu školstva, koja je imala zadatak da predloži potrebne izmene u školskom sistemu i mere za reformu celokupnog života i rada škola (izuzev univerziteta i visokih škola).

OPŠTI ZAKON O ŠKOLSTVU. Posle rada od tri godine, Komisija je izradila Predlog sistema obrazovanja i vaspitanja u FNRJ koji je bio predmet široke diskusije u javnosti. Na osnovu predloga i mišljenja o njemu koje je dobila od građana, stručnih udruženja i društvenih organizacija, posebna komisija Odbora za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća izradila je nacrt Opšteg zakona o školstvu, koji je usvojen u Saveznoj narodnoj skupštini 25 juna 1958. Zakon je stupio na snagu 1 septembra iste godine.

Opštim zakonom o školstvu postavljena je osnova za dalju izgradnju sistema vaspitanja i obrazovanja. Mnoge odredbe ovog Zakona imaju karakter ustavnih normi, jer sadrže principe na osnovu kojih će se u narednom periodu dalje izgrađivati zakonodavstvo o školstvu u Jugoslaviji. Uvodni zakon za Opšti zakon o školstvu ima za svrhu da obezbedi postepeno sprovođenje u život Osnovnog zakona o školstvu. On, osim toga, utvrđuje program zakonodavnog rada i određuje robove za njegovo izvođenje.

OSNOVNA NAČELA

Škole i druge ustanove za vaspitanje i obrazovanje su samostalne javne ustanove organizovane na načelima društvenog samoupravljanja. Njih osniva i razvija zajednica preko državnih organa, privrednih i društvenih organizacija radi stvaranja uslova za vaspitanje i obrazovanje. One rade u skladu sa zakonima i drugim propisima, kao i na osnovu svojih pravila i statuta. Međutim, sve su ujedinjene zajedničkim ciljem vaspitanja i obrazovanja¹ i jedinstvenim načelima po kojima se u njima sprovodi nastava.

Svi građani bez obzira na nacionalnost, pol, socijalno poreklo i veroispovest imaju pod istim uslovima jednako pravo na vaspitanje i obrazovanje.

U svim školama nastava je besplatna. Osim toga, radi obezbeđenja što boljih uslova za vaspitanje i obrazovanje, mnogim učenicima i studentima pruža se neophodna materijalna pomoć (stipendije i dečji dodaci), zatim smeštaj u domove i slično. (Svi učenici i studenti uz to, pod određenim uslovima, koriste zdravstvenu zaštitu.)

Nastava u školama obavlja se na jezicima naroda Jugoslavije, a u školama za decu-pripadnike nacionalnih manjina na nacionalnom jeziku manjine.

ŠKOLSKI SISTEM

Vaspitanje i obrazovanje ostvaruje se u Jugoslaviji u jedinstvenom sistemu koji čine: preškolske ustanove, osnovne škole, gimnazije, stručne i više stručne škole, univerziteta, visoke škole i umetničke akademije, usta-

¹ Vidi: »Reforma školstva«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 267 (25).

nove za obrazovanje odraslih i stručno usavršavanje, specijalne škole, posebne škole za obrazovanje nastavnika i vanškolske vaspitne ustanove (vidi šemu 2). U sistem vaspitanja i obrazovanja ulazi, osim ovih oblika, i obrazovanje određenih vrsta stručnih kadrova, neposrednim radom u privrednim organizacijama i ustanovama.

USTANOVE ZA PRETŠKOLSKO VASPITANJE osnivaju se sa zadatkom da za decu pretškolskog uzrasta organizuju kulturnu zabavu, igre i zajednički život i saradnjom i stručnom pomoći pomognu roditeljima, naročito zaposlenim, u zbrinjavanju, nezi i vaspitanju dece. Ove ustanove, osim toga, uz saradnju sa društvenim organizacijama za staranje o deci potstiču i pomažu u sredini u kojoj deluju razne oblike okupljanja i vaspitanja dece. Materijalna sredstva, kadrove kao i higijenske i druge uslove

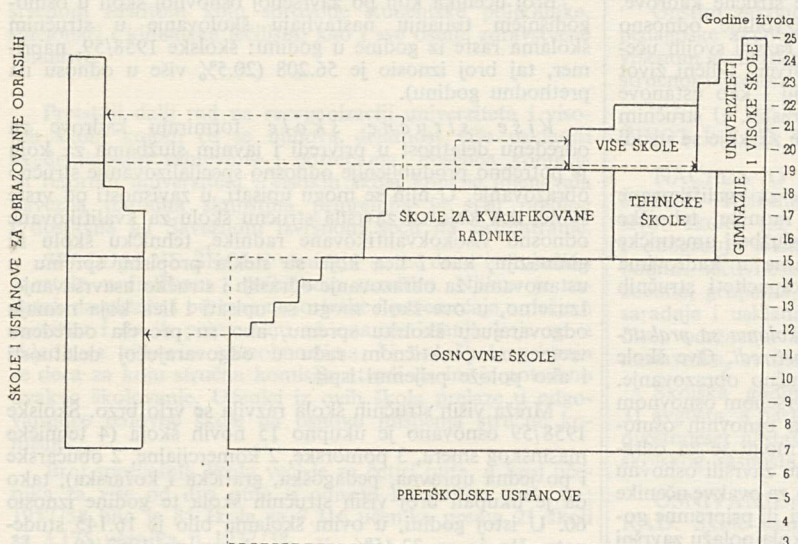
za koje su odgovorni roditelji odnosno staratelji učenika, staraju se lokalne narodne vlasti i organi društvenog upravljanja školama.

Broj učenika obuhvaćenih obaveznim osnovnim školovanjem raste iz godine u godinu. Školske 1938/39 bilo je u Jugoslaviji 9.190 škola u kojima se sprovodilo obavezno školovanje, od toga 8.956 četvororazrednih; u svim školama učila su 1.470.973 učenika, a predavala 34.663 nastavnika. U 1958/59 broj škola obaveznog osnovnog školovanja iznosio je 14.342 sa 2.426.754 (1.669.143 u I—IV i 757.611 u V—VIII razredu) učenika i 71.803 nastavnika. Naročito se povećao broj učenika na višem stupnju obaveznog školovanja — na više od 600.000 ili za 156% u poređenju sa 1939. Broj učenika osnovnog školovanja rastao je naročito brzo u krajevima koji su u predratnoj

Jugoslaviji bili nerazvijeniji. Tako je, naprimer, 1957/58 broj učenika u osnovnim školama u Makedoniji veći za 100%, a u Bosni i Hercegovini za 163% u odnosu na 1938/39. U školskoj 1957/58 osnovnom školom bilo je obuhvaćeno ukupno 82,1% (u Sloveniji 95,6%) sve dece od 7 do 15 godina; od toga četvororazrednom osnovnom školom 92,2% dece od 7 do 11 godina (u Sloveniji 98,7%). Međutim, još nije dovoljno razvijena mreža osmogodišnjih osnovnih škola, pa se deca u krajevima gde ovih škola nema školuju u prelaznim oblicima, u petom i šestom razredu osnovne škole, ili ako ni ovih nema, na sistematskim zimskim tečajevima. Proširenje mreže osmogodišnjih osnovnih škola vrši se otvaranjem novih škola u krajevima gde ih nema i reorganizacijom postojeće mreže i povezivanjem manjih škola u veće.

Radi uspešnijeg rada na reformi unutrašnje organizacije osnovnih škola, zavodi za školstvo pojedinih narodnih republika osnovali su ogledne

ŠEMA 2 — ŠKOLSKI SISTEM POSLE REFORME ŠKOLSTVA

potrebne za rad ovih ustanova obezbeđuje osnivač: opštinski narodni odbor, stanbena zajednica, privredna i društvena organizacija i ustanova.

Mrežu ustanova za pretškolsko vaspitanje dece čine: *dečje jase* — za dnevno zbrinjavanje dece od 3 do 7 godine zaposlenih roditelja; *dečja obdaništa* — za celodnevni smeštaj sa ishranom i zdravstvenom negom za decu od 3 do 7 godina; *zabavišta* — za poludnevno smeštanje dece od 3 do 7 godina; *d-čiji domovi* — za odojčad i decu do 3 godine čiji roditelji nisu u stanju da se o njima staraju (bolesni, alkoholičari u težem stepenu i sl.). Vaspitači za rad u ovim ustanovama spremaju se u školama za vaspitače.

Da bi se intenzivnije širila mreža pretškolskih ustanova u gradskim naseljima, prilikom izgradnje stanbenih blokova obavezno se grade i pretškolske ustanove.

OSNOVNA ŠKOLA od 8 razreda je škola opšteg obrazovanja, obavezna za sve građane od sedam do petnaest godina. Ona učenicima treba da pruži osnove savremenog opšteg obrazovanja; pomogne njihov svestrani razvoj i potstiče njihove lične sposobnosti i tako im pomogne u izboru životnog poziva odnosno pravca školovanja.

Osnovna škola je jedinstvena po svom obrazovnom i vaspitnom cilju, po osnovama nastavnog plana i programa i po zajedničkim pedagoškim načelima o organizaciji unutrašnjeg života i rada. Međutim, lokalnim prosvetnim organima omogućeno je da u nastavni plan, a naročito programe, unose specifičnosti — prema potrebama kraja i uslovima rada pojedinih škola.

Za vreme trajanja obaveznog školovanja učenik ne može biti isključen iz škole. O redovnom pohađanju škole,

osnovne škole u kojima se ispituje uspešnost novih mera u nastavi i u drugim vidovima vaspitnog rada u osnovnoj školi.

GIMNAZIJA je četvorogodišnja škola opšteg obrazovanja u koju se upisuju učenici sa završenom osnovnom školom od osam razreda. Njen je zadatak, između ostalog, da kod učenika proširi i produži znanja iz prirodnih i društvenih nauka i opšteg tehničkog obrazovanja. Nastava u reformisanoj gimnaziji deli se na opšti deo, izborni deo i na pripreme za pojedine praktične delatnosti. *Opšti* deo je zajednički za sve učenike, a za *izborni* se učenici opredeljuju prema ispoljenim sklonostima i interesovanjima i u njemu dublje proučavaju pojedina područja opšteg obrazovanja. *Pripreme za pojedine praktične delatnosti* (učenje, naprimer, tehničkog crtanja, stenografije, steno-daktilografije itd.) omogućuju učenicima da se, ako ne budu hteli ili mogli da se dalje školuju, posle završene gimnazije zaposle u odgovarajućim službama. Pojedine gimnazije (t. zv. klasične) imaju poseban zadatak — da pruže u širem obimu i znanje iz klasičnih jezika i humanističkih nauka.

U gimnaziji se ispiti mogu polagati i vanredno. Na kraju školovanja učenici polažu završni ispit.

Kao srednja škola gimnazija ima dugu tradiciju u Jugoslaviji: većina njenih učenika odlazi na univerzitet i u druge visoke škole. Školske 1958/59 bilo je 237 gimnazija sa 98.841 učenikom. U odnosu na školsku 1957/58 broj gimnazija je smanjen za 2,5%, a učenika za 2,4%. Do ovog smanjenja je došlo zato što sve veći broj omladine odlazi u stručne škole.

*

Proširenje okvira vaspitne delatnosti škole na nove oblike školskog rada zahtevalo je i stvaranje novog sistema

praćenja, proveravanja i ocenjivanja rezultata koje učenici postižu. Prosvetni savet Jugoslavije usvojio je *Predlog načela o ocenjivanju i uslovima napredovanja učenika u osnovnoj školi i gimnaziji*, na osnovu koga će Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu doneti pravilnik. Prema ovom Predlogu, ocena opšteg uspeha se izvodi iz ocene uspeha u nastavi i ocene iz vladanja, ali ne aritmetičkim postupkom. Ocena uspeha u nastavi sastoji se iz dva dela: opisne ocene koja se izražava sažetim formulacijama iz kojih se može videti u kojoj meri je učenik zadovoljio i brojčane ocene koja se izražava skalom. Ocenom iz vladanja izražava se opšte ponašanje učenika u školi i van nje, njegov odnos prema kolektivu, drugovima i nastavnicima. Kao instrument praćenja razvoja učenika uvodi se dosije, u koji se tokom školovanja unose podaci značajni za njegov opšti razvoj.

STRUČNE I VIŠE STRUČNE ŠKOLE imaju zajedničke zadatke da pripremaju raznovrsne stručne kadrove, sposobne za stalno usavršavanje proizvodnje odnosno društvenih službi, i da pomažu svestran razvoj svojih učenika i osposobljavaju ih za aktivni društveni i lični život i rad. Stručne i više stručne škole deluju i kao ustanove za stručno obrazovanje i usvršavanje odraslih. U stručnim školama omogućeno je i vanredno učenje za koje se uvodi posebna nastava.

Stručne škole dele se na: škole za kvalifikovane radnike, škole za visokokvalifikovane radnike, tehničke i druge stručne škole za privredu i javne službe i umetničke škole. U skladu sa sve većim potrebama u kadrovima za privredu i javne službe, mreža i kapaciteti stručnih škola proširuju se svake godine.

Kvalifikovani radnici obrazuju se u *školama sa praktičnom obukom* i *školama za učenike u privredi*. Ove škole daju učenicima praktično i teorijsko stručno obrazovanje. U njih se primaju u načelu učenici sa završenom osnovnom školom, a u krajevima u kojima mreža osnovnih osmogodišnjih škola nije dovoljno razvijena mogu se za određena zanimanja upisati i učenici koji nisu završili osnovnu školu u osmogodišnjem trajanju. Međutim, za ovakve učenike obavezno se organizuju pripremni tečajevi ili pripreme godine. Na kraju školovanja učenici ovih škola polažu završni ispit za zvanje kvalifikovanog radnika određene struke.

Praktično stručno obrazovanje u školama sa praktičnom obukom obavlja se u posebnim radionicama ovih škola ili na odgovarajući način na radnim mestima u preduzećima. Učenici škola za učenike u privredi dobijaju praktično stručno obrazovanje u privrednim organizacijama koje su posebno organizovane za ovu svrhu.

Dužina školovanja u ovim školama zavisi od profila stručnjaka grane proizvodnje za koju škola sprema učenike.

Brzi razvoj industrije i drugih privrednih grana u Jugoslaviji zahteva sve veći broj kadrova koje spremaju škole za kvalifikovane radnike. Stoga se nastoji da se mreža ovih škola što više proširi. Školske 1958/59 u zemlji je bilo 714 ovakvih škola sa 124.134 učenika i 9.463 nastavnika. U odnosu na prethodnu godinu ukupan broj učenika u ovim školama povećao se samo za 6%.

Škole za visokokvalifikovane radnike spremaju visokokvalifikovane radnike odnosno njima odgovarajući stručni kadar za privredu i javne službe. U njih se upisuju lica koja su kao kvalifikovani radnici provela određeno vreme na radu u proizvodnji.

Školske 1958/59 bilo je 89 škola za visokokvalifikovane radnike (majstorskih škola) sa 9.549 polaznika.

Tehničke i druge stručne škole za privredu i javne službe (tehničke škole) spremaju tehničke i njima odgovarajuće stručne kadrove za privredu i javne službe. U ovu vrstu stručnih škola spadaju različite tehničke škole (elektrotehničke, mašinske, građevinske, hemiske), poljoprivredne i šumarske škole, ekonomske, saobraćajne, škole za zdravstvenu službu i druge. One daju teoretsko i praktično obrazovanje i formiraju kadrove za samostalne stručne službe. Za njih je obavezna kao pretpostavka osnovna škola.

Dok su školske 1938/39 bile 53 ovakve škole sa 10.689 učenika i 879 nastavnika, školske 1958/59 bilo je 257 škola sa 76.257 učenika i 6.262 nastavnika. Interesovanje omladine za ove škole je svake godine sve veće: u odnosu na prethodnu školsku godinu, u školskoj 1958/59 broj učenika se povećao za 11.380 ili za 19,5%.

Umetničke škole pripremaju učenike za delatnost u određenim granama umetnosti odnosno umetničkog zanata. U njih se upisuju učenici koji su završili osnovnu školu i koji polažu prijemni ispit.

U odnosu na godine pre rata broj škola porastao je za 8 puta (od 5 u 1938/39 na 40 u 1958/59), broj učenika za više od 6 puta (od 603 na 3.822), a broj nastavnika za više od 9 puta (od 136 na 1.141).

*

Broj učenika koji po završenoj osnovnoj školi u osmogodišnjem trajanju nastavljaju školovanje u stručnim školama raste iz godine u godinu: školske 1958/59, naprimet, taj broj iznosio je 56.208 (20,5% više u odnosu na prethodnu godinu).

Više stručne škole formiraju kadrove za određenu delatnost u privredi i javnim službama za koju je potrebno produbljivanje odnosno specijalizovanje stručno obrazovanje. U njih se mogu upisati, u zavisnosti od vrste škole, lica koja su završila stručnu školu za kvalifikovane odnosno visokokvalifikovane radnike, tehničku školu ili gimnaziju, kao i lica koja su stekla propisnu spremu u ustanovama za obrazovanje odraslih i stručno usavršavanje. Izuzetno, u ove škole mogu se upisati i lica koja nemaju odgovarajuću školsku spremu, ako su provela određeno vreme na praktičnom radu u odgovarajućoj delatnosti i ako polože prijemni ispit.

Mreža viših stručnih škola razvija se vrlo brzo. Školske 1958/59 osnovano je ukupno 15 novih škola (4 tehničke mašinskog smera, 3 pomorske, 2 komercijalne, 2 obučarske i po jedna upravna, pedagoška, grafička i kožarska), tako da je ukupan broj viših stručnih škola te godine iznosio 60. U istoj godini, u ovim školama bilo je 16.145 studenata, što je za 33,45% više u odnosu na 1957/58.

*

Radi svestranijeg razmatranja pitanja stručnog školstva obrazovan je Savet za stručne kadrove kao savetodavni organ Sekretarijata Saveznog izvršnog veća za rad. Ovaj Savet obezbeđuje koordinaciju rada svih faktora koji su zainteresovani za brže formiranje stručnih kadrova.

FAKULTETI, VIŠOKE ŠKOLE I UMETNIČKE AKADEMIJE imaju zadatak da spremaju visokokvalifikovane stručnjake za razne grane društvenih delatnosti; da organizuju i unapređuju naučni rad i spremaju naučne radnike i da doprinose privrednom, kulturnom i društvenom razviku zemlje u saradnji sa privrednim, kulturnim i ostalim ustanovama i organizacijama.

Organizacija i rad fakulteta, visokih škola i umetničkih akademija uređuje se posebnim saveznom opštim zakonom.

Na univerzitetima, visoke škole i umetničke akademije mogu se upisati svršeni učenici gimnazije i na odgovarajuće fakultete svršeni učenici tehničkih i drugih stručnih škola za privredu i javne službe. Svakom građaninu je omogućeno da, ako prema propisanim uslovima i programu ispita pokaže da raspolaže spremom i sposobnošću za uspešno praćenje nastave, može studirati i na univerzitetu.²

Školske 1938/39 u Jugoslaviji su bila 3 univerziteta (u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani) sa 20 fakulteta i 4 umetničke akademije. Posle oslobođenja osnovana su još 2 univerziteta (u Sarajevu i Skopju) i nekoliko visokih škola u rang fakulteta, tako da je školske 1958/59 u zemlji bilo: 5 univerziteta sa 55 fakulteta; 11 umetničkih aka-

² Vidi: »Upis na fakultete, visoke škole i umetničke akademije«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 111–112 (23–24).

demija (u Beogradu 4, Zagrebu i Ljubljani po 3 i Sarajevu 1) i 2 visoke škole u rangu fakulteta. Školske 1959/60 osnovano je: 3 nova fakulteta (tehnoški u Novom Sadu i Tuzli, dok je Poljoprivredno-šumarski fakultet u Sarajevu podeljen na Poljoprivredni i Šumarski fakultet) i 5 visokih škola u rangu fakulteta (u Sarajevu, Mostaru, Zenici, Tuzli i Zagrebu).

Na univerzitetima, visokim školama i umetničkim akademijama bilo je 1938/39 — 16.719 studenata i 1.112 nastavnika i saradnika, a 1958/59 — 65.252 studenta i 6.310 nastavnika i saradnika.

I na fakultetima, visokim školama i umetničkim akademijama školovanje je besplatno. Osim toga, 1957/58 — 23,7% studenata primalo je stipendiju, a 26,3% dečji dodatak. Iste godine stanovalo je u studentskim domovima 22% i hranilo se u studentskim restoranima 42% redovnih studenata. Svi studenti obuhvaćeni su zdravstvenom zaštitom koju sprovode studentske poliklinike, stacionari i klimatska lečilišta, kao i sve ostale zdravstvene ustanove.

*

Pretstoji dalji rad na reorganizaciji univerziteta i visokih škola kojom će se njihova delatnost više uskladiti sa društvenim zahtevima i potrebama. Posebna komisija za reformu univerziteta i visokih škola koju je imenovala Savezna narodna skupština pripremila je svoj predlog i dostavila ga Saveznom izvršnom veću na razmatranje.

SPECIJALNE ŠKOLE osnivaju se za decu i omladinu zaostalu u fizičkom i psihičkom razviku. Njihov je zadatak da ublaže i otklone nedostatke i poremećaje u dečjem razviku i da ih pripremaju za ona zanimanja koja su u skladu sa njihovim sposobnostima. U ove škole primaju se deca za koju stručna komisija utvrdi da im je potrebno ovakvo školovanje. Učenici iz ovih škola prelaze u odgovarajuće redovne škole na osnovu mišljenja stručne komisije.

Broj specijalnih škola veći je za četiri puta, a broj učenika za više od dva puta u odnosu na godine pre rata: 1957/58 bilo je 85 škola sa 7.316 učenika prema 21 školi sa 3.175 učenika u 1937/38.

NASTAVA ZA PRIPADNIKE NACIONALNIH MANJINA vrši se na jeziku nacionalne manjine u posebnim školama odnosno odeljenjima. Na onim područjima na kojima žive zajedno nacionalne manjine i stanovništvo jugoslovenske nacionalnosti osnivaju se u skladu sa mogućnostima i škole sa dvojezičnom nastavom.

U nastavni program škola odnosno odeljenja sa nastavnim jezikom nacionalne manjine, uključuje se i gradivo iz oblasti nacionalne kulture manjine.

Školske 1957/58 u zemlji su bile 1.482 škole za nacionalne manjine sa 206.251 učenikom, a školske 1938/39 — 271 škola sa 43.070 učenika.

OBRAZOVANJE ODRASLIH I STRUČNO USAVRŠAVANJE organizuje se radi omogućavanja građanima da dopunjavaju i usavršavaju svoje opšte obrazovanje i stručnu spremu i da se upoznaju s napretkom i dostignućima u oblasti nauke, tehnike i kulture. Njime se bave ustanove i organizacije koje se u tu svrhu posebno osnivaju (radnički i narodni univerziteti) — različite škole za odrasle, zadrugne škole, škole za domaćinstva, škole za seosku omladinu, centri za obrazovanje kadrova, organizacije tehnike i druge, kao i sve redovne škole, društvene i privredne organizacije i ustanove, domovi narodnog zdravlja, biblioteke, muzeji i dr.

Osim redovnih škola, znatno je razvijena i mreža ustanova za obrazovanje odraslih. Školske 1938/39 bilo je takvih ustanova 29, pretežno domaćićkih škola, sa 4.000 polaznika. Školske 1958/59 bile su 672 škole za odrasle sa 44.040 polaznika. Postoje i 165 radničkih i 711 narodnih univerziteta.

ŠKOLE ZA OBRAZOVANJE NASTAVNIKA osposobljavaju nastavnike za sve vrste škola, kao i za ustanove za preškolsko vaspitanje i ustanove za obrazovanje odraslih i stručno usavršavanje.

Nastavnici se obrazuju u ovim školama: školi za vaspitače, učiteljskoj školi, višoj pedagoškoj školi, školi za nastavnike stručnih škola, školi za nastavnike specijalnih škola, školi za nastavnike fizičke kulture, kao i na filozofskom i prirodno-matematičkom fakultetu, umetničkoj školi i akademiji.

S obzirom na funkciju nastavnika i na društveni karakter nastavičkog poziva za upis u škole za obrazovanje nastavnika potrebni su, pored ostalih uslova, telesno i duševno zdravlje, određeni društveni i moralni kvaliteti, ljubav prema deci u vaspitačkom pozivu.

Školske 1958/59 bilo je 77 škola za obrazovanje nastavičkog kadra sa 23.567 učenika i nastavnika, prema 37 škola sa 4.268 učenika i 555 nastavnika u 1938/39. Osim toga, 1957/58 u 18 viših pedagoških škola bilo je 5.368 studenata.

Opštim zakonom o školstvu predviđeno je i uvođenje pedagoške akademije u koju bi se upisivali učenici sa završenom gimnazijom, učiteljskom školom ili odgovarajućom stručnom školom.

ŽIVOT I RAD, POLOŽAJ I ORGANIZACIJA ŠKOLA

NAČELA O UNUTRAŠNJEM ŽIVOTU I RADU ŠKOLE. Reformom školstva izmenjen je i unutrašnji život škole. Uz tradicionalnu nastavu, škola proširuje i obogaćuje nastavno-vaspitni rad raznim oblicima slobodnih aktivnosti učenika: učeničkim zadrugama, krugovima, grupama, seminarima, radionicama i slično. Radi saradnje i usklađivanja vaspitnog delovanja škole i porodice, održavaju se zajednički sastanci školskih organa, nastavnika, roditelja i učenika.

Školska godina počinje 1 septembra a završava se 31 avgusta, a nastava u toku školske godine traje najmanje dvestadeset nastavnih dana. Nastava se ne obavlja u toku školskog raspusta, nedeljom i u dane državnih praznika.

OSNIVANJE ŠKOLA I SREDSTVA ZA NJIHOV RAD. Škole osnivaju opštinski narodni odbori (osnovne škole), opštinski i sreski narodni odbori (gimnazije, stručne škole i specijalne škole) i privredne i društvene organizacije (stručne škole, preškolske ustanove i ustanove za obrazovanje odraslih). Više stručne škole osnivaju se zakonom, propisom Saveznog izvršnog veća ili propisom predstavničkog tela autonomne jedinice. Sve škole osnivaju se u skladu sa programom razvika tih škola. Škole mogu otpočeti sa radom pošto stručna komisija utvrdi da su ispunjeni svi uslovi.

Škole može *ukinuti* republičko veće na predlog osnivača, koji je prethodno tražio mišljenje školskog odbora, samo pod uslovima koji su predviđeni zakonima za pojedine vrste škola.

Sredstva za izdržavanje škola obezbeđuje osnivač. Za škole koje osnivaju državni organi sredstva se obezbeđuju u budžetu odgovarajuće političko-teritorijalne jedinice. Dopunska sredstva za rad škola mogu se obezbeđivati i iz dotacija državnih organa, ustanova, privrednih i društvenih organizacija i iz posebnih fondova osnovanih u tu svrhu.

U finansiranju prosvete ide se za tim da se finansiranje iz budžeta državnih organa zameni finansiranjem iz fondova, i da se na taj način ostvari ekonomska osnova društvenog samoupravljanja u prosveti.

Društvena davanja za redovno izdržavanje škola rastu iz godine u godinu. Uključujući i sredstva iz fondova za kadrove u privredi, u 1958, naprimer, iznosila su 65.551 milion din.

Dopunska sredstva za stručne škole, naročito za proširenje postojećih i izgradnju novih školskih zgrada, radionica i domova, obezbeđuju se iz sredstava fondova za kadrove u privredi koji su stvoreni 1955. Sredstva ovih fondova iznosila su u 1959 blizu 15 milijardi din.

DRUŠTVENO UPRAVLJANJE ŠKOLAMA³ uvedeno je 1955 Opštim zakonom o upravljanju školama.

Školom neposredno upravljaju ovi društveni organi: školski odbor, nastavničko veće i direktor škole. Svaki od ovih organa ima svoj delokrug rada. *Školski odbor* sačinjavaju: članovi koje biraju građani na zborovima birača sa teritorije škole, članovi koje imenuje nadležni narodni odbor, članovi koje bira nastavničko veće između nastavnika škole, članovi — predstavnici privrednih i društvenih organizacija (školski odbor stručnih škola), direktor škole po položaju i članovi — predstavnici učenika (školski odbor gimnazija i stručnih škola). Školski odbor omogućuje građanima sa područja škole da utiču na celokupan život škole. On se stara o unapređenju vaspitno-obrazovnog rada i pomaže školi u njenom povezivanju s roditeljima učenika u ustanovama i organizacijama koje joj pomažu u izvršavanju zadataka. *Nastavničko veće*, kao organ društvenog upravljanja, usklađuje pedagoški rad u celoj školi. *Direktor* neposredno upravlja radom škole u skladu s propisima školskog odbora i nastavničkog veća.

Univerzitetom upravlja: univerzitetski savet, univerzitetska uprava i rektor; fakultetom: fakultetski savet, fakultetska uprava i dekan; višom stručnom školom: savet škole, nastavnički savet i direktor (rektor). Upravljanje umetničkim akademijama i visokim školama uređeno je na sličan način kao i na fakultetima.

U školskim odborima osnovnih škola, stručnih škola i gimnazijama bilo je u školskoj 1957/58 — 128.996 građana, a u savetima viših i visokih škola, umetničkih akademija, fakulteta i univerziteta 1.595 građana.

Teritorijalni organi društvenog upravljanja u oblasti prosvete su: savet za prosvetu opštinskih narodnih odbora, saveti za prosvetu sreskih narodnih odbora i republički saveti za prosvetu. Oni vrše društvene poslove od zajedničkog interesa za škole i druge ustanove za vaspitanje i obrazovanje

na području opština odnosno sreza i republika. Način izbora i sastav ovih saveta određeni su zakonom. U izboru članova saveta za prosvetu opštine učestvuju školski odbori svih škola na području opštine, direktno ili preko svojih delegata. Opštinski saveti biraju određeni broj članova sreskog, a sreski određeni broj članova republičkog saveta za prosvetu. Opštinski saveti su dužni da najmanje jedanput godišnje održavaju savetovanja sa odborima svih škola i da na njima pretresaju zajednička pitanja.

PROSVETNI SAVET JUGOSLAVIJE. Prosvetni savet Jugoslavije osnovan je 1958, kao društveno telo u koje jedan deo članova delegiraju saveti za prosvetu narodnih republika, a drugi deo imenuje Savezno izvršno veće iz reda javnih radnika. Savet ima 43 člana. On utvrđuje osnove nastavnih planova i programa i opšta načela za izradu školskih udžbenika; pretresa razna pitanja iz problematike školstva i daje mišljenja i preporuke kako da se ona reše.

USTANOVE ZA PROUČAVANJE ŠKOLSTVA. Proučavanjem školskih pitanja i unapređenjem školstva bave se posebne ustanove. To su Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja i republički zavodi za unapređenje školstva. Republički zavodi za unapređenje školstva vrše, osim toga, i prosvetno-pedagošku službu na teritoriji narodne republike.

PROSVETNO-PEDAGOŠKA SLUŽBA.⁴ Zadatak je ove službe da prati i unapređuje rad škola na svojoj teritoriji i da vrši nadzor nad izvršavanjem propisa o organizaciji i radu škola, kao i nad izvođenjem nastave i drugih vaspitnih delatnosti. Poslove prosvetno-pedagoške službe na području sreza vrši prosvetno-pedagoška služba sreskog narodnog odbora, a na teritoriji narodne republike — republički zavod za unapređenje školstva. Prosvetno-pedagoška služba vrši svoje zadatke preko prosvetnih savetnika.

Lj. K.

³ Vidi: »Društveno upravljanje u prosveti i školstvu«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 203—210 (29—36).

⁴ Vidi: »Prosvetno-pedagoška služba«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 319—321 (31—33).

OBRAZOVANJE STRUČNIH KADROVA ZA PRIVREDU

Stručna sprema znatnog dela kadrova u privredi ne odgovara zahtevima savremene proizvodnje, a tempo obrazovanja novih stručnih kadrova takođe zaostaje za potrebama. Kao posledica, između ostalog, i takvog stanja stručnih kadrova, produktivnost rada — iako se, naročito poslednjih godina, stalno povećava — još uvek nije srazmerna društvenim ulaganjima u sredstva za proizvodnju i modernizaciju proizvodnje.

Nezadovoljavajuće stanje kvalifikacione strukture radne snage u privredi uslovljeno je pre svega niskim stepenom obrazovanja stanovništva (u Jugoslaviji je još uvek 36,5% stanovništva starijeg od 10 godina bez školske spr.me ili sa nezavršenom četvororazrednom osnovnom školom, a 48,5% samo sa četvororazrednom osnovnom školom), kao i neznatnim brojem nasleđenih stručnih kadrova i naglim privrednim i društvenim razvitkom posle rata.

1939 u industriji i rudarstvu, naprimer, bilo je zaposleno svega 58.000 kvalifikovanih i visokokvalifikovanih radnika i 9.000 inženjera, tehničara i drugih tehničkih kadrova. Školske 1938/39 postojale su svega 53 srednje stručne škole sa oko 11.000 učenika i 3 tehnička fakulteta koji su u toku poslednjih deset predratnih godina davali prosečno 250 diplomiranih studenata godišnje.

Posle rata, međutim, privredni i društveni razvitak zemlje bio je vrlo brz i svestran, tako da je tempo obrazovanja novih stručnih kadrova, i pored uloženi napore, neizbežno morao zaostajati za tempom razvitka privrede.

OBRAZOVANJE STRUČNIH KADROVA. Stručni kadrovi obrazuju se u školama i putem vanškolskih formi obrazovanja.

Broj stručnih škola odnosno fakulteta i broj učenika odnosno studenata u njima znatno su porasli u odnosu na stanje pre rata (tabela 1).

Sve škole i fakultete završava godišnje prosečno oko 50.000 učenika odnosno studenata. Školske 1957/58, naprimer, škole za kvalifikovane radnike završila su 34.543 učenika, škole za srednje stručni kadar 9.551 učenik, dok je 1958 na fakultetima, visokim i višim školama diplomiralo 10.206 studenata.

Osim u školama, znatan broj stručnih kadrova osposobljen je putem vanškolskih formi obrazovanja. Svake godine uključuje se u privredu znatan broj lica gotovo bez ikakve stručne spreme (u privredu se uključuje poslednjih godina prosečno preko 177.000 novozaposlenih lica, dok sve škole i fakulteti daju ukupno oko 50.000 novih stručnih kadrova godišnje, od kojih se u privredu uključuje nešto preko 30.000). Međutim, podaci o kvalifikacionoj strukturi radne snage u privredi pokazuju da broj nekvalifikovanih radnika ne raste srazmerno broju novouposle-

lih zbog toga što se, osim u školama, stručni kadrovi obrazuju i putem vanškolskih oblika stručnog obrazovanja, najviše neposrednim radom u proizvodnji. Ovim oblikom stručnog obrazovanja kadrovi su osposobljavani za neposredan rad na odgovarajućem radnom mestu, dčk su stručna teoretska znanja sticali na tečajevima i seminarima koje su najvećim delom organizovali radnički univerziteti bilo nposredno u privrednim organizacijama ili pri samim univerzitetima.

Međutim, vanškolski oblici stručnog obrazovanja još uvek nisu široko razvijeni, sistematizovani i povezani i ne zasnivaju se u širim razmerama na savremenim dostignućima industrijske pedagogije, metodike i psihologije. Tek u poslednje vreme pojavljuju se i savremeni oblici vanškolskog stručnog obrazovanja i čine napore da se oni prošire, učvrste i razviju.

Da bi se zaostajanje u radu na obrazovanju stručnih kadrova što pre i što efikasnije otklonilo, preduzima se niz zakonodavnih i praktičnih mera. Cilj tih mera je otklanjanje nedostataka postojećeg sistema obrazovanja stručnih kadrova i stvaranje boljih materijalnih, organizacionih i drugih uslova za brže i svestranije razvijanje svih oblika rada na obrazovanju stručnih kadrova.

U tom cilju savezni organi uprave uz saradnju zainteresovanih organizacija i ustanova pripremaju i razrađuju osnovne stavove i principe novog sistema obrazovanja stručnih kadrova, koji treba da posluže kao osnova za razradu odgovarajućih zakonskih propisa i iznalaženje odgovarajućih praktičnih rešenja.

Uporedo sa radom na pripremanju zakonskih propisa kojim treba da se pravno formuliše sistem obrazovanja stručnih kadrova u celini, u toku 1959 doneto je nekoliko propisa i preduzet niz praktičnih mera sa ciljem da se reče najhitnija pitanja iz ove oblasti. Tako je Uredbom o izmenama i dopunama Uredbe o fondovima za kadrove u privredi¹ privrednim organizacijama nposredno stavljeno na raspolaganje 30—40% od ukupnog doprinosa za kadrove u privredi za sopstvenu delatnost na obrazovanju stručnih kadrova.² Prema procenjenoj sumi nimalnih ličnih dohoda na početku godine i stopama doprinosa, procenjeno je da je visina novih sredstava stavljenih na ovaj način na raspolaganje privrednim organizacijama u 1959 iznosila 3.141 milion din. Kako su privredne organizacije železničkog i PTT saobraćaja i vojne industrije i ranije raspolagale celokupnim sredstvima ovog doprinosa i, osim toga, znatna sredstva neutrošena ranijih godina prenele u 1959, procenjuje se da su privredne organizacije u 1959 raspolagale ukupnim sredstvima u iznosu od 4.700 miliona din. namenjenih isključivo za rad na obrazovanju stručnih kadrova. Pored toga, sreski, republički i Savezni fond za kadrove u privredi raspolagali su sredstvima od 10.241 milion din.

Istovremeno je izmenama i dopunama Zakona o osnovnim sredstvima privrednih organizacija, privrdnim organizacijama omogućeno da stvari koje čine sastavni deo njihovih osnovnih sredstava bez naknade prenose na odgovarajuće ustanove za stručno obrazovanje. Na taj način ostvaren je značajan izvor materijalnih sredstava za rad na obrazovanju stručnih kadrova.

Sredstvima fondova za kadrove u privredi iz 1959 i ranijih godina omogućeno je završavanje ranije započetih

TABELA 1 — STANJE STRUČNOG ŠKOLSTVA 1939 I 1958

Školska godina	Škole za kvalifikovane radnike			Srednje stručne škole			Fakulteti, visoke i više škole		
	Broj škola	Učenici		Broj škola	Učenici		Broj škola	Učenici	
		broj	indeks		broj	indeks		broj	indeks
1938/39	766	69.737	100	53	10.689	100	26	16.978	100
1957/58	790	119.423	173	319	72.818	662	110	82.882	490

Podaci: Statistički godišnjak FNRJ za 1959.

¹ »Službeni list FNRJ«, br. 17/59.

² Vidi: »Fondovi za kadrove u privredi«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 103—111 (20—23).

objekata za 202 stručne škole i 76 domova. Osim toga, u izgradnji se nalazi još 124 školska i 48 domskih objekata. Kad ovi objekti budu potpuno završeni, dobiće se ukupno oko 32.500 novih učeničkih mesta, oko 1.000 novih mesta u školskim radionicama za jednu smenu i preko 6.000 mesta u domovima za učenike stručnih škola.

Savremeni oblici vanškolskog obrazovanja stručnih kadrova bili su dosada vrlo nerazvijeni. Donošenjem Uredbe o centrima za stručno obrazovanje³ stvorene su pravne osnove za osnivanje, razvijanje i širenje ovih ustanova, a stavljanjem sredstava na raspolaganje privrednim organizacijama i odgovarajuća materijalna baza za ovu svrhu.⁴ U toku 1959 pri privrednim organizacijama osnovano je oko 50 centara za obrazovanje stručnih kadrova. Osim toga, oko 25 centara, iako još nisu registrovani kao posebne

³ »Službeni list FNRJ«, br. 30/59.

⁴ Izmenama i dopunama Uredbe o fondovima za kadrove u privredi, koje priprema Savezno izvršno veće, u većini privrednih delatnosti povećaće se stope doprinosa za fondove, a na raspolaganje privrednim organizacijama biće stavljeno 60% ukupnog doprinosa. Tako će fondovi za kadrove u privredi u 1960 raspolagati sa oko 11 milijardi din., od čega će neposredno privrednim organizacijama biti stavljeno na raspolaganje preko 7,5 milijardi din. isključivo za rad na obrazovanju stručnih kadrova u privredi.

INSTITUT ZA IZUČAVANJE RADNIČKOG POKRETA

Institut za izučavanje radničkog pokreta sa sedištem u Beogradu proučava bogato i raznovrsno iskustvo u oblasti razvika teorije i prakse međunarodnog radničkog i socijalističkog pokreta. Osnovan je decembra 1956 odlukom Predsedništva Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije, kao samostalna naučno-istraživačka ustanova, sa zadatkom da:

- prikuplja i naučno obrađuje podatke i materijale koji tretiraju problematiku međunarodnog radničkog i socijalističkog pokreta, odnosno međunarodnih i nacionalnih političkih organizacija radničkog pokreta;
- izučava istoriju međunarodnog radničkog pokreta;
- sarađuje sa sličnim ustanovama i organizacijama u zemlji i inostranstvu, kao i sa međunarodnim organizacijama koje se bave problemima međunarodnog radničkog pokreta;
- radi na obrazovanju naučnih kadrova za izučavanje međunarodnog radničkog pokreta; i
- izdaje publikacije iz svog delokruga rada.

ORGANIZACIJA. Unutrašnju organizaciju Instituta sačinjavaju regionalna naučno-istraživačka odeljenja za područja: Istočnoevropsko, Zapadno i Azisko-Afričko — Latinsko-Američko (u formiranju je posebno odeljenje za istoriju međunarodnog radničkog pokreta), zatim Odeljenje dokumentacije i biblioteke, Izdavačka služba i Sekretarijat sa službom za opšte poslove.

Naučni i stručni kadar Instituta sačinjavaju naučni savetnici, naučni saradnici, stručni saradnici, asistenti, zatim bibliotekari, knjižničari i stručni dokumentatori.

Institut je ustanova sa samostalnim finansiranjem kojom upravljaju Savet i direktor. Prema Statutu Instituta i odredbama Zakona o organizaciji naučnog rada, dve trećine članova Saveta imenuje osnivač iz redova naučnih i javnih radnika, a jednu trećinu bira naučno-stručni kolektiv Instituta iz svoje sredine. Sadašnji Savet Instituta ima 25 članova.

Predsednik Saveta Instituta je Veljko Vlahović, narodni poslanik i član Predsedništva Saveznog odbora SSRNJ, a zamenik predsednika dr Aleš Bebler, narodni poslanik i

ustanove, već radi, tako da ukupan broj ovih centara iznosi oko 75.

Brže razvijanje novih i bolji i organizovaniji rad postojećih centara za obrazovanje stručnih kadrova otežani su nedostatkom odgovarajućeg instruktorskog kadra i odgovarajućih ustanova za njihovo formiranje. Julia 1959 Specijalni fond OUN za pomoć nerazvijenim zemljama dodelio je Jugoslaviji 905.000 dolara za osnivanje centra za formiranje instruktorskog kadra. Ova pomoć je namenjena za nabavku opreme za centre, za plaćanje stranih stručnjaka i slanje jugoslovenskih stručnjaka na specijalizaciju u inostranstvo.

Prema ugovoru o realizaciji ove pomoći, osnivače se centri za formiranje instruktora za metaloprerađivačku industriju (u Smederevu), tekstilnu industriju (u Kranju), drvoprerađivačku industriju (u Sarajevu), rudarstvo (u Krki), trgovinu (u Beogradu), ugostiteljstvo (u Zagrebu), građevinarstvo (u Ljubljani) i poljoprivredu (u Zemunu ili Vinkovcima). Predviđeno je da se ovi centri osnuju u 1960.

Uspešnijem rešavanju problema stručnih kadrova doprineće i osnivanje posebnog odeljenja za obrazovanje stručnih kadrova pri Saveznom zavodu za produktivnost rada.

M. B.

predsednik Odbora za spoljne poslove Savezne narodne skupštine. Direktor Instituta je Puniša Perović, narodni poslanik Savezne narodne skupštine.

IZDAVAČKA SLUŽBA Instituta organizovana je sa zadatkom da objavljuje radove o političkim strujanjima u savremenom međunarodnom radničkom pokretu.

U redovnoj dvomesečnoj publikaciji Instituta »Dokumentacionom biltenu« (izlazi od marta 1957) publikuju se materijali sa kongresa i konferencija komunističkih, socijalističkih i drugih radničkih partija velikog broja zemalja u svetu; zatim materijali sa sindikalnih kongresa i konferencija, kao i drugi dokumenti o tim partijama; bibliografije publikacija i članaka o radničkom i nacionalno-oslobodilačkom pokretu; hronologija događaja i beleške o ličnostima i značajnijim pojavama u međunarodnom radničkom i drugim naprednim pokretima u svetu.

Institut je u okviru »Biblioteke međunarodnog radničkog pokreta« Novinsko-izdavačkog preduzeća »Kulture« do kraja 1959 objavio sledeće publikacije: »Osmi plenum CK Poljske ujedinjene radničke partije«, »Osmi kongres KP Italije«, »Antonio Gramsci — osnivač i teoretičar KP Italije«, »XIV Kongres KP Francuske«, »Teze Odeljenja za agitaciju i propagandu CK KPSS i Instituta marksizma-lenjinizma povodom 40-godišnjice Oktobarske revolucije«, »Konferencija solidarnosti azisko-afričkih zemalja« kao i monografiju: »Radnički pokret Indije«.

Institut je publikovao i dva »Zbornika dokumenata o oktobarskim događajima u Madarskoj«, dva »Zbornika dokumenata o kampanji protiv SKJ«, »XXI Kongres KPSS«, »Zbornik o bilateralnim odnosima komunističkih i radničkih partija« i dr.

U 1958 i 1959 Institut je izdao i niz drugih redovnih edicija dokumentaciono-informativnog karaktera, koje služe kao građa za naučnu analizu određenih pojava i kao informacije o najvažnijim događajima iz međunarodnog radničkog i socijalističkog pokreta.

Pripremljene su za štampu monografije »Društveno-politički razvitak i radnički pokret Indonezije« i »Razvoj i specifičnosti radničkog pokreta Španije«, dok su u radu studije: »Neke osobenosti radničkog pokreta Latinske Amerike«, »Radnički pokret Čilea«, »Uloga američkih sindikata u formiranju ekonomske politike SAD«, »Uticaj i uloga radničkih organizacija u Međunarodnoj organizaciji rada«, »Februarski događaji 1948 godine u Čehoslovačkoj«, »Pokret radničkih saveta u Vajmarskoj Republici 1918—1923«, »Društveno-političke promene u Sovjetskom

Savezu posle Drugog svetskog rata»; »Razvojni put i praksa izgradnje socijalizma u Bugarskoj»; »Metodi i specifičnosti izgradnje socijalizma u Kini»; »Nacionalno-oslobodilački pokreti Crne Afrike i njihove klasne i idejno-političke osnove« i sl.

BIBLIOTEKA. U toku trogodišnjeg postojanja Institut je sakupio i bibliotekski obradio oko 10.000 primeraka knjiga o međunarodnom radničkom pokretu (uglavnom na stranim jezicima). Biblioteka Instituta redovno prima oko 140 časopisa i 90 listova iz inostranstva i to pretežno organa radničkih partija i drugih naprednih pokreta.

PLAN RADA. Savet Instituta je u oktobru 1959 usvojio Nacrt plana studijskog rada za razdoblje 1960—1965, koji obuhvata teme koje tretiraju idejne, političke, ekonomske i druge pojave od trajnijeg uticaja na radnički pokret u svetu i na kretanje društva ka socijalizmu. Ovim planom obuhvaćene su sledeće oblasti naučno-istraživačkog rada: politika, uloga i karakter aktivnosti komunističkih i radničkih partija u zemljama van socijalističkog lagersa; društveno-ekonomske promene i politika komunističkih partija u zemljama socijalističkog lagersa; problemi savremenog sindikalnog pokreta; politika, uloga, ideologija i programske koncepcije socijalističkih partija razvijenih kapitalističkih zemalja; idejno-teoretski i politički problemi savremene borbe za socijalizam i raznovrsnost te borbe u prelaznom periodu; društveno upravljanje i industrijski odnosi i problemi borbe za radničko saodlučivanje u privredi; socijalistički elementi u društvenom razviku zemalja nedavno oslobođenih od kolonijalizma; međunarodne organizacije radničke klase i problemi saradnje u međunarodnom radničkom i socijalističkom pokretu; važniji događaji u istoriji međunarodnog radničkog i socijalističkog pokreta i veze radničkog pokreta Jugoslavije s pokretima drugih zemalja, naročito susednih.

Planom je predviđeno i organizovanje niza naučnih savetovanja po pojedinim temama uz učešće većeg broja naučnih i javnih radnika. Savetovanje na temu: »Društveni koreni socijalne demokratije«, na kome će biti podnet osnovni referat i nekoliko koreferata, održaće se tokom 1960.

Institut je razvio i nastoji da još više razvije saradnju i sa srodnim ustanovama i institutima u zemlji. Osim toga, Institut okuplja i veći broj naučnih, javnih i političkih radnika kao svoje spoljne saradnike na izvršavanju raznih zadataka a naročito na ostvarenju plana rada.

SARADNJA SA USTANOVAMA I ORGANIZACIJAMA U INOSTRAINSTVU. Institut razmenjuje publikacije sa velikim brojem poznatih instituta, biblioteka i izdavačkih kuća u svetu i nastoji da te veze dalje razvija.

Institut je uspostavio veoma tesnu saradnju sa Institutom za ekonomske, političke i društvene studije istorije soci-

jalizma iz Milana (Istituto Giangiacomo Feltrinelli — di studi economici, politici e sociali per la storia del socialismo). Između ova dva instituta postoje aranžmani o saradnji u nizu pitanja od zajedničkog interesa, naprimer: razmeni sopstvenih publikacija i dokumenata, zajedničkoj obradi bibliografija, naučnih informacija i sl. Planirana je i razmena saradnika kao i zajednička obrada pojedinih tema. Instituti su razmenili delegacije.

Institut održava redovne veze i sa izvesnim brojem srodnih instituta, izdavačkih kuća i organa pojedinih političkih partija radničke klase u raznim zemljama Evrope, Azije, Afrike i Latinske Amerike, kao i sa nizom istaknutih naučnih, političkih i javnih radnika u tim zemljama.

U razdoblju 1957—1959 Institut je posetilo 58 političkih, naučnih i javnih radnika — istaknutih lidera socijalističkog, radničkog i drugih naprednih pokreta iz 21 zemlje. Oni su putem predavanja i diskusije potpunije upoznali saradnike Instituta s problemima svojih partija i pokreta.

Između ostalih, Institut su posetile sledeće ličnosti:

Iz Alžira *Muhammed Al Arabi*, pomoćnik ministra inostranih poslova Privremene vlade Alžira; iz Burme *U San Tun Hla*, sekretar za međunarodne veze i rukovodilac Odeljenja za štampu i propagandu Kongresa trećijunona Burme; iz Cejlona *Dr N. Perera*, predsednik Socijalističke partije i *Dr Kolvin De Silva*, član CK Socijalističke partije; iz Čilea *Paul Ampuero*, generalni sekretar Socijalističke i Narodne partije Čilea i *Fernin Fiero*, predstavnik sindikata Čilea; iz Francuske *Gilles Mertinet*, lider francuske socijalističke levice; iz Izraela *Dov Zakin*, član Izvršnog komiteta CK izraelske leve Socijalističke partije; »Mapam«; iz Indije *Ašoka Mehta* i *Ačarija Kripalani*, lider Narodne socijalističke partije; iz Italije *Pietro Nenni*, generalni sekretar Socijalističke partije Italije i *Mario Alikata*, član Političke direkcije CK KP Italije; iz Japana *Kenji Nakamura*, rukovodilac Odeljenja za propagandu i radničko obrazovanje pri japanskom sindikatu *Sohio*; iz Kenije *Ohaja Muni* i *Vahnon*, predstavnici Antikolonijalnog pokreta Kenije; iz Kube *Hesus Soto Dias*, šef sindikalne i vladine delegacije Kube koja je boravila u Jugoslaviji; iz Libana *Moris Satr*, glavni urednik »Alsahaba« i član Direkcije »Bas«; iz Zapadne Nemačke *Helmut Kalbicer*, poslanik Socijaldemokratske partije; iz Obale Slonovače *Adam Asi Kamil*, predsednik Nacionalnooslobodilačkog pokreta Obale Slonovače; iz SAD *Dr Gordon Skilg*, profesor univerziteta; iz Severne Rodezije *Jonathan P. G. Mubanga*, generalni sekretar Sindikata komunalnih radnika Severne Rodezije; iz UAR *Fatihy Kamel*, generalni sekretar Konfederacije arapskih sindikata; i *Salah-Eldin-Mohamed-Abdel Hafiz*, sekretar spoljnopoličkog odbora Parlamenta UAR; iz Urugvaja *Herman Delija*, poslanik Socijalističke partije Urugvaja.

Za dalji rad Instituta od osnovnog značaja je specijalizacija i usavršavanje njegovih kadrova koji su relativno mladi kao i sam Institut, a što će se obavljati na prvom mestu u toku samog rada. Rad na kompletiranju biblioteke i dokumentacijskog centra za istoriju i savremeni međunarodni radnički i socijalistički pokret takođe ima veliki značaj. U ta dva pravca trenutno su i usmereni najvažniji napor Instituta.

V. M.

FILMSKE NOVOSTI

Filmske novosti su samostalna ustanova novinsko-informativnog i filmsko-proizvodnog karaktera. Osnovni zadatak ustanove je da putem filmskih žurnala i dokumentarnih filmova obaveštava domaću i stranu javnost o svim značajnim događajima u zemlji. Za petnaest godina postojanja nedeljnog filmskog žurnala Filmske novosti, proizvedeno je i prikazano ukupno 714 redovnih brojeva i više stotina specijalnih dodataka, vanrednih brojeva, omladinskih, pionirskih, kulturnih, privrednih i sportskih pregleda, samostalnih reportaža i raznih drugih kratkometražnih i dugometražnih filmova pretežno informativnog karaktera.

RAZVOJ. — Prvi broj Filmskih novosti snimljen je oktobra 1944 u Nišu u okviru Filmske sekcije pri Vrhovnom štabu NOVJ. Dalji rad na snimanju žurnala nastavljen je u okviru Džavrnog filmskog preduzeća DFJ odnosno Filmskog preduzeća FNRJ, a zatim »Zvezde filma«. 1. Juna 1950 izvršena je decentralizacija

u proizvodnji dokumentarnih filmova i Filmske novosti se izdvajaju u posebno samostalno preduzeće pod nazivom Centralni studio filmskih novosti. Odlukom SIV-a od 9 februara 1955 Centralni studio se reorganizuje u ustanovu sa samostalnim finansiranjem pod nazivom Filmske novosti.² Novoosnovana ustanova dobila je prošireni zadatak »da putem filmskih reportaža i dokumentarnih filmova koje snima, obaveštava javnost u zemlji i inostranstvu o značajnijim događajima iz svih oblasti života«. Ovim zadacima određen je karakter ustanove i delokrug njenog rada proširen i na odnose sa inostranstvom.

UPRAVLJANJE I ORGANIZACIJA. — Filmskim novostima upravlja upravni odbor, a direktor rukovodi svim poslovima. Upravni odbor se sastoji od 11 članova koje imenuje Savezno izvršno veće, uključujući u taj broj i direktora i glavnog urednika koji su članovi upravnog odbora po svom položaju. Tri člana upravnog odbora bira kolektiv iz svoje sredine, a ostale članove iz reda kulturnih i drugih javnih radnika. Nadzor nad izvršenjem zadataka Filmskih novosti vrši u ime Saveznog izvršnog veća Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za informacije.

¹ Vidi: »Film i filmska proizvodnja«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 101—107 (13—19).

² »Službeni list FNRJ«, 7/1955

Kao ustanova, Filmske novosti imaju dvojak status: novinsko-informativni i filmsko-proizvodni. Osnovni kadrovi ustanove su novinari, filmski radnici i proizvodno-tehničko osoblje. Status novinara imaju urednici-redaktori i reporteri-snimatelji; filmskih radnika: montažeri slike, montažeri muzike i snimatelji tona; proizvodnog osoblja: laboranti i osvetljivači.

Osnovne organizacione jedinice su redakcija i proizvodni sektor. Redakciju sačinjavaju glavni urednik, urednici i snimatelji. U njenom sastavu nalaze se i odeljenja montaže i muzike. Pored redakcije u Beogradu, ustanova ima snimatelje i u svojim stalnim dopisništvima u Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Skopju, Titogradu, Splitu i Prištini, koji obavljaju najveći deo snimanja na svojoj teritoriji.

Saradnju sa redakcijom u realizaciji predviđenih snimanja i čitav proizvodni proces od snimljene trake do finalnog proizvoda obezbeđuju proizvodna odeljenja. Proizvodni sektor se sastoji iz laboratorijskog servisa malog kapaciteta za obradu crno-bele trake 35 mm, proizvodnog biroa, grupe osvetljivača i filmskog arhiva.

U toku je i formiranje Centra za filmsku dokumentaciju, koji će se nalaziti u sastavu Filmskih novosti i baviti evidentiranjem, prikupljanjem i arhiviranjem svih filmskih materijala koji se odnose na Jugoslaviju i razvoj jugoslovenskog radničkog pokreta, kao i snimanjem tekuće dokumentacije.

PROIZVODNJA. — Godišnji program Filmskih novosti ustaljen je u poslednje vreme i sastoji se od oko 80 proizvoda: 52 redovna broja nedeljnog žurnala (jednom nedeljno), 8 vanrednih brojeva o značajnijim događajima koji zahtevaju samostalnu obradu, 12 mesečnih pregleda »Kroz ceo svet«, 3 do 5 filmskih pregleda različite tematike i 3 do 5 dokumentarno-informativnih filmova.

U 1958 ovaj je program bio premašen. Proizvedena su i prikazana 83 proizvoda ukupne dužine 25.742 m i to: 52 redovna i 8 vanrednih brojeva Filmskih novosti, 12 pregleda »Kroz ceo svet«, 5 filmskih pregleda različite tematike (»Tri grada«, 273 m; »Pomoć domaćinstvu«, 337 m; »Artikli široke potrošnje«, 244 m; »Setnja kroz Svetsku izložbu«, 400 m; »Beogradski sajam«, 155 m) i 6 dokumentarnih filmova (»Velika smotra« — film o privrednoj saradnji zemlje, 275 m; »Put jednog zakona«, 498 m; »VII Kongres SKJ«, 963 m; »Zidari srebrne ceste« — film o graditeljima Autoputa, 480 m; »Na Sutjesci«, 865 m; »Nova jezera« — film o novim hidrocentralama, 431 m).

U redovnim brojevima Filmskih novosti 1958 objavljene su 463 storije, od kojih iz zemlje 411, a iz inostranstva 52 (prosečno je svaki žurnal sadržavao 8 storija iz zemlje i jednu iz inostranstva). U pregledima »Kroz ceo svet« bili su zastupljeni pretežno materijali iz inostranstva. U dvanaest brojeva proizvedenih u toku godine objavljeno je ukupno 106 takvih materijala.

U 1959 godini objavljene su 473 storije, od kojih iz zemlje 424, a iz inostranstva 49. U pregledima »Kroz

ceo svet« objavljeno je ukupno 100 materijala dobijenih putem razmene od raznih inostranih žurnala. Ukupno su u toku 1959 godine proizvedena i prikazana bioskopskoj publici 83 proizvoda ukupne dužine 26.243 metra i to: 52 redovna i 10 vanrednih brojeva Filmskih novosti, 12 redovnih mesečnih pregleda »Kroz ceo svet«, 4 po-vremena Filmska pregleda, 4 kratkometražna dokumentarna filma kao i dugometražni dokumentarni film (2.940 m) o putu pretседника Tita u zemlje Azije i Afrike »U misiji mira i prijateljstva«.

PRIKAZIVANJE. Svaki broj Filmskih novosti (nedeljni žurnal) umnožava se u 80 kopija i redovno prikazuje u 1.200 bioskopa (80% svih bioskopa u zemlji). U toku cirkulacije, koja s obzirom na broj kopija traje oko 4 meseca, svaki broj žurnala vidi preko milion bioskopskih posetilaca. Ostali proizvodi: »Kroz ceo svet«, filmski pregledi i dokumentarni filmovi, koji imaju trajniju vrednost, umnožavaju se u manjem broju primeraka, a njihov je rok cirkulacije duži. U 1960 broj kopija redovnih brojeva Filmskih novosti biće povećan na 120, čime će se i rok cirkulacije jednog broja svesti na manje od 3 meseca.

U prikazivanju Filmske novosti, kao i drugi domaći filmovi, uživaju posebnu zaštitu. Na osnovu člana 8 i 71 Osnovnog zakona o filmu³ i Odluke o prikazivanju domaćih filmova⁴ svi su bioskopi dužni da na odrednom broju pretstava, pored domaćeg ili stranog igranog filma, prikažu i jedne domaće Filmske novosti i jedan domaći kratkometražni film. Broj tih pretstava utvrđuje Sekretarijat Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu krajem svake godine za narednu godinu.

MEĐUNARODNA SARADNJA SA INOSTRANSTVOM. — Pored rada na proizvodnji filmova, Filmske novosti vrše i obimnu razmenu filmskih materijala sa nizom žurnalskih i televizijskih kompanija iz 27 zemalja snabdevajući ih filmovanim materijalima o Jugoslaviji. Ovakva razmena vrši se redovno sa žurnalskim preduzećima Argentine, Austrije, Belgije, Bugarske, ČSR, DR Nemačke, Finske, Francuske, Holandije, Indije, Italije, Izraela, Japana, Kine, Madarske, Meksika, Norveške, Poljske, Rumunije, SAD, SR Nemačke, SSSR, Španije, UAR, Tunisa, Urugvaja i Velike Britanije. Na bazi razmene tokom 1958 poslato je u ove zemlje 455 žurnalskih materijala o Jugoslaviji u ukupnoj dužini od 23.382 m. U 1959 god. cifra poslatih materijala porasla je na 24.617 m.

Na Međunarodnom festivalu filmskih žurnala u Veneciji avgusta 1959, jugoslovenskim Filmskim novostima dodeljena je specijalna diploma »Za efikasnost kojom je prikazan duh života u sopstvenoj zemlji«.

Filmske novosti su član Međunarodne federacije filmovane štampe (Association Internationale de la presse filmée), čije je sedište u Ženevi, a stalni sekretarijat u Parizu.

S. A.

³ »Službeni list FNRJ«, 17/1956.

⁴ »Službeni list FNRJ«, 33/1957.

MEDICINSKE I FARMACEUTSKE PERIODIČNE PUBLIKACIJE

Uporedo s povećanjem broja bolničkih, a naročito polikliničko-ambulantnih i profilaktičkih ustanova, zatim broja zdravstveno osiguranih lica, kao i broja lekara, farmaceuta i ostalih medicinskih radnika,¹ u Jugoslaviji se razvijala i medicinska i farmaceutska štampa, naročito periodična. Prema podacima Bibliografskog instituta FNRJ, u Jugo-

¹ Vidi: »Jugoslovenski pregled« 1957, »Lekari«, 209–210 (11–12), »Medicinsko osoblje sa srednjoškolskim obrazovanjem«, str. 451–452 (27–28); »Jugoslovenski pregled«, 1958, »Ambulantno-polikliničke i dispanzerske ustanove«, str. 313–316 (31–34), »Bolnice«, str. 449–452 (43–46) i ostale informacije iz ove oblasti u godišnjima »Jugoslovenskog pregleda« za 1957, 1958 i 1959.

slaviji je krajem 1958 izlazila 71 medicinska i farmaceutska periodična publikacija, od kojih 63 stručne i 8 naučno-popularnih (tabela 1).

TABELA 1 — MEDICINSKE I FARMACEUTSKE PERIODIČNE PUBLIKACIJE — TERITORIJALNA PODELA

Ukupno	Stručne		Naučno-popularne
	medicinske	farmaceutske	
Ukupno	71	54	9
Savezne	17	14	2
Republičke	54	40	7
Srbija	17	12	2
Hrvatska	19	16	2
Slovenija	9	7	1
Bosna i Hercegovina	6	4	1
Makedonija	3	1	1
Crna Gora	—	—	—

STRUČNE PUBLIKACIJE imaju važnu ulogu u stručnom obrazovanju i usavršavanju lekara, farmaceuta i ostalih medicinskih kadrova, naročito onih na selu i u drugim manjim mestima. Glavni zadaci stručnih medicinskih i farmaceutskih periodičnih publikacija su: pomoć u stalnom stručnom postdiplomskom usavršavanju visokokvalifikovanih i pomoćnih kadrova razmenom iskustava jugoslovenskih stručnjaka i prenošenjem novina iz drugih zemalja; publikovanje originalnih naučnih radova i stimuliranje daljeg istraživačkog rada; obaveštavanje o radu stručnih organizacija, kao i informisanje o naučnim i profesionalnim događajima u svetu i kod nas.

U odnosu na stanje pre rata, broj ovih publikacija je posle oslobođenja znatno povećan. Dok je 1933 u Jugoslaviji izlazilo 18, a 1936 — 26 raznih stručnih medicinskih publikacija, u 1958 taj broj je povećan na 54. U istom periodu (1933—1958) broj farmaceutskih publikacija povećan je od 5 na 9.

TABELA 2 — PREGLED STRUČNIH MEDICINSKIH I FARMACEUTSKIH PERIODIČNIH PUBLIKACIJA

Vrsta publikacije	Broj	Vrsta publikacije	Broj
MEDICINSKE — OPŠTE	24	Eksperimentalno-klinička medicina	1
Republičkih lekarskih društava	6	Interna medicina	1
Za lekare opšte prakse	5	Hirurgija	2
Medicinskih fakulteta	1	Pedijatrija	3
Akademija nauka i naučnih društava	3	Neuropsihijatrija	1
Vojnog saniteta	1	Ftiziologija	1
Studenata medicine	1	Rehabilitacija	2
Za srednje i niže medicinske kadrove	7	Odonto-stomatologija	3
		Ostalo	5
MEDICINSKE — SPECIJALISTIČKE	30	FARMACEUTSKE	9
Organizacija zdravstvene službe	3	Naučne	2
Mikrobiologija i preventivna medicina	8	Farmaceutskih društava	6
		Farmaceutske industrije	1

Osim opštih i specijalnih novina u medicini i farmaciji u svetu i kod nas, stručne periodične publikacije obrađuju specifičnu nacionalnu i regionalnu patologiju, tj. bolesti i zdravstvene probleme u Jugoslaviji i njenim pojedinim krajevima. Posebna pažnja posvećuje se pitanjima socijalne medicine, organizacije zdravstva, apotekarske službe i nastave.

Iako jezik na kome se štampaju stručne publikacije onemogućuje njihovo šire korišćenje u drugim zemljama, radovi koji se u njima objavljuju često su zapaženi u inostranstvu.² Svetski referatni časopisi koji sistematski informišu o stranoj stručnoj štampi, objavljuju i prikaze radova jugoslovenskih autora objavljenih u jugoslovenskim publikacijama. Osim toga, jugoslovenski autori se često citiraju u naučnim publikacijama drugih zemalja i sve više se traži od njih da separate svojih radova šalju pojedincima ili ustanovama u inostranstvu.

NAUČNO-POPULARNE PUBLIKACIJE služe zdravstvenom prosvetivanju, popularizaciji medicine i farmacije (tom cilju služe i brojne knjige i brošure i članci u dnevnim i nedeljnim listovima).

Krajem 1958 u Jugoslaviji je izlazilo osam naučno-popularnih periodičnih publikacija za zdravstveno prosvetivanje. Njihov tiraž, pošto su namenjene širokom krugu čitalaca znatno je veći od tiraža stručnih publikacija, i kreće se od 3.000 do 45.000 primeraka.

² Većina značajnijih jugoslovenskih časopisa objavljuje sadržaj pojedinog broja na jednom ili više stranih jezika, kao i izvode najvažnijih članaka na engleskom, francuskom, nemačkom, ruskom i drugim jezicima. Mnoge redakcije, osim toga, razmenjuju više desetina primeraka svoj časopisa sa raznim zemljama na svim kontinentima.

PREGLED PUBLIKACIJA

STRUČNE PUBLIKACIJE

MEDICINSKE OPŠTE*

REPUBLIČKIH LEKARSKIH DRUŠTAVA. Osim originalnih naučnih radova i stručnih članaka za dalje usavršavanje lekara iz svih oblasti medicine, organi republičkih lekarskih društava informišu i o životu društava koja ih izdaju.

Srpski arhiv za celokupno lekarstvo,⁴ 1872 (najstariji medicinski časopis u Jugoslaviji), Srpsko lekarsko društvo, Beograd, Zeleni Venac 1, mesečno, 2.650.

Medicinski pregled, 1948, Podružnica Srpskog lekarskog društva za AP Vojvodinu, Novi Sad, Vase Stajića 9, dvomesečno, 1.100.

Liječnički vjesnik, 1877, Zbor liječnika Hrvatske, Zagreb, Šubićeva 9, mesečno, 3.000.

Zdravstveni vestnik, 1931, Slovensko zdravniško društvo, Ljubljana, Dalmatinova 10, mesečno i dvomesečno, 1.800.

Medicinski arhiv, 1946, Društvo lekara NR Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Maršala Tita 7, dvomesečno, 600.

Makedonski medicinski pregled, 1946, Makedonsko lekarsko društvo, Skopje, Petra Kočića 16, tromesečno, 600.

ZA LEKARE OPŠTE PRAKSE. Stručnom usavršavanju lekara opšte prakse i povezivanju specijalista sa ostalim granama medicine posebno je namenjen *Medicinski glasnik* (tom cilju služe i organi lekarskih društava). Sličan karakter imaju i časopisi koje izdaju (i besplatno šalju) fabrike lekova.

Medicinski glasnik, 1947, Savez lekarskih društava Jugoslavije, Beograd, Zeleni Venac 1, mesečno, 1.900.

Galenika, 1954, Fabrika hemijskih i farmaceutskih proizvoda »Galenika«, Zemun, povremeno, 14.000.

Medicinska revija, 1952, Fabrika lekova, »Prolek«, Beograd, 29 Novembra 111, tromesečno, 15.000.

Saopćenja, 1954, Fabrika lekova »Pliva«, Zagreb, Ul. Lole Ribara 89, tromesečno, 13.500.

Pro medico, 1958, Farmaceutska fabrika »Lek«, Ljubljana, Celovška c. 135, povremeno, 12.000 na srpskohrvatskom i 2.000 na slovenačkom jeziku.

MEDICINSKIH FAKULTETA. Svoj časopis izdaje samo Medicinski fakultet u Zagrebu:

Radovi Medicinskog fakulteta u Zagrebu, 1953, Ravnateljstvo ustanova Medicinskog fakulteta u Zagrebu, Šalata, triput godišnje, 1.000.

AKADEMIJA NAUKA I NAUČNIH DRUŠTAVA⁵ zbog povremenog izlaženja i načina uređivanja imaju više karakter zbornika originalnih naučnih radova nego časopisa.

Glas Srpske akademije nauka, Odeljenje medicinskih nauka, 1949, Institut za medicinska istraživanja SAN, Beograd, Knez Mihailova 35, povremeno, 1.000.

Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1950, Odjel za medicinske nauke, Zagreb, Zrinjevac, povremeno, 1.600.

Radovi, 1954, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, Odeljenje medicinskih nauka, Sarajevo, Obala 31, povremeno, 1.000.

VOJNOG SANITETA. Jedini časopis iz ove oblasti, s prilogom za sanitetske tehničare, osim specifične problematike vojne medicine i farmacije, objavljuje i radove iz drugih oblasti medicine i farmacije.

Vojno-sanitetski pregled, 1944, Sanitetska uprava JNA, Beograd, Nemanjina 15, mesečno, oko 3.000.

STUDENATA MEDICINE. Časopis studenata medicine u Beogradu je jedini ove vrste u Jugoslaviji.

Medicinski podmladak, 1950, Savez studenata Medicinskog fakulteta u Beogradu, Deligradska 35, dvomesečno, 1.200.

ZA SREDNJE I NIŽE MEDICINSKE KADROVE obrađuju stručnu i organizacionu problematiku iz delatnosti ovih zdravstvenih radnika.

Sanitetski tehničar, 1958, Sanitetska uprava JNA, Beograd, Nemanjina 15, dvomesečno, 2.600.

Sanitarni tehničar, 1954, Društvo sanitarnih tehničara NR Hrvatske, Zagreb, Mlinarska 38-a, mesečno, 3.800.

Vjesnik medicinskih sestara, 1955, Savez medicinskih sestara Jugoslavije, Zagreb, Mlinarska 38-a, tromesečno, 10.000.

Primaljski vjesnik, 1953, Udruženje diplomiranih primalja NR Hrvatske, Zagreb, Vinogradska 11, dvomesečno, 1.500.

Vjesnik Udruženja bolničara NR Hrvatske, 1958, Zagreb, Martićeva 22, mesečno, 1.000.

Medicinska sestra na terenu, 1954, Centralni higijenski zavod NR Slovenije, Ljubljana, triput godišnje, 1.200.

Babiški vestnik, 1933, Slovensko babiško društvo, Ljubljana, Štajmerjeva 3-a, dvomesečno, 700.

* Podela je izvršena prema izdavaču odnosno kadrovima kojima su publikacije namenjene.

⁴ Bibliografski podaci o svakoj publikaciji dati su sledećim redom: naziv publikacije, godina osnivanja, izdavač i adresa izdavača, vreme izlaženja, tiraž.

⁵ Saopštenja o naučnim radovima kao i referate publikacija iz medicine i farmacije donosi na stranim jezicima i *Bulletin scientifique Akademskog saveta FNRI*, Zagreb, A. Kovačića 1. Izvode naučnih radova iz medicine (na francuskom) donosi i *Bulletin, Academie Serbe des Sciences, Classe des sciences medicales*. Srpska akademija nauka, Beograd, Knez Mihailova ul. 35.

MEDICINSKE SPECIJALISTIČKE*

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE SLUŽBE. Publikacije tretiraju probleme zaštite narodnog zdravlja kao i primenu zakona i propisa iz oblasti zdravstvene službe.

Narodno zdravlje, 1945, Savezni zavod za narodno zdravlje, Beograd, Savska 35, mesečno, 2.600.

Zdravstvena i socijalna politika, 1948, Savet za narodno zdravlje NR Srbije, Beograd, Terazije 10, mesečno, 2.800.

Vestnik Sveta za zdravstvo, 1954, Savet za zdravstvo NR Slovenije, Ljubljana, Zupančičeva 3, mesečno, 1.100.

MIKROBIOLOGIJA I PREVENTIVNA MEDICINA. Časopisi i bilteni iz ove oblasti imaju naučni ili direktivni karakter za pojedine grane profilaktičke medicine, medicine rada i dr.

Higijena, 1949, organ Udruženja za preventivnu medicinu Jugoslavije, Savez lekarskih društava Jugoslavije, Beograd, Zeleni Venac 1, tromesečno, 750.

Glasnik Higijenskog instituta NR Srbije, 1953, Beograd, Bulevar JNA 12, tromesečno, 700.

Arhiv za higijenu rada i toksikologiju, 1950, Institut za medicinska istraživanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, Moše Pijade 158, tromesečno, 1.500.

Zdravstvene novine, 1948, stručni informativni časopis Škole narodnog zdravlja »Andrija Stampar«, Zagreb, Mirogojska 4, mesečno, 3.000.

Bilten Centralnog higijenskog zavoda i sanitarnog inspektorata NR Hrvatske, 1958, Zagreb, Rockefellerova 4, dvomesečno, 1.000.

Obaveštenja, 1958, izdanje Higijenskog zavoda, Sanitarnog inspektorata i Zdravstveno-prosvetnog centra Crvenog krsta, Rijeka, Trg Republike 2, dvomesečno, 1.350.

Izveštaj o stanju zaraznih bolesti u NR Hrvatskoj, 1949, Centralni higijenski zavod NR Hrvatske, Zagreb, Mirogojska 4, nedeljno, 450.

Bilten Centralnog higijenskog zavoda Bosne i Hercegovine, i Republičkog sanitarnog inspektorata, 1954, Sarajevo, Centralni higijenski zavod, Maršala Tita 7, povremeno, 1.000.

EKSPERIMENTALNO-KLINIČKA MEDICINA. Jedini časopis posvećen u prvom redu publikovanju originalnih naučnih radova iz eksperimentalne i kliničke (pretežno interne) medicine objavljuje pojedine radove, osim na jugoslovenskim jezicima, u celosti i na francuskom, engleskom, nemačkom i dr. jezicima, jer je namenjen i inostranstvu.

Acta medica iugoslavica, 1947, Savez lekarskih društava Jugoslavije, Beograd, Zeleni Venac 1, triput godišnje, 750.

INTERNA MEDICINA. Jedini časopis iz ove oblasti posvećen je reumatologiji, fizikalnoj medicini, balneo-klimatologiji i srodnim oblastima.

Reumatizam, 1954, Udruženje reumatologa Jugoslavije i Sekcija za reumatologiju, balneo-klimatologiju i fizikalnu medicinu Zbora liječnika Hrvatske, Zagreb, Moše Pijade 6, dvomesečno, 1.250.

HIRURGIJA. Hirurški časopisi objavljuju naučne i stručne radove, prikaze i dr. iz raznih grana hirurgije, ortopedije, ginekologije, anesteziologije i srodnih oblasti.

Acta chirurgica iugoslavica, 1953, Udruženje hirurga i Udruženje ginekologa i akušera Jugoslavije, Savez lekarskih društava Jugoslavije, Beograd, Zeleni Venac 1, tromesečno, 600.

Chirurgia maxillofacialis et plastica, 1957, Sekcija za maksilofacijalnu i plastičnu hirurgiju Zbora liječnika Hrvatske, Zagreb, Šubićeva 9, povremeno, 400.

PEDIJARIJA. Časopisi iz pedijatrije obrađuju razne probleme zaštite zdravlja dece, sprečavanja i lečenja dečjih bolesti.

Jugoslovenska pedijatrija, 1958, Udruženje pedijatara Jugoslavije, Savez lekarskih društava Jugoslavije, Beograd, Zeleni Venac 1, tromesečno, 500.

Glasnik socijalne pedijatrije, 1951, Institut za zaštitu zdravlja narodnog podmlatka, Beograd, Nušićeva 25, triput godišnje, 700.

Arhiv za zaštitu majke i deteta, 1957, Studijski centar za zaštitu majke i djeteta, Zagreb, Klaićeva 18, dvomesečno, 700.

NEURO-PSIHIJARIJA. Problematiku iz oblasti neuropsihijatrije, kao i mentalne higijene obrađuje samo časopis:

Neuropsihijatrija, 1953, Neuro-psihijatrijska sekcija Zbora liječnika Hrvatske, Zagreb, Šubićeva 9, tromesečno, 600.

FTIZIOLOGIJA. Jedini časopis iz ove oblasti, sem tuberkuloze pluća, obrađuje i tuberkulozu drugih organa i netuberkulozna oboljenja pića.

Tuberkuloza, 1949, Udruženje fiziologa Jugoslavije, Savez lekarskih društava Jugoslavije, Beograd, Zeleni Venac 1, dvomesečno, 800.

REHABILITACIJA. Pitanja osposobljavanja invalida usled ratnih i radnih povreda i bolesti obrađuju časopisi:

Povratak u život, 1953 (pet godina izlazio kao popularni časopis), Savezni institut za rehabilitaciju, Beograd, Sokobanjska 13, dvomesečno, 1.200.

*Podela je izvršena po oblastima kojima publikacije pripadaju.

Medicinska i profesionalna rehabilitacija, 1958, Zavod za rehabilitaciju invalida NR Slovenije, Ljubljana, Linhartova c. 51, tromesečno, 800.

ODONTO-STOMATOLOGIJA. Stručni časopisi iz odonto-stomatologije namenjeni su delom stomatolozima, a delom zubarskim radnicima sa srednjemedicinskim obrazovanjem.

Stomatološki glasnik Srbije, 1954, Stomatološka sekcija Srpskog lekarskog društva, Beograd, Rankeova 2, dvomesečno, 1.000.

Zobozdravstveni vestnik, 1945, časopis slovenačkih zubno-medicinskih radnika, Ljubljana, Lipičeva 1, dvomesečno, 800.

Vjesnik zubarskih radnika Bosne i Hercegovine, 1954, Udruženje zubarskih radnika, Sarajevo, Fra Grge Martića 2, tromesečno, 500.

OSTALE stručne specijalističke publikacije iz oblasti medicine su:
Bilten transfuzije, 1954, Savezna komisija za transfuziju krvi, Beograd, Sv. Save 39, 2 do 3 puta godišnje, 500.

Bilten naučne dokumentacije za medicinu i veterinarstvo, časopis za referate (izvode) članaka iz medicine, veterine i srodnih oblasti, 1953, Jugoslovenski centar za naučnu dokumentaciju, Beograd, Admirala Geprata 16, mesečno, 600.

Zdravstveno-istorijski mesečnik, bilten za građu iz istorije farmacije i medicine, 1958, mr. ph. N. Jakšević, Beograd, Koruška 11, povremeno, 200.

Poremećaji sluha i govora, stručni časopis Instituta za fonetiku Srpske akademije nauka i Saveza gluvih Jugoslavije, 1956, Beograd, Maršala Tita 6, tromesečno, 500.

Zdravstveni radnik, organ Sindikata zdravstvenih radnika Jugoslavije, 1945, Beograd, Trg Marksa i Engelsa 1, dvonedeljno, 7.500.

FARMACEUTSKE — NAUČNE

Acta pharmaceutica iugoslavica, 1951, Savez farmaceutskih društava Jugoslavije, Zagreb, Ilica 104, tromesečno, 1.100.

Bilten naučne dokumentacije za farmaciju, 1954, Jugoslovenski centar za naučnu dokumentaciju, Beograd, Admirala Geprata 16, dvomesečno, 450.

PUBLIKACIJE FARMACEUTSKIH DRUŠTAVA

Ove publikacije imaju mešoviti, naučni i stručni i organizaciono-informativni karakter.

Arhiv za farmaciju, 1951, Srpsko farmaceutsko društvo, Beograd, Terazije 12, dvomesečno, 1.650.

Bilten sekcije javnih apoteka, 1953, Srpsko farmaceutsko društvo, Beograd, Terazije 12, mesečno, 400.

Farmaceutski glasnik, 1945, Udruženje farmaceuta NR Hrvatske, Zagreb, Masarškova 2, mesečno, 2.200.

Farmaceutski vestnik, 1950, Farmaceutsko društvo Slovenije, Ljubljana, Zaloška c. 2, dvomesečno, 1.000.

Pharmacia, 1954, Farmaceutsko društvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Save Kovačevića 4, dvomesečno, 400.

Bilten na Farmaceutskoto društvo na NR Makedonija, 1953, Skopje, Pošt. fah 287, dvomesečno, 400.

PUBLIKACIJE FARMACEUTSKE INDUSTRIJE

Medika, informativni časopis nekih farmaceutskih preduzeća Hrvatske, 1949, »Medika«, Zagreb, Jukićeva 12, mesečno, 3.000.

NAUČNO-POPULARNE PUBLIKACIJE

U popularne periodične publikacije spadaju časopisi za zdravstveno prosvetivanje koji donose popularno-naučne i beletrističke priloge:
Zdrav podmladak, 1950, Centralni odbor Crvenog krsta Jugoslavije, Beograd, Simina 19, mesečno, 41.000 na srpskom i 4 000 na makedonskom jeziku.

Zdravlje, 1949, Institut za zdravstveno prosvetivanje NR Srbije, Beograd, Škerlićeva 24, mesečno, 24.000.

Egészég (mađarski), 1952, Higijenski zavod, Subotica, mesečno, 8.000.

Shendeti (siptarski), 1952, Higijenski institut AO Kosova i Metohije, Priština, mesečno, 5.000.

Narodni zdravstveni list, 1957, Dom narodnog zdravlja, Rijeka, mesečno, 3.000.

Priroda, čovek in zdravlje, 1945, Otek za zdravstveno prosvetivanje Centralnog higijenskog zavoda NR Slovenije, Ljubljana, Mestni Trg, 26, dvomesečno, 3.500.

Život i zdravlje, 1947, Centralni higijenski zavod, Sarajevo, Maršala Tita 7, mesečno, 14.000.

Narodno zdravlje, 1954, Centralni zavod za zaštitu narodnog zdravlja, Skopje, mesečno, 6.000 — 10.000.

IZVOR: Jugoslovenski bibliografski godišnjak za 1933, Srpska akademija nauka, Beograd 1935; Statistički godišnjak 1936, Beograd, Opšta državna statistika, 1937; Spisak listova i časopisa štampanih na teritoriji FNRJ, Bibliografski institut FNRJ, Beograd 1958; Bibliografija jugoslovenske periodike za godinu 1959, Bibliografski institut FNRJ, Beograd 1959, Medicinska enciklopedija, br. 2, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb, 1948.

Dr Z. L.